

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ КОРАБЛЕБУДУВАННЯ
ІМЕНІ АДМІРАЛА МАКАРОВА

ПРИКЛАДНА ЛІНГВІСТИКА – 2024: ПРОБЛЕМИ ТА РІШЕННЯ

МАТЕРІАЛИ

XX ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-МЕТОДИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
СТУДЕНТІВ ТА МОЛОДИХ НАУКОВЦІВ

16–17 травня 2024 р.

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова
Україна, м. Миколаїв, проспект Героїв України, 9

Миколаїв • НУК • 2024

УДК 81'33(075.8)

П75

ОРГАНІЗАТОРИ КОНФЕРЕНЦІЇ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

Кафедра прикладної лінгвістики

Прикладна лінгвістика–2024: проблеми та рішення :
П75 матеріали XX Всеукраїнської науково-методичної конференції
студентів та молодих науковців. – Миколаїв : НУК, 2024. – 270 с.

ISBN 978-966-321-469-6

У матеріалах науково-методичної конференції розглядаються актуальні питання, пов'язані з об'єктом, задачами, методами прикладної лінгвістики, термінознавством, функціонуванням мови як засобу впливу.

УДК 81'33(075.8)

Відповідальний за випуск

Філіппова Ніна Михайлівна

Редакційна колегія не несе відповідальності

за достовірність наведених даних та посилань.

Матеріали публікуються за оригіналами, наданими авторами.

ISBN 978-966-321-469-6

© Національний університет кораблебудування
ім. адм. Макарова, 2024

ВСТУП

У ці найскрутніші часи для нашої країни і для кожного з нас ми сповнені надією на майбутнє. Як ви бачите, дуже важливими сьогодні виявилися різні аспекти прикладної лінгвістики, напр., лінгводидактика (навчання онлайн), комунікативні технології (інформаційна війна, боротьба з фейковою інформацією, контент-аналіз медіатекстів) тощо.

У РОБОТІ ЗАОЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ ВЗЯЛИ УЧАСТЬ:

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова,
Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

Україна, місто Миколаїв

Харківський національний педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди,

Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради

Україна, місто Харків

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова,
Національний університет «Одеська політехніка»,
Міжнародний гуманітарний університет

Україна, місто Одеса

Державний університет «Житомирська політехніка»,

Україна, місто Житомир

Донецький національний університет імені Василя Стуса,

Україна, місто Вінниця

Кафедра прикладної лінгвістики НУК ім. адм. Макарова бажає Вам розвиватися в професійному напрямку і своїми знаннями, набутим досвідом та зусиллями змінювати Оточуючий Світ і перетворювати Україну на могутню, багату та процвітаючу країну.

Студентський гімн «Gaudeamus igitur»

Ця пісня з'явилася в XIII або XIV столітті, або в Гейдельберзькому, або в Паризькому університеті (Сорбонні). Це своєрідний символ студентства, молодості.

Gaudeamus igitur,
Juvenes dum sumus!
Post jucundam juventutem,
Post molestam senectutem
Nos habebit humus!

Ubi sunt, qui ante nos
In mundo fuere?
Vadite ad superos,
Transeas ad inferos,
Hos si vis videre!

Vita nostra brevis est,
Brevi finietur.
Venit mors velociter,
Rapit nos atrociter,
Nemini parcetur!

Vivat Academia!
Vivant professores!
Vivat membrum quodlibet!
Vivant membra quaelibet!
Semper sint in flore!

Vivant omnes virgines
Graciles, formosae!
Vivant et mulieres
Tenerae, amabiles,
Bonaе, laboriosae!

Vivat et res publica
Et qui illam regunt!
Vivat nostra civitas,
Maecenatum caritas,
Qui nos hic protegent!

Pereat tristitia,
Pereant dolores!
Pereat diabolus,
Quivis antiburschius
Atque irrisores!

Отже, веселімося,
Поки ми молоді!
Після веселої молодості,
Після обтяжливої старості
Нас прийме земля.

Де [ж] ті, хто перед нами
В [цьому] світі були?
Йдіть до небесних богів,
Перейдіть в царство мертвих,
Хто хоче їх побачити.

Наше життя коротке,
Скоро закінчиться.
Смерть приходить швидко,
Хапає нас безжалісно,
Нікому не буде пощади!

Хай живе Академія!
Хай живуть професори!
Хай живе кожен зокрема!
Хай живуть всі разом!
Хай завжди вони процвітають!

Хай живуть всі дівчата,
Стрункі, красиві!
Хай живуть і жінки,
Ніжні, милі,
Добрі, працьовиті!

Хай живе і республіка,
І хто нею править.
Хай живе наша община,
Милість меценатів,
Які нам тут покровительствують.

Хай згине печаль,
Хай згине туга!
Хай згине диявол,
Всякий ворог студентів,
А також насмішники!

ВСТУПНЕ СЛОВО

Філіппової Ніни Михайлівни

*кандидата філологічних наук, доцента, професора НУК,
завідувача кафедри прикладної лінгвістики*

Навчально-наукового гуманітарного інституту

Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова

nina.filippova@nuos.edu.ua

We cannot direct the winds but we can adjust the sails.

Любі друзі! Всі, хто любить мову і науку про її магію! Всі, хто закоханий у розкодування її таємниць! Всі, хто має бажання зануритися у розширення можливостей використання мови для вирішення різноманітних прикладних задач!

20 років тому ми започаткували першу в Україні конференцію для початківців у царині прикладної лінгвістики. 20 Всеукраїнських щорічних науково-практичних конференцій «Прикладна лінгвістика: проблеми та рішення» залучили до обговорення прикладних лінгвістичних цікавинок більше 1000 молодих ентузіастів з усіх регіонів України. Студенти із Донецька, Луганська, Харкова, Дніпра, Полтави, Кропивницького, Кривого Рогу, Вінниці, Хмельницька, Львова, Луцька, Одеси, Херсона, Києва і, звичайно, Миколаєва приїжджали до Національного університету кораблебудування ім. адм. Макарова. Наші студенти зустрічали їх, допомагали оселитися в гуртожитку, знайомили з НУК, а після пленарних і секційних обговорень показували Миколаїв, організовували прогулянки на яхтах по Південному Бугу. Деякі з них і досі підтримують теплі зв'язки. Надзвичайно важливими були для нас і зустрічі із знайомими фахівцями, науковцями, відомими лінгвістами із Українського мовно-інформаційного фонду Національної Академії наук України, Харкова, Одеси, Львова.

Ми традиційно виділяли такі секції:

Магічний світ прикладних мовознавчих проблем.

Прикладна лінгвістика: об'єкт, задачі, методи

Психолінгвістика

Термінознавство

Перекладознавство

Лінгводидактика

Функціонування мови як засобу впливу

Магічний світ комп'ютерних технологій.

Комп'ютерна лексикографія

Корпусна лінгвістика

Машинний переклад

Гіпертекстові технології

Світ змінився! На жаль, гарячі обійми і вітання поки залишилися в минулому: спочатку пандемія COVID-19, а потім страшна навала агресії. Вже третій рік ми зустрічаємося заочно тому, що нам заважають проблеми із зв'язком, енергопостачанням, повітряними тривогами. Але зв'язки не перериваються.

Світ прикладної лінгвістики теж змінюється! Огляд публікацій у часописі «Мовознавство» за воєнні роки демонструє зацікавленість вітчизняних провідних науковців до досліджень, пов'язаних з інформаційною війною, оскільки в епоху гібридних війн актуальність зв'язку мови і суспільства для розуміння мовної політичної ситуації та її перспектив зростає. Мовна проблематика – це вже не тільки лінгвістична, а і політична проблема: символічна роль мови набуває надзвичайного значення для збереження національної ідентичності і забезпечення інформаційної безпеки країни. На основі багатого мовного матеріалу автори доказують прикладну роль мови для формування політичних, економічних, демографічних, соціальних компонентів життєдіяльності України. Напр., Б. Ажнюк у статті «Мовна

ідеологія і соціологічний зміст концепту» підкреслює, що «засіб пояснення соціальних відносин, панівних мовних стереотипів відіграє важливу роль у виробленні мовної політики». О. Михальчук у розвідці «Мовно-інформаційний простір у контексті українського законодавства: соціолінгвістичні аспекти» доказує, що український мовно-інформаційний простір – це маркер держави у контексті вибору мови інформації: «Взаємозв'язок мови та інформації набуває нових форм у контексті глобалізації та інтенсивного розвитку засобів поширення інформації». Важливими для розуміння цього прикладного мовного впливу є дослідження А. Даниленко про соціокультурний і лінгвістичний виміри пам'яті, Н. Биховець, О. Круглікової про вплив українсько-англійських мовних контактів ХХІ століття, Л. Білей, О. Ровняк про зміну мовної поведінки українців унаслідок повномасштабного вторгнення Росії в Україну, П. Селігей про українську мову, перспективи її майбутнього або її майбутнього без перспектив, К. Тищенко про прадавність української мови, яка відзеркалена в мовах сусідів.

Змінюються перспективи Вашого прикладного лінгвістичного майбутнього. А це означає, що у Вас, молодих прикладних лінгвістів, є величезна кількість можливостей розширити свої знання в галузях штучного інтелекту, комп'ютерних, інформаційних, комунікативних технологій, лінгводидактики і набути нових вмінь співробітництва, творчого підходу, критичного мислення для вирішення незліченої кількості прикладних лінгвістичних задач.

Попутного вітру і сім футів під кілем Вашого майбутнього!

УДК 821.161.2

КОЛЬОРАТИВНІ ПРІОРИТЕТИ ЗБІРКИ М. СЕМЕНКА «П'ЄРО КОХАЄ»

Алексєєнко Олександра

*бакалавр спеціальності «Філологія»,
спеціалізація «Українська мова та література»,
Одеський національний університет імені І.І. Мечникова
Україна, м. Одеса*
alekseenko.oleksandra@gmail.com

*Науковий керівник – доктор філологічних наук, професор **Ковалевська Тетяна***

Анотація. Дослідження присвячене вияву та аналізу кольоративів на позначення червоного кольору у збірці Михайля Семенка «П'єро кохає». У роботі окреслено специфіку вживання червоного кольору в іменниковій, прикметниковій та дієслівній парадигмах у залежності від особливостей ідіостилю автора.

Ключові слова: ідіостиль, кольоратив, футуризм, колірні вподобання, символ.

Сучасна лінгвістика значною мірою має антропоцентричний характер, тому поняття мовної особистості розглядають як трирівневу структуру, яка має вербально-семантичний, лінгвокогнітивний та мотиваційний компоненти, тобто враховує вплив не лише мовних процесів, а й факторів мислення на процес мовлення. Вплив психіки та психометричних ознак впливає на розвиток мовленнєвих механізмів, підбір лексики і рівень словникового запасу, вибір стилістичних характеристик та моделей вираження емоцій [1, с. 92]. У зв'язку з тенденційністю до міждисциплінарних досліджень пов'язаних із феноменом індивідуального мовлення, відзначається поява такого поняття як «ідіостиль». Ірина Сидоренко зазначає, що вивчення мови крізь призму авторського «Я» є одним із найважливіших і актуальних завдань сучасної лінгвістики [2, с. 19]. Враховуючи думку В. Волощук [3] та Х. Дідуха [4], можна зробити висновок, що ідіостиль – система, яка охоплює як інтро- так і екстралінгвальні чинники, а також світоглядні позиції письменника, які впливають на появу творів та їх зв'язок між собою. Досліджуючи індивідуальний стиль певного автора, можна

говорити не лише про виявлення певних особливостей, а й врахування їхньої частотності з позицій діахронії та синхронії.

Зважаючи на тенденції дослідження особливостей мовлення окремої особистості, **актуальність роботи** полягає у аналізі колірних уподобань Михайля Семенка та доповненні досліджень про особливості ідіостилю в цілому. Феномен кольору є предметом дослідження не тільки мистецтвознавства, а й лінгвістики. Мовознавці Н. Демедюк [5], Н. Кирієнко [6], О. Писаревська [7], Л. Супрун [8] у своїх працях аналізують тенденції використання кольорів у творчості окремих авторів. До уваги береться не тільки частотність вживання певних кольорів, а й мотивація їхнього вживання. Мистецтвознавці Джон Кейдж [9], Джеймс Фокс [10], та Каміль Вівіль [11] у своїх роботах прагнули до дослідження кольору і як культурного феномену і особливо закодованого символу. Вони простежували закономірності між кольорами та асоціаціями, зміною їхніх значень та подальшим використанням у мистецтві. Залучення різних органів чуття до сприйняття літератури, дає можливість говорити про поезомалярство, як особливу техніку митця. Тому колір є одним з важливих аспектів при апелюванні до зорового компоненту. Використання символів, знаків та кольорів утворювали єдину структуру творчості Михайля Семенка. Аналізуючи творчий доробок письменника можна говорити про поняття ідіостилю, що в свою чергу напряду пов'язане з колірними уподобаннями конкретного автора. Творчість Михайля Семенка досліджувалася, як в мовознавчій, та і літературознавчій парадигмах. В мовознавчому аспекті дослідники акцентували увагу на неології автора (Г. Вокальчук) та конотації фонетичних одиниць його авангардної поезії (Л. Українець), однак питання кольору у творчості митця досі цілісно не студіювалося. Отже, актуальність дослідження спрямованого на визначення кольоративів збірки Михайля Семенка «П'єро кохає» пояснюється тим, що на сьогодні вона цілісно не студіювалась.

Мета роботи полягає в аналізі кольоративів на позначення червоного кольору в іменниковій, прикметниковій та дієслівних парадигмах.

Об'єктом дослідження є збірка Михайля Семенка «П'єро кохає».

Предметом дослідження є кольоративи червоного кольору та їх вияв у збірці.

Михайль Семенко – український поет, теоретик, засновник українського футуризму. Діяльність митця була спрямована на створення нової літератури та мистецтва загалом, заснованого на принципах синестезії. Внаслідок цього футуристи залучали до сприйняття літератури різні органи чуття. Тому колір є одним із важливих аспектів звернення до візуальної складової. Використання символів, знаків і кольорів склало єдину структуру творчості Михайля Семенка. Беручи це до уваги, можна говорити про поняття ідіостилю, яке безпосередньо пов'язане з колірними уподобаннями того чи іншого автора. Вони відображають особистий світогляд і переносять закодовані культурні сенси у твори митця.

Феномен кольору є складним і міждисциплінарним поняттям, яке потребує знання фізики, мистецтва, культурології та лінгвістики. Мистецтвознавці Джон Кейдж [9], Джеймс Фокс [10] і Каміль Вівіль [11] у своїх роботах досліджували колір як культурний феномен і особливий закодований символ. Вони простежували закономірності між кольорами та їхніми асоціаціями, зміну їх значень та подальше використання у мистецтві.

Каміль Вівіль (Camille Vieville) у своїй книзі «Colour. A masterclass» систематизував символічні значення кольорів впродовж історії та у різних культурах. Тож, для червоного кольору автор подає такі асоціації [11]: агресивність, гнів, кров, благодійність, небезпека, бажання, гідність, надлишок, вогонь, пекло, життя, любов, пристрасть, потужність, заборона, повстання, спокуса, перемога, насильство, жвавість, багатство.

Джеймс Фокс у своїй роботі “The world according to color” аналізує сім основних колір з погляду історії культури і мистецтва [10]. Червоний колір він

перш за все пов'язує з кольором крові. Кров супроводжує нас від самого народження і протягом усього життя (поранень, хвороб, смерті). Тому в комплексному розумінні значення червоного кольору є метафорою на цілий цикл людського життя.

У ході дослідження було виявлено найбільшу частотність вживання у збірці «П'єро кохає» саме червоного кольору в іменниковій, прикметниковій та дієслівних парадигмах. У збірці простежується значна кількість словосполучень із прикметником «червоний»: **красний Рим, червоні плями, червоне миготить, червоний крават**. Червоний колір також передається через сполучення «**пекельна містерія**», пряма асоціація з пеклом наштовхує на відповідні колірні уявлення. На іменниковому рівні червоний колір передається через слова, які пов'язані із значенням вогню. Такими є іменники **огонь, жар, пожар, огневість доторків, багровість заходу, згорання**. Через символічне значення червоного кольору також набувають слова **кров, серце, кохання**. На дієслівному рівні червоний колір передається словами – **червоніє та червоноплямиться**.

Підсумовуючи зазначене, можна зробити висновок, що для творчості Михайля Семенка притаманним є вживання червоного кольору, а особливо слів пов'язаних зі значенням вогню. Саме ці слова наштовхують на відповідні колірні асоціації та задають тональності поезії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] Hirniak S., Kravchenko-Dzondza O., Lutsiv S., Lesia Lehka L., & Panochko M. Idiolect – idiostyle – Sociolect: Differentiation and Interrelation of Linguistic Terms. Studies in Media and Communication. 2022 Vol. 10. No. 3. Special Issue. URL: <https://redfame.com/journal/index.php/smc/article/view/5838>
- [2] Sydorenko, Iryna. “The notion of idiostyle in linguistic studies of literary texts.” Advanced Linguistics 1. 2018.
- [3] Волощук В. І. Індивідуальний авторський стиль, ідіолект, ідіостиль: питання термінології.

- [4] Дідух Х. І. Ідіостиль як відображення авторської картини світу. Філологічні науки. Серія «Риторика і стилістика». URL: https://www.rusnauka.com/15_NNM_2012/Philologia/2_111114.doc.htm
- [5] Демедюк (Зінич) Н. В. Синій колір у новелістиці Миколи Хвильового: Міфопоетичний аспект. Наукові записки. Серія «Філологічна». 2011. Вип. 11. С. 150–159.
- [6] Кирієнко Н. М. Колірна палітра поезії Михайла Ореста. Питання літературознавства. 2007. Вип. 74. С. 24–30.
- [7] Писаревська О. В. Жовтий колір в ідіостилі Анатолія Перерви. Наукові записки Харківського педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. Літературознавство. 2015. Том 3, № 82. С. 119–124.
- [8] Супрун Л. О. Кольороназви в ідіостилі Олеся Гончара. Лінгвістичні дослідження. 2011. Вип. 32. С. 157–161.
- [9] Cage J. Color in art. Thames & Hudson. 2023. 231 p.
- [10] Fox J. The world according to colour. Penguin Books. 2023. 299 p.
- [11] Vieville C. Colour A Masterclass. Flammarion. 2023. 223 p.

Author: **Aliexsieienko Oleksandra**

COLORATIVE PRIORITIES OF THE M. SEMENKO COLLECTION

“PIERROT LOVES”

Abstract. *The study is devoted to the identification and analysis of colorations for the designation of red in the collection of Mikhail Semenko “Pierrot loves.” The work outlines the specifics of the use of red in the noun, adjective and verb paradigms, depending on the characteristics of the author’s idiostyle.*

Keywords: *idiostyle, colorative, futurism, color preferences, symbol.*

УДК 81:159.943.7

СТВОРЕННЯ ВЕБ-ПОРТАЛУ «СВІТ ПРИКЛАДНОЇ ЛІНГВІСТИКИ»

Архипенко Андрій

*магістрант спеціальності «Філологія», спеціалізація «Прикладна лінгвістика»,
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова,*

Україна, м. Миколаїв

andrew7412237@gmail.com

Науковий керівник – старший викладач Мочалова Наталія

Анотація. У статті йдеться про професійні та навколопрофесійні навички та уміння випускника спеціальності «Прикладна лінгвістика» та про практичну потребу знань та навичок випускників спеціальності «Прикладна лінгвістика» у професійній діяльності, висвітлено таблиці з результатами опитування компаній.

Ключові слова: лінгвіст, навички, потреба, підготовка, університет, здатність.

Мови: українська, англійська.

Об'єкти професійної діяльності лінгвістів-перекладачів:

- міжмовна та міжкультурна комунікація;
- мови і літератури в їхньому теоретичному та практичному аспектах;
- різні типи текстів – писемних, усних та віртуальних.
- Основні види професійної діяльності:
- прикладна (перекладацька, редакторська, експертна);
- педагогічна;
- науково-дослідна, проектна;
- організаційно-методична.

Посилання на веб-портал – <https://appliedlinguistics12.wixsite.com/linguistics>

Після закінчення навчання випускник повинен мати такі навички:

1. Здатність використовувати теоретичні та фундаментальні знання в галузі прикладної лінгвістики для вивчення комп'ютерних систем і технологій, що опрацьовують лінгвальні дані.

2. Здатність розуміти та уміло використовувати лінгвістичні, математичні та числові методи в професійній галузі.

3. Здатність розв'язувати широке коло завдань шляхом розуміння їхніх фундаментальних основ та використання як теоретичних, так і експериментальних методів, засвоєних з програми філології.

4. Здатність використовувати відповідне програмне забезпечення (мови програмування, пакети) для проведення лінгвістичних та методологічних досліджень.

5. Здатність опрацювання мовлення, зокрема розпізнавання, розуміння та синтез, пошук інформації та її аналіз, генерування мови.

6. Здатність аналізувати як українську, так і англійську та німецьку чи чеську/польську мови на усіх рівнях.

7. Здатність здійснювати зіставний аналіз української, англійської, німецької чи японської мов з метою правильного відображення позамовних реалій.

8. Здатність вільно орієнтуватись у складних соціокультурних обставинах, готовність обслуговувати не тільки інноваційні процеси, а й процеси комунікації у широкому розумінні.

9. Здатність здійснювати письмові та усні переклади, використовуючи стилістичні реєстри і способи їх перенесення з однієї мови в іншу.

10. Здатність використовувати документальні та технологічні ресурси, що стосуються перекладу та здатність швидко знайти інформацію, необхідну для розв'язання перекладацьких завдань.

Предметом дослідження виступають професійні характеристики, авторитетні компанії та ЗВО.

Завдання: висвітлити практичну потребу та реалізацію знань та навичок випускників спеціальності «Прикладна лінгвістика» у професійній діяльності Європи та України.

Актуальність цієї розвідки полягає в підтримці процесу інформатизації суспільства, забезпеченні відкритості та доступності інформації про лінгвістику.

Метою цього дослідження є формування та структурування інформації про прикладну лінгвістику, яка буде корисна для абітурієнтів, школярів та будь-яких людей, які цікавляться лінгвістикою.

Які навички потрібні в 21 столітті?

1. Навички самоорганізації
2. Навички грамотності
3. Використання технологій
4. Критичне мислення
5. Навички колективної співпраці
6. Інформаційна грамотність
7. Навички вирішення проблем
8. Лідерство
9. Продуктивність
10. Соціальні навички

Щоб детальніше дізнатись, які саме лінгвісти потрібні для праці, автор в своєму дослідженні опирався саме на досвід та авторитетну думку передових перекладацьких компаній; представники компаній оцінили навички та вміння від 0 до 10. Ось які результати ми отримали в ході дослідження: було проаналізовано 9 англомовних компаній бюро перекладів Європи на позначення різноманітних навичок, які на їхню думку, актуальні в наш час, 6 українських компаній бюро перекладів. Таблиці, наведені знизу ілюструють результати дослідження.

Таблиця 1 – Результати опитування європейських компаній

	Компанія «Linguamoon»	Компанія «Ubiquis»	Компанія «Agence traduire»	Компанія «Alpis»	Компанія «Lingual Consultancy»	Компанія «Datasource»	Компанія «Asiatis»	Компанія «Easytrans 24»	Компанія «Lingua-World»
1. Basic computer skills (Word, Excel, Power Point)	10	10	10	9	10	9	10	10	10
2. Knowledge of additional foreign languages	6	5	6	6	7	9	8	7	6
3. Knowledge of programming languages	3	2	0	1	4	5	2	4	3
4. The ability to work in a team	10	10	10	10	10	9	10	10	10
5. The ability to resolve conflicts	10	9	9	9	10	10	10	10	10
6. Willingness to learn everytime	9	10	10	10	10	10	10	9	9
7. Multitasking	10	10	10	8	10	9	9	10	10
8. Critical thinking	9	10	10	9	9	8	10	10	10
9. The ability to keep calm	10	10	10	10	10	10	10	9	10
10. Quick decision-making	8	8	10	9	10	8	8	10	9

Таблиця 2 – Результати опитування українських компаній

	Компанія «Профпереклад»	Компанія «ТОП переклад»	Компанія «Віза»	Компанія «ABC Center»	Компанія «Експрес»	Компанія «КИЇВСЬКЕ ОБЛАСНЕ БЮРО ПЕРЕКЛАДІВ»
1. Базові уміння працювати на комп'ютері	10	10	10	10	8	7
2. Знання додаткових іноземних мов	2	5	5	5	5	10
3. Знання мов програмування	9	1	1	8	3	0
4. Вміння працювати в команді	8	10	9	3	3	8
5. Вміння вирішувати конфлікти	10	10	8	9	3	8
6. Бажання вчитися	9	10	10	10	10	8
7. Багатозадачність	10	9	9	6	10	8
8. Критичне мислення	9	9	9	10	10	8
9. Вміння зберігати спокій, самоконтроль	8	10	6	5	3	8
10. Швидке прийняття рішень	10	8	7	5	10	7

Посилання на веб-портал – <https://appliedlinguistics12.wixsite.com/linguistics>

Висновок. Після аналізу результатів досліджень виявлено, що відповіді у багатьох випадках схожі або навіть ідентичні. Ця інформація має велике значення як для студентів, так і для молодих викладачів. Основна проблема у підготовці кваліфікованих філологів полягає у потребі поєднання знань іноземної мови з умінням відповідати вимогам сучасного ринку праці. Це означає, що студентам і молодим викладачам необхідно вміло поєднувати

теоретичні знання з практичними навичками міжкультурної комунікації та вимогами бізнесу різних країн.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- [1] https://www.3plearning.com/blog/21st-century-skills/?gclid=Cj0KCQiAw8OeBhCeARIsAGxWtUxboey3tPj6B-VlByf2_w63xFXOKw5d4g5sOtMFxLVDk8O1WkeGEYkaAmY-EALw_wcB
- [2] https://www.researchgate.net/publication/305289749_Employment_Skills_for_21st_Century_Workplace_The_Gap_Between_Faculty_and_Student_Perceptions
- [3] https://www.researchgate.net/publication/228319094_Skills_Needed_in_the_21st_Century_Workplace_A_Comparison_of_Feedback_from_Undergraduate_Business_Alumni_and_Employers_with_a_National_Study
- [4] <https://www.rasmussen.edu/student-experience/college-life/21st-century-skills/>
- [5] <https://amu.edu.pl/en/admissions/bachelor-degree-programs/master-of-arts-in-german-language-and-intercultural-studies-slubice>
- [6] <https://ode.dcz.gov.ua/publikaciya/profesiya-filolog-perspektyvy-pracevlashtuvannya>

Author: Arkhyenko A. O.

DEVELOPING OF THE «WORLD OF APPLIED LINGUISTICS» WEB PORTAL

Abstract. *The article talks about the professional and soft skills and abilities of a graduate of the specialty «Applied Linguistics» and about the practical need and implementation of knowledge and skills of graduates of the specialty «Applied Linguistics» in professional activities, highlighted tables with the results of a survey of companies.*

Key words: *linguist, skills, need, training, university, ability.*

УДК 81'3

ФУНКЦІОНАЛЬНО-СЕМАНТИЧНЕ ПОЛЕ ТЕМПОРАЛЬНОСТІ НА МАТЕРІАЛІ ТВОРУ

Бандурка Вікторія

*бакалаврат спеціальності «Філологія», спеціалізація «Прикладна лінгвістика»,
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова,*

Україна, м. Миколаїв

bandurkoviktoria@gmail.com

Науковий керівник – кандидат філологічних наук,

*старший викладач **Фомічова Валерія***

Анотація. *В статті розглянуто функціонально-семантичне поле темпоральності та засоби вираження його часового значення в українській мові та в англійській мові на основі матеріалі твору. Досліджено розвиток категорії семантичного поля в лінгвістиці. Встановлено загальні поняття про функціональну граматику та функціонально-семантичне поле. В роботі визначено особливості функціонально-семантичного поля темпоральності в англійській та українських мовах та досліджено методи їх аналізів на матеріалі твору.*

Ключові слова: *семантичне поле, функціональна граMATика, функціонально-семантичне поле, категорія темпоральності.*

Дослідження мови зараз мають широкий спектр досліджень, і це не дивно адже сфера лінгвістики має наразі багато галузей для вивчення. Такі дослідження також стосуються функціонально-семантичних особливостей синтаксичних одиниць, які досі потребують пошуку нових способів дослідження лінгвістичних методів, що описують мовні зв'язки семантичних одиниць мови.

За О. Бондарком, функціонально-семантичне поле це система різнорівневих мовних одиниць (лексичних, морфологічних, синтаксичних), що здатні виконувати одну спільну функцію, яка базується на спільності категоріального змісту (темпоральність, модальність, стан, персональність, тощо).

Дослідженнями функціонально-семантичного поля займалися багато вчених, проте саме Бондарко ввів найбільшого здобутку у вивченні зазначеної теми.

Проте питання функціонально-семантичного поля до сих пір не вважається дослідженням належним шляхом і з цього випливає **актуальність** теми дослідження.

Поглиблене дослідження даної теми дозволить розширити актуальність вивчення функціонально-семантичного поля темпоральності та зробити лінгвістичний внесок. В основі аналізу методів опису функціонального поля на прикладі твору можна зрозуміти правильність розуміння конструкції, та поняття семантичних особливостей.

Таким чином можна визначити **мету** дослідження – проведення системного аналізу функціонально-семантичного поля темпоральності на основі твору. Для досягнення цієї мети потрібно використовувати такі методи: функціональний, критичний, метод кількісного аналізу, структурний та зіставний методи.

Матеріалом дослідження виступає твір англійського письменника Майкла Коннеллі “Two Kinds of Truth”.

Об’єктом дослідження слугує вивчення функціональної граматики та аналіз твору задля якісного створення функціонально-семантичного поля категорії темпоральності.

Науковою новизною дослідження постає відсутність дослідження даної теми на матеріалі іншомовного твору та дослідження порівняння функціонально-семантичного поля темпоральності в українській та англійській мовах.

Функціональна граматика це область граматики, що спеціально зорієнтована на дослідження та опис закономірностей функціонування одиниць граматичного ряду мови для вираження мисленнєвого змісту [2].

Функціонально-семантичне поле в свою чергу виступає як пов’язані між собою спільною функцією та значенням в мовленні групами лексичних одиниць. Таким чином в функціональній граматиці функціонально-семантичне

поле відіграє роль аналізу граматичної структури мови та пояснення ролі лексичних одиниць для вираження, залежного від категорії, значення.

Темпоральність – семантична категорія, що відображає часові рамки та періоди, які позначають часові точки, тривалість та послідовність подій, інше [5, 2].

Для функціонального поля темпоральності характерні такі основні риси, що відображають тенденції різних мов:

1.1. У центрі поля темпоральності в різних мовах знаходиться граматична категорія часу, що спирається на системи граматичних форм, що виражають базові узагальнені часові значення, які конкретизуються і модифікуються іншими мовними засобами.

1.2. На периферії розглянутого поля в різних мовах істотну роль відіграють лексичні обставинні конкретизатори темпоральних відношень.

1.3. Серед компонентів поля темпоральності, що займають периферійне положення по відношенню до граматичних форм часу, в різних мовах виступають синтаксичні конструкції з модальними значеннями, що імплікують темпоральну віднесеність ситуації або її елементів до майбутнього. [3]

Для складання функціонально-семантичного поля темпоральності на матеріалі твору необхідно виконати такі кроки:

1. Вибір тексту для аналізу. Це може бути художній твір, новина, наукова стаття тощо.

2. Визначення концепту темпоральності та пов'язаних із ним підтем. Наприклад, для твору можна вибрати тему “час” та дослідити підтеми, такі як “час у минулому”, “час у майбутньому”, “час у теперішньому” тощо.

3. Відбір слів, які відображають різні аспекти темпоральності в тексті. Це можуть бути слова, які вказують на часові межі (дата, рік, століття), слова, які вказують на послідовність подій (спочатку, потім), слова, які вказують на тривалість подій (кілька днів, довгий час) та інші.

4. Аналіз семантичних відносин між словами. Для цього необхідно визначити, які слова є синонімами, антонімами, гіпонімами, гіперонімами тощо.

5. Відображення семантичних відносин у вигляді схеми або графіку. Можна використовувати різноманітні методи, такі як дерево семантичних відносин, графік Кардашева тощо.

6. Аналіз та інтерпретація семантичної схеми з метою отримання нових знань про тему або концепт, розуміння їх семантичних відносин та збагачення лексичного запасу.

В романі Майкла Коннелі “Two Kinds of Truth” категорія темпоральності виражається різними способами, зокрема, за допомогою часових меж дій (дія відбувається в конкретній епосі, що дає читачеві можливість орієнтуватися в часі), хронологічного розташування подій (читач може відслідковувати послідовність дій персонажів завдяки хронологічному порядку розташування подій), вживання різних часових форм дієслова (що вказують в який момент відбувається дія), частого використання маркерів (використання слів та фраз, які показують, коли відбувається дія або її тривалість. Наприклад, такі слова як “yesterday”, “last week”, “at that moment”, “later that day” допомагають визначити послідовність подій та зрозуміти часовий контекст оповідання.), а також зміни темпу оповіді для передачі різних настроїв (використання повільного або швидкого розгортання дій). Ці методи допомагають читачеві легше орієнтуватись в часі та зрозуміти послідовність дій в сюжеті.

Нижче зазначаю приклади слів та виразів, які відображають аспект темпоральності “час у майбутньому” у романі “Two Kinds of Truth” Майкла Коннелі:

- “gonna” – скорочена форма “going to”, яка вказує на майбутню дію або намір (в тексті: “I’m gonna meet with him tomorrow [7]”);
- “will” – модальне дієслово, що вказує на майбутню дію або подію, яка відбудеться безумовно (в тексті: “I will talk to her about it soon [7]”);

- “tomorrow” – слово, що вказує на час у майбутньому (в тексті: “I’m gonna meet with him tomorrow [7]”);
- “next week” – фраза, що вказує на певний час у майбутньому (в тексті: “Next week, we’re going to start a new investigation [7]”);
- “soon” – слово, що вказує на близький час у майбутньому (в тексті: “Harry had to go back and change into his work clothes, but he promised he’d be back soon [7]”);
- “in a few days” – фраза, що вказує на певний час у майбутньому (в тексті “In a few days, I will have all the information we need [7]”);
- “later” – слово, що вказує на час пізніше в майбутньому (в тексті “Later that day, he received a phone call from his boss [7]”).

Серед вказаних вище списком слів, які вказують на різні моменти часу або періоди у майбутньому, можна виділити певні часові відносини. А саме “gonna” та “will” – синоніми, оскільки обидва слова вказують на майбутню дію або намір. Однак, “gonna” є неформальною скороченою формою від “going to”. Слова “tomorrow”, “next week”, “soon”, “in a few days” та “later” можуть бути розглянуті як гіпоніми, що належать до загальної гіперонімічної категорії “майбутній час”. Кожне з цих слів вказує на конкретний момент часу в майбутньому, починаючи з найближчого (“tomorrow”, “soon”, “in a few days”, “later”) та закінчуючи більш віддаленим (“next week”). “gonna” та “will” – відносяться до модальних дієслів, які вказують на майбутню дію, тоді як “tomorrow”, “next week”, “soon”, “in a few days” та “later” – є прислівниками, що вказують на конкретний момент часу в майбутньому. “soon”, “in a few days” та “later” – можуть використовуватися як показники термінів у майбутньому для невизначеної дати, тоді як “tomorrow” та “next week” вказують на конкретні дні або тижні. “Next week” може вважатися гіперонімом для “tomorrow”, “soon”, “in a few days” та “later”, оскільки воно вказує на більш віддалений період часу в

майбутньому, який включає в себе всі ці гіпоніми. Це означає, що вони вказують на конкретні періоди часу у майбутньому, які можуть входити в загальний поняття “майбутній час”. Таким чином, відносини між словами з цього списку можна класифікувати як гіпоніми та гіпероніми у рамках теми “час у майбутньому”.

Аналізуючи цю інформацію, можна зробити висновок, що терміни, що відображають аспекти темпоральності в творі, можуть бути класифіковані в залежності від їх спільностей у значеннях часу. Одиниці, які відносяться до однієї категорії, можуть мати синонімічне значення, а також бути гіпонімами загальної категорії, що узагальнює різні варіанти часу.

Висновок. Для досягнення поставлених завдань дослідження було проведено системне дослідження функціонально-семантичного поля темпоральності на матеріалі твору Майкла Коннеллі “Two Kinds of Truth”. В роботі визначено особливості функціонально-семантичного поля темпоральності та охарактеризовано засоби відтворення категорії темпоральності лексем в творі.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- [1] Бондарко А. В. Категоризация в системе грамматики. Москва : Языки славянских культур, 2011. 488 с.
- [2] Бондарко А. В. Принципы функциональной грамматики и вопросы аспектологии. Издание второе. Москва : Эдиториал УРСС, 2001. 208 с
- [3] Демчук Т. Г. Функціонально-семантичне поле темпоральності в англійській та українській мовах. Вінниця.
- [4] Кочерган М. П. Загальне мовознавство : підручник. 3-тє вид. К. : ВЦ “Академія”, 2010. 464 с. (Серія “Альма-матер”).
- [5] Ткач О. М. Базові категорії та властивості семантичного поля. 30.05.2011 р.

- [6] Щур Г. С. Теории поля в лингвистике. Москва : издательство “Наука”, 1974. 254 с.
- [7] Michael Connelly Two Kinds of Truth. Hieronymus, Inc., “Orion”, 2017. 471 p.

Author: **Bandurka V. E.**

FUNCTIONAL-SEMANTIC FIELD OF TEMPORALITY BASED ON THE WORK

Abstract. The article discusses the functional-semantic field of temporality and means of expressing its temporal meaning in Ukrainian and English languages based on a literary work. The development of the semantic field category in linguistics is explored. The general concepts of functional grammar and functional-semantic field are established. The features of the functional-semantic field of temporality in English and Ukrainian languages are determined in the work and methods of their analysis are investigated based on a literary work.

Keywords: semantic field, functional grammar, functional-semantic field, category of temporality.

УДК 811.161.2

ВПЛИВОВІ ОСОБЛИВОСТІ МЕДІЙНИХ ФРАЗЕМ ЯК РЕПРЕЗЕНТАНТІВ ПОЗИТИВНИХ РИС УКРАЇНЦІВ

Баурда Альбіна

*здобувач I (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальності «Філологія»,
спеціалізація «Українська мова та література»,
Національний університет імені І.І. Мечникова,
Україна, м. Одеса*

albinabaurda5@gmail.com

*Науковий керівник – кандидат філологічних наук, доцент **Лакомська Інна***

Анотація. У статті досліджено специфіку вживання фразеологізмів у медійних текстах. Виявлено фразеологічні одиниці на позначення позитивних рис українців, які класифіковано та проаналізовано за принципом «загальнооцінні» та «конкретнооцінні» фраземи. Акцентовано на національно-культурній специфіці фразеологізмів та на їхній впливовій специфіці.

Ключові слова: фраземи, заголовки, класифікація, позитивна оцінка.

Актуальність статті полягає у вивченні мови сучасного медіапростору, де спостерігається активне залучення фразеологічних ресурсів, що оптимізують сприйняття інформації та мають потужні властивості впливу. Широке використання фразеологічних одиниць (ФО), різноманітних за семантикою, структурою, граматичними особливостями, походженням, стилістичним потенціалом, зорієнтовано на створення чуттєвості в читачів [7]. Онлайн-видання є важливим елементом цього простору, де журналісти активно використовують фразеологічні одиниці для відображення суспільно-політичних процесів та впливу на свідомість реципієнтів. З-поміж таких одиниць особливо актуальними у повідомленнях сучасних ЗМІ є фраземи на позначення позитивних рис українців.

У сучасному лінгвальному контексті риси характеру представників окремого етнічного колективу розглядаються як багатогранний ментальний феномен, що пов'язує мову з мисленням, акумулює ціннісні орієнтири, вольову сферу, історичну пам'ять народу [1, с. 109]. Дослідження фразеологізмів, які підкреслюють позитивні риси українців, допомагає не тільки зрозуміти мовні засоби, що використовуються в медіа, але й виявити, як ці мовні одиниці сприяють формуванню позитивного іміджу нації. Це важливо для подальшого розвитку мовної культури, підвищення ефективності комунікації в медіасередовищі та підтримки національної свідомості в умовах сучасних викликів, зокрема під час військових конфліктів та соціально-політичних змін.

Метою розвідки є дослідження медійних фразеологічних одиниць як репрезентантів позитивних рис українців, а також аналіз впливових властивостей цих одиниць.

З мети випливають такі завдання, що вимагають виконання у цій роботі:

- здійснити аналіз української фразеології з погляду відображення національно-культурної картини світу;
- визначити критерії, за якими проводитиметься аналіз позитивних рис українців, відображених у медійній фразеології;

– з'ясувати форми реалізації та впливові функції таких ФО у масмедійних текстах.

Об'єктом дослідження є фразеологічні одиниці, що вживаються у заголовках медіавидань, предметом – відображення позитивних рис характеру українців у масиві медійної фразеології.

Мета і завдання роботи визначили необхідність застосування таких загальнонаукових методів, як описовий, метод спостереження та аналіз. Спеціальними методами дослідження є компонентний аналіз та контекстуально-інтерпретаційний метод.

Дослідження в галузі семантики фразем охоплюють у сучасній мовознавчій науці цілий ряд проблем, з яких провідною на сьогодні залишається вивчення національно-культурної специфіки фразеологізмів (Л. Даниленко, Н. Дем'яненко, М. Жуйкова, М. Ковшова, О. Левченко, В. Маслова, Л. Мельник, О. Назаренко, О. Селіванова та інші). Так, сучасна дослідниця Ж. Краснобаєва-Чорна у монографії «Лінгвофраземна аксіологія: парадигмально-категорійний вимір» зазначає, що у семантичному діапазоні «добре-погано» фраземи утворюють дві значні за обсягом фраземосемантичні групи: ФСГ «Позитивна оцінка» та ФСГ «Негативна оцінка». У нашій розвідці ми звертаємося до позитивнооцінних фразем, які дослідниця класифікує на загальнооцінні та конкретнооцінні фраземи. Відповідно до фактичного матеріалу наводимо приклади ФО з текстів сучасних українськомовних електронних медіавидань.

1. Загальнооцінні фраземи:

ФО *Нема (немає, не було) рівного* – «хто-небудь найкращий своїми якостями, властивостями і т. ін.» [<http://irbis-nbuv.gov.ua>, с. 432]:

«*Йому не було рівних у бою*»: що відомо про 24-річного воїна з Буковини Валентина Тарновецького» [<http://hlyboka-news.com>, 17.12.2023];

«“Пістону” не було рівних: турнір пам’яті Героя Максима Кагала провели у Кременчуці» [<https://24tv.ua>, 09.07.2023];

ФО *Сіль землі* – «найкращі, найвидатніші представники народу» [<http://irbis-nbuv.gov.ua>, с.650]:

*«Митрополит Епіфаній: Ви – **сіль землі**»* [<https://p-uapc.te.ua>, 31.01.2024], у статті розповідається про те, як митрополит називає «сіллю землі» наших захисників, воїнів, волонтерів, медиків, рятівників та ін.;

*«Безцінна **сіль землі** нашої»* [<https://malva.tv>, 16.07.2023], у статті йдеться про прикордонника, який з перших днів на обороні північних рубежів, а згодом – обороняв Соледар і Бахмут.

2. Конкретнооцінні фраземи здебільшого фіксують якісні ознаки людини, виражають її ставлення до різних типів цінностей або ставлення до інших людей:

ФО *Мати Бога в серці (в душі, в животі та ін.)* – «бути милосердним, добрим, совісним, справедливим і т.ін.» [<http://irbis-nbuv.gov.ua>, с. 372]:

*«У Тернополі вшанували пам’ять священика, який **мав Бога в серці** – його поважали всі»* [<https://ternopol.znaj.ua>, 05.06.2022];

ФО *Щира (золота) душа* – «чесна, відверта, щедра, доброзичлива людина» [<http://irbis-nbuv.gov.ua>, с. 299]:

*«**Щира душа** Григорія Білоуса»* [<https://hvilya.com>, 23.09.2023], у статті йдеться про вшанування пам’яті українського письменника, який «рятував душі словами»;

*«“**Щира і дуже добра душа**. Таким залишився назавжди”: на Тернопільщині попрощалися із Героєм Миколою Дитком»* [<https://zz.te.ua>, 03.07.2022].

Отже, аналізуючи ФСГ «позитивної оцінки», до яких відносять загальнооцінні фраземи та конкретнооцінні, можна зробити висновок, що такі

одиниці здебільшого фіксують якісні характеристики людини, виражають її ставлення до різного роду цінностей, інших людей. Перша група фразем висвітлює загальні оцінки якостей людини. Друга група, така як «Мати Бога в серці» та «Щира душа», конкретизує оцінку якостей особистості, підкреслюючи їхню моральну цінність.

Фразеологізми, що мають позитивне забарвлення, допомагають створити сприятливий образ нації в очах громадськості, впливаючи на сприйняття українців як колективу з високими моральними та етичними стандартами. Дослідження виявило, що антропоцентричні фразеологізми, які репрезентують дії та вчинки людей, відображають ментальні особливості українців, зокрема їхню доброту, жертівність та кордоцентричність.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- [1] Демиденко Г. Г. Фразеологічна репрезентація рис українського національного характеру. *British Journal of Science, Education and Culture*. London, 2014. N 1 (5) (January-June), Volume I. P. 108–112.
- [2] Краснобаєва-Чорна Ж. Фраземіка та фраземографія в сучасній лінгвопарадигмі : підручник для студентів філологічних факультетів вищих навчальних закладів. Вінниця : Вид-во, 2018. 200 с.
- [3] Лакомська І. В. Вплив як пріоритетна домінанта мови ЗМІ. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські тенденції розвитку журналістики, PR, медіа і комунікації». Влоцлавек, Республіка Польща 27–28 листопада 2020 року. С. 56–59. URL: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-000-1-15>.
- [4] Ужченко В. Д, Ужченко Д. В. Фразеологія сучасної української мови : навч. посіб. Київ : Знання, 2007. 494 с.
- [5] Білоноженко В. М, Гнатюк І. С., Дятчук В. В. Словник фразеологізмів української мови. Київ : Наук. думка, 2003. 1104 с.

- [6] Ужченко В. Д., Ужченко Д. В. Фразеологічний словник української мови. Київ : Освіта, 1998. 224 с.
- [7] Лакомська І. Фразеологізми у складі медіаповідомлень: функційна специфіка. *Інтегровані комунікації*. 2021. № 1 (11). С. 59–62.

Author: **Baurda A.**

INFLUENTIAL FEATURES OF MEDIA PHRASEMES AS REPRESENTATIVES OF POSITIVE FEATURES OF UKRAINIANS.

Abstract. *The article examines the specifics of the use of phraseological units in media texts. The phraseological units for the designation of positive features of Ukrainians were identified, which were classified and analyzed according to the principle of “generally evaluated” and “specifically evaluated” phrasemes. Emphasis is placed on the national-cultural specificity of phraseological units and their influential specificity.*

Key words: *phrasal verbs, headings, classification, positive assessment.*

УДК 811.161.2

КОЛЬОРАТИВНІ ФРАЗЕОЛОГІЗМИ У ПЛОЩИНІ МЕДІЙНОГО ДИСКУРСУ: СУГЕСТИВНИЙ АСПЕКТ

Бессмільна Вікторія

здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності

«Філологія», спеціалізація « Українська мова та література»

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

Україна, м. Одеса

vikas20031804@gmail.com

*Науковий керівник – кандидат філологічних наук, доцент **Лакомська Інна***

Анотація. *У дослідженні вивчено сугестивну природу кольоронімів у складі заголовкових фразем, що потужно впливають на емоційний фон адресатів. Вивчено семантику кольорів, закодovаних у фразеологізмах в аспекті лінгвоментальності українського народу. Виявлено масив фразеологічних одиниць, які мають кольоративну лексему в межах текстів і заголовків сучасних інтернет-видань.*

Ключові слова: *медійний заголовок; фразема (фразеологічна одиниця); кольороназва; сугестія.*

Актуальність виявлення й опису фразеологізмів в українських медіавиданнях зумовлена тим, що ці мовні одиниці ще недостатньо вивчено у впливовому аспекті, тож їх дослідження у мові ЗМІ допоможе дослідити властиву їм рецептивну потужність та з'ясувати сугестивні властивості. Цю проблему досліджують С. Бернштейн, Р. Блакар та ін. У вітчизняній же науці питанню сугестії присвятили праці О. Климентова, А. Ковалевська-Славова, Т. Ковалевська, Н. Кутуза, І. Лакомська та ін.

Мета роботи полягає у вивченні колірної емотивності фразем як засобу реалізації мовної сугестії.

У сфері медійного повідомлення вчені все більше звертають увагу на газетні заголовки як на ключовий елемент комунікації з громадськістю. Фразеологічні одиниці виступають впливовими конструктами заголовків, що підкреслює необхідність ґрунтовного вивчення цих комплексів. Маючи велику та різномірну аудиторію споживачів, авторитетні інтернет-видання використовують у матеріалах таку комунікативну технологію, як сугестія, або ефект навіювання. Основною метою застосування сугестивного інструментарію «є формування іміджу політиків, громадських діячів та інших публічних осіб, привернення уваги до важливих явищ та подій у суспільстві, формування загального настрою та ставлення до проблем різного масштабу задля прискорення пошуку ефективних рішень, а також залучення широких мас до спільної участі у проєктах, зокрема у благодійних акціях» [1, с. 119]. У сучасному цифровому суспільстві сугестія є ефективним засобом для реалізації подібних завдань.

Лексика на позначення кольору є потужним сугестивним інструментом. Оскільки у семантиці колірних лексем відображена ментальність народу, а їх символіка закорбована у підсвідомості реципієнта на рівні архетипу, фразеологізми з кольоронімом відповідним чином впливають на свідомість сугеренда через ЗМІ.

Г. Яворська розвиває цю думку й зазначає, що для основних позначень кольорів їх прототипи (небо, вода, рослинність, вогонь, кров) водночас є архетипами (міфологічними і міфопоетичними символами). З огляду на це дослідниця стверджує, що певні риси архаїчної концептуалізації можуть позначатися на семантиці назв кольорів, пов'язаних з відповідними архетипами, і вважає за потрібне брати до уваги такі зв'язки для несуперечливої інтерпретації особливостей мовних концептів кольору [2, с. 42–43].

Переосмислення семантики основних кольорів у зв'язку зі звичними поняттями знаходить втілення в узагальнено-образній системі фразеологізмів, яка формувалася під впливом етнокультурних чинників і свідчить про рівень свідомого відображення дійсності. Колірна лексика як структурний компонент фразеологічної моделі світу є дієвим засобом формування змісту цієї моделі: наприклад, *сива давнина* – «дуже давні часи», *як пуп синій* – «який дуже посинів (від холоду, нездужання, злості)», *чорне діло* – «підступна, брудна справа, що викликає загальний осуд».

У дослідженні увагу зосереджено на візуальних предикатах – сенсорно маркованих словах, які вказують на використання саме цієї репрезентативної системи. У зазначеному аспекті фокусуємо нашу увагу на дослідженні І. Лакомської, яка уналежнює прикметники на позначення кольору у складі фразем до візуальних предикатів та наводить таку їхню продуктивність у медійних заголовках: чорний (21 %), білий (20 %), зелений (17 %), червоний (13 %), золотий (10%), рожевий (7%), синій (5 %), рябий (3 %), блакитний (3 %), срібний (1 %) [3].

Подальший аналіз цих одиниць проводимо за частотністю в межах досліджених нами заголовкових ФО:

Лексема «білий»: ФО *Біла ворона*. Той, хто виділяється серед інших чимсь незвичайним, зовсім не схожий на інших. Напр., у повідомленнях: «*Біла ворона*» або *що робити, якщо ти відрізняєшся від інших*» (<https://ij.ogo.ua> 11.01.2023);

ФО Серед білого дня (білої днини). Відкрито, неприховано [4, с. 209]. У нашому матеріалі це такі заголовки: «На вулиці Львова *серед білого дня* помітили лисицю» (<https://varta1.com.ua/news/na> 23.11.2023).

Лексема «**чорний**»: **ФО Держати (тримати) в чорному тілі.** Суворо поводитися з ким-небудь, позбавляти волі, свободи дій [4, с. 192]. Напр., заголовки «Українські жінки завше відзначалися великою мужністю, аж так, що дозволяли собі благовірних *тримати в «чорному тілі»*, час від часу навіть б'ючи за неурочні візити до корчми або ж стрибання в гречку» (<https://day.kyiv.ua> 30.07.2023).

Лексема «**червоний**»: **ФО Червоний півень.** Пожежа [4, с. 504]. Напр., заголовки: «Паліям у Кременчуці і районі до уваги! На Полтавщині затримали любителя *пускати «червоного півня»*» (<https://kg.ua> 22.03.2023).

Лексема «**рожевий**»: **ФО «Дивитися крізь рожеві окуляри.** Не помічати вад, недоліків у чому-, кому-небудь» [4, с. 198]. Напр., заголовки: «Телемарафон показує українцям війну *крізь рожеві окуляри»* (<https://espresso.tv> 03.01.2024).

Лексема «**блакитний**»: **ФО Блакитна кров** – дворянська, шляхетна кров. (<https://goroh.pp.ua>). Напр., заголовки: «**Блакитна кров:** чому людей із негативним резус-фактором дослідники вважають особливими» (<https://2plus2.ua> 09.08.2022).

Отже, на основі проведеного дослідження можна стверджувати, що найбільш поширеними у медійному дискурсі є ФО з лексемою чорний (25 %), білий (20 %) і зелений (18 %). Дедалі рідше трапляються фразеологічні вирази з кольоронімом сірий (12 %), блакитний (5 %), рожевий (10 %), червоний (7 %), синій (3 %). Частотність вживання лексем *сірий, рожевий, блакитний* збігається із результатами досліджень попередніх років [3]. Однак кількість кольоронімів *чорний, білий, зелений* значно збільшилась у площині засобів медіавпливу. Такі зміни можна пояснити песимістичною модальністю сьогоденних ЗМІ.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- [1] Ковалевська Т. Ю. Сугестія у сфері лінгвістичної проблематики. URL: <http://dspace.onu.edu.ua:8080/bitstream/handle/123456789/3421/sbornik%20slav.32-38%2B.pdf?sequence=1&isAllowed>
- [2] Яворська Г. Мовні концепти кольору (до проблеми категоризації). *Мовознавство*. 1999. № 2–3. С. 43-50.
- [3] Лакомська І. В. Сугестійність фразеологічних одиниць у масмедіа: репрезентативна специфіка. *Проблеми гуманітарних наук: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. Серія «Філологія», 2022. № 52. С. 31–37.
- [4] Удовиченко Г. Фразеологічний словник. У 2 т. Київ, 1984.

Author: Bessmilna V.

COLORATIVE PHRASEOLOGISMS IN THE FIELD OF MEDIA DISCOURSE: SUGGESTIVE ASPECT

Abstract. *The article studies the suggestive nature of coloronyms in the composition of headline phrases, which powerfully affect the emotional background of addressees. The semantics of colors coded in idioms in the aspect of the linguistic mentality of the Ukrainians have is studied. An array of phraseological units which have a colorative lexeme within the texts and titles of modern online publications is identified.*

Keywords: *media title, phraseologism (phraseological unit), coloronym, suggestion.*

УДК 811.161.2'27:316.48

КОНФЛІКТНИЙ ДИСКУРС: ОСОБЛИВОСТІ ЛІНГВІСТИЧНОЇ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ

Гарбера Ірина

*кандидат філологічних наук, доцент кафедри загального та прикладного
мовознавства і слов'янської філології,*

Донецький національний університет імені Василя Стуса,

Україна, м. Вінниця

ORCID ID: [0000-0001-5365-054X](https://orcid.org/0000-0001-5365-054X)

Анотація. Проаналізовано наявні дефініції конфліктного дискурсу, виокремлено його ключові кваліфікаційні ознаки. Визначено, що конфліктний дискурс у сучасній лінгвістичній інтерпретації – це створюваний конфронтаційно налаштованими мовними особистостями (двома або цілою групою) специфічний мовленнєвий простір, визначуваний фазовою структурою (передконфлікт, конфлікт, постконфлікт), власними стратегіями й тактиками поведінки, емоційністю (здебільшого негативною), експресивністю (за допомогою спеціалізованих мовних і позамовних маркерів).

Ключові слова: конфлікт, конфліктний дискурс, лінгвістична інтерпретація.

Вступ. Конфлікти – невід'ємна, органічна частина існування кожної мовної особистості без винятку, адже вона повсякчас реалізується в них у якості безпосереднього учасника або ж пасивного спостерігача. Їх неможна уникнути абсолютно, однак варто навчитися контролювати, врегульовувати, гармонізувати. Саме на це і спрямовані сучасні лінгвоконфліктологічні, психолінгвістичні, дискурсивні дослідження. Відтак одним із ключових термінологічних понять зазначених студіювань постає фундаментальна дефініція сучасного конфліктного дискурсу.

Мета роботи – проаналізувати наявні дефініції конфліктного дискурсу, виокремити його ключові кваліфікаційні ознаки.

Основна частина. Конфліктний дискурс – базовий міждисциплінарний термін багатьох сучасних гуманітарних наук, оскільки останні в більшості своїй одним із центральних об'єктів вивчення обирають конфліктну взаємодію. Ми сконцентруємося саме на лінгвістичній інтерпретації цього поняття.

Е. Боєва таким чином характеризує конфліктний дискурс: «Якщо говорити про конфліктний дискурс як про типовий різновид класичної комунікативної взаємодії, очевидною постане структурна ідентичність класичного комунікативного акту і конфліктної інтеракції. Вважаємо, що конфліктним дискурсом виступає мовна взаємодія комунікантів, у результаті якої учасники відчують негативні емоції завдяки вербальній дії один щодо одного, у зв'язку з тим, що ілокутивна домінанта мовної взаємодії характеризується наявністю зіткнення вербально виражених цілей» [2, с. 38].

О. Шаніна розвиває цю тезу, таким чином визначаючи конфліктний дискурс і акцентуючи на потребі його розгляду як певного динамічного, процесуального акту: «Вважаємо, що конфліктним дискурсом виступає мовленнєва взаємодія комунікантів, у результаті якої учасники відчують негативні емоції завдяки вербальному впливу один на одного у зв'язку з тим, що ілокутивна домінанта мовної взаємодії характеризується наявністю зіткнення вербально виражених цілей. Конфлікт є складною системою інтеракцій реципієнтів, що дає можливість характеризувати конфліктний дискурс з точки зору його фазових складових» [6, с. 405].

Л. Білоконенко теж наголошує на фазовості конфліктного дискурсу, досліджуючи також «дискурсивні маркери конфліктності»: «... ступінь інтенсивності конфліктного дискурсу залежить від невідповідностей і протиріч, які виникають між учасниками, та фази розвитку конфлікту. У докомунікативній фазі (назрівання конфлікту) відбувається усвідомлення учасниками конфлікту протиріч між їх інтересами, сторони починають відчувати конфліктність ситуації і готові вдатися до агресивних мовленнєвих дій. В комунікативній фазі (кульмінація і спад) відбувається реалізація докомунікативних станів суб'єктів: вони починають діяти відповідно до власних інтересів, тиснучи на опонента через конфліктні мовні і позамовні засоби. Фаза вирішення конфлікту визначається наслідками, що відповідають попереднім, коли мовленнєві й емоційні стани сторін є відображенням

«небезпечності» застосованих конфліктогенів. Дискурсивні маркери конфліктності можуть бути виражені на мовному і позамовному рівнях. При цьому, на першому рівні проявляється конфліктна «надмірність» особи, яка реалізується в особистісних і соціальних звинуваченнях опонента, самого себе, оточуючих. Другий рівень служить додатковим до мовних символів для передачі смислової інформації, що сигналізує про конфлікт, інколи він є навіть єдиним способом передачі неексплікованих смислів, які можуть не усвідомлюватися навіть самим конфліктантом» [1, с. 22].

І. Кондратюк розглядає конфліктний дискурс як специфічну конфронтаційну взаємодію: «Беручи до уваги визначення поняття «дискурсу» як комунікативної події, що відбувається між реципієнтом і продуцентом у визначеному часопросторовому контексті; як актуально-відтвореного продукту комунікативної події, що інтерпретується реципієнтами та як окремого жанру, цілком правомірним видається говорити про існування конфліктного дискурсу. Конфліктний дискурс є комунікативною подією конфронтаційного характеру, яка відбувається між індивідами, між ідентичними або різними групами індивідів, що переслідують взаємовиключні цілі та застосовують для цього специфічний набір комунікативних засобів. Зазначений специфічний набір комунікативних засобів (на абстрактному рівні – текст) актуалізується адресатом (агресором) та інтерпретується адресантом (жертвою). Відповідно до обраного кооперативного або конфронтаційного типу поведінки, учасники конфліктного дискурсу обирають необхідні діалогічні ролі» [3].

А. Сергієнко аналізує конфліктний дискурс в аспекті використовуваних у ньому стратегій і моделей: «Критеріальною ознакою конфліктного дискурсу є стратегія конфронтації – комунікативні дії адресанта, які зумовлюють дисгармонію інтерперсональних відносин та реалізацію загрози особі, що співвідноситься з певними мовними та мовленнєвими проявами. Конфліктний дискурс характеризується певними закономірностями як у статичному, так і в динамічному аспектах. Ці закономірності втілені у вигляді двох гіпотетичних

моделей конфліктної мовленнєвої взаємодії – «ідеальної суперечки» (аргументований дискурс) та «ідеальної сварки» (агресивний дискурс)» [4, с. 113].

Т. Стрикалова і О. Гудошник аналізують поняття конфліктного дискурсу у контексті так званої «вірусної комунікації»: «Конфліктний дискурс – це завершена, результативна комунікативна подія, вид спілкування, пов’язаний із певними конкретними об’єктами, який здійснюється за допомогою вербальних та невербальних засобів. Конфліктний дискурс поширюється у мережі за допомогою вірусної комунікації. Вірусна комунікація – це тип комунікації, при якому будь-який емоційний контент швидко поширюється серед користувачів за допомогою репостів, уподобань, приватних повідомлень тощо. Варто зазначити, що така комунікація характерна для реклами і, як відомо, вона передбачає ефективність впливу. Але вірусність агресивного контенту уможлиблює поширення патогенного тексту (навіть, скоріше, його дискретних фреймів) у різних видах пролонгованої комунікації» [5, с. 114].

Висновки. Конфліктний дискурс – створюваний конфронтаційно налаштованими мовними особистостями (двома або цілою групою) специфічний мовленнєвий простір, визначуваний фазовою структурою (передконфлікт, конфлікт, постконфлікт), власними стратегіями й тактиками поведінки, емоційністю (здебільшого негативною), експресивністю (за допомогою спеціалізованих мовних і позамовних маркерів).

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

[1] Білоконенко Л. Дискурс міжперсональної конфліктної комунікації. *Дискурс у сучасному науковому, соціокультурному та інформаційному просторі*: збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції (24–25 травня 2013 року). Маріуполь, 2013. С. 20–23.

- [2] Боєва Е. В. Конфліктний дискурс: прагматичний аспект. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського. Лінгвістичні науки*. 2011. Вип. 13. С. 38–45.
- [3] Кондратюк І. Б. Конфліктний дискурс як середовище актуалізації комунікативної ситуації психологічного дисбалансу. *Наукові записки Острозької академії*. 2017. № 63. С. 102–115.
- [4] Сергієнко А. Лінгво-комунікативні особливості дискурсу родинного спілкування. *Перекладацькі інновації: матеріали Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції (25–27 листопада 2010 року)*. Суми, 2010. С. 112–113.
- [5] Стрикалова Т. А., Гудошник О. В. Вірусна комунікація як засіб поширення конфліктного дискурсу (досвід створення термінологічного покажчика). *Масова комунікація у глобальному та національному вимірах*. 2020. Вип. 13. С. 113–117.
- [6] Шаніна О. С. Конфліктний медичний дискурс у структурі професійної діяльності медика. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського. Лінгвістичні науки*. 2011. Вип. 13. С. 403–408.

Author: **Harbera I.**

CONFLICT DISCOURSE: PECULIARITIES OF LINGUISTIC INTERPRETATION

Abstract. *The existing definitions of conflict discourse are analysed, its key qualifying features are highlighted. It has been determined that conflict discourse in the modern linguistic interpretation is a specific speech space created by confrontational linguistic personalities (two or a whole group), determined by the phase structure (pre-conflict, conflict, post-conflict), their own strategies and tactics of behaviour, emotionality (mostly negative), expressiveness (with the help of specialised linguistic and extra-linguistic markers).*

Key words: *conflict, conflict discourse, linguistic interpretation.*

УДК 81'374

СТВОРЕННЯ ЕЛЕКТРОННОГО ПОСІБНИКА ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ: «ВЕРБАЛІЗАЦІЯ КОНЦЕПТОСФЕРИ У ТВОРЧОМУ ДОРОБКУ ДЖ. Д. СЕЛІНДЖЕРА НА ПРИКЛАДІ РОМАНУ “THE CATCHER IN THE RYE”»

Гасанова Сабіна

*магістрант спеціальності «Філологія», спеціалізація «Прикладна лінгвістика»,
Національний університет кораблебудування ім. адмірала Макарова,
Україна, м. Миколаїв*

gasanbey228311@gmail.com

Науковий керівник – кандидат філологічних наук, доцент Данильчук Ольга

Анотація. У статті розглядається доцільність створення електронного навчального посібника, в якому досліджувалися б мовні засоби репрезентації концептосфери роману Дж. Д. Селінджера «Над прірвою в житті», зокрема концепту автора GAME (ГРА) як найбільш частотно вживаного. Такий посібник може сприяти оптимізації сучасного учбового процесу.

Ключові слова: оптимізація навчального процесу, концепт, концептосфера, електронний навчальний посібник, Дж. Д. Селінджер.

Вступна частина.

АКТУАЛЬНІСТЬ ДОСЛІДЖЕННЯ визначено необхідністю створення електронних навчальних посібників для самостійної роботи студентів з тієї чи іншої теми, в яких би було представлено узагальнену інформацію з різних галузей знань. У нашому електронному навчальному посібнику об'єктом дослідження стають поняття «концепт», «художній концепт», «концептосфера», а також аналізується концептосфера художнього доробку американського письменника XX століття Дж. Д. Селінджера.

ОБ'ЄКТОМ ДОСЛІДЖЕННЯ є індивідуально-авторські концепти автора.

ПРЕДМЕТ ДОСЛІДЖЕННЯ – мовні способи об'єктивації індивідуально-авторських концептів прозаїка.

МАТЕРІАЛОМ ДОСЛІДЖЕННЯ є роман Дж. Д. Селінджера “The Catcher in the Rye” («Над прірвою в житті»).

МЕТА ДОСЛІДЖЕННЯ – створити електронний навчальний посібник, в якому буде визначено структуру концептосфери твору, охарактеризовано мовні способи об’єктивації індивідуально-авторських концептів романіста тощо.

ЗАВДАННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ:

- 1) виявити основні підходи до вивчення концепту та сформулювати визначення поняття «концепт»;
- 2) виявити специфіку художнього концепту як засобу реалізації мовної особистості письменника;
- 3) провести концептуальний аналіз роману Дж. Д. Селінджера “The Catcher in The Rye” та інші.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ: лінгвістичні методи: описовий та порівняльний; когнітивні методи: метод концептуального аналізу.

Основна частина.

У сучасній лінгвістиці виділяються три підходи – концепт розглядається з погляду лінгвістики, когнітології та культурології.

Представники лінгвістичної точки зору (С. О. Аскольдов, Д. С. Ліхачов, В. В. Колесов та В. М. Телія) розуміють концепт як весь можливий потенціал значення слова поряд з його коннотативним елементом.

Представники когнітивного підходу (З. Д. Попова та Й. А. Стернін) відносять концепт до мисленнєвих явищ, визначаючи його як глобальну розумову одиницю, «квант структурованого знання».

Прихильники культурологічного аспекту (Ю. С. Степанов та Г. Г. Слишкін) всю культуру розуміють як сукупність концептів та відносин між ними. Концепт трактують як основний осередок культури в ментальному світі людини, як базову одиницю культури, її концентрат.

Вивчивши різні підходи до трактування терміну «концепт», можна зробити висновок, що концепт має двосторонню природу: він має значення мовного знака (лінгвістичний і культурологічний напрямки) та змістовну сторону, яка представлена в ментальності (когнітивний напрямок).

С. А. Аскольдов-Алексеев розрізняв пізнавальні та художні концепти.

До концептів пізнання не належать почуття, бажання та ірраціональне.

Художній концепт здатний створювати певну «емоційну та естетичну напругу» [Цит за: 1, с. 97].

Серед тем та мотивів роману «Над прірвою у житті» важливе місце посідає тема гри. Феномен «гри» є об'єктом усіх наук, що входять до поля антропології. На думку Й. Гейзінгі, гра є основою всіх найважливіших культурних явищ, таких як релігія, мистецтво і навіть війна [2, р. 97].

Тему гри в романі «Над прірвою у житті» розглянуто з позиції когнітивного підходу. Об'єктом дослідження є епізоди, які ілюструють спортивні та настільні ігри.

В англійській мові гра за правилами позначається лексемою “game”, спонтанна ігрова діяльність передається лексемою “play”, “playing”.

Об'єкт нашого дослідження – концепт *GAME*, який входить до образної парадигми роману як «життя – це гра»: “Life is a game, boy. Life is a game that one plays according to the rules” [3, р. 47] та ілюструє концепт *LIFE (ЖИТТЯ)* в цілому.

Текст роману насичений оцінною лексикою, оскільки розповідь ведеться від імені героя, що відрізняється емоційністю, і читач бачить події та явища крізь призму його сприйняття.

Футбольний матч Голден характеризує іронічно. Іронічний ефект досягається за рахунок словосполучень “a very big deal” і “to commit a suicide”, що співвідносяться з лексемою “supposed”, семантика якої має на увазі нереальність ситуації.

Тож те, що вважається важливим у суспільстві, не є таким для Голдена, але в той же час ці лексеми вказують на експресивність висловлювання.

Герой використовує у своїй мові лексичні одиниці з негативною конотацією “goddam”, “stupid”, “dopey”, “goddam”, “mean”, “boring”, які відносяться не до гри як такої, а виражають негативне ставлення героя до

ситуації, що виникла. Голден ставить спортивні ігри в ряд з іншими проявами обмеженості людей.

Пов'язана з ігровою діяльністю ідея обмеженості простежується і в епізоді, де кілька разів повторюється стійкий вислів “stick together”, який набуває негативного оцінного забарвлення, що підкреслюється лексичними одиницями “goddam”, “little”, “dirty”, хоча поза контекстом цей вираз стилістично нейтральний.

Так, аналізуючи роль ігрової діяльності в соціальному житті та особистісному розвитку героя, можна дійти висновку, що з одного боку, гра пов'язана з системою суспільних правил, що обмежують свободу особистості (уявлення-асоціації гри: Гра – самотність; Гра – несправедливість; Гра – нудьга; Гра – безвідповідальність), з іншого боку, гра може сприйматися як сфера щирих почуттів і творчої активності (Гра – дружба; Гра – дитинство, невинність: опис мрії Голдена стати ловцем у житті).

Командні ігри викликають у Голдена неприязнь через пов'язану з ними необхідність підпорядкування особистості колективу. Парні ігри, навпаки, захоплюють Голдена, оскільки допомагають краще відчувати внутрішній світ партнера.

Висновки.

Отже, концепт GAME (ГРА) є структуроутворюючим і концептуальним принципом оповіді в аналізованому тексті. Дослідження індивідуальних концептів авторського світу допомогло розкрити самотність художнього світу Дж. Д. Селінджера, де неоднозначність трактування буття є основою ідіостилістики письменника.

ТЕОРЕТИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ полягає в комплексному підході, який синтезує лінгвістичний та літературознавчий аналізи тексту, що дозволяє в подальшому продовжити дослідження теоретичної бази лінгвістичного аналізу та літературознавчого аналізу в єдності його форми та змісту.

ПРАКТИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ зумовлено тим, що розроблений електронний може бути використаний у навчальному процесі студентами філологічних спеціальностей у вищих навчальних закладах.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- [1] Селіванова О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава : Довкілля. К., 2006. 716 с.
- [2] Хейзинга Й. Homo Ludens. Статті по історії культури. М., 1988. 704 с.
- [3] Salinger J. D. The catcher in the rye. Над пропастью во ржи. М., 1986.

Author: **Hasanova Sabina**

CREATION OF AN ELECTRONIC TEXTBOOK FOR STUDENTS' INDEPENDENT WORK: «VERBALIZATION OF THE CONCEPTOSPHERE IN THE CREATIVE WORKS OF J.D. SALINGER USING THE EXAMPLE OF THE NOVEL “THE CATCHER IN THE RYE”»

Abstract. *The article discusses the feasibility of creating an electronic textbook that investigates the linguistic means of representing the conceptosphere of J.D. Salinger's novel “The Catcher in the Rye”, specifically focusing on the author's concept of GAME as the most frequently used. Such a tutorial can contribute to optimizing the modern educational process as a whole.*

Key words: *optimization of the educational process, concept, conceptosphere, electronic tutorial, J.D. Salinger.*

УДК 378.16:004.7

ОНЛАЙН-КУРСИ ЯК СИНЕРГІЯ ВИКЛАДАЧА ТА ЗДОБУВАЧА В НАВЧАЛЬНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Громко Євгенія

*здобувачка вищої освіти спеціальності «Філологія»,
Національний університет «Одеська політехніка»,
Україна, м. Одеса*

eugeniahromko@stud.op.edu.ua

ORCID ID: [0009-0004-2454-4608](https://orcid.org/0009-0004-2454-4608)

Науковий керівник – кандидат філологічних наук, доцент Міміна Олена

Анотація. У статті досліджено можливості використання онлайн-курсів у підготовці філологів за спеціальністю «Англійська філологія та переклад», а також окреслено основні методи та технології, що сприяють збагаченню навчального процесу, такі як використання відеолекцій, аудіоматеріалів, мультимедійних ресурсів, онлайн-дискусій та колективних проєктів у навчальному процесі. Розглянуті перспективи практичного застосування у формуванні комплексно підготовлених фахівців з англійської філології та перекладу в умовах сучасного глобалізованого світу.

Ключові слова: онлайн-курси, філологія, англійська мова, мультимедійні ресурси, навчальний процес.

Вступ. У сучасному навчальному середовищі значний вплив на процес навчання мають онлайн-курси, які створюють унікальну синергію між викладачем та здобувачем. Поява онлайн-навчання відіграла важливу роль у трансформації підходів до дистанційного та змішаного навчання. В університетах одним з ключових змінених елементів є поява масових відкритих онлайн-курсів.

Останні наукові дослідження підтверджують, що використання цих курсів сприяє активізації викладацької діяльності та підвищенню ефективності навчання учасників. Основні переваги онлайн-курсів полягають у їх здатності збагачувати педагогічний процес, індивідуалізувати навчання, збільшувати доступність та гнучкість, стимулювати активність та залучення студентів, а також використовувати аналітику для покращення якості навчання. Таким

чином, метою даної роботи є дослідження та аналіз впливу онлайн-курсів на навчальний процес та їхній внесок у формування комплексно підготовлених фахівців у галузі філології та перекладу.

Основна частина. Актуальність теми використання онлайн-курсів у лінгводидактиці виражається в тому, що сучасні технології надають унікальні можливості для покращення процесу вивчення мови та розвитку мовленнєвих навичок. Онлайн-курси дозволяють студентам отримувати доступ до різноманітних мовних матеріалів, включаючи відео-, аудіо- та інтерактивні ресурси, що сприяє ефективному засвоєнню мови [1].

У контексті підготовки філологів за спеціальністю «Англійська філологія та переклад», індивідуалізація навчання за допомогою онлайн-курсів стає ключовим аспектом, що дозволяє враховувати потреби та індивідуальні особливості кожного студента. Попередній огляд проблеми дозволяє розглянути означувані онлайн-курси на прикладі конкретних методів та технологій, які сприяють індивідуалізації навчання.

Основна перевага онлайн-курсів полягає в можливості створення персоналізованих навчальних програм [2]. Вони дозволяють викладачам створювати навчальні програми, що враховують індивідуальні потреби та рівень підготовки кожного студента, незалежно від форми навчання – дистанційного чи заочного. Наприклад, студенти з різним рівнем (Pre-Intermediate, Intermediate, Upper-Intermediate, Advanced) володіння англійською мовою можуть мати різні завдання та матеріали для вивчення, що дозволяє кожному працювати на своєму рівні. Водночас онлайн-курси можуть включати в себе адаптивні тести та завдання, які автоматично адаптуються до відповідей студентів. Наприклад, якщо студент відповідає правильно на певне завдання, він отримує складніші завдання на ту ж тему, а якщо відповідає неправильно – отримує додаткові пояснення та допомогу від наставника, що є актуальним в системі методики сучасного тьюторства.

Іншими, не менш важливими методичними можливостями розглядуваної технології є індивідуальні консультації та фідбек. Онлайн-курси дають можливість студентам отримувати індивідуальні консультації з викладачами через відеоконференції або електронну пошту тощо. Це дозволяє кожному студенту отримати відповіді на свої питання та отримувати індивідуальний фідбек з метою покращення своєї роботи [3] – формувати власний іншомовний кейс знань.

Завдяки цій мережевій інновації актуалізується гнучкий графік навчання як сучасна таймменеджмент-технологія. Так, онлайн-курси дозволяють студентам вивчати матеріал у зручний для них час та темп. Наприклад, студенти, які мають робочий графік або сімейні обов'язки, можуть навчатися вечорами або в вихідні, не обмежуючи себе в часі та місці. Саме таким є студент початку XXI століття.

У контексті підготовки філологів за спеціальністю «Англійська філологія та переклад», по-перше, *використання відеолекцій та аудіоматеріалів у рамках онлайн-курсів* стає потужним інструментом для збагачення навчального процесу та покращення навичок сприйняття іноземної мови студентами [4]. Конкретними прикладами використання цих ресурсів є: *відеолекції з викладачами-носіями мови (native speakers)*, які демонструють живий розмовний стиль та різноманітні мовленнєві звороти (наприклад, студентам можуть пропонувати відеоуроки, в яких викладачі розповідають про аспекти англійської мови, такі як фонетика, інтонація та мовленнєва культура); *використання аутентичних відеоматеріалів* з англomовних каналів, фільмів, телепередач та інших джерел (наприклад, студентам можна пропонувати перегляд короткометражних фільмів або відеороликів з англійською мовою для покращення навичок розуміння мовлення на різних швидкостях та в різних жанрах, а також фрагменти із широко відомих серіалів “The Crown”, “The Queen’s Gambit”, “Peaky Blinders”, “Grey’s Anatomy”, “The Winter King” фільмів “The Hunger Games, Pride and Prejudice”, “Maleficent”, “Yes Man”, “The book

thief”); прослуховування аудіоматеріалів з англійською мовою для розвитку навичок аудіювання. Наприклад, студентам можна пропонувати прослуховування аудіокниг, подкастів або інтерв'ю з носіями мови для вдосконалення розуміння мовлення та вивчення нових лексичних одиниць, а також аналізу та обговорення у дискусіях стилю мовлення персонажів у фільмі (“The Iron Lady”, “The Imitation Game”, “The King’s Speech”), ідентифікувати вживані лексичні одиниці та вивчати певний вираз як засіб мовлення.

Використання мультимедійних ресурсів для вивчення літератури та культури англomовних країн в онлайн-курсах також є невід’ємною складовою, що сприяє глибшому розумінню та аналізу літературних творів та культурних явищ. Серед них актуалізуються ресурси, які можуть сприяти вивченню аудіо- та відеотекстів літературних творів. Так, онлайн-курси можуть пропонувати студентам *аудіокнижки або відеоадаптації* літературних шедеврів англійської літератури. Наприклад, студентам можуть представлятися аудіо- або відеOVERSII романів Джейн Остін чи Уільяма Шекспіра, що дозволяє їм не лише читати текст, але й чути або бачити його інтерпретацію. До того ж, онлайн-курси можуть включати в себе перегляд документальних фільмів або відеороликів про історію, культуру та мистецтво англomовних країн, що є еквівалентом вузівського курсу «Лінгвокраїнознавство». Наприклад, студенти можуть досліджувати історію англійської літератури через документальні фільми про життя та творчість літераторів Ернеста Хемінгуея, Чарльза Діккенса, Боба Ділана, Еліс Енн Манро.

Онлайн-курси можуть включати аналіз текстів пісень англomовних виконавців та їх відеокліпів, що дозволяє студентам не лише розуміти ліричний зміст, а й вивчати культурні контексти та мовні особливості (“Shape of My Heart”, “Unstoppable”, “Thunder”, “Beautiful Things”, “Fortnight”).

Ще однією можливістю онлайн-курсів є перегляд фільмів англomовного кіно або відеозаписів театральних постановок, які базуються на класичних

творах англійської літератури. Саме такий метод дозволяє студентам краще зрозуміти контекст та інтерпретацію літературних творів.

У підготовці філологів за спеціальністю «Англійська філологія та переклад» проведення онлайн-дискусій та колективних проєктів через спеціалізовані платформи стає не лише засобом обговорення навчального матеріалу, але й унікальною можливістю для обміну думками та досвідом між студентами з різних культурних та лінгвістичних контекстів [5]. Серед таких методичних форм – онлайн-дискусії над текстами, форуми для обговорення актуальних питань, спільні проєкти та дослідження, Міжкультурний обмін досвідом. Вони розвивають цілий ряд компетентностей та здібностей: участь в дискусіях на тему літературних або культурологічних текстів з обміном думками та інтерпретаціями, обговорення актуальних питань з галузі філології та перекладу, сучасних тенденцій у літературі, перспектив розвитку мовознавства або етичних аспектів професії перекладача. Важливим при цьому є колоборація та об'єднання в групи для проведення спільних проєктів та досліджень, перекладів текстів тощо.

Міжкультурний обмін досвідом в наш час є чи не найважливішим аспектом вивчення іноземних мов. При цьому участь у спільних дискусіях та проєктах дозволяє студентам з різних країн та культур взаємно вивчати один одного. Вони можуть ділитися своїм досвідом, розповідати про особливості своєї мови та культури, що збагачує загальне розуміння предмету. Системність у вивченні мови гарантує лише вивчення мовної картини світу народу і власне системи мови.

Отже, проведення онлайн-дискусій та колективних проєктів у підготовці філологів є не лише засобом активізації навчального процесу, але й сприяє формуванню міжкультурного розуміння та обміну досвідом між студентами з різних культурних та лінгвістичних контекстів.

Висновки. Підготовка філологів за спеціальністю «Англійська філологія та переклад» у сучасних умовах активно використовує потужні можливості онлайн-ресурсів. Використання відеолекцій, аудіоматеріалів, мультимедійних ресурсів та організація онлайн-дискусій та колективних проєктів сприяє не лише збагаченню навчального процесу, але й створює унікальні можливості для обміну досвідом та співпраці між студентами з різних культурних та лінгвістичних контекстів. Ці методи дозволяють студентам отримувати додаткові знання, розвивати навички мовленнєвого та культурного аналізу, а також поглиблювати розуміння англомовного світу. Все це сприяє формуванню комплексно підготовлених фахівців, здатних ефективно працювати в сфері мовознавства, літератури та перекладу у сучасному глобалізованому світі.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- [1] Холденко В. І., Михайлова Л. М., Семенишина І. В. Парадигма вищої освіти: роль онлайн-курсів і масових відкритих онлайн-курсів (НВОК). *Наукові інновації та передові технології*. 2024. № 2(30). С. 1389–1401.
- [2] Котенко С., Нешева А., Артюхова Н. Використання масових освітніх онлайн курсів як елементу інноваційного розвитку: перспективи для України. *Економіка та суспільство*. 2023. № 53. С. 45–47. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-53-91> (дата звернення: 01.05.2024).
- [3] Семенишина І., Кочарян А., Савастру Н. Майбутнє вищої освіти: роль онлайн- курсів та адаптивних підходів. *Вісник науки та освіти*. 2023. № 10 (16). С. 807–821. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-10\(16\)-807-821](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-10(16)-807-821) (дата звернення: 01.05.2024).
- [4] Щебликіна Т. А., Погорєлов М. М., Dragica L. Ефективність використання автентичних відеоматеріалів каналу You Tube у навчанні англійській мові. *Інновації у вітчизняній освіті: надбання та стратегічні перспективи розвитку*. 2020. № 1. С. 81–86.

[5] Яремчук Н., Сениця Н. Педагогічні умови формування віртуального освітнього простору закладу вищої освіти. *Молодь і ринок*. 2021. № 7/193. С. 54–60. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2021.242598> (дата звернення: 01.05.2024).

Author: **Hromko Y.**

ONLINE COURSES AS A SYNERGY OF TEACHER AND STUDENT IN THE LEARNING ENVIRONMENT

Abstract. *The article explores the possibilities of using online courses in the training of philologists majoring in English Philology and Translation, as well as outlines the main methods and technologies that contribute to the enrichment of the educational process, such as the use of video lectures, audio materials, multimedia resources, online discussions and collective projects in the educational process. The prospects of practical application in the formation of comprehensively trained specialists in English philology and translation in the modern globalised world are considered.*

Key words: *online courses, philology, English language, multimedia resources, educational process.*

УДК 82:004

МОДЕРНІЗАЦІЯ ТА ОПТИМІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ НА ПРИКЛАДІ КУРСУ «ІСТОРІЯ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ»

Данильчук Ольга

*кандидат філологічних наук, доцент кафедри прикладної лінгвістики,
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова,
Україна, м. Миколаїв*

olha.danylchuk@nuos.edu.ua

ORCID ID: [0000-0002-4091-4347](https://orcid.org/0000-0002-4091-4347)

Анотація. *У статті розглядається питання активного використання комп'ютерних технологій при вивченні курсу «Історія зарубіжної літератури» студентами прикладної лінгвістики, підвищуючи тим самим значимість та ефективність їхньої самостійної роботи. Створюючи електронні навчальні посібники на базі своїх дипломних робіт, студенти-дипломники рівнів «бакалавр» і «магістр» висвітлюють актуальні філологічні питання, застосовуючи системний аналіз, що об'єднує літературознавство, лінгвістику,*

лінгвокультурологію, когнітивно-семіотичні дисципліни та комп'ютерне програмування. Розробка електронних навчальних посібників задовольняє запит в систематизації та узагальненні знань з певної теми цільового користувача та для його пошукових робіт.

Ключові слова: інформаційні технології, історія зарубіжної літератури, лінгвістика, лінгвокультурологія, систематизація, узагальнення.

Вступна частина.

В умовах інтеграції та глобалізації вивчення курсу «Історія зарубіжної літератури» є особливо актуальним, оскільки духовна, літературна, культурна інтеграція допомагає зрозуміти складні процеси не лише в літературі, а і в сучасному суспільстві. Проблема взаємозв'язку літературних, а отже, і культурних процесів набуває вагомості значимості. Зміни в парадигмі мислення, що відбуваються в сучасному культурному й соціальному просторі в останні роки, підштовхують переосмислити деякі літературні категорії та філософські канони. А соціально-культурні зміни приводять до того, що практично будь-яка виникаюча наукова проблема вимагає синтезу дисциплінарних знань, адже всі дисципліни вивчаються, спираючись одна на одну. Інформатизація суспільства і впровадження сучасних ІТ в усі сфери життя пред'являють нове соціальне замовлення до системи вищої освіти. З одного боку, використання веб-технологій відкриває нові можливості щодо поліпшення й удосконалення навчального процесу, а з іншого – система освіти повинна забезпечити підготовку таких фахівців, які успішно впливали б на сучасні інтеграційні процеси. Тож, застосування нових інформаційних технологій при вивченні курсу «Історія зарубіжної літератури» в технічному вузі гуманітарного напрямку сьогодні знаходить все більшого поширення.

Основна частина.

Метою сучасної підготовки студентів є модернізація й оптимізація освітнього процесу. В умовах змішаного – очного та дистанційного – навчання в сучасних реаліях змінюються завдання і методи освітянського процесу, максимально наближаючись до індивідуалізації загальної і професійної підготовки студентів. Чимале значення на даному етапі набуває інформаційно-

комунікаційне середовище, в якому перебуває студент. Це у свою чергу створює умови для активного використання комп'ютерних технологій в навчальному процесі, підвищуючи тим самим значимість та ефективність самостійної роботи. На сучасному етапі навчання в рамках курсу «Історія зарубіжної літератури» студентами «Прикладної лінгвістики» навчальних рівнів «бакалавр» і «магістр» на базі дипломних робіт створюються електронні навчальні посібники, що висвітлюють актуальні філологічні питання, застосовуючи системний аналіз, який об'єднує літературознавство, лінгвістику, лінгвокультурологію, когнітивно-семіотичні дисципліни та комп'ютерне програмування. Створюючи електронні навчальні посібники, студенти враховують запити в систематизації та узагальненні знань з певної теми цільового користувача і для його пошукових робіт. Для створення сайтів використовуються конструктори онлайн-сервісу, такі, наприклад, як Wix.com – міжнародна хмарна платформа для створення інтернет-проектів, що дозволяє розробку професійних сайтів та їх мобільних версій на HTML5 з допомогою інструментів drag-and-drop. Створені за допомогою цього конструктора, веб-сайти є простими й доступними у використанні. Лаконічна структура головної сторінки та доступні в простому користуванні клавіші дозволяють швидко освоїти даний ресурс.

Відтак, сайти створюються для широкого кола користувачів: студентів і викладачів вищих навчальних закладів, учнів і вчителів загальноосвітніх шкіл та інших. Наукова новизна отриманих результатів подібних робіт полягає в оптимізації навчального процесу, систематизації знань і в можливості на базі матеріалу, що досліджується, створювати електронні навчальні посібники для самостійної роботи студентів, у яких містилася б теоретична і практична частини навчального матеріалу.

Прикладом однієї з таких робіт є дипломна робота «Створення електронного посібника для самостійної роботи студентів на тему: «Специфіка мовних засобів реалізації концептосфери художньої картини світу

Г. Лавкрафта», яка нині виконується на кафедрі прикладної лінгвістики НУК ім. адм. Макарова і претендує на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр». Попередній огляд такої роботи дає уявлення про синтез знань, які студент-лінгвіст застосовує для розкриття теми дослідження: систематизує матеріал з різних галузей знань, які потрібно використовувати для роботи, та виконує низку інших, другорядних, завдань. Реалізація ж його основної мети передбачає створення на базі дипломної роботи електронного навчального посібника з указаної вище теми.

У дослідженні автор формулює мету, завдання, методи, визначає об'єкт, предмет роботи та її структуру, підкреслюючи, що на сучасному етапі суспільного прогресу та в епоху стрімкого й постійного розвитку науки і техніки питання ефективності використання Інтернету в навчальній діяльності набуває теоретичної і практичної актуальності. Наявність доступу до Інтернет-ресурсів сприяє отриманню швидкої та якісної мовної та літературознавчої освіти. Необхідність у систематизації знань з різних навчальних дисциплін, зокрема з курсів «Історія зарубіжної літератури» та «Лінгвокультурологія», завдяки створенню електронних посібників, на яких би містилася різного роду інформація з певних галузей знань, у даному випадку інформація про поняття «концепт» і «концептосфера», а також про особливості концептосфери у творчості Г. Лавкрафта, є актуальним у процесі навчання у вищих навчальних закладах в сучасних умовах онлайн-освіти.

Автор дипломної роботи наголошує, що дослідження концептів у художньому доробку Г. Лавкрафта, зокрема у його творах «У горах божевілля», «Справа Чарльза Декстера Ворда», «Поклик Ктулху», «Жахіття Данвіча», «Барва з позамежжя світу» та інших, дозволяє провести як лінгвістичний, так і літературознавчий аналіз, що, безумовно, може сприяти більш глибокому розумінню текстів та інтенцій письменника.

Дослідження лінгвальних засобів репрезентації концептосфери мови іншого письменника – американського прозаїка XX століття Дж. Селінджера –

є завданням іншої дипломної роботи на тему: «Створення електронного навчального посібника для самостійної роботи студентів: «Вербалізація концептосфери у творчому доробку Дж. Селінджера», яка також виконується зараз на кафедрі прикладної лінгвістики й претендує на здобуття навчального рівня освіти «магістр». Робота дозволяє виявити принципи організації індивідуально-авторської концептосфери Дж. Селінджера, глибше зрозуміти задуми прозаїка, а також представити варіант синтезу літературознавчого та лінгвокультурологічного аналізів.

Вивчивши різні підходи до трактування терміну «концепт», автор дипломної роботи доходить висновку, що це поняття має двосторонню природу: у нього є значення мовного знака (лінгвістичний і культурологічний напрямки) та змістовна сторона, яка представлена в ментальності (когнітивний напрямок).

Дослідивши природу концепту, автор дипломної роботи аналізує концептосферу творів Дж. Селінджера, зокрема його роману «Над прірвою у житті», і, як і в першому варіанті наукового дослідження, на базі своєї дипломної роботи створює електронний навчальний посібник для самостійної роботи студентів за темою «Вербалізація концептосфери у творчому доробку Дж. Селінджера».

Аналіз концептосфери письменників і в першій, і в другій дипломних роботах дає можливість обом авторам досліджень на основі своїх наукових розвідок створити електронні навчальні посібники на допомогу студентам.

Висновки.

Тож, значення подібних досліджень полягає в комплексному підході, що синтезує мовностилістичний і літературознавчий аналізи тексту. Це дозволяє й надалі продовжувати дослідження теоретичної бази лінгвостилістичного аналізу і літературознавчого аналізу в єдності його форми і змісту та доводить, що інформаційні технології відіграють важливу роль у навчальному процесі й самостійній роботі студентів, оскільки вони спрощують їхнє навчання,

допомагають швидко знайти потрібну інформацію та сприяють більш легкому засвоєнню матеріалу.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- [1] Селіванова О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава : Довкілля-К., 2006. 716 с.
- [2] Ткаченко В. Створення веб-сторінок і сайту. Взято з: <http://www.lessons-tva.info/book.html> Дата останнього звернення: 10.04.2024.
- [3] Харченко Г. И. Компьютерные программы учебного назначения как средство активизации учебной деятельности студентов вуза : автореф. дис. ... канд. пед. наук за спец. 13.00.08. Ставрополь, 2005.

Author: **Danylchuk Olha**

MODERNIZATION AND OPTIMIZATION OF THE EDUCATIONAL PROCESS USING THE EXAMPLE OF THE COURSE “HISTORY OF FOREIGN LITERATURE”

Abstract. *The article explores the active use of computer technologies in the study of the «History of Foreign Literature» course by linguistics students, thereby increasing the significance and effectiveness of their independent work. By creating electronic textbook based on their theses, bachelor's and master's students illuminate relevant philological issues, applying systemic analysis that integrates literary studies, linguistics, linguoculturology, cognitive-semiotic disciplines, and computer programming. The development of electronic tutorials meets the demand for systematizing and summarizing knowledge on a specific topic for the target user and for their research activities.*

Key words: *IT, history of linguistics, linguoculturology, systematization, summarization.*

УДК 316.77

ПРЕЦЕДЕНТНІ ФЕНОМЕНИ КУЛЬТУРИ У МІЖКУЛЬТУРНІЙ КОМУНІКАЦІЇ

Данілова Анна

*магістрантка спеціальності «Філологія», спеціалізація «Германські мови
та літератури (переклад включно), перша – англійська»,*

Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського,

Україна, м. Миколаїв

anya191919@ukr.net

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор Солодка Анжеліка

Анотація. *Стаття розглядає роль прецедентних феноменів у міжкультурній комунікації. Різні рівні функціонування прецедентних феноменів в міжкультурній комунікації (національний, соціумний, універсальний) розглядаються з точки зору пізнавальної, пароліній, діагностичної, імідажевої, прагматичної, персуазивної та алюзивної функцій.*

Ключові слова: *прецедентний феномен культури, міжкультурна комунікація, національно-прецедентний, соціумно-прецедентний, універсально-прецедентний феномени культури.*

Унікальність і розмаїття людської мови – це не лише джерело спілкування, а й безмежна скарбниця самовираження народу, культурної спадщини та історичних прецедентів. Кожна мова володіючи своєрідними особливостями відображає унікальний світогляд свого народу, несе в собі неповторність і багатство виразних засобів, які стають важливим елементом до розуміння його ідентичності.

Міжкультурна комунікація виникає у контексті цієї різноманітності та унікальності мов. Оскільки ґрунтується на складному процесі взаємодії, в основі якого лежать мова і культура. З метою створення ефективних зв'язків та уникнення непорозумінь під час міжкультурної комунікації необхідно враховувати культурні особливості, які впливають на спосіб мислення, сприйняття та передачу інформації.

Міжкультурна комунікація – це зв’язок і спілкування між представниками різних культур, що передбачає як безпосередні контакти між людьми, так і опосередковані форми комунікації, зокрема мову, писемність, електронну комунікацію [1].

Під час міжкультурної взаємодії люди часто стикаються з прецедентними феноменами культури, адже вони є невід’ємною складовою такої комунікації. Прецедентні феномени культури являють собою лінгвістичні та екстралінгвістичні явища [2], які є широко відомими і важливими для конкретної соціальної спільноти, до яких здійснюється регулярна апеляція в дискурсі [3]. У вихідній лінгвокультурі дані феномени вважаються типовими, символічними, звичними, тоді як у контексті іншої (крім універсальних прецедентних феноменів) вони можуть сприйматися як відмінні, нехарактерні, незрозумілі. Прецедентними феноменами можуть виступати відомі особистості, літературні герої, знакові історичні чи культурні події, літературні, релігійні, мистецькі твори, традиції та звичаї.

Найпоширеніша класифікація прецедентних феноменів передбачає їх поділ на прецедентне ім’я, прецедентне висловлення, прецедентний текст та прецедентну ситуацію. Л. Меркотан посилаючись на Д. Гудкова зазначає, що всі прецедентні феномени актуалізуються в мовленні, проте прецедентні висловлення та прецедентні імена виступають як вербальні феномени, а прецедентні тексти та прецедентні ситуації – як такі, що піддаються вербалізації. Звернення до прецедентних текстів і прецедентних ситуацій відбувається, як правило, через їхні символи (прецедентні висловлювання та прецедентні імена) [4].

Вищевказані прецедентні феномени функціонують на трьох рівнях прецедентності: національному, соціумному та універсальному. Національні прецеденти відображають культурні особливості конкретної країни або нації. Соціумні прецеденти відомі будь-якому середньостатистичному представнику того чи іншого соціуму, незалежно від його національності. Універсальні

прецеденти мають загальносвітове значення та відомі будь-якому середньостатистичному представнику, незалежно від його етнічної чи культурної приналежності [5].

Національно-прецедентні феномени являють собою унікальні явища, пов'язані з історією, культурою і традиціями конкретної нації. Ці прецеденти можуть бути важкозрозумілими для представників інших націй, оскільки вони часто мають глибокий культурний підтекст і розуміються лише всередині певного суспільства. Тому, на даному рівні важливу роль відіграє пізнавальна функція прецедентних феноменів. Реалізація даної функції відбувається через вивчення прецедентних феноменів культури, що сприяє глибшому розумінню культурних особливостей та збагачує культурний досвід учасників комунікації [6].

Соціумно-прецедентні феномени включають в себе явища, що є спільними для певної групи людей (певного покоління, професійного співтовариства або осіб, об'єднаних спільними інтересами). Цей рівень передбачає, що люди, незалежно від того, в якій країні вони проживають, мають певний рівень знань про соціумно-прецедентні феномени своєї групи.

На соціумному та національно-прецедентному рівнях чітко відображається парольна функція, яка передбачає ідентифікацію належності комунікативного партнера до певної лігвокультури та виступає засобом розрізнення “свій/чужий” [7]. Тобто, вживання певних фраз або використання специфічних мовних або немовних елементів може надати іншим сигнал про те, що вони належать до однієї культурної групи. Варто також зауважити, що парольна функція може виступати не лише як засіб розрізнення, а й створювати основу для відчуття спільності серед представників різних культур. Мовець використовує прецедентні феномени як певні “паролі”. Коли приймач розуміє дані “паролі” та реагує на них відповідно, створюється відчуття спільності, що сприяє ефективнішому спілкуванню і встановленню зв'язків на основі спільних культурних досвідів.

Також, на цих рівнях реалізується діагностична та іміджева функції. Діагностична передбачає здатність представників різних культур оцінювати та характеризувати рівень мовленнєвої компетентності й визначати рівень культурної обізнаності співрозмовника. На основі наявних даних вони можуть реалізувати іміджеву функцію, а саме скласти враження про особистість, рівень культури, інформованості тощо [8].

Універсально-прецедентні феномени – це явища, які мають широке поширення в різних культурах. Їхня роль полягає в тому, щоб слугувати спільними точками відліку для розуміння і взаємодії між представниками різних культур.

На соціумному та універсальному рівнях яскраво відображається реалізація прагматичної, персуазивної та алюзивної функцій.

Прагматична функція передбачає, що мовець використовує певний прецедентний феномен з метою викликати у отримувача інформації певну реакцію або враження, чи спонукати до певної дії. Така реакція може бути позитивною, нейтральною або негативною [6].

Персуазивна функція полягає у здатності прецедентного феномена впливати на переконання та поведінку людей через вже встановлені приклади або зразки, які вони сприймають як авторитетні або значущі [8].

Алюзивна функція передбачає використання прецедентних феноменів з метою створення певних натяків на відомі факти, події, осіб тощо [6, 8].

Важливо зазначити, що дані функції прецедентних феноменів можуть бути інструментом для підтримки взаєморозуміння і встановлення позитивних відносин, так і джерелом непорозуміння. Коли мовець використовує певні прецедентні феномени, він очікує, що слухач розпізнає їх і зможе правильно інтерпретувати висловлене. Проте, якщо приймач інформації не знайомий із цими прецедентними феноменами, виникає ризик комунікативної невдачі [8]. Це відбувається у випадку коли учасники комунікації не мають спільного

розуміння та досвіду щодо прецедентного феномену. Тому важливо, щоб мовець враховував рівень знань та культурні особливості приймача інформації.

З метою успішного функціонування прецедентних феноменів у міжкультурній комунікації їх використання повинно відповідати таким умовам: усвідомленість мовцем факту відсилання до певного прецедентного феномену; отримувач інформації повинен бути знайомий з даним прецедентним феноменом, на який відсилається мовець, і бути здатним його розпізнати та інтерпретувати [9].

З огляду на це прецедентні феномени в міжкультурній комунікації можуть мати як конструктивний так і деструктивний вплив. Це залежить від того наскільки ефективно вдається мовцю використовувати прецедентні феномени в конкретній мовній ситуації та наскільки вони розуміються та сприймаються отримувачем інформації.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- [1] Актуальні проблеми філології і професійної підготовки фахівців у полікультурному просторі. Міжнародний журнал. Харбін : Харбінський інженерний університет. 2023. № 6. С. 101.
- [2] Zahorak A. The problem of precedentness in contemporary Slovak literature and its translation (as reflected in Hvorecky`s novel Tahiti). Translating Slovak Literature into Foreign Languages: Achievements, Problems, Perspectives. 2021. № 1. С. 68–79.
- [3] Богданова І. Сугестивний потенціал прецедентних одиниць в українському медійному дискурсі початку ХХІ ст. : дис. ... канд. філ. наук : 10.02.01. Вінниця, 2016. 191 с.
- [4] Меркотан Л. Й. Прецедентний текст і способи його актуалізації в дискурсі української прози початку ххі століття./ Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. 2014. № 37. С. 179–183.

- [5] Колоїз Ж. В. Проект українського «Словника прецедентних феноменів». Філологічні студії. Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету. 2017. № 16. С. 139–160.
- [6] Нікіфорчук С. Функціонування прецедентних текстів в енциклопедичних біографічних статтях британської лінгвокультурної традиції. Молодий вчений. Серія: Філологічні науки. 2017. № 4.1 (44.1). С. 109–112.
- [7] Воротняк Л. Функціонування прецедентних феноменів в англомовному газетному дискурсі. Філологічний дискурс. 2018. Вип. 8. С. 134–140.
- [8] Hostra K. Types and functions of precedent phenomena of culture in the linguodidactic context. Educational Dimension. 2020. № 3 (55). P. 199–214.
- [9] Нікітіна А. Українська лінгвометодика для магістрантів: навчально-методичний посібник. Старобільськ : ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2015. 375 с.

Author: **Anna Danilova**

PRECEDENT PHENOMENA OF CULTURE IN INTERCULTURAL COMMUNICATION

Abstract: *The article deals with the role of precedent phenomena of culture in intercultural communication. Different levels of functioning of precedent phenomena in intercultural communication (national, social, universal) are considered in terms of cognitive, password, diagnostic, image, pragmatic, persuasive and allusive functions.*

Keywords: *precedent phenomenon of culture, intercultural communication, nationally-precedent, socially-precedent, universally-precedent phenomena of culture.*

УДК 37.04:616.896

НАВЧАЛЬНІ СТРАТЕГІЇ ТА ПРИЙОМИ ДЛЯ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ З РОЗЛАДАМИ АУТИЧНОГО СПЕКТРУ

Долга Тетяна

*студентка спеціальності «Філологія», спеціалізація «Прикладна лінгвістика»,
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова*

Україна, м. Миколаїв

dolgayatanya100@gmail.com

Науковий керівник – старший викладач Мочалова Наталія

Анотація. Стаття розглядає важливість застосування педагогічних методів та прийомів для покращення мовлення у дітей з розладами аутичного спектру. Основна увага приділяється аналізу ефективних методик, таких як ігрові та інтерактивні заняття, використання візуальних засобів та комунікації, технік моделювання мовних ситуацій. Також в статті надаються практичні поради та рекомендації щодо використання цих стратегій в освітньому процесі для дітей з аутизмом. Крім того, розглядається важливість індивідуалізації навчання з урахуванням особливостей кожного учня та створення сприятливого середовища для їхнього розвитку.

Ключові слова: педагогічні методи, розлади аутичного спектру, розвиток мовлення.

Актуальність цієї статті обумовлена зростанням кількості випадків розладів аутичного спектру серед дітей, що ставить перед педагогічними та лінгвістичними спеціалістами нові завдання щодо розробки ефективних методик навчання. Розлади аутичного спектру як складний неврологічний розлад потребує індивідуального підходу та спеціально адаптованих програм для досягнення успішних результатів.

В XIX столітті такого терміну як розлад аутичного спектру не існувало, але були інші, наприклад «психоз» [3]. У 1943 році доктор Лео Каннер, психіатр, який перший описав аутизм як унікальний випадок, вважав, що його першопричиною є нелюбов матері. Бруно Беттельхай, відомий професор, фахівець з питань розвитку дитини, увічнив цю неправдиву інтерпретацію причини аутизму. У 1960-70х роках доктор Бернард Римлед, що має сина з

розладами аутичного спектру довів, що природа аутизму біологічна і не залежить від ставлення батьків [5].

Мета цього дослідження – огляд принципів навчальних стратегій та прийомів для розвитку мовлення дітей з розладами аутичного спектру.

В останні роки значний прогрес було зроблено у розумінні та розвитку ефективних методик навчання для дітей з розладами аутичного спектру (РАС). Одним із ключових напрямків є розвиток нових підходів до розвитку мовлення у цієї групи дітей. Нові методики ґрунтуються на великому обсязі досліджень та клінічного досвіду і спрямовані на забезпечення індивідуального підходу до навчання, використання візуальної підтримки та адаптацію для специфічних потреб дітей з РАС.

З самого народження у дитини з РАС не формується емоційний контакт з матір'ю, також не формується зоровий контакт, що в подальшому впливає на труднощі в розвитку мовлення. «Дитина не дивиться в очі дорослого, не простягає ручки з проханням, щоб її взяли на руки, як це зробить здоровий малюк» [4]. Відомо, що в нормі у немовляти дуже рано проявляється інтерес до людського обличчя, яке виступає найсильнішим подразником для дитини. В перші місяці життя дитина може проводити частину активної взаємодії в зоровому контакті з матір'ю. Комунікація між дитиною та батьками за допомогою погляду є основою для розвитку наступних форм комунікативної поведінки.

Для успішного пошуку й застосування методик навчання й розвитку мовлення дітей з РАС необхідно розуміти основні труднощі, які виникають у дітей з такими розладами: «У дитини можуть бути присутніми серйозні проблеми з прагматикою (правильне використання мови), семантикою (обмежений словниковий запас) і морфологією (синтаксис і граматика). Також часто спостерігаються порушення у просодії та інтонації» [2, с. 173].

Досить перспективною в навчанні дітей з РАС сьогодні вважається слухова терапія Альфреда Томатіса. Цей метод французького лікаря-

отоларинголога ще називають також «слуховим навчанням», «слуховим збудженням» або «слуховою терапією». Метод зосереджений на повторному навчанні людини процесу слухання, що розвиває загальні комунікативні навички і навіть дозволяє вивчати іноземні мови: «Мета полягає в тому, щоб поліпшити здатність мозку сприймати і переробляти різну інформацію. Коли функція слухання розширена або відновлена, мозок демонструє більш ефективну здатність до сприйняття і переробки сигналів, що надходять з навколишнього середовища» [1, с. 206–207].

Одним із важливих аспектів нових методик є індивідуалізація навчання. Замість застосування універсальних підходів, які можуть не враховувати індивідуальні особливості дітей, нові методики базуються на аналізі потреб та можливостей кожної дитини з РАС. Це дозволяє створювати персоналізовані програми навчання, які ефективно враховують їхні індивідуальні потреби. Важливою передумовою успішного навчання дітей з РАС є врахування особливостей комунікації та мовлення, притаманних їм: «Загальною рисою дітей з аутизмом незалежно від ступеня їх інтелектуального розвитку є неспроможність використовувати мовлення, міміку і жести з комунікативною ціллю. Для осіб із синдромом Аспергера характерним є також «резонерство», через яке їхнє мовлення набуває характеру «розірваності» [2, с. 148].

Використання візуальної підтримки також виявляється важливим компонентом нових методик. Візуальні засоби, такі як піктограми, схеми та інші візуальні матеріали, допомагають дітям з РАС краще сприймати інформацію та розуміти завдання навчання. Це робить навчання більш доступним та ефективним для цієї групи дітей.

Крім того, нові методики навчання адаптовані для конкретних потреб дітей з РАС. Вони враховують їхні особливі сприйняття, потреби у структурованості та певній послідовності, а також здатність до повторення та відтворення вивченої інформації. Такі методики базуються на розумінні специфічних проблем з мовою та мовленням у дітей з цим розладом: «Діти з

аутизмом часто використовують слова без роздумів, інколи помилкові, оперують недостатньо продуманими поняттями, заміняють одне поняття іншим (Е. Блейлер). Вони не проявляють зацікавленості в увазі співрозмовників, не відчують, коли іншим уже важко чи нецікаво їх слухати. Їх мовленнєва поведінка носить однотипний характер як за формою, так й за змістом. (...) Це відбувається тому, що мовлення осіб з аутизмом не є знаряддям їх думки чи засобом спілкування між людьми» [2, с. 149].

Усі ці підходи дозволяють ефективно розвивати мовлення дітей з РАС та покращувати їхні комунікативні навички, що є ключовими для їхнього успішного соціального та навчального взаємодії. Досвід застосування цих нових методик показує їхню велику ефективність та перспективність для подальшого вдосконалення.

У світлі останніх досліджень та клінічного досвіду можна зробити висновок, що нові підходи до розвитку мовлення дітей з розладами аутичного спектру є дієвими та обіцяючими. Індивідуалізація навчання, використання візуальної підтримки та адаптація для конкретних потреб дітей з РАС дозволяють підвищити ефективність навчального процесу та покращити комунікативні навички цієї групи дітей.

Важливо пам'ятати, що кожна дитина з РАС унікальна, і що немає універсального підходу до навчання для всіх. Використання індивідуально підібраних методик, спеціалізованих програм та постійного моніторингу прогресу дозволить досягти найкращих результатів у розвитку мовлення та соціальної адаптації дітей з РАС.

Подальші дослідження в цій області є важливим для подальшого розвитку ефективних методик навчання та розвитку мовлення для дітей з РАС. Додаткові міжгалузеві дослідження та співпраця між клінічними психологами, вчителями та батьками можуть сприяти подальшому розвитку та вдосконаленню практики у цій сфері.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- [1] Вишньовський В., Козак М. Формування комунікативних навичок у дітей з розладами аутичного спектру [Електронний ресурс]. *Соціально-економічні проблеми і держава*. 2021, Вип. 2(25). С. 202–209.
- [2] Інклюзія в дії: стратегії впровадження в Україні та світі: колективна монографія / О. Главацька, Н. Горішна, Г. Слезанська та ін. Тернопіль, 2022. 326 с.
- [3] Литвяк Д. М., Зленко Л. О., Корекційно-розвивальні методики для роботи з дітьми аутизмом : методичні рекомендації. Чернігів, 2020. С. 8–10.
- [4] Чаренцева О. О., Пономарьова Т. В. Особливості становлення мовленнєвої сфери у дітей з розладами аутичного спектру. URL: <https://naurok.com.ua/osoblivosti-stanovlennya-movlennevo-sferi-u-ditey-zrozladami-autichnogo-spektru-63553.html> (дата звернення 18.03.2024).
- [5] Autism Speaks. Посібник «Перші 100 днів для родин, діти яких отримали діагноз аутизм». Київ, 2019. Ст. 10.

Author: **Dolha T.**

EDUCATIONAL STRATEGIES AND TECHNIQUES FOR SPEECH DEVELOPMENT OF CHILDREN WITH AUTISTIC SPECTRUM DISORDERS

Abstract. *The article considers the importance of using pedagogical methods and techniques to improve speech in children with autism spectrum disorders. The main focus is on the analysis of effective methods, such as games and interactive classes, the use of visual aids and communication, and techniques of modeling language situations. The article also provides practical tips and recommendations for using these strategies in the educational process for children with autism. In addition, the importance of individualization of education, taking into account the characteristics of each student and creating a favorable environment for their development, is considered.*

Keywords: *teaching techniques, autism spectrum disorders, speech development.*

УДК 81'25

ПЕРЕКЛАД ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА МІЖКУЛЬТУРНОГО СПІЛКУВАННЯ

Драго Данііл

магістрант спеціальності «Філологія», спеціалізація «Германські мови та літератури (переклад включно), перша-англійська»

Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

Україна, м. Миколаїв

Geissa30061973@gmail.com

Науковий керівник – кандидат філологічних наук, доцент Єфіменко Тетяна

Анотація. У статті розглядаються особливості процесу перекладу як специфічного виду комунікації. Проаналізовано та досліджено види лінгвістичної компетенції у спілкуванні. Визначаються можливі перешкоди, що впливають на процес комунікації та сам переклад. Дано поняття перекладу як процесу та акту комунікаційного акту. Знаходяться практичні способи перекладу, щоб у результаті покращити переклад і мінімізувати можливі втручання в процес перекладу.

Ключові слова: інформація, комунікація, процес спілкування, переклад, культура, трансформації, компонентний аналіз, мовна компетенція.

Одним із найважливіших складників життя людини є спілкування. Попри постійні зміни в суспільстві та природі, незмінною залишається сутність людського спілкування: це обмін думками, інформацією і досягненнями взаємного порозуміння, гармонії стосунків в усіх сферах і на всіх рівнях буття людини. Однак форми, засоби і методи людської комунікації постійно змінюються.

Для мовного міжкультурного спілкування характерні дві основні комунікативні ситуації: «живе» спілкування на рідній або іноземній мові й спілкування через перекладача. Проблема полягає в тому, що функціонал перекладача письмових текстів, зокрема художніх, як правило, обмежується вмінням правильно граматично й стилістично передати іншою мовою зміст оригіналу. Тенденції в міжкультурній комунікації останнього часу свідчать про зміну перекладацьких пріоритетів.

Сучасний перекладач повинен виконувати роль культурного медіатора, який транслює не тільки мовні інокультурні одиниці, а й фонові знання, що дозволяють адекватно сприймати широкий культурний контекст (наприклад, за допомогою коментарів до текстів), а також базові культурні концепти. С. Воркачов упевнений, що перекладач «повинен бути як мінімум «бікультурним», і це «дозволить йому при «трасляції» лінгвоконцептів співвідносити значення імен-квазіеквівалентів із їхнім контекстуальним змістом, причому контекст тут прагне до нескінченності й у своїй межі може бути рівнозначний контексту культури в цілому» [1, с. 76–83].

Суттєвий обсяг культурологічної інформації, важливої для усвідомлення фрагментів чужинної культури, завжди втрачається у процесі перекладу паремій і фразеологічних зворотів. Найпоширенішими стратегіями та методами перекладу таких одиниць є описовий переклад, метод калькування, підбір фразеологічного аналогу, контекстуальна заміна та ін.

Перекладачу складно декодувати іншомовні слова, що містять у собі етнокультурні смисли. Такі мовні одиниці (часто експресивно марковані) відбивають культурносоціальний досвід народу (називають побутові реалії, номінують артефакти, елементи традицій та укладу життя), а також кодують особливості національної психології та національного характеру.

Комунікація – обмін ідеями, інформацією між двома та більше особами. Виходячи з цього, можна виділити такі основні види комунікації: вербальна чи діалог, невербальна та візуальна. Будь-який з видів комунікації можливий між представниками однієї чи різних культур та мов. В даному випадку ми можемо говорити про міжкультурну комунікацію, в якій беруть участь люди з різним культурним досвідом.

Комунікація дозволяє спілкуватися людям з різними культурними звичаями та багажем, що, з одного боку, важливо, але з іншого боку, може викликати помилкове тлумачення і навіть зірвати комунікацію, оскільки

інтеркультурна комунікація – спілкування та поведінка людей з різним культурним походженням [2, с. 10].

Численні визначення терміна «культура», що існують у науці, дозволяють відзначити головне. Культура – сутнісна характеристика людини, пов’язана з суто людською здатністю цілеспрямованого перетворення навколишнього світу. У цей час створюється штучний світ речей, символів, а також зв’язків та стосунків між людьми [4, с. 585].

Комунікація та спілкування є найважливішою частиною людського життя, отже, і частиною культури. У комунікації різномовних людей необхідна якась загальна мова, яка б сприяла розумінню. У таких випадках можливим способом спілкування є переклад. Перекладами з однієї мови на іншу люди користуються давно, але слід зазначити, що лише в останні десятиліття процеси міжкультурної комунікації та перекладу розглядаються у тісному зв’язку. Розглядаючи ці процеси, не слід забувати, що основну роль у цих питаннях відіграє перекладач – людина, яка володіє однією або декількома іноземними мовами, яка забезпечує міжкультурну комунікацію. Для забезпечення міжкультурної комунікації, перекладач у наші дні має бути не лише білінгвом, а й «бікультурним». Переклад – не тільки лінгвістична, а й культурна комунікація. Процес перекладу завжди передбачає два аспекти – мову та культуру, оскільки вони нероздільні. Мова не лише висловлює культурну реальність, а й надає їй форму. Сенс лінгвістичного елемента зрозумілий лише тоді, коли він узгоджується з культурним контекстом, у якому використовується. Перекладачеві при перекладі з однієї мови на іншу необхідно пов’язувати культурний контекст вихідного тексту та комунікативного тексту перекладу.

Одним із важливих моментів у перекладі є розуміння того факту, що переклад є взаємодія індивідів, в якій комуніканти є представниками двох культур, і переклад у цьому випадку – засіб не лише міжмовної, а й міжкультурної комунікації.

Мова у цьому разі виступає компонентом культури, а культура в даному контексті – сукупність матеріальних та духовних досягнень суспільства, поєднання багатогранності історичних, психологічних та соціальних особливостей народу; його поведінка, історія, побут, умови життя, тобто всі фактори буття та свідомості, і, безумовно, мова.

У процесі перекладу взаємодіють як дві й більше мови, так і дві й більше культури, які мають спільні риси та національну специфіку. Виявлення як загального, що є міжнародним, так і особливого, національного, має велике значення при розумінні такого явища як міжкультурна комунікація. Адже завдання перекладача не лише донести зміст іншомовного тексту до адресата, а й передати концепт іншої культури, підібравши при цьому необхідний і оптимальний засіб перекладу.

Як показує практика, щоб ефективно підтримувати різноманітні міжкультурні контактні форми спілкування, партнерам, поряд зі знанням відповідної мови, необхідна проінформованість про норми, правила, традиції, звичаї іншого культурного середовища, оскільки даний процес є взаєморозумінням двох або більше учасників комунікативного акта, що належать до різних культур. Одного знання та володіння відповідною іноземною мовою недостатньо для повноцінного порозуміння. У цьому випадку необхідне знання комплексу форм поведінки, історії, культури та традицій своїх партнерів зі спілкування.

Служачи засобом спілкування людей різних національностей, переклад є «односпрямованим та двофазовим процесом міжмовної та міжкультурної комунікації, при якому на основі підданого цілеспрямованому перекладацькому аналізу первинного тексту створюється вторинний текст, що замінює первинний в іншому мовному та культурному середовищі. Процес, що характеризується установою на передачу комунікативного ефекту первинного тексту, частково модифікований різницями між двома мовами, двома культурами та двома комунікативними ситуаціями» [5, с. 47].

Проте міжкультурне спілкування адекватно та успішно протікає тільки тоді, коли комуніканти, які є носіями різних культур та мов, усвідомлюють той факт, що кожен з них є «іншим» і кожен сприймає по черзі «чужорідність» партнера. Ознайомлення з культурою інших народів – одна з найважливіших соціальних функцій перекладу. Перекладач є «подвоєною» мовною особистістю. Він сприймає іншомовну текстову діяльність з позиції лінгвокультури іншомовного соціуму, а потім переходить на рідні мовні та соціокультурні коди.

Таким чином, міжкультурна комунікація неможлива без перекладу, переклад у свою чергу неповноцінний без розуміння та прийняття іншої культури. Через призму домінуючої мови та домінуючої культури розуміються смисли, вкладені у мовних творах на іншій мові, сприймаються факти іншої культури. Тільки в цьому у разі акт міжкультурної комунікації можна вважати успішним та політкоректним.

Зважаючи на все сказане вище, необхідно визначити практичне рішення успішного перекладу з погляду комунікації. Для цих цілей можна використовувати трансформацію або компонентний аналіз.

Трансформація – техніка перекладу, коли відбувається процес перенесення слова з мови оригіналу в мову перекладу. Деякі теоретики перекладу при трансформації мають на увазі транслітерацію – передача іноземного слова на мову перекладу шляхом відтворення її графічної форми. Подібна трансформація конкретна та лаконічна, але вона не передає змісту, хоч і підкреслює культурний аспект. Таке повідомлення не представляє комунікативну цінність.

Компонентний аналіз є прийомом розкладання лексичних одиниць на різні смислові компоненти, при цьому зміст виділяється і є важливим, у той час як виключається культурний аспект. Який спосіб є найбільш прийнятним для повноцінного перекладу при міжкультурній комунікації, залежить від типу тексту, від вимог адресата, а також від важливості специфічних культурних

термінів, що використовуються під час перекладу. Але завжди важливо пам'ятати про ситуативний контекст, тобто ким, коли і навіщо був написаний текст, хто і з якою метою його читатиме. Перекладач, якому вдається правильно відповісти на всі ці питання, успішно вирішує питання, що виникають у міжкультурної комунікації [3, с. 59].

Таким чином, ми маємо зазначити, що переклад – це не лише слова речення, які ми використовуємо в процесі комунікації, це, насамперед, культурні особливості. Тому, через різницю в культурі і мови, точного перекладу не буде, але чим більше подібності між культурами двох мов, тим більш продуктивним є переклад у процесі міжкультурної комунікації.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- [1] Воркачов С. Г. Лінгвоконцептологія та міжнародна комунікація: витоки та цілі. Філологічні науки. 2005.
- [2] Ketabi S. Translation Focus. Isfahan : Chaharbagh Publication, 2008.
- [3] Richards J. Communicative Language Teaching. Cambridge University Press, 1985.
- [4] Лотман Ю. М. Семіосфера. СПб. : Мистецтво, 2004.
- [5] Швейцер А. Д. Теорія перекладу: статус, проблеми, аспекти. М. : Прогрес, 1988.

Author: **Draho D.**

TRANSLATION AS AN IMPORTANT COMPONENT OF INTERCULTURAL COMMUNICATION

Abstract. *The article deals with the peculiarities of the translation process as a specific type of communication. Types of linguistic competence in the communication are analysed and investigated. Possible hindrance are identified, influencing the communication process and the translation itself. The notion of translation as the process and act of communication act is given. Practical ways of translation are being found to improve the translation as a result and to minimize possible interference in the translation process.*

Key words: *information, communication, the process of communication, translation, culture, transformation, componential analysis, language competence.*

УДК 81'27

НОВА ЕТИКА У СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ: МОВНИЙ ВИМІР

Дроботова Анна

*студентка спеціальності «Філологія», спеціалізація «Прикладна лінгвістика»,
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова,*

Україна, м. Одеса

anetdrobotova@gmail.com

*Науковий керівник – доктор філологічних наук, професор **Яроцька Галина***

Анотація. *Робота присвячена дослідженню лексико-семантичної репрезентації вимог Нової етики в текстах медіадискурсу. Впливаючи на мовну політику держави, Нова етика поступово імплантується суспільством у повсякденне мовлення. Саме тому такий «бум» використання політкоректних слів, фемінітивів відбувся в ХХІ столітті, особливо в минулі декілька років, і ця тенденція не спадає, а навпаки все ще набирає свою потужність. Аналізуючи корпус української мови ГРАК, ми зафіксували процеси функціонування поширених лексем у наявних у корпусі текстах у діахронічному та/або синхронічному проміжку часу. Отримані дані показують, що мовна ситуація докорінно почала змінюватися у ХХІ столітті, зокрема, використання фемінітивів відображає не тільки тяглість до політкоректності, а й традицію, яка існує в українській мові до утворення жіночих форм іменників..*

Ключові слова: *нова етика, політкоректність, безбар'єрність, мовна репрезентація, фемінітиви.*

Важливою характеристикою культурного та політичного розвитку людства є та мова, якою воно користується, а політкоректність демонструє зрілість суспільства та сприяє його демократизації. Розповсюдження норм «Нової етики» принесло з собою лексикон нових політкоректних слів на заміну «старим» неетичним, та таким, що несуть вербальну агресію.

Феномен політкоректності та Нової етики є актуальним явищем на сьогодні, бо політкоректність має змінити реальність через вплив на мову, але практичні наслідки на широкий загальний оцінити досить важко. Проблемним постає питання відсутності єдиних критеріїв політкоректності, що спричиняє багато комунікативних конфліктів, а також фактор умовності вибору: коли Нова етика як розширює, так і скорочує своїми межами простір для

висловлювання думок. Важливість ролі соціальних мереж у цьому процесі переоцінити важко, бо саме вони транслюють певний тон комунікації. Саме тому такий сплеск використання політкоректних слів відбувся у XXI столітті, і ця тенденція все ще набирає свою потужність.

На сьогодні політична коректність являє собою сукупність певних культурно-поведінкових та мовних норм, які спрямовані на запобігання дискримінації.

Головним завданням політкоректності стало створення позитивного та неагресивного середовища, яке забезпечує мова. Концепція полягає в тому, що використання слів з негативним відтінком у значенні безпосередньо впливає на їх сприйняття на підсвідомому рівні, а отже, змінюючи мову, ми можемо змінити патерни мислення.

Важливість ролі соціальних мереж у цьому процесі неможливо переоцінити. Вони користуються популярністю у різних прошарках населення від школярів до людей пенсійного віку, від знаменитостей до представників державної влади. Цитуючи С. О. Каленюк: «Електронне спілкування відрізняється від інших типів комунікації своєю спроможністю забезпечувати миттєве й багатовекторне, не обмежене у просторі розповсюдження ацентралізованої інформації. Завдяки цьому реалізуються його прикладний та ідеологічний зміст» [3, с. 34].

Нова етика супроводжується концепцією «нової ширості», що передбачає відвертість на рівні зі змінами, боротьбі зі стереотипами та відкритістю в обговоренні табуованих тем. Це все передбачає використання нової термінології, та етичного ставлення до усіх груп населення. Суспільство має запит на відкритий ширий діалог, що стало ще актуальнішим після початку повномасштабного вторгнення. При тому, вимагаючи ширості, нова етика відіграє велику роль запобіжника, і гальмує цей процес, виставляючи рамки як можна казати, а як ні, бо суспільство одразу «запише до своїх» або «до опозиції».

Головною проблемою є відсутність єдиних критеріїв політкоректності, що спричиняє досить багато комунікативних конфліктів у спілкуванні. Проблемною постає дилема умовності вибору, коли ліберальний світ пропонує всебічний конформізм, бо ти або будеш «свій» або «чужий». Відповідно нашою метою було дослідити лексико-семантичну репрезентацію вимог Нової етики в текстах медіадискурсу.

Вимоги нової етики формують мовну політику держави. Ухвалена в Україні Програма «безбар'єрності» транслює головний принцип політкоректності: спочатку людина, а потім її характеристика. «Якщо ж ми говоримо, наприклад, «інвалід», ми по суті знеособлюємо людину, зводимо її особистість до якоїсь одної характеристики. Але насправді ж це не так. Усі ми значно більше, ніж якась одна ознака» [6]. В межах прийнятої національної стратегії з ініціативи першої леді Олени Зеленської був створений словник «Без бар'єрів», який є довідником з політкоректного спілкування.

Коли ми говоримо про інвалідність, на заміну старим термінам покликано нові етичні мовні конструкції.

Замість «сурдопереклад», «мова жестів» – «жестова мова».

Семантично терміни «мова жестів» та «жестова мова» різняться тим, що мову жестів використовує кожна людина, коли щось пояснює, чи використовує міміку, другий же термін позначає мову, якою послуговуються люди з порушенням слуху, в неї є свій словник та система правил. Термін сурдопереклад наразі вважається застарілим і не етичним, бо походить від лат. *surdus* – *глухий*.

Замість «інвалід» – «людина з інвалідністю».

У словнику зазначається, що єдиним коректним терміном сьогодні є «людина (особа) з інвалідністю». Семантика слова інвалід визначається походженням від лат. *invalidus* – *слабкий, хворий*. Це накладає на людину характеристику непридатної.

Зміни в українській мові також торкаються і слів на позначення расової, етнічної чи національної належності, а також ЛГБТІК+ спільноти.

Замість «вузькоокі», «азіати» – «азійці».

Перший термін є неетичним та образливим, а слово «азіати» є росіянізмом, тож єдиний правильний варіант – азійці.

Замість «чорний», «негр» – «темношкірий».

Чорний, або ще «кольоровий» знеособлені слова, які мають негативну канотацію за однією ознакою. «Негр» донедавна вважалося досить нейтральним словом, але в англomовному суспільстві воно набуло образливого значення, зокрема, на тлі рухів за права людини та Black Lives Matter.

Замість «гомосексуаліст», «голубий» – «гомосексуал / гей».

З лінгвістичної точки зору суфікс «-іст» вважається некоректно вжитим. Він є калькою з російської, який вживався у радянській психіатрії на позначення діагнозу. Тому термін «гомосексуаліст» несе в собі семантику хвороби і вказує на медичні причини любові людини до людей своєї статі. Коректно казати так, як це вживається в англійській – homosexual, або гей. Суфікс «-ізм» не є доречним при творенні похідних від цих слів (напр., гомосексуалізм, гетеросексуалізм), тому що ці поняття не є ідеологічними течіями, а суфікс «-ізм» несе в собі саме таку семантику.

Завдяки мові ми можемо також зрозуміти контекст, в якому знаходилося суспільство на певних етапах свого існування. Аналізуючи корпус української мови ГРАК маємо змогу відслідити процеси функціонування тих чи інших слів у наявних у корпусі текстах у діахронічному та/або синхронічному проміжку.

На період здобуття Україною незалежності використання леми «афроамериканець» навіть не фіксувалося. Значно краща ситуація постала на початку 2000-х: у 2001 році використання леми «афроамериканець» становить частоту 5.3 збігів на мільйон слів, а «негр» – 3.7. Станом на 2020 рік частотність використання лем «афроамериканець» і «негр» становить 8.9 і 0.8 відповідно.

За цим прикладом ми можемо проаналізувати як мова відображає суспільно-політичну ситуацію в суспільстві, як політкоректність впливає на мовні зміни у розрізі 20–30 років.

Актуальним зараз є впровадження фемінітивів, хоча це і не є чимось кардинально новим для української мови. Це прослідковується в діяхронії за допомогою графіків корпусу української мови. Сплеск використання фемінітивів прослідковується на початку 20 століття, в середині 20-х, 40-х та 60-х рр. 20 ст., подекуди у 80-х та 90-х, що пов'язано з періодом здобуття незалежності та піднесенням українськості. Впродовж минулих 10 років, починаючи з 2014-го, відбулася значна актуалізація утворення іменників жіночої статі. До прикладу, фемінітив від леми «професор» – *«професорка»*, утворений за допомогою суфіксу «-к-», набув широкого використання починаючи з 2019, після прийняття нової редакції українського правопису. Хоча вже станом на 2003 рік частота використання леми становила 40.8 збігів на мільйон слів. Після 2019 року, станом на 2023, її використання зросло до 69.5.

«Авторка» і до прийняття нового правопису була досить популярною словоформою, у 2000 році частотність на мільйон слів становила 7.5, а у 2019 зростає до 15.5, а от лема *«директорка»* є більш вживаною: з 2019 по 2022 роки частотність змінилася від 17.5 до 23.2.

Перевагою соціальних мереж є миттєва реакція людей на ті чи інші процеси, що відбуваються в суспільстві, і найперше це відображається в мові. Інфлюенсери, блогери, відомі особистості зчаста задають певний *tone of voice* комунікації, впливаючи тим, як вони говорять, на маси. Так, багато мовних змін швидко впроваджуються в повсякденне мовлення суспільства саме завдяки створеному мовному простору в інтернеті. Коли людина постійно читає або чує використання тих чи інших мовних конструкцій, вона починає з часом їх повторювати, мавпувати.

Активно використовується впровадження фемінітивів у мовлення: «*I зі мною в студії блогерка, популяризаторка читання Емма Антонюк*» – говорить в своєму відео на першій секунді ведуча каналу «Громадське радіо» Єлизавета Цареградська, утворюючи фемінітиви від іменників «блогер» і «популяризатор» за допомогою продуктивного суфіксу «-к-» [2].

Така тенденція притаманна і західному суспільству, до прикладу, на офіційній сторінці НАТО в соціальній мережі «X» у пості від 05.04.2024 використана нейтральна форма *spokeperson*, замість традиційної *spokeman*, яка вважається ґендерно не етичною: «*@LungescuOana was the longest-serving and first woman NATO Spokesperson*» [7].

З одного боку, Нова етика вимагає від себе дотримання правил та рамок, а з іншого, працює так, що певний кредит довіри до певних медіа дозволяє суспільству довіряти інформації, яку вони транслюють, і ті форми написання, передачі інформації, які спершу можуть здаватися неприйнятними або новими, з часом стають звичними та імплантуються суспільством у повсякденне мовлення.

Дані, отримані з корпусу української мови ГРАК, показують, що мовна ситуація докорінно почала змінюватися у ХХІ столітті, коли політкоректність стала активно впроваджуватися, а правозахисні рухи набирати своєї міцності. До того ж, використання фемінітивів відображає не тільки тяглість до політкоректності, а й традицію, яка існує в українській мові до утворення жіночих форм іменників на противагу чоловічим, а спади та сплески їх використання є також показником соціально-політичної ситуації в країні, яка і диктувала мовні зміни.

Насамперед, мова покликана змінити упереджене ставлення суспільства, оцінюючи людину за однією характеристикою та знеособлюючи її, через мовленнєву діяльність. Одночасно впливаючи на мовну політику держави, Нова етика поступово імплантується суспільством у своє повсякденне

мовлення. Саме тому такий «бум» використання політкоректних слів, фемінітивів відбувся в XXI столітті, особливо в минулі декілька років, і ця тенденція не спадає, а навпаки все ще набирає свою потужність.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- [1] Графіки (CQL) – site.name. ГРАК – site.name. URL: <https://uacorporus.org/Kyiv/ua/poshuk-u-grak/grafiki-cql> (дата звернення: 05.04.2024).
- [2] Громадське радіо. Дітей не потрібно змушувати читати, треба залишати книги у потрібному місці – Емма Антонюк, 2024. YouTube. URL: https://www.youtube.com/watch?v=JY7c_jWdqnE (дата звернення: 05.04.2024).
- [3] Каленюк С. О. Звертання в інтернет-комунікації: семантика та функційні пріоритети. Філологічні трактати. 2018. Т. 10. № 4. С. 31–36.
- [4] Костюк Ю. М. Суспільно-політична неолексика в інтернет-комунікації : структурно-функційний аспект. Лінгвістичні студії. 2020. Вип. 40 (1). С. 153–164.
- [5] Костюк Ю. М. Суспільно-політичні неозапозичення у мові інтернет-видань: варіантність у синхронії. Записки з українського мовознавства. 2019. Вип. 26. Т. 1. С. 36–43.
- [6] Словник – Без бар'єрів. Без бар'єрів. URL : <https://bf.in.ua/glossary/> (дата звернення: 31.03.2024).
- [7] URL: <https://x.com/nato/status/1776191652316561519?s=46> (дата звернення: 05.04.2024).

Author: **Drobotova A.A.**

NEW ETHICS IN SOCIAL NETWORKS: LANGUAGE DIMENSION

Abstract. *The work is devoted to the study of lexical-semantic representation of the requirements of the New Ethics in the texts of the media discourse. Influencing the language policy of the state, the New Ethics is gradually implanted by society in everyday speech. That is why such a “boom” in the use of politically correct words, feminitives took place in the 21st century, especially in the past few years, and this trend does not subside, but on the contrary is still gaining its power. Analyzing the corpus of the Ukrainian language GRAK, we recorded the processes of functioning of common lexemes in the texts available in the corpus in the diachronic and/or*

synchronic interval. The obtained information show that the linguistic situation radically began to change in the 21st century, in particular, the use of feminitives reflects not only the tendency to political correctness, but also the tradition that exists in the Ukrainian language for the formation of female forms of nouns as opposed to male.

Key words: *new ethics; political correctness; accessibility; language representation; feminine forms.*

УДК 81'342:811.111

НАВЧАЛЬНІ СТРАТЕГІЇ У ВИКЛАДАННІ ФОНЕТИКИ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ПРЕДСТАВНИКАМ GEN Z

Зродніков Іван

*студент спеціальності «Філологія», спеціалізація «Прикладна лінгвістика»,
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова,
Україна, м. Миколаїв*

ivan.zrodnikov@gmail.com

*Науковий керівник – старший викладач **Мочалова Наталія***

Анотація. *Викладання фонетики є важливою частиною викладання англійської мови. Однак особливості сприймання інформації новим поколінням та сучасні реалії роблять цей процес досить важким. В статті розглянуті методи та стратегії викладання фонетики англійської мови представникам Gen Z з урахуванням сучасних реалій дистанційної освіти.*

Ключові слова: *педагогіка; фонетика англійської мови; Gen Z.*

Викладання іноземної мови – складний та трудомісткий процес. Окрім того, що в залежності від специфіки їхньої структури, викладання одних мов може бути складнішим за викладання інших, сам процес навчання вимагає від викладача підлаштовувати свої методи роботи під потреби кожного конкретного учня. Оскільки в кожного студента потреби в сфері викладання відрізняються, одним з найважливіших, але при цьому й найважчих етапів викладання мови є вибір навчальних інструментів та прийомів, які доречно застосовувати в кожному конкретному учнівському колективі.

Мета роботи: проаналізувавши наявну літературу на тему навчальних стратегій та дослідивши особливості сприймання інформації представниками Gen Z, вивести навчальні стратегії, спрямовані на викладання англійської фонетики представникам молодого покоління.

Для полегшення процесу викладання, педагоги розробили системи навчання та навчальні стратегії (в статті також зустрічається у скороченій формі – стратегії). Тож перш за все треба визначити що розуміють під цим поняттям.

Система навчання іноземної мови – багаторівнева ієрархічна будова, в межах якої визначається характер взаємодії усіх елементів, що складають систему навчання іноземних мов [цит. за Ніколаєва, ст. 37]

Стратегії – це мовленнєві засоби, які користувач мовою застосовує для мобілізації та балансу своїх ресурсів, активізації вмінь та навичок, для того щоб задовольнити комунікативні потреби у певному контексті та успішно виконати поставлене завдання у найбільш зрозумілий або найбільш економний можливий спосіб залежно від його/її конкретної мети. Однак комунікативні стратегії не ; повинні розглядатись просто як моделі «неспроможності», як спосіб викрутитись в умовах мовленнєвого дефіциту або перешкоди спілкуванню. Носії мови регулярно використовують комунікативні стратегії усіх видів, коли стратегія відповідає комунікативним запитам, зверненням до них.

Застосування комунікативних стратегій може розглядатись як реалізація когнітивних принципів Планування, Виконання, Контролю та Корекції у різних видах комунікативної діяльності: Сприйняття, Взаємодії, Продукції та Посередництва. Слово «стратегії» вживалось у різних значеннях. Тут це слово означає прийняття певної лінії дії з метою досягнення найкращих результатів. Уміння, які є невід’ємною частиною процесу розуміння або промовляння усного чи письмового слова (напр., розчленування звукового потоку з метою його декодування на ряд слів, що мають певне значення), розглядаються як

уміння нижчого рівня по відношенню до відповідного комунікативного процесу [РРЕ, ст. 100].

Стратегія є певним чином організована, цілеспрямована та керована лінія поведінки, обрана індивідом для виконання завдання, яке він/вона ставить собі сам/сама, або з якими він/вона стикається [РРЕ, ст. 25].

Підхід – загальна вихідна концептуальна позиція, яка є вирішальною в розгляді й визначенні інших підпорядкованих концептуальних положень [Ніколаєва, ст. 38].

Серед усіх підходів до викладання іноземної мови, на мою думку, найефективнішим як в плані навчання мови взагалі, так і фонетики зокрема, є комунікативний підхід. Ніколаєва зазначає, що суть цього підходу полягає у навчанні мови в ситуаціях, максимально наближених до реальних [Ніколаєва, ст. 39].

Одна з провідних ідей роботи сьогоденних педагогів – залучення учнів у процес навчання. На сьогодні більша його частина є скоріше лекціями, де вчитель пояснює інформацію, а учні слухають. Те ж саме стосується і частини завдань, в тому числі і з фонетики. Так, вчителі часто використовують завдання на аудіювання, під час яких учні банально слухають текст (заздалегідь записаний чи такий, який читає вчитель). Однак це не зовсім правильний підхід. Ось що з цього приводу пишуть Бонуел та Ейсон [8]:

«Аналіз дослідницької літератури показує, що студенти мають робити більше ніж просте слухання: вони мають читати, писати, обговорювати або бути залученими у вирішенні проблем. Найважливіше, аби вони постійно брали участь у таких завданнях як аналіз, синтез та оцінювання».

Виходячи з цього, робимо висновок про важливість коректного визначення такого терміну як активне навчання. А саме, активне навчання – це такий вид навчальної діяльності, за якого учні працюють з навчальним матеріалом, використовуючи його в різних видах навчальної активності, а також беруть активну участь в аналізі, синтезі та оцінюванні.

Важливо також визначити поняття лінгвістичної компетенції. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти (2002) [РРЕ] надають наступне визначення:

Компетенції є сумою знань, умінь та характерних рис, що дозволяє особистості виконувати певні дії.

Поняття навчальних стратегій дуже багатогранне. Крім того, в українській термінології на позначення цього явища використовується лише один термін – навчальні стратегії. Натомість, в англomовних джерелах можна зустріти два терміни: *teaching strategies* та *learning strategies*. Таке розподілення пов'язане з відмінністю підходів до навчання, якими користується викладач, від тих, які використовують студенти. Однак в українській мові ці терміни перекладаються однокорінними словами, тому доречно об'єднати їх в один український термін.

Як уже було згадано, фонетика – чи не найважливіший аспект кожної мови. Більше того: природно, а отже й історично, вона є першим з аспектів, який ми вивчаємо. Дійсно, коли немовля вперше починає використовувати мову, воно використовує саме усне мовлення. Та й взагалі, з історичної точки зору письмове мовлення – відносно нещодавній винахід. Протягом багатьох тисячоліть [1, 2] людство користувалось виключно усним мовленням. Власне саме через це ми і втратили значну частину давніх мов: вони банально так ніколи й не були записані. І саме через це зараз міжнародні організації проводять кампанії зі збереження та відродження мов і культур на межі зникнення [3].

З педагогічної точки зору це означає, що коли ми навчаємо дітей іноземної мови, ми перш за все маємо навчити їх усного мовлення. З цього випливає, що сьогодення система освіти в сфері іноземних мов є, на думку автора, недосконалою. Підтвердженням цього може слугувати ситуація в сучасній системі шкільної освіти. Зазвичай у школі, учні здебільшого виконують письмові вправи, натомість усним завданням на кшталт аудіювання

чи говоріння приділяється порівняно небагато часу . Результатом цього є складнощі, з якими стикаються учні в подальшому користуванні іноземною мовою.

Тим не менш, існує певний відсоток викладачів, які під час навчання іноземної мови використовують автентичні аудіозаписи та заохочують учнів брати активну участь в навчальному процесі. Останнє може, зокрема, проявлятися у вигляді діалогів та сценок, які учні розігрують з метою зімітувати реальні життєві ситуації, як-от діалог у магазині чи в транспорті. Завдяки такому підходу, в учнів одразу виробляються навички активного слухання та швидкого формулювання фраз, що є вкрай необхідним в подальшому користуванні іноземною мовою.

Не варто забувати, що оскільки мова йде про студентів першого курсу університету, процес навчання слід робити в такий спосіб, аби підтримувати бажання учнів до навчання. Для цього можна поєднати деякі вправи з ігровими елементами. Так, наприклад, можна використати вже згадані раніше вправи на складання та розігрування діалогів між учнями, але при цьому після всіх діалогів учні вибиратимуть серед себе ту групу, яка впоралась із завданням найкраще. Це не тільки заохотить дітей до виконання вправи, але й спонукатиме їх докласти максимальних зусиль до складання діалогів. Таким чином вони розвиватимуть навичку використання вивченого матеріалу в реальному житті.

Також згадану вправу можна дещо модифікувати, а саме не давати учням часу на написання діалогів, а натомість сказати, що вони повинні підтримати діалог на задану тему одразу, як тільки її почують. Завдяки цьому можна покращити їхню навичку спонтанного мовлення, яка в реальних життєвих ситуаціях є набагато важливішою, ніж навичка складання «правильних» (див. «літературних») діалогів.

Для покращення навичок аудіювання є дуже багато засобів. Можна використовувати аудіокниги, а саме – давати учням прослухати певний

фрагмент, а потім запитувати, що вони з цього фрагменту зрозуміли. При цьому вони не можуть дивитись у друковану версію книги (паралельне читання та прослуховування можна використати пізніше як окрему вправу). Саме таким методом користувалася моя викладачка з курсів англійської, і цей метод, на моєму досвіді, мав досить вагомі результати. Крім того, серед його переваг є ще й те, що ми можемо (і це вкрай бажано) використовувати літературу, в якій зображена також і культура суспільства, мови якого ми навчаємо. Це дозволить учням природним чином заглибитись у культуру згаданого суспільства, що також є важливими аспектом при вивченні іноземної мови.

Виходячи з нещодавнього дослідження Pearson під назвою “Beyond Millennials: The Next Generation of Learners” [4], представники Gen Z більш схильні використовувати онлайн платформи під час навчання, ніж їхні попередники. Взагалі, це покоління вважає технологічні надбання людства, такі як ноутбуки, інтернет та соціальні мережі, невід’ємною частиною власного життя.

Перш ніж продовжувати дослідження особливостей роботи з представниками Gen Z, потрібно спершу чітко визначити, про кого саме йде мова. За визначенням Britannica, Gen Z (також відомі як зумери) – це покоління американців, які народилися в кінці 1990-х – на початку 2000-х. «Деякі джерела вказують роки народження як 1997-2012» – зазначається в статті [Britannica Gen Z]. В цій роботі під цим поколінням розуміємо покоління людей, зокрема українців, народжених в кінці 1990-х – на початку 2000-х.

Про нерозривну пов’язаність нового покоління з технікою свідчить той факт, що вони схильні приділяти по три та більше години в день перегляду відео на Ютубі [Gen Z Time spent on YouTube]. І цей факт слід враховувати при створенні навчального середовища.

Так, наприклад, велике значення має використання різноманітних відеоресурсів як навчального інструменту. Наприклад, можна використовувати інтерв’ю акторів-носіїв і на їхньому прикладі аналізувати використання тих чи інших аспектів фонетики. Також завдяки цьому можна, знов таки, відточити

навички розуміння швидкого мовлення (відпрацюванню яких на сьогоднішній день в освіті приділяється досить мало уваги).

Також варто скористатися різноманітними інтерактивними платформами. Gen Z схильні навчатись шляхом використання набутих навичок на практиці, тому така вправа може слугувати непоганим тренажером, до того ж викликатиме в учнів до себе інтерес, що вкрай важливо.

Як видно з результатів вищезгаданого дослідження, представники Gen Z схильні мати проблеми з соціальною взаємодією. Це є наслідком їхньої схильності до використання гаджетів. Такі навички теж є важливим аспектом як повсякденного життя, так і професійної взаємодії з людьми, тому вправам на їхнє покращення варто також приділяти увагу. До того ж, їх можна сумістити з відпрацюванням вимови. Для цього можна створювати згадані раніше діалоги між учнями.

Питання викладання фонетики в українському науковому колі згадується нечасто. Як зазначає Вдовенко, «Зараз, попри велику кількість робіт, присвячених вивченню практичної фонетики англійської мови, недостатньо робіт та досліджень, пов'язаних з викладанням цього предмету в умовах дистанційної освіти» [Вдовенко, ст. 30]. Справді, науковий інтерес до проблеми викладання фонетики англійської мови з'явився в українських науковців відносно нещодавно. Крім того, можна зазначити, що деякі українські науковці, хоча і торкаються, цієї проблеми, пишуть про це переважно англійською мовою. Зокрема, згадана вище Вдовенко, написала роботу саме англійською мовою. І попри невід'ємну важливість англійської мови, як мови міжнародної комунікації, зокрема і в науковому середовищі, власне український його сегмент страждає на нестачу відповідних матеріалів саме українською мовою.

Крім того, проблема підходу до викладання фонетики англійської мови полягає в тому, що більшість як науковців, так і педагогів, відсувають її на другий план у порівнянні з іншими аспектами, мови, як-от лексикою чи граматиною. Однак, на думку деяких науковців, цей підхід є недоречним,

оскільки не враховує важливості фонетики у живому мовленні. Так, наприклад, Ганна Романівна Передрій зазначає: «Учні мають передовсім одержати чітке уявлення про роль звуків як мовних одиниць, які служать для утворення, розрізнення і розпізнавання одиниць вищого рівня» [Передрій, цит. за Бакум, 2009: 24].

Підводячи підсумок, можна сказати, що питання викладання іноземних мов взагалі і фонетики зокрема представникам нового покоління в українській науковій спільноті розкрито недостатньо, а отже потребує детальнішого обговорення та опрацювання. Через особливості сприймання ними навчального матеріалу, представники Gen Z потребують новітніх підходів до викладання. Також при розробці нових навчальних стратегій важливо враховувати здобутки науково-технічного прогресу, оскільки це не тільки спрощує певні процеси, але й дозволяє учням активніше взаємодіяти з навчальним матеріалом, підсилюючи таким чином їхню залученість в освітній процес.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- [1] <https://theconversation.com/when-did-humans-first-start-to-speak-how-language-evolved-in-africa-194372>
- [2] <https://www.getty.edu/news/where-did-writing-come-from/>
- [3] <https://www.theguardian.com/environment/2023/jan/16/linguists-language-culture-loss-end-of-century-sea-levels-rise>
- [4] https://www.pearson.com/content/dam/one-dot-com/one-dot-com/global/Files/news/news-announcements/2018/The-Next-Generation-of-Learners_final.pdf
- [5] Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання; науковий редактор українського видання С. Ю. Ніколаєва. К. : Ленвіт, 2003. 273 с. (РРЕ).
- [6] <https://www.britannica.com/topic/Generation-Z> (*Britannica Gen Z*)
- [7] <https://www.statista.com/statistics/1449804/us-teens-daily-youtube-consumption/> (*Gen Z Time spent on YouTube*).

[8] Active Learning: Creating Excitement in the Classroom. 1991 ASHE-ERIC Higher Education Reports. Bonwell, Charles C.; Eison, James A. ERIC – ED336049 – Active Learning: Creating Excitement in the Classroom. 1991 ASHE-ERIC Higher Education Reports., 1991

[9] Бакум З. П. (2009). Теоретико-методичні засади навчання фонетики української мови в гімназії: дисертація на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук. (Бакум).

Author: **Zrodnikov I.**

TEACHING STRATEGIES IN TEACHING ENGLISH PHONETICS TO GEN Z STUDENTS

Abstract. *Teaching phonetics is an important part of teaching English. However, the peculiarities of absorbing information by new generation of learners and modern circumstances make this process rather difficult. The article concerns methods and strategies of teaching English phonetics to Gen Z students taking into account modern circumstances of online education.*

Key words: *pedagogy, English phonetics, Gen Z.*

УДК 625.1/.5:81'374

РОЗРОБКА ОНЛАЙН-СЛОВНИКА ЗАЛІЗНИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ

Карманов Микита

*магістрант спеціальності «Філологія», спеціалізація «Прикладна лінгвістика»,
Національний університет кораблебудування ім. адм. Макарова,
Україна, м. Миколаїв
sn.nk.su@gmail.com*

*Науковий керівник – кандидат філологічних наук, доцент,
професор НУК **Філіппова Ніна***

Анотація. *Заплановано укладання онлайн-словника залізничної термінології. Представлено концепцію та проєкт системи, визначено напрямки роботи та інформаційні інструменти.*

Ключові слова: *термінологічний онлайн-словник, залізнична термінологія.*

Сьогодні у сферах людської діяльності важливу роль відіграють інформаційні технології та ресурси. Цінним джерелом інформації стали електронні словники, які представлені у вигляді програмного забезпечення, веб-сайтів або мобільних додатків. Вони впливають як на практичне використання мови в різних аспектах життя, так і на дослідження мови.

Онлайн словники певної термінології дозволяють лінгвістам аналізувати і систематизувати великий обсяг спеціалізованої лексики в конкретній галузі. Це допомагає з'ясувати структуру термінологічного поля, виявляти зв'язки між термінами, а також вивчати механізми формування нових. Розробка он-лайн словників вимагає великої експертної роботи зі збору, систематизації та пояснення термінів. А самі словники стають цінним інструментом для дослідження процесів термінотворення та вивчення використання термінів в різних контекстах.

Крім того, в період глобалізації та міжнаціонального спілкування людей актуальним стає наявність якісного перекладу, особливо коли він впливає на зручність та безпеку громадян. Перспективним напрямком подолання мовних бар'єрів є використання все більш досконалих систем комп'ютерного перекладу.

Розробка онлайн-словників технічної термінології пов'язана з розвитком таких мовних технологій, як автоматичний переклад та розпізнавання мовлення. Це дозволяє створювати більш ефективні інструменти для перекладу технічних текстів, а робота з ними стає більш продуктивною. Зважаючи на науково-технічний прогрес у галузі залізничного транспорту та поширення ділових контактів у цій сфері, дослідження залізничної термінології набуває зараз особливого значення.

Тема роботи: створення електронного онлайн-словника залізничної термінології.

Об'єкт роботи: залізнична термінологія.

Предметом роботи: укладання електронного термінологічного словника.

Ми вважаємо, що створення тематичного словника залізничної транспортної термінології може бути дуже корисним для користувачів, особливо для тих, хто працює у цій галузі або має хист до неї.

Україна має розвинуту залізничну мережу з експлуатаційній протяжністю головних колій – 20 951,8 км [1]. Це дозволяє ефективно перевозити великі обсяги вантажів та пасажирів. Залізниця є основою економіки країни та забезпечує її життєздатність, стійкість та безпеку. Залізничний транспорт країни грає важливу роль у логістиці та у зовнішньоекономічних відносинах.

Структура залізничного транспорту доволі складна та включає різні компоненти та підсистеми. Узагальнивши, можна вичленити основні її складові:

- Інфраструктура: колії та колійне господарство, мости, тунелі, пасажирські та вантажні платформи, водопропускні труби, станції та роздільні пункти, локомотивні та вагонні депо, контактна мережа й електричні тягові підстанції, комплекс пристроїв автоматики, телемеханіки, електротехніки та зв'язку.

- Рухомий склад: локомотиви та вагони.

- Службовий персонал [2, с. 65–82].

Для галузі залізничного транспорту створено близько тридцяти Держстандартів України, матеріалом яких послуговуються для укладання словників.

Вивчення залізничної термінології українськими мовознавцями почалось з середини XIX ст.. Основну частку словників такої тематики складено в кінці XX – на початку XXI ст. Серед них є тлумачні українські словники [3], білінгвальні україно-російські та російсько-українські [4, 5, 6, 7, 8] україно-англійські [9]. Більшість словників побудовано за алфавітно-гніздовим принципом та в них представлено до 17000 слів.

Для складення словника важливо визначитися з класифікацією термінолексики. Часто класифікація відбувається за тематичними групами.

Наприклад, Жукова О. Т. після аналізу предметно-поняттєвого аспекту української термінології залізничного транспорту виділяє тематичні групи, які об'єднують терміни за сімома підгалузями [10, с. 120].

Через відсутність електронного словника залізничної термінології, вважаємо доцільним розробити такий проєкт.

Електронний словник матиме вигляд програми або мобільного додатку, що встановлюють на різних електронних пристроях (комп'ютер або смартфон), альтернативним варіантом є форма веб-сторінки з десктопною та мобільною версією.

Планується підтримка наступних мов: українська, російська, англійська, опціонально також розглядаються німецька, польська та японська.

Цільовою групою-користувачами словника можуть бути:

- Україномовні та російськомовні користувачі – потенційний персонал іноземних залізниць, що вивчає іноземну мову з метою працевлаштування.
- Іноземні громадяни – туристи, що користуються або цікавляться залізницею.

Створення онлайн-словника у вигляді програми чи додатку має переваги з урахуванням контексту його застосування порівняно до веб-ресурсів, а саме:

- доступність встановленої програми чи додатку без з'єднання до мережі Інтернет, враховуючи можливе слабе покриття у зоні залізничного транспорту поза межами міст;
- відносна безпроблемність завантаження та встановлення на смартфоні, враховуючи відносно малий об'єм;
- регулярне автоматичне оновлення (за умови збереження інформації на серверах AppStore / Google Play Market);
- відносна простота створення, оскільки складові частин програми не матимуть складного інтерфейсу.

Враховуючи особливості використання додатку користувачами, для реалізації проєкту обрано концепцію мобільного додатку.

Класифікація додатку за функціональними характеристиками виглядає наступним чином:

- за доступністю – відкритий (доступний для усіх користувачів);
- за фізичним розташуванням – встановлюваний мобільний додаток;
- за схемою представлення інформації та категорії розв’язуваних задач, – інформаційний тематичний сайт.

Згідно з потребами типових користувачів можна сформулювати такі функціональні вимоги:

- швидкий коректний пошук відповідних термінів українською, російською, англійською та іншими мовами;
- сортування та фільтрація за абеткою або за іншими обраними критеріями;
- відбір і формування власного списку термінів;
- можливість користувачеві запропонувати свій варіант перекладу того чи іншого терміну.

Стосовно електронного формату словника основними є:

- доступність інтерфейсу – забезпечення зручності в користуванні словником й естетичності оформи;
- наявність навігаційної інформації, що допомагає користувачам легше зорієнтуватися у словнику і швидше знаходити потрібну інформацію;
- оборотність термінологічного словника, тобто наявність частин на різних і симетричних мовах.

Україна активно працює над інтеграцією своєї залізничної системи до транспортних мереж Європи, що є одним з основних пріоритетів української державної політики. Створення сучасних он-лайн словників залізничної термінології, на наш погляд, має допомогти на цьому шляху до Європейської інтеграції.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- [1] Національна транспортна стратегія України на період до 2030 року. Схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 30 травня 2018 р. № 430-р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/430-2018-%D1%80>
- [2] Соловйова О. О., Висоцька І. І., Герасименко І. М. Загальний курс транспорту : навч. посібник. К. : НАУ, 2019. 244 с.
- [3] Словник основних транспортних і суміжних термінів / уклад. Б. І. Торопов. К. : Державний економіко-технологічний університет транспорту, НВО ГІПРОТРАНС, 2013. 200 с.
- [4] Українсько-російський словник для працівників залізничного транспорту: понад 17 тис. термінів і термінологічних словосполучень / уклад.: Г. П. Величко, О. М. Величко. К. : Транспорт України, 1997. 412 с.
- [5] Ватуля Л. П., Фоменко В. С. Російсько-український словник залізничних термінів / за ред.: Ю. В. Соболева. Л. П. Ватуля, В. С. Фоменко. К. : Транспорт України, 2000. 484 с.
- [6] Російсько-український словник залізничних термінів / Л. П. Ватуля, В. С. Фоменко ; за ред. Ю. В. Соболева. 2-ге вид., випр. та доповн. К. : Транспорт України, 2000. 484 с.
- [7] Російсько-український термінологічний словник: Вагони та вагонне господарство. Локомотиви : словник / укл.: Б. Є. Боднар, О. О. Бочарова, В. В. Колбун. Д. : Вид-во Дніпропетр. нац. ун-ту залізн. трансп. ім. акад. В. Лазаряна, 2005. 163 с.
- [8] Англо-український словник залізничних термінів / А. А. Калита, Л. О. Науменко, Л. І. Тараненко, В. В. Марченко // Держ. екон.-технол. ун-т трансп. К., 2008. 231 с.
- [9] Словник ключових слів за темою «Залізничний транспорт» за відомостями міжнародних баз даних науково-технічної інформації / уклад.:

Т. О. Колесникова, В. В. Юнаковська // Дніпропетр. нац. ун-т залізн. трансп. ім. акад. В. Лазаряна. Дніпро : ДНУЗТ, 2018. 214 с.

[10] Жукова О. Т. Етапи становлення і розвитку української залізничної термінології. Наукові записки. Серія «Філологічні науки» (Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя) / відп. ред. проф. Г. В. Самойленко. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2014. Кн. 1. С. 119–124. [Електронний ресурс] Режим доступа: https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/22375/Zhukova.pdf;jsessionid=E83F40A455311E26A0C29C6B148C8F7F?sequence=1http://lib.ndu.edu.ua/dspace/bitstream/123456789/562/1/190_Naykovi_zapiski.pdf

Author: Mykyta Karmanov

DEVELOPMENT OF AN ONLINE DICTIONARY OF RAILWAY TERMINOLOGY

Abstract. The development of an online dictionary of railway terminology is planned. The concept and design of the system are presented, outlining the directions of work and information tools.

Keywords: terminological online dictionary, railway terminology.

УДК 81:159.955

МОДЕЛЮВАННЯ ЕМОЦІЙНОЇ КАРТИНИ СВІТУ В АНГЛІЙСЬКІЙ ФРАЗЕОЛОГІЇ: ЕМОЦІЙНИЙ КОНЦЕПТ «ГНІВ / ANGER»

Кольцова Олена

здобувачка 3 курсу СО Доктор філософії ОНП Філологія,

Міжнародний гуманітарний університет,

Україна, м. Одеса

ORCID ID: [0000-0002-0317-946X](https://orcid.org/0000-0002-0317-946X)

Науковий керівник – доктор філософії зі спец. 035 Філологія,

доцент **Громовенко Вікторія**

Анотація. Проаналізовано англійськомовний фразеологічний вияв емоції гніву (як однієї із фундаментальних емоцій кожної мовної особистості незалежно від її приналежності до певного етносу, культури, мови тощо). Вербалізовану за допомогою

описаних фразеологічних одиниць емоцію гніву позиціоновано як індивідуальну чи колективну поведінку або дію, направлену на заподіяння фізичної чи психічної шкоди або навіть на знищення іншої людини чи групи.

Ключові слова: англійська фразеологія, емоція гніву, емоційний концепт.

Вступ. Емоції постають предметом наукових зацікавлень сучасних психологів, лінгвістів, конфліктологів та інших вчених. Відтак, зацентруємо увагу на визначенні поняття емоції у працях з психолінгвістики: емоції – це психічні стани людини, у яких реалізується безпосереднє ситуативне переживання (задоволення, радість, страх) особистістю значущості діючих на неї явищ і ситуацій, задоволення чи незадоволення її актуальних потреб. В емоціях проявляється позитивне або негативне ставлення особистості до певних об'єктів, сфер діяльності, до самої себе, інших людей. Емоційне життя людини наповнене різноманітним змістом і виражає оцінні ставлення до: а) конкретних умов, що сприяють або перешкоджають здійсненню діяльності (наприклад, страх, гнів тощо); б) конкретних досягнень у діяльності й поведінці (наприклад, радість, жаль, смуток тощо); в) ситуацій, що склалися, або можливих. Характер і динаміка емоцій визначаються як об'єктивними подіями, так і переживаннями, з яких вони розвиваються (так, з кохання може розвинутиися гордість за кохану людину, засмучення через її невдачі тощо) [3, с. 96]. У статті під емоцією розуміємо «первинне, засноване на перцептивних уявленнях психічне переживання людини, що є психологічно універсальним і найбільш релевантним культурним феноменом для того чи того етносу» (за визначенням Жанни Краснобаєвої-Чорної [1, с. 321]). Актуальною наразі є проблема вербалізації емоцій за допомогою різноманітного мовного матеріалу.

Мета роботи – проаналізувати англійськомовний фразеологічний вияв емоції *гніву* (як однієї із фундаментальних емоцій кожної мовної особистості незалежно від її приналежності до певного етносу, культури, мови тощо).

Основна частина: поняттєвий складник емоційного концепту 'гнів / Anger' формують такі дефініції: 1) сильне почуття, яке спонукає вас заподіяти

комусь біль або почуватися неприємно через щось несправедливе чи недобре, що сталося (Cambridge Dictionary); 2) сильна емоція, яку ви відчуваєте, коли думаєте, що хтось повівся несправедливо, жорстоко або неприйнятно (Collins English Dictionary); 3) сильне відчуття бажання завдати шкоди або критикувати когось через те, що вони зробили вам щось погане або були недобрі до вас (Longman Dictionary of Contemporary English).

Зазначений емоційний концепт нараховує 183 фразеологічні одиниці (дібрані методом суцільного обстеження з: Siefring J. The Oxford Dictionary of Idioms. 2004. 340 p.): *(like) a red rag to a bull* ‘an object, utterance, or act which is certain to provoke or anger someone’; *a bag (or bundle) of nerves* ‘a person who is extremely timid or tense’; *a bone of contention* ‘a subject or issue over which there is continuing disagreement’; *a burr under (or in) your saddle* ‘a persistent source of irritation’; *a fly in the ointment* ‘a minor irritation or other factor that spoils the success or enjoyment of something’; *a lump in the throat* ‘a feeling of tightness or dryness in the throat caused by strong emotion, especially grief’; *a pain in the neck* ‘an annoying or tedious person or thing’; *a storm in a teacup* ‘great excitement or anger about a trivial matter’; *add fuel to the fire (or flames)* ‘(of a person or circumstance) cause a situation or conflict to become more intense, especially by provocative comments’; *agree to differ* ‘cease to argue about something because neither party will compromise or be persuaded’; *angry young man* ‘a young man who feels and expresses anger at the conventional values of the society around him’; *apple of discord* ‘a subject of dissension’; *at daggers drawn* ‘in a state of bitter enmity’; *bad cess to* ‘a curse on’; *be crook on* ‘be annoyed by’; *be hell on* ‘be unpleasant or harmful to’; *be jumping up and down* ‘be very angry, upset, or excited’; *be the limit* ‘be intolerably troublesome or irritating’; *be well rid of* ‘be in a better state for having removed or disposed of a troublesome or unwanted person or thing’; *beat someone to it* ‘succeed in doing something or getting somewhere before someone else, to their annoyance’; *bent out of shape* ‘angry or agitated’; *bite someone’s head off* ‘respond curtly or angrily’; *blow a fuse (or gasket)* ‘lose your temper’; *blow a gasket* ‘lose

your temper'; *blow your cool* 'lose your composure; become angry or agitated'; *blow your top* 'lose your temper'; *breathe fire* 'be fiercely angry'; *bury the hatchet* 'end a quarrel or conflict and become friendly'; *close (or near) to home* '(of a remark or topic of discussion) relevant or accurate to the point that you feel uncomfortable or embarrassed'; *come off it!* 'said when vigorously expressing disbelief'; *come on strong* 'behave aggressively or assertively'; *count to ten* 'count to ten under your breath in order to prevent yourself from reacting angrily to something'; *cross as two sticks* 'very annoyed or grumpy'; *cross swords* 'have an argument or dispute'; *cry foul* 'protest strongly about a real or imagined wrong or injustice'; *cut it out* 'used to ask someone to stop doing or saying something that is annoying or offensive'; *cut someone on the quick* 'cause someone deep distress by a hurtful remark of action'; *cut up rough* 'behave in an aggressive, quarrelsome, or awkward way'; *dip your pen in gall* 'write unpleasantly or spitefully'; *do someone dirt* 'harm someone maliciously'; *do your head (or nut) in* 'make you feel angry, worried, or agitated'; *do your nut* 'be extremely angry or agitated'; *don't get mad, get even* 'used to advise in favour of revenge rather than fruitless rage'; *drive someone up the wall* 'make someone very irritated or angry'; *drop dead* 'used as an expression of intense scorn or dislike'; *eyeball to eyeball* 'face to face with someone, especially in an aggressive way'; *fed up to the teeth (or back teeth)* 'extremely annoyed'; *fight fire with fire* 'use the weapons or tactics of your enemy or opponent, even if you find them distasteful'; *fight like cat and dog* '(of two people) be continually arguing with one another'; *fit to be tied* 'very angry'; *fly off the handle* 'lose your temper suddenly and unexpectedly'; *for crying out loud* 'used to express your irritation or impatience'; *for the love of Mike* 'used to accompany an exasperated request or to express dismay'; *for two pins I'd, she'd, etc.* 'used to indicate that you are very tempted to do something, especially out of annoyance'; *froth (or foam) at the mouth* 'be very angry'; *get (or stick) the knife into (or in) someone* 'do something hostile or aggressive to someone'; *get (or take) a rise out of* 'provoke an angry or irritated response from someone, especially by teasing them'; *get off your bike* 'become annoyed'; *get on someone's nerves*

'irritate or annoy someone'; *get on someone's quince* 'irritate or exasperate someone'; *get out of someone's face* 'stop harassing or annoying someone'; *get physical* 'become aggressive or violent'; *get someone's back up* 'make someone annoyed or angry'; *get someone's goat* 'irritate someone'; *get under someone's skin* 'annoy or irritate someone intensely'; *get up someone's nose* 'irritate or annoy someone'; *get your dander up* 'lose your temper; become angry'; *get your own back* 'have your revenge; retaliate'; *give as good as you get* 'respond with equal force or vehemence when attacked'; *give it a rest* 'used to ask someone to stop doing or talking about something that the speaker finds irritating or tedious'; *give it to someone* 'scold or punish someone'; *give me a break!* 'used to express contemptuous disagreement or disbelief about something that has been said'; *give someone a fit* 'greatly shock, frighten, or anger someone'; *give someone a mouthful* 'talk to or shout at someone in an angry, abusive, or severely critical way; swear at someone'; *give someone a piece of your mind* 'tell someone what you think, especially when you are angry about their behaviour'; *give someone Bondi* 'attack someone savagely'; *give someone the hairy eyeball* 'stare at someone in a disapproving or angry way, especially with your eyelids partially lowered'; *give someone the pip* 'make someone irritated or depressed'; *give someone the screaming abdabs* 'induce an attack of extreme anxiety or irritation in someone'; *give someone what for* 'punish or scold someone severely'; *gnash your teeth* 'feel or express anger or fury'; *go ape* 'go wild; become violently excited'; *go ballistic* 'fly into a rage'; *go bananas* 'become extremely angry or excited; go mad'; *go crackers* 'become extremely annoyed or angry'; *go crook* 'lose your temper; become angry'; *go non-linear* 'become very excited or angry, especially about a particular obsession'; *go off (or go in off) the deep end* 'give way immediately to anger or emotion'; *go postal* 'go mad, especially from stress'; *go spare* 'become extremely angry or distraught'; *go suck an egg* 'go away (used as an expression of anger or scorn)'; *go through (or hit) the roof* 'suddenly become very angry'; *go to pieces* 'become so nervous or upset that you are unable to behave or perform normally'; *hate someone's guts* 'feel a strong hatred for

someone'; *have (got) it in for* 'have a particular dislike of someone and behave in a hostile manner towards them'; *have (or get) your monkey up* 'be angry'; *have a (or be) down on* 'disapprove of; feel hostile or antagonistic towards'; *have a bone to pick with someone* 'have reason to disagree or be annoyed with someone'; *have a cow* 'become angry, excited, or agitated'; *have had it* 'be unable to tolerate someone or something any longer'; *have steam coming out of your ears* 'be extremely angry or irritated'; *hell hath no fury like a woman scorned* 'a woman who has been rejected by a man can be ferociously angry and vindictive'; *hit (or strike) home* '(of a person's words) have the intended, often unsettling or painful, effect on their audience'; *hot under the collar* 'angry, resentful, or embarrassed'; *huff and puff* 'express your annoyance in an obvious or threatening way'; *if you can't stand the heat, get out of the kitchen* 'if you can't deal with the pressures and difficulties of a situation or task, you should leave others to deal with it rather than complaining'; *in (or out of) someone's hair* 'annoying (or ceasing to annoy) someone'; *in a fog* 'in a state of perplexity; unable to think clearly or understand something'; *in a rut* 'following a fixed (especially tedious or dreary) pattern of behaviour that is difficult to change'; *in cold blood* 'without feeling or mercy; ruthlessly'; *in high dudgeon* 'in a state of deep resentment'; *in the doghouse (or dogbox)* 'in disgrace or disfavour'; *in the heat of the moment* 'while temporarily angry, excited, or engrossed, and without stopping for thought'; *in your face* 'aggressively obvious; assertive'; *into orbit* 'into a state of heightened activity, performance, anger, or excitement'; *jump down someone's throat* 'respond to what someone has said in a sudden and angrily critical way'; *keep (or lose) your head* 'remain (or fail to remain) calm'; *kick (some) ass (or butt)* 'act in a forceful or aggressive manner'; *knock it off* 'used to tell someone to stop doing something that you find annoying or foolish'; *knock someone's block off* 'hit someone very hard in anger'; *laugh in someone's face* 'show open contempt for someone by laughing rudely at them in their presence'; *lead someone a (merry) dance* 'cause someone a great deal of trouble or worry'; *let rip* 'do something or proceed vigorously or without restraint; express yourself vehemently or angrily'; *like*

a bear with a sore head ‘(of a person) very irritable’; *like someone possessed* ‘very violently or wildly, as if under the control of an evil spirit’; *live on your nerves (or your nerve ends)* ‘be extremely anxious or tense’; *look daggers at* ‘glare angrily or venomously at’; *mad as a (cut) snake* ‘crazy or eccentric’; *mad as a hatter (or a March hare)* ‘completely crazy’; *make a nuisance of yourself* ‘cause trouble and annoyance, usually deliberately or avoidably’; *make someone’s hackles rise* ‘make someone angry or indignant’; *make your blood boil* ‘infuriate you’; *off the wall* ‘(of a person) crazy or angry’; *pay someone back in their own coin* ‘retaliate by similar behaviour’; *peed off* ‘annoyed or irritated’; *pick up your marbles and go home* ‘withdraw petulantly from an activity after having suffered a setback’; *pissed off* ‘annoyed; irritated’; *plumb the depths* ‘reach the extremes of evil or unhappiness’; *pour (or throw) cold water on* ‘be discouraging or negative about a plan or suggestion’; *put a person’s monkey up* ‘make someone angry’; *put someone’s nose out of joint* ‘upset or annoy someone’; *raise hell* ‘complain vociferously’; *rattle someone’s cage* ‘make someone feel angry or annoyed, usually deliberately’; *relieve your feelings* ‘use strong language or vigorous behaviour when annoyed’; *rub someone (up) the wrong way* ‘irritate or repel someone’; *rub someone’s nose in something (or rub it in)* ‘emphatically or repeatedly draw someone’s attention to an embarrassing or painful fact’; *ruffle someone’s feathers* ‘cause someone to become annoyed or upset’; *run interference* ‘intervene on someone’s behalf, typically so as to protect them from distraction or annoyance’; *see red* ‘become very angry suddenly’; *settle (or square) accounts with someone* ‘have revenge on someone’; *show your teeth* ‘reveal your strength; be aggressive’; *sick to death* ‘very annoyed by something and unwilling to put up with it any longer’; *slow burn* ‘a state of slowly mounting anger or annoyance’; *smooth someone’s ruffled feathers* ‘make someone less angry or irritated by using soothing words’; *someone’s bark is worse than their bite* ‘someone is not as ferocious as they appear or sound’; *someone’s blood is up* ‘someone is in a fighting mood’; *something fierce* ‘to a great and almost overwhelming extent; intensely or furiously’; *spit (out) the dummy* ‘behave in a petulant way’; *spit blood*

'be very angry'; *stick in your craw* 'make you angry or irritated'; *stick in your gizzard* 'be a source of great and continuing annoyance'; *stick your neck out* 'risk incurring criticism, anger, or danger by acting or speaking boldly oldly, informal'; *stroke someone (or someone's hair) the wrong way* 'irritate a person'; *take a hike* 'go away (used as an expression of irritation or annoyance)'; *take a load off someone's mind* 'bring someone relief from anxiety'; *take a running jump* 'used when angrily rejecting or disagreeing with someone'; *take no prisoners* 'be ruthlessly aggressive or uncompromising in the pursuit of your objectives'; *take something by storm* 'capture a place by a sudden and violent attack'; *the fat is in the fire* 'something has been said or done that is about to cause trouble or anger'; *the last (or final) straw* 'a farther difficulty or annoyance, typically minor in itself but coming on top of a whole series of difficulties, that makes a situation unbearable'; *the pit of your (or the) stomach* 'an ill defined region of the lower abdomen seen as the seat of strong feelings, especially anxiety'; *there is bad blood between* 'there is longstanding hostility between the parties mentioned'; *there's no (or little or not much) love lost between* 'there is mutual dislike between two or more people mentioned'; *throw something back in someone's face* 'reject something in a brusque or ungracious manner'; *try conclusions with* 'engage in a trial of skill or argument with'; *turn (or turn over) in their grave* 'used to express the opinion that something would have caused anger or distress in someone who is now dead'; *turn the other cheek* 'refrain from retaliating when you have been attacked or insulted'; *up (or raise) the ante* 'increase what is at stake or under discussion, especially in a conflict or dispute'; *up in arms about* 'protesting angrily about something'; *vent your spleen* 'give free expression to your anger or displeasure'; *where's the fire?* 'used to ask someone why they are in such a hurry or in a state of agitation'; *whip (or bust) someone's ass* 'use physical force to beat someone in a fight'; *stick in your throat (or gullet)* 'be difficult or impossible to accept; be a source of continuing annoyance'.

Висновки: можна констатувати, що виокремлені фразеологічні одиниці вербалізують емоцію *гніву* як індивідуальну чи колективну поведінку або дію,

направлену на заподіяння фізичної чи психічної шкоди або навіть на знищення іншої людини чи групи. Гнів – почуття сильного обурення; стан нервового збудження, роздратування. Його конститутивними ознаками є агресивність, напруженість, імпульсивність, енергійність, активність, сила, здебільшого чітка спрямованість не певного суб'єкта (певний об'єкт, певна обставина, певне явище тощо), зазвичай негативна функційність у комунікації [2]. У перспективі плануємо дослідити решту фундаментальних емоцій англійськомовної лінгвоперсони.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- [1] Краснобаєва-Чорна Ж.В. Емотивна картина світу в українській фраземіці: аксіологічний вимір фундаментальних емоцій людини. *Studia Slavica*. 2018. №63/2. Рр. 321–332.
- [2] Загнітко А., Краснобаєва-Чорна Ж. Емотивний профіль гніву в українській фразеології. *Przegląd Wschodnioeuropejski*. 2020. XI/2. Рр. 433–444.
- [3] Шагар В. Сучасний тлумачний психологічний словник. 2007. 640 с.

Author: **Koltsova O.**

MODELLING THE EMOTIONAL PICTURE OF THE WORLD IN ENGLISH PHRASEOLOGY: THE EMOTIONAL CONCEPT «ANGER»

Abstract. *The article analyses the English phraseological manifestation of the emotion of anger (as one of the fundamental emotions of every linguistic personality, regardless of his / her belonging to a particular ethnic group, culture, language, etc.) The emotion of anger verbalised by means of the described phraseological units is positioned as an individual or collective behaviour or action aimed at causing physical or mental harm or even at the destruction of another person or group.*

Key words: *English phraseology, emotion of anger, emotional concept.*

УДК 81'25:004.7

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ВИВЧЕННЯ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ ПЕРЕКЛАДУ: СТВОРЕННЯ ЕЛЕКТРОННОГО НАВЧАЛЬНОГО ТЕРМІНОЛОГІЧНОГО ДОВІДНИКА

Кравченко Поліна

*студентка спеціальності «Філологія», спеціалізація «Прикладна лінгвістика»,
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова*

Україна, м. Миколаїв

kravchenkopolly1901@gmail.com

*Науковий керівник – кандидат філологічних наук, доцент,
професор НУК **Філіппова Ніна***

Анотація. *Стаття підкреслює актуальність створення електронних методичних матеріалів для опанування курсу перекладознавства. Основна увага приділяється розробці інноваційного онлайн-довідника з перекладознавства для студентів, який надає студентам можливість отримати необхідні знання в цій галузі знань та пропонує інструменти для здійснення перекладу, включно з теоретичними основами, етичними аспектами та методологією перекладу. У статті також розглядається електронна складова проєкту, зокрема використання тріади веб-розробки: HTML для організації контенту, CSS для візуального оформлення, та JavaScript для реалізації інтерактивності та динамічних функцій онлайн-довідника.*

Ключові слова: *переклад, перекладознавство, науково-технічний переклад, електронний навчальний термінологічний довідник, веб-технології.*

Актуальність цієї розвідки обумовлена, по-перше, тим, що виникає потреба в нових електронних навчальних матеріалах, які відповідають сучасним вимогам у галузі перекладознавства, оскільки існує дефіцит таких довідників, які б пропонували студентам навчальну платформу з теорією та практикою перекладу. (Такий довідник сприятиме кращому розумінню процесу перекладу і стане цінним ресурсом для студентів, які вивчають цю галузь).

Незважаючи на те, що з початку 1950-х років перекладознавство набуло великої популярності і внесло значний вклад у методологію і підходи до вивчення процесу перекладу, ця тема залишається актуальною [9]. Культурні та мовні бар'єри безперервно змінюються і люди взаємодіють на різних рівнях.

Людський елемент у перекладі критично важливий для передавання культурних особливостей, емоційних нюансів і мовних тонкощів, які потребують розуміння та інтерпретації людиною. Ця тема відіграє значну роль в академічній освіті, допомагаючи студентам-філологам і лінгвістам глибше зрозуміти суть перекладацької діяльності [8].

Мета цього дослідження – розробка електронного навчального термінологічного довідника, який надасть студентам необхідні знання та інструменти для опанування та практики перекладу. Цей ресурс міститиме теоретичну інформацію, приклади та актуально-теоретичну про сучасний стан перекладознавства.

Як відомо, навчальні термінологічні довідники включають інформацію, яка допомагає учням чи студентам не лише засвоїти форми слова і його семантику, але і правильно вживати його в мовленні, уникати помилок, що можуть виникнути під впливом їх рідної мови, а також здійснювати розумний вибір граматичних форм слова та інших лінгвістичних аспектів. Навчальний словник має бути ефективним інструментом для навчання і вдосконалення мовних навичок [4]. Термінологічний словник є однією з категорій лінгвістичних словників і спеціалізується на мовному матеріалі, який відображає термінологію певної галузі або галузей знань [1].

А тому, функції довідника надають всебічний підхід до вивчення й освоєння перекладу, охоплюючи теоретичні основи, практичне застосування, етичні питання, а також різні типи та методи перекладацької діяльності. На основі опитування студентів спеціальності «Прикладна лінгвістика» і викладачів, які викладають дисципліну, для розуміння був розроблений реєстр базових функцій:

1. Доступ до пояснення ключових теоретичних понять адекватності та еквівалентності в перекладі, забезпечуючи зрозумілі визначення того, як ці концепції впливають на якість перекладу; інформації про численні лінгвістичні та культурні аспекти, що впливають на процес перекладу.

2. Усвідомлення важливості збереження структурних, семантичних, стилістичних і культурних особливостей оригінального тексту в процесі перекладу, що є критично важливим для досягнення високої якості перекладацької роботи [2].

3. Можливість поповнення довідника новими дослідженнями та сучасними підходами до перекладу, включаючи інноваційні технології, цифрові інструменти та новітні методи в аналізі та перекладі текстів.

Для довідника-мінімуму було обрано 100 ключових термінів, які відображають останні тенденції та методології в галузі науково-технічного перекладу [5]. Було розроблено понятійну схему цієї галузі знань і виділено дві основні теми:

а) основи теорії перекладу, до якої входять такі терміни, як адекватність (adequacy), еквівалентність (equivalence); лексичні, фразеологічні, граматичні відповідники та їх типи (напр. відповідники-аналоги (equivalent analogues), фразеологічні еквіваленти (phraseological equivalents), калькування (calculation) тощо); одиниці перекладу (слово (word), словосполучення (phrase combination), речення (sentence), текст (text)); моделі перекладу (комунікативна (communicative model of translation), денаотатична (denotational model of translation), дискурсивна (discursive model of translation), інформативна (informative model of translation), трансформаційна (transformational model of translation), семантична (semantic model of translation)) та перекладацькі трансформації (фонетичні – транскрипція (transcription), транслітерація (transliteration), лексичні – генералізація (generalisation), конкретизація (concretisation), граматичні – інтеграція (integration), стилістичні – логізація (logisation), прагматичні – передача непрямих мовленнєвих актів (transmission of indirect speech acts) тощо);

б) аспекти перекладознавства, з типологією перекладів, етикою перекладача, теорією перекладу, а також історією перекладознавства та станом цієї галузі у сучасному світі.

Матеріалом для цього дослідження послуговували:

- наукові статті з різноманітних джерел, включно з академічними журналами та публікаціями, що фокусуються на теорії та методах перекладу, особливо в контексті українського перекладознавства;
- спеціалізовані підручники та посібники з перекладознавства та лінгвістики;
- електронні бази даних та інформаційні ресурси, пов'язані з науково-технічним перекладом.

На основі знань і навичок, які були отримані в процесі участі у студентських курсах з цифрової української філології, а саме «Комп'ютерна лексикографія», «Python для філологів» та «Математична та комп'ютерна лінгвістика», організованими університетом Львівська політехніка у межах проєкту Єнського університету імені Фрідріха Шиллера, було створено даний онлайн-довідник. Під час цих курсів особлива увага приділялася вивченню класифікації термінів, що дало мені змогу глибше зрозуміти структуру та застосування спеціалізованої лексики в різноманітних контекстах. Також було освоєно створення й управління словниками, що є невід'ємним інструментом для ефективної роботи в галузі перекладу та лінгвістики. Важливою частиною мого навчання стала розробка веб-сайтів, присвячених лінгвістиці та перекладу, що дало мені змогу використати мої технічні вміння для підтримки та розвитку лінгвістичних проєктів у цифровому середовищі. Цей досвід виявився ключовим у пошуку ефективних підходів до створення такого довідника.

Я хочу поділитися досвідом і технічними аспектами створення цього онлайн-довідника, який є не лише збірником корисної інформації, але й прикладом сучасної веб-розробки.

Був обраний комплексний підхід до створення цього проєкту, використовуючи сучасні веб-технології та інструменти. Основу проєкту

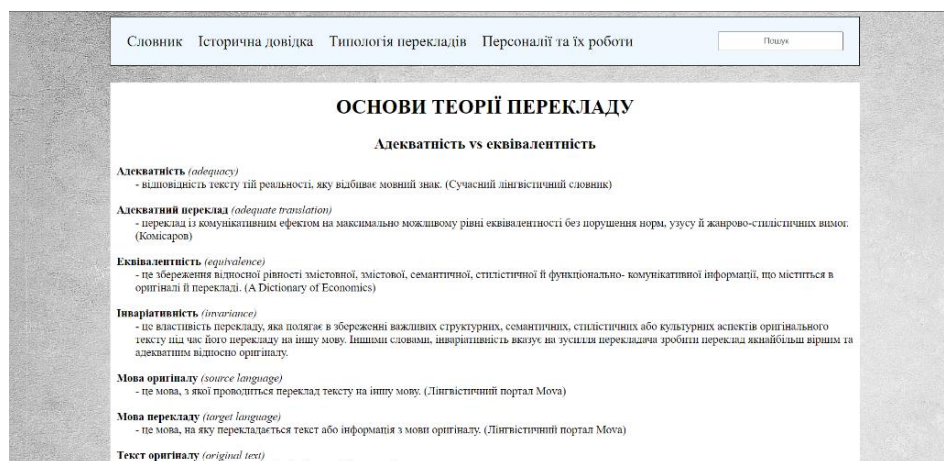

складає триада веб-розробки: HTML для структурування контенту, CSS для стилізації, та JavaScript для забезпечення інтерактивності та динамічних елементів. Ці технології дозволили створити інтуїтивно зрозумілий та зручний у використанні інтерфейс, який надає користувачам легкий доступ до пошуку інформації [3].

```
polina > index.html > html > body > script
1  <!DOCTYPE html>
2  <html lang="en">
3  <head>
4      <meta charset="UTF-8">
5      <meta name="viewport" content="width=device-width, initial-scale=1.0">
6      <link rel="stylesheet" href="style.css">
7      <script src="script.js"></script>
8      <title>Словник</title>
9  </head>
10 <body background="images/fon.jpg">
11     <script>
12         window.onload = function() {
13             if (window.pageYOffset > 0) {
14                 document.querySelector('.navbar').classList.add('fixed');
15             } else {
16                 document.querySelector('.navbar').classList.remove('fixed');
17             }
18         }
19     </script>
20 </body>
21 </html>
```

Розробка велася у Visual Studio Code, потужному та гнучкому редакторі коду від Microsoft. Цей редактор був обраний через його високу адаптивність, підтримку численних розширень та інтегрованих інструментів, що значно полегшують процес розробки. Використання такого редактора дозволило ефективно організувати робочий процес, оптимізувати код та забезпечити високу якість кінцевого продукту.

На цьому веб-сайті ми використовуємо гнучку верстку, гнучкі зображення та медіа-запити, щоб забезпечити його адаптивність. Ці техніки дозволяють сайту розтягуватися та зменшуватися у відповідності до розміру екрану, а також забезпечують правильне відображення зображень та стилів для різних пристроїв.

Для користувачів, які відвідують наш сайт з персональних комп'ютерів на Windows або macOS, ми забезпечуємо повнофункціональний досвід з легкою навігацією та доступом до всіх розділів сайту. Для мобільних користувачів, сайт автоматично адаптується до менших розмірів екранів, з оптимізованими меню, кнопками та іншими елементами керування для зручності користування на сенсорних екранах.

Створення адаптивного веб-сайту – це не просто технічне завдання, але й процес, що вимагає розуміння потреб та поведінки користувачів. Наша мета була забезпечити, щоб кожен, хто відвідує наш сайт, незалежно від використовуваного пристрою чи платформи, мав однаково зручний та приємний досвід користування [7].

Було впроваджено передову функцію пошуку, яка дозволяє користувачам легко та швидко знаходити потрібну інформацію. Функція пошуку на нашому сайті розроблена з урахуванням простоти та інтуїтивної зрозумілості. Пошукове поле розміщене в зручному місці на головній сторінці, що робить його легко доступним з будь-якої частини сайту. Великий та чітко виділений шрифт допомагає користувачам легко зорієнтуватися [6].

Останнім кроком у процесі розробки стало використання Git Pages для публікації довідника в Інтернеті. Цей безкоштовний хостинг-сервіс від GitHub забезпечив просте та швидке розміщення онлайн-довідника, роблячи його доступним для широкої аудиторії.

Цей проєкт не лише демонструє навички та знання у галузі веб-розробки, але й відображає можливості сучасних веб-технологій у створенні інформаційних ресурсів. Онлайн-довідник є прикладом того, як технології можуть бути використані для забезпечення доступності та зручності інформації у цифровому світі.

Довідник є відкритим, планується його порівнення і розширення з урахуванням додаткових функцій і додаткового матеріалу.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- [1] Комова М. Класифікація термінологічних словників. Вісник: Проблеми української термінології. Львів : Національний університет «Львівська політехніка». 2008. № 620.
- [2] Корунець І. В. Вступ до перекладознавства : підручник. Вінниця : Нова Книга, 2008.
- [3] Никсон Р. Создаем динамические веб-сайты с помощью PHP, MySQL, JavaScript, CSS и HTML5. 4-е изд. СПб. : Питер, 2016. 768 с.: ил. (Серия «Бестселлеры O'Reilly»)
- [4] Перебийніс В. І. Теорія і практика укладання навчальних словників. Вісник Житомирського державного університету імені І. Франка. 2004. № 17.
- [5] Полуєктова А. Ю. Теоретичні засади укладання навчального словника-мінімуму лінгвістичної термінології. Наукові праці : наук.-метод. журнал. Філологія. Мовознавство. Вип. 183. Т. 195. Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили.
- [6] Резіг Джон, Фергюсон Расс, Пакстон Джон. JavaScript для професіоналів. 2-е изд. / пер. с англ. М. : ООО «И.Д. Вильямс», 2016. 240 с. : ил. Парал. тит. англ.
- [7] Симпсон К. ES6 и не только. СПб. : Питер, 2017. 336 с.: ил. (Серия «Бестселлеры O'Reilly»).
- [8] Терехова С. І. Вступ до перекладознавства. Сучасні проблеми і теорії. Діяльність перекладача. Основи техніки перекладу. К. : Вид. КНЛУ, 2002.

[9] Черноватий Л. Українська перекладознавча думка 1920-х – початку 1930 років : хрестоматія вибраних праць з перекладознавства до курсу «Історія перекладу» для студентів, що навчаються за спеціальністю «Переклад». Вінниця : Нова Книга, 2011. 504 с.

Author: **Kravchenko P.**

**INNOVATIVE APPROACHES TO THE STUDY
OF TRANSLATION THEORY AND PRACTICE:
CREATION OF AN ELECTRONIC LEARNING TERMINOLOGY DICTIONARY**

Abstract: *The article emphasises the relevance of creating electronic teaching materials for mastering the course of translation studies. The main focus is on the development of an innovative online translation studies handbook for students, which provides students with the opportunity to gain the necessary knowledge in this field of knowledge and offers tools for translation, including theoretical foundations, ethical aspects and translation methodology. The article also discusses the electronic component of the project, including the use of the web development triad: HTML for content organisation, CSS for visual design, and JavaScript for interactivity and dynamic features of the online reference.*

Key words: *translation, translation studies, scientific and technical translation, electronic glossary of terms, web technologies.*

УДК 81'25

**ЗАСОБИ КОМПЕНСАЦІЇ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ ЛІНГВОКУЛЬТУРНИХ
ТА СОЦІОКУЛЬТУРНИХ ЛАКУН**

Кравчук Єлизавета

магістрантка спеціальності «Філологія», спеціалізація «Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська»,

Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

Україна, м. Миколаїв

savenkoe27@gmail.com

*Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор **Солодка Анжеліка***

Анотація. *У науковій роботі розглядається процес компенсації, який використовується в текстах перекладу для відтворення лінгвокультурних і соціокультурних лакун. Переклад лакун оригінального тексту здійснюється на основі використання*

різноманітних компенсаційних прийомів. У дослідженні аналізуються методи, які перекладачі використовують для успішного подолання лакунарних прогалин у текстах.

Ключові слова: компенсація, лакуни, лінгвокультурні лакуни, соціокультурні лакуни.

Постановка проблеми. У сучасному світі глобалізація є важливим фактором взаємодії між різними мовами та культурами, і проблема перекладу стає однією з найголовніших складових комунікації. Переклад надає змогу зіставляти різноманітні мови і культури. Однак, цей процес пов'язаний з необхідністю передачі лінгвокультурних та соціокультурних лакун, які можуть порушити точність та повноту відтворення змісту оригінального тексту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Особливості використання лакун у тексті перекладу є важливим напрямком дослідження у вітчизняній лінгвістичній та перекладознавчій науці. Науковці розширюють глобальне розуміння особливостей вживання лакун при перекладі (Ж. П. Віне, Ж. Дарбельне, Ю. Найда та ін.).

Метою статті є розкриття стратегій та методів передачі лакун для вирішення проблем, що пов'язані з відсутністю певних лінгвокультурних та соціокультурних еквівалентів у тексті при перекладі

Виклад основного матеріалу дослідження. Лакуни відомі в контексті безеквівалентної лексики і мають місце лише у мові перекладу (МП). Термін походить від латинського слова “*lacuna*”, що означає “прогалина”. Відповідно, галузь науки, яка вивчає лакуни, називається лакунологія.

Відповідно до словникових визначень, поняття “лакуна” визначається також як “відсутня частина, особливо в книзі чи іншому письмовому творі” [7], “прогалина” [8], “пропуск або пробіл, особливо в книзі чи рукописі” [9].

Лакунологія є однією з провідних областей міжмовних досліджень, яка розкриває специфіку кожної мови, використовуючи парадигму методів і прийомів аналізу. Проблема лакун пов'язана зі спробами дослідників знайти відповідь на питання стосовно лінгвокультурних особливостей мовного матеріалу, існування універсальних концептуальних класів та специфічної лексики.

Взаховуючи різновиди лакун та сучасні класифікації лакун, їх можна поділити на дві групи: лінгвістичні та соціокультурні.

Лінгвістичні лакуни	Соціокультурні лакуни
1) фонетичні лакуни;	1) етнографічні лакуни;
2) лексичні лакуни;	2) психологічні лакуни;
3) граматичні лакуни;	3) поведінкові лакуни.
4) семантичні лакуни.	

Лінгвістичні, або ж лінгвокультурні лакуни представляють категорію явищ, що пов'язана з відсутністю відповідників у різних аспектах мов, таких як фонетика, лексика, граматики чи семантика, які впливають на взаєморозуміння та ефективність міжкультурної комунікації. Соціокультурні лакуни – це ті прогалини в розумінні та сприйнятті соціальних та культурних аспектів і явищ, які виникають у зв'язку з розбіжностями у соціокультурних контекстах, недостатнім досвідом або знаннями.

Компенсація – це засіб перекладацьких трансформацій, який характеризується передачею втрачених елементів оригінального тексту іншими засобами в тексті перекладу [2, с. 5]. При перекладі лакун, компенсація допомагає забезпечити точність, зрозумілість та адекватність перекладу, зберігаючи особливості оригінального тексту.

У процесі дослідження проаналізовано фактори, які впливають на використання перекладачами компенсацій при перекладі текстів. По-перше, така трансформація використовується при відсутності у мові перекладу еквіваленту для передачі повідомлення, наприклад: *tuition* – *плата за навчання*. По-друге, важливим фактором є передача внутрішньо-лінгвістичної семантики, наприклад: *His words were laden with sarcasm.* – *Його слова були наповнені сарказмом*. По-третє, існує потреба у передачі індивідуальних характеристик мовлення, підтексту або ж емоційного забарвлення, наприклад: *I can does these task.* – *Я можу робить ці завдання*.

Компенсація поділяється на повну та часткову. Повна компенсація – процес повного заміщення перекладачем оригінального речення для відтворення контексту у МП, враховуючи аспекти мови оригіналу та елементи тексту. Наприклад: *Her laughter echoed through the room like the melody of a summer breeze.* – *Її сміх лунав у кімнаті, як мелодія літнього вітру.* Часткова компенсація – це відтворення певних частин змісту в МП, наприклад: *He was a real square peg in a round hole at that company.* – *Він справді виявився невідходящою фігуркою в тому колективі.* Часткова компенсація відображає основні аспекти та найважливіші елементи тексту. Повна компенсація вимагає від перекладача уваги до деталей, а також високого знання мови та майстерності.

Висновки з проведеного дослідження. Отже, виходячи з результатів зіставно-порівняльного аналізу, можна дійти до висновку, що засіб компенсації застосовується для передачі лінгвокультурних та соціокультурних лакун при відсутності еквівалентів у МП. Аналіз різноманітних концепцій та підходів до розуміння лінгвокультурних та соціокультурних лакун дозволяє визначити вплив на інтерпретацію інформації у процесі комунікації. Використання компенсації при відтворенні лакун визначає необхідність застосування адаптацій та стратегій для успішної передачі повідомлення у МП.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- [1] Кочерган М. П. Загальне мовознавство : підручник. 3-тє видання. К. : ВЦ «Академія», 2008.
- [2] Черноватий Л. М. та ін. Особливості організації навчання галузевого перекладу. In *Statu Nascendi* : зб. наук. ст. студ. Харків : Константа, 2001. Вип. 2. С. 4–24.
- [3] Bassnett S. *Translation Studies*. London and New York : Routledge, 2005. P. 218.
- [4] Nida E. *Fascinated by Languages*. Amsterdam : John Benjamins, 2003. P. 244.

[5] Schröder H. “Lacunae” and the Covert Problems of Understanding Texts from Foreign Cultures. In *Lakunen-Theorie. Ethnopsycholinguistische Aspekte der Sprach- und Kulturforschung*, eds. Igor Panasiuk and Hartmut Schröder. Berlin: LIT Verlag, 2006. P. 72–84.

[6] <https://dictionary.cambridge.org/>

[7] <https://www.merriam-webster.com/>

[8] <https://www.collinsdictionary.com/>

Author: Kravchuk Y.

MEANS OF COMPENSATION IN TRANSLATION OF LINGUISTIC AND SOCIO-CULTURAL LACUNAE

Abstract. *The scientific work examines the process of compensation, which is used in translated texts to overcome linguistic and sociocultural gaps. A reliable representation of the original message is ensured by translators who use a variety of compensatory techniques. The scientific work analyzes the methods that translators use to successfully overcome gaps in texts.*

Key words: *compensation, lacunae, linguistic and cultural lacunae, sociocultural lacunae.*

УДК 81'374

РОЗРОБКА ЕЛЕКТРОННОГО НАВЧАЛЬНОГО ПОСІБНИКА ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ: «СПЕЦИФІКА МОВНИХ ЗАСОБІВ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПТОСФЕРИ ХУДОЖНЬОЇ КАРТИНИ СВІТУ Г. Ф. ЛАВКРАФТА»

Кривошеєва Софія

*бакалавр спеціальності «Філологія», спеціалізація «Прикладна лінгвістика»,
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова,
Україна, м. Миколаїв*

238krivosheeva@gmail.com

Науковий керівник – кандидат філологічних наук, доцент Данильчук Ольга

Анотація. *У статті йдеться про засоби оптимізації навчального процесу завдяки розробці електронних навчальних посібників для самостійної роботи студентів. Об'єктом дослідження у роботі є поняття «концепт» і «концептосфера», а також концептосфера*

творчого доробку Г. Ф. Лавкрафта на прикладі художнього концепту автора *IMPOSSIBILITY (НЕМОЖЛИВІСТЬ)*.

Ключові слова: концепт, концептосфера, електронний навчальний посібник, самотійна робота, Г. Ф. Лавкрафт.

Вступ. У сучасному освітньому середовищі інформаційні технології відіграють ключову роль у підвищенні ефективності та результативності навчального процесу. Особливо важливою є їхня роль у сприянні організації самотійної роботи студентів. Поняття самотійної роботи та принципи її організації досліджувалися в роботах В. К. Буряка, Б. Г. Єсипової, А. М. Івасишина, В. В. Луценко, П. І. Підкасистого, Н. О. Шишкіної та інших [1]. При розробці електронного посібника за обраними творами Г. Лавкрафта, ми спиралися на дані, які отримали досліджуючи концепт *IMPOSSIBILITY (НЕМОЖЛИВІСТЬ)* у творчості автора.

Наразі не існує єдності у визначенні терміну «концепт», хоча активно цей термін починає вживатися з середини ХХ ст. Цей термін охоплює кілька галузей наук і взаємодіє з різними науковими дисциплінами, залежно від того, які аспекти його функціонування розглядаються. Науковці розглядають концепт як універсальну сутність, що виникає у свідомості людини на основі безпосереднього чуттєвого досвіду (З. Попова, Й. Стернін); як логічну категорію, через яку культура входить у ментальний світ людини (Ю. Степанов, Р. Павіленіс та ін.); як основну експресивну одиницю національного менталітету (В. Колесов); як поняття практичної філософії (Н. Арутюнова); як багатомірне утворення (В. Карасик, С. Ляпін та ін.); як ментальну одиницю оперативної свідомості та глобальну мисленнєву одиницю, що вербально зберігається в пам'яті носіїв мови (О. Кубрякова, З. Попова, Й. Стернін, О. Бабушкін, О. Селіванова, Л. Лисиченко та ін.) [2]. Проблема визначення концепту порушували такі науковці, як Л. Айзенбарт, Т. Бовсунівська, В. Бусел, К. Голобородько, Д. Денісова, М. Маркова, В. Маслова, І. Фісак, Н. Фрасинюк, С. Шурма та інші.

Мета роботи полягає у створенні електронного навчального посібника, в якому висвітлюються проблеми визначення термінів «концепт» і «концептосфера», а також досліджується специфіка мовних засобів, що використовуються Г. Ф. Лавкрафтом для створення власної художньої картини світу.

Основна частина. Поточний стан розвитку лінгвістичної науки вказує на зростання інтересу до поняття «концепт». Шляхом вивчення концепту та його сфери можна розглянути унікальність погляду художника, його особистий стиль і характер окремого твору.

Сучасне розуміння поняття «концепт» виникло в середньовіччі. П. Абеляр розглядав концепт як ідею Бога та прообрази окремих предметів. На думку вченого, концепт перебуває між розмаїттям мови та обмеженнями його застосування, що робить його використання залежним від сучасного контексту та конкретного концептоносія [3, с. 521]. Сам термін ввів С. Аскольдов-Алексєєв. Відсутність конкретного визначення терміну «концепт» вказує на його гнучкість та можливість взаємодіяти з низкою наукових дисциплін, у межах яких і буде визначатися його бачення [4, с. 314].

На думку Д. Ліхачова, концепт постає як результат зіткнення словникового значення слова з особистим досвідом людини. У такому випадку концепт можна вважати різносубстратною одиницею пам'яті, яка містить у собі знання про об'єкт літературного пізнання [3, с. 521]. Водночас з цим концепт зберігається в національній пам'яті у вербальному вигляді, створюючи основний елемент культури в ментальному світі людини [5, с. 34]. Ознакою концепту також можна назвати його впорядкованість сукупності ментальних одиниць та наявність культурного знання й досвіду людини, її знань про світ [6, с. 74].

Однією з найважливіших характеристик концепту є його функціональне призначення. Учені стверджують, що основною функцією концепту є когнітивна функція. Під когніцією розуміють «свідомі і несвідомі процеси, пов'язані з отриманням, обробкою, зберіганням та використанням інформації»

[7, с. 318]. Когнітивний, або ж епістемологічний статус концепту полягає в його здатності нести та передавати конкретні обсяги інформації [7, с. 318].

При дослідженні концепту треба звертати увагу і на особистість концептоносія, адже основним критерієм при дослідженні ідіостилу письменника виступає властивість концепту бути показником індивідуальних особливостей концептоносія [8, с. 321].

М. Маркова наголошує на тісному зв'язку між вивченням концептів у літературознавстві та культурологією. Вона стверджує, що концепти, як складові авторської системи поглядів на світ, природу, історію, героїв тощо, об'єднують національний погляд на реальність з індивідуально-авторськими уявленнями, а також відображають культурний контекст [8, с. 321–322].

Е. Сепір вважає, що концепт є своєрідною капсулою думки, яка компактно утримує або навіть породжує всі можливі епізоди життя, такі як переживання й особистий досвід [9].

Про зв'язок концепту і концептосфери розмірковує О. Селіванова, пропонуючи під поняттям «концептосфера» розуміти систему концептів у свідомості людини, що являє собою структуровані та упорядковані знання про світ, реальність та результати внутрішнього рефлексивного досвіду [10, с. 261]; концепти та концептосфери формують концептуальну картину світу, в якій утримуються знання, досвід і результати людської діяльності та процесів пізнання світу [11, с. 91]. На основі даних про концептуальну картину світу, де світосприйняття народу відображається в його мовній картині світу, М. Макарова розробляє ієрархічну систему, за якою розташовані різні рівні: концепт, мікроконцептосфера, концептосфера, концептуальна картина світу. Ці рівні позначають послідовність від окремого концепту до загальної картини світу, яка вербалізується за допомогою мовної картини світу. Така ієрархічна система дозволяє краще розуміти взаємозв'язок між мовою та світосприйняттям, а також роль мовної картини світу у формуванні концептів і концептуальних уявлень [12, с. 167].

Термін «концептосфера» в науковий обіг увів Д. Ліхачов. За його визначенням, концептосфера – «це сукупність концептів нації, вона утворена всіма потенційними носіями концептів мови. Чим багатша культура націй, її фольклор, література, наука, образотворче мистецтво, історичний досвід, релігія, тим багатша концептосфера народу» [13, с. 282].

П. Мацьків розглядає концептосферу як основу інформації, що включає різноманітні концепти, які можуть мати форму розумових картинок, схем, понять, фреймів, сценаріїв, гештальтів та абстрактних сутностей. На його думку, концептосфера відтворює систематизовані, культурно та національно зумовлені знання людей, що формують комплекс ментальних уявлень та їхніх мовних виражень. Сама ж концептосфера складається з різних типів концептів, які ґрунтуються на певному способі розуміння і сприйняття світу [14, с. 197–198].

При аналізі концептів та концептосфер треба приділяти увагу культурному різноманіттю, оскільки мова відображає не лише навколишній світ, але й національні особливості народу, його цінності, світогляд, традиції та спосіб мислення. Т. Храбан підкреслює, що письменники, поети та представники фольклору, а також фахівці різних галузей важливі у формуванні концептосфери. Отже, концептосфера мови насправді є концептосферою культури [15, с. 75].

Представила класифікацію концептосфери В. Ніконова. Вона поділила їх за різними критеріями: «за обсягом знання про світ виділяються національна концептосфера як сукупність концептів народу та індивідуальна концептосфера окремої особистості; за віковим, професійним, гендерним критеріями визначається групова концептосфера; за тематичною ознакою – етична, релігійна, гендерна та ін. концептосфери» [16, с. 75].

Для полегшення та систематизації знань про концепт і концептосферу, а також як результат головного дослідження обраних творів концептосфери Г. Ф. Лавкрафта, формою розробки електронного навчального посібника для самостійної роботи студентів нами було обрано створення сайту на відповідну

тему. Поняття «самостійна робота» може розглядатися у двох ключових аспектах: як активна пізнавальна творча діяльність студента та як вид навчальних занять під керівництвом викладача, але без його особистої участі [1].

Визначення «самостійної роботи студентів» відображає різноманітність форм і методів навчально-пізнавальної діяльності, які спрямовані на активне засвоєння навчального матеріалу. Сюди входять як індивідуальні дослідницькі завдання і вправи, так і колективні проєкти, групові дискусії, розв’язання завдань або практичні вправи в групах. Головною метою самостійної роботи є сприяння розвитку самостійності, критичного мислення та саморегуляції в навчальному процесі [17].

При розробці сайту на відповідну тему ми використовували сервіс Google Sites. Сайти Google (англ. Google Sites) – це структурована вікі-версія та інструмент для створення вебсторінок, що входить до складу безкоштовного вебпакета редакторів документів Google, який пропонує Google [18].

Перевагами використання Google Sites є:

1. Інтуїтивно зрозумілий редактор.
2. Пошук від Google.
3. Швидке додавання вмісту за допомогою гаджетів.
4. Керування доступом до даних.

Google Sites має наступні можливості:

- 1) просте управління інтерфейсом;
- 2) сумісність з документами Google;
- 3) сумісність з диском Google;
- 4) адаптація під мобільні пристрої;
- 5) безкоштовний хостинг;
- 6) електронний посібник буде вічно зберігатися на хостингу Google;
- 7) постійно оновлюється розробниками, що розширює можливості для зручного використання сайту [19, с. 128–129].

Для створення сайту на платформі Google Sites спочатку потрібно зареєструвати обліковий запис на сервері. Потім у верхній частині сторінки Gmail, вибираємо «Більше» та «Всі Сервіси» і в списку продуктів обираємо Google Sites. Після цього натискаємо «Створити». Після подвійного клацання миші відкривається початкове меню, де можна знайти вже створені сайти або створити новий.

Початкова сторінка Google Sites дозволяє обрати тему та дизайн для сайту. Тут можна вибрати серед декількох простих та мінімалістичних тем з приємною колірною палітрою і зручним для читання текстом. Також можна завантажити власне зображення для шапки сайту або вказати URL нового зображення.

При створенні електронного посібника ми виділили та додали такі сторінки до нього: головна сторінка сайту містить текст привітального характеру, де користувач отримує інформацію про зміст сайту і його роботу; сторінка «Про головне» надає інформацію про поняття «концепту» та «художній концепт»; сторінка «Химерна література» містить інформацію про химерну літературу та її джерела, має надані відеоматеріали; сторінка «Усе про Лавкрафта» має інформацію про біографію та творчість Г. Ф. Лавкрафта; сторінка «Концептосфера творів Г. Ф. Лавкрафта» надає інформацію про кількість частин мови, які Г. Ф. Лавкрафт використовує для демонстрації концепту *IMPOSSIBILITY (НЕМОЖЛИВІСТЬ)*; сторінка «Тест» містить тестові запитання, створені за допомогою Google Forms; сторінка «Глосарій» містить перелік необхідних визначень з теми.

Для дослідження художнього концепту Г. Ф. Лавкрафта ми обрали концепт *IMPOSSIBILITY (НЕМОЖЛИВІСТЬ)* як засіб зображення усіх тих неможливих речей та подій, які траплялися з персонажами трьох вибраних для аналізу творів: “The Case of Charles Dexter Ward” [20], “The Call of Cthulhu” [21], “The Colour Out of Space” [22]. За визначенням “Cambridge Dictionary” “impossibility” – “something that is impossible to do, or the state of

being impossible” [23]. На нашу думку, сюди також підходить і визначення, яке надає «Великий тлумачний словник» до слова «неможливий»: «Дуже поганий, неприємний; жахливий» [24, с. 768].

В оповіданні «Поклик Ктулху» ми обрали опис статуєтки для першого дослідження концепту. Текст фрагмента: “It seemed to be a sort of monster, or symbol representing a monster, of a form which only a diseased fancy could conceive. If I say that my somewhat extravagant imagination yielded simultaneous pictures of an octopus, a dragon, and a human caricature, I shall not be unfaithful to the spirit of the thing. A pulpy, tentacled head surmounted a grotesque and scaly body with rudimentary wings; but it was the general outline of the whole which made it most shockingly frightful” [21].

У цьому фрагменті автор описує жахливого монстра, існування якого неможливе, адже він поєднує у собі елементи декількох істот: восьминога, дракона і людини, на що вказуються іменники “octopus”, “dragon”, “human caricature”; ці риси сприймаються як неможливі або неприродні. Вживання іменникових словосполучень “diseased fancy” та “extravagant imagination”, а також прикметників “grotesque”, “frightful” створює образ неможливого, жахливого створіння та підсилює емоційний відгук читача. Використання “If I say...” робить опис більш особистим та емоційно заряджує цей фрагмент.

Роман «Справа Чарльза Декстера Ворда» також сповнений описів та фраз, які створюють атмосферу неможливості подій. Г. Ф. Лавкрафту вдається передати створену реальність за допомогою звуку: “He had counted about thirty when a sound reached him very faintly; and after that he did not feel disposed to count any more.

It was a godless sound; one of those low-keyed, insidious outrages of Nature which are not meant to be. To call it a dull wail, a doom-dragged whine, or a hopeless howl of chorused anguish and stricken flesh without mind would be to miss its most quintessential loathsomeness and soul-sickening overtones” [20].

Використання у цьому фрагменті прикметників “godless”, “insidious”, “outrages”, “quintessential”, “soul-sickening” створює образ непередбачуваного страху та відрази. Описи “dull wail”, “doom-dragged whine”, “hopeless howl of chorused anguish” на позначення певних звуків та станів викликають у читача враження безнадійності та страждання, а також створюють враження темного та безнадійного страху.

В оповіданні «Барва з позамежжя світу» першим ми обрали фрагмент опису пустища, з яким стикається ліричний герой та який вражає його своїм видом: “But even all this was not so bad as the blasted heath. I knew it the moment I came upon it at the bottom of a spacious valley; for no other name could fit such a thing, or any other thing fit such a name... It must, I thought as I viewed it, be the outcome of a fire; but why had nothing new ever grown over those five acres of grey desolation that sprawled open to the sky like a great spot eaten by acid in the woods and fields?.. I felt an odd reluctance about approaching, and did so at last only because my business took me through and past it. There was no vegetation of any kind on that broad expanse, but only a fine grey dust or ash which no wind seemed ever to blow about” [22].

У цьому фрагменті для опису містичної та позбавленої життя місцевості автор використовує прикметники (“blasted”, “grey”), іменники (“heath”, “desolation”, “ash”), а також фразу, що складаються з дієслова та прикметника (“sprawled open”). Використання фраз “spacious valley”, “great spot eaten by acid” додає реалізму до сцени.

Обравши фрагменти, які, як ми вважаємо, демонструють усі атрибути обраного нами концепту, ми виділили 152 одиниці, з яких 70 іменників, 64 прикметники та 18 дієслів, що вживаються на позначення опису зовнішності навколишнього світу, зовнішності істот, позначення тих почуттів, які в конкретний момент переживає персонаж (страх, жах, нудота, божевілля), опис запаху – у своїх творах Г. Ф. Лавкрафт часто звертає увагу на запахи,

що заповнюють приміщення та слугують першим індикатором «жахливого» на шляху персонажів.

З цього можна зробити висновок, що для створення концепту *IMPOSSIBILITY (НЕМОЖЛИВІСТЬ)* Г. Ф. Лавкрафт вживає іменники та прикметники, описуючи можливих потвор та почуття героїв; меншу кількість часу своїх творів у межах концепту він витрачає на опис дій героїв та монстрів.

За допомогою згаданих частин мови Г. Ф. Лавкрафту вдається просто передати справжній жах та страх, що відчувають персонажі, показати читачам потворність створінь, яких він вивів на сторінках своїх творів, тим самим створюючи міцний символ концепту *IMPOSSIBILITY (НЕМОЖЛИВІСТЬ)* як щось, що не може існувати в реальному світі, але засноване на його основах та характерних рисах: майже усі потвори та явища, які описує автор, мають риси людей або морських створінь; подекуди, їхні міста схожі на людські, хоча самі створіння зовнішньо не мали нічого спільного з людьми. Також, у творчості Г. Ф. Лавкрафта цей концепт розкривається різноманітними зв'язками людей з надприродними силами та існування таких магічних предметів, як Некрономікон або місто Р'льєх.

Висновок. Підсумовуючи отримані в ході підготовки електронного посібника результати, ми сформулювали власне значення концепту. На нашу думку, концепт – це система впорядкованих уявлень про світ, яка формується на базі знань людини про навколишній світ, особистий досвід людини та культурну спадщину. Концептосфера у такому випадку постає як сукупність концептів, які утворюють носії мови. При вивченні концептів та концептосфер важливо враховувати культурні та історичні контексти, що впливали на їх формування. Наповненість концептосфери нації залежить від різноманітності її культурних проявів, таких як фольклор, література, мистецтво, історія та релігія.

Спираючись на проведені дослідження, ми дійшли висновку, що самостійна робота займає велику частину навчання студентів, а викладачі,

залежно від обраної мети цієї роботи, можуть надавати настанови та поради. Існує велика кількість посібників та ресурсів для полегшення самостійної роботи студентів – на нашу думку, найпростішим у створенні та використанні є сервіс Google Sites, що дозволяє створити сайт безкоштовно та швидко, має зрозумілий інтерфейс та сумісність з іншими сервісами Google.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- [1] Стебљова К. К. Організація самостійної роботи студентів ВНЗ за допомогою засобів інформаційних технологій. Особливості підготовки сучасного фахівця: проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти. 2012. С. 317–324.
- [2] Фрасинюк Н. І. Концепт, поняття, значення у їх взаємозв'язку та взаємодії. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика. 2021. № 32(71), 4. Ч. 2. С. 68–71.
- [3] Ковалів Ю. І. Літературознавча енциклопедія: у двох томах. Т. 1. Київ : ВЦ Академія, 2007.
- [4] Айзенбарт Л. М. Термін «концепт»: проблема визначення та підходи до вивчення. Наукові записки ТНПУ. Серія: Літературознавство. 2016. № (45). С. 314–325.
- [5] Загнітко А. П., Богданова І. В. Лінгвокультурологія : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів (3-є вид., перероб. і доп.). Вінниця : ДонНУ імені Василя Стуса, 2017.
- [6] Фісак І. Категорія «Концепт» у сучасному науковому дискурсі. Філологічні науки. 2014. № 17. С. 69–77.
- [7] Маркова М. В. «Концепт» та «концептуалізація» у сучасному літературознавстві. Питання літературознавства. 2007. № 74. С. 317–324.
- [8] Кубрякова Є. К., Дем'янков В. В., Панкрац Ю. Г., Лузіна Л. Г. Концептуальна сфера: короткий словник когнітивних термінів. Москва : Вид-во Моск. ун-ту, 1996.

- [9] Sapir E. Language: An introduction to the study of speech. Вилучено з http://www.languagerealm.com/files/Language_Study_Speech.pdf
- [10] Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава : Довкілля, 2006. Вилучено з <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0001849>
- [11] Плотнікова Н. В. Теоретичні засади лінгвоконцептології як науки про концепти. Publishing House “Baltija Publishing”, 2020. Вилучено з <http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/download/45/872/1913-1?inline=1>
- [12] Макарова М. Мікроконцептосфера «кохання» в сучасному жіночому романі (на матеріалі творів Дари Корній). Волинь філологічна: текст і контекст. 2018. № 15(15). С. 165–174.
- [13] Лихачев Д. С. Концептосфера русского языка Русская словесность. От теории словесности к структуре текста: Антология. Москва, 2007.
- [14] Мацьків П. В. Концептосфера БОГ як відображення концептуальних просторів. Рідне слово в етнокультурному вимірі 2012. С. 197–203. Вилучено з http://nbuv.gov.ua/UJRN/rsev_2012_2012_27
- [15] Храбан Т. Є. Концептосфера як сукупність концептів у когнітивній лінгвістиці. Вісник Черкаського університету. Серія: Філологічні науки 2014. № (27). С. 74–79. Вилучено з http://nbuv.gov.ua/UJRN/VchuF_2014_27_14
- [16] Ніконова В. Г. Концепт – концептуальний простір – картина світу: досвід поетико-когнітивного аналізу художнього тексту. Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія: Філологія. 2012. № 15(2). С. 117–123. Вилучено з http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vknlu_fil_2012_15_2_16
- [17] Ярешко А. Г., Вородюхіна А. К., Куліш М. В. Самостійна робота студента як фактор професійної досконалості. Вилучено з http://repository.pdmu.edu.ua/bitstream/123456789/9762/1/Yareshko_Samostiina_robota_students.pdf
- [18] Lau J. What is Google Sites? And how to use it. Zapier. 2024, 17 січня. Вилучено з <https://zapier.com/blog/google-sites-tutorial/>

- [19] Драгомирецька Н. М., Кандагура К. С., Букач А. В. Комунікативна діяльність в державному управлінні : навч. посібник. Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2017.
- [20] Lovecraft H. P. The Case of Charles Dexter Ward. The H. P. Lovecraft Archive. Вилучено з <https://www.hplovecraft.com/writings/texts/fiction/cdw.aspx>
- [21] Lovecraft H. P. The Call of Cthulhu. The H. P. Lovecraft Archive. Вилучено з <https://www.hplovecraft.com/writings/texts/fiction/cc.aspx>
- [22] Lovecraft H. P. The Colour out of Space. The H. P. Lovecraft Archive. Вилучено з <https://www.hplovecraft.com/writings/texts/fiction/cs.aspx>
- [23] Cambridge Dictionary. Вилучено з <https://dictionary.cambridge.org>
- [24] Бусел В. Т. Великий тлумачний словник сучасної української мови: 250000 / уклад. та голов. ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь : Перун, 2005. VIII. С. 1728. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0000989>

Author: Kryvosheieva S.

CREATION OF AN ELECTRONIC TEXTBOOK FOR INDEPENDENT WORK OF STUDENTS: "SPECIFICITY OF LINGUISTIC MEANS OF REALIZATION OF THE CONCEPTOSPHERE OF H. P. LOVECRAFT'S ARTISTIC PICTURE OF THE WORLD"

Annotation: *The article explores the means of optimizing the educational process through the development of electronic teaching aids for students' independent work. The object of the study is the ideas of «concept» and «conceptosphere» as well as the conceptosphere of H. P. Lovecraft's creative work illustrated by the author's artistic concept of IMPOSSIBILITY.*

Key words: *concept, conceptosphere, electronic textbook, independent work, H. P. Lovecraft.*

УДК 82-9:81'373

АКТУАЛЬНІ ТИПИ ІНШОМОВНОЇ ЛЕКСИКИ В ТЕХНОТРИЛЕРІ М. КІДРУКА «БОТ. АТАКАМСЬКА КРИЗА»

Лагодич Ганна

*бакалавр спеціальності «Філологія»,
спеціалізація «Українська мова та література»,
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова,
Україна, м. Одеса*

any.lagodych@gmail.com

*Науковий керівник – доктор філологічних наук, професор
Ковалевська Тетяна*

Анотація. Тези присвячено дослідженню іншомовної лексики, що функціонує в технотрилері Макса Кідрука «Бот. Атакамська криза». Розглянуто різноманітні групи слів іншомовного походження, які пропонують Лисенко, Кьоран, Степанюк. Виокремлено актуальні типи іншомовної лексики в технотрилері.

Ключові слова: технотрилер, жанр, іншомовна лексика, сучасна література.

Сучасні технології створюють новітні умови життя людини, коректують соціум. Відгук на ці реалії здійснює мистецтво, що реагує на зміни, засвоюючи новітній досвід, художньо оцінюючи і пропонуючи власне бачення сучасного життя та його проблем. Мистецтво припиняє бути надбанням лише інтелектуалів, посилює свою економічну складову, вдосконалює комунікативні канали, прагнучи задовольнити широку аудиторію, читача-споживача. Проте поява нових творів для широкого читача не відкидає вимогу якісного продукту, який несе досвід перебування людини в сучасному світі і його реакції на проблеми цивілізації. Це породжує нові жанри освоєння світу і творення його художнього варіанта в мистецтві, в літературі зокрема. Таким новотвором можна вважати технотрилер, що своєю аудиторією бачить не лише любителів літератури художньої, але й дослідницької, наукової, науково-популярної.

Саме у такому жанрі пише свої книги Макс Кідрук – письменник, що, фактично, відкрив його для української літератури.

Мета дослідження полягає у визначенні актуальних типів іншомовної лексики в технотрилері Макса Кідрука «Бот. Атакамська криза», адже в цьому романі автор використовує чимало іншомовних елементів, зокрема англійських слів та виразів, що відображають технологічну специфіку та міжнародний контекст сюжету.

У ХХІ столітті українська література зазнає значних змін, відображаючи технологічний прогрес та сучасні соціокультурні тенденції. Одним із нових жанрів, який набирає популярності в українській літературі, є технотрилер. Цей жанр поєднує в собі елементи наукової фантастики, технологічного прогресу та напруги, створюючи такий світ, який здатен захопити читача.

Технотрилер – жанр художньої літератури, що досліджує взаємодію людини з реально існуючими технологіями, а насамперед – фатальні помилки у цій взаємодії, що призводять до техногенних катастроф. Цей гібридний жанр використовує теми наукової фантастики, воєнної повісті, пригодницького роману та специфічні засоби, притаманні трилерам, які повинні викликати у глядачів або читачів тривожне очікування, тривогу, страх [9].

Основною рисою технотрилера є акцент на передових технологіях та їх впливі на суспільство та людей. Автори цього жанру використовують широкий спектр науково-технічних концепцій, таких як штучний інтелект, кіберпростір, біотехнології та інші, щоб створити непередбачувані та феєричні сюжети. Ці технологічні аспекти відображають не лише можливості, а й ризики, пов'язані з їхнім використанням, і створюють атмосферу напруження та неспокою у тексті.

Технотрилери часто розглядають актуальні теми, пов'язані з етикою та мораллю в сучасному технологічному світі. Вони піднімають питання про кордони між людиною та машинами, приватність в інтернеті, моральність використання нових технологій, а також можливі наслідки їхнього зловживання.

Характерними рисами даного жанру є: використання наукових та документальних даних; динамічність, гостросюжетність; технологічні

небезпеки; загадки, містичні події, таємниці; психологічний та емоційний конфлікт [8].

Прикладами українських технотрилерів виступають романи Максима Кідрука «Бот. Атакамська криза», «Твердиня», «Жорстоке небо». В цих романах зустрічається поєднання наукових досліджень, технологічних новинок та захопливих сюжетів, що стимулюють читачів до міркувань про майбутнє.

Макс Кідрук – відомий український письменник, який вважається одним з основоположників жанру технотрилера в Україні. Його творчість часто описується як захопливе поєднання наукової фантастики, трилера та пригодницької літератури. Особливість Кідрука полягає у вмілому використанні наукових досліджень і технологічних новинок для створення напружених сюжетів, що зачіпають актуальні теми сучасності.

Перший український технотрилер «Бот. Атакамська криза» вийшов у 2012 році. На момент видання книга займала 16-ту позицію за рейтингом мережі книгарень «Є», проте вже за 2 тижні, як стартував продаж, їй вдалося піднятися на 2-ге місце. Гостросюжетний технотрилер поєднав у собі сучасні технології, психологію та «екшн». Хоча події і вигадані, але природа, місця, техніка, зброя, фізіологічні особливості живих організмів повністю реальні. Бот – комп'ютерна програма, яка може імітувати дії людини. Автор вважає, що технотрилер – це реальність найближчого майбутнього [3].

Варто зазначити, що у технотрилері важливим аспектом є іншомовна лексика, яка додає реалізму та автентичності до літературного твору. Автор, використовуючи іншомовну лексику в технотрилері, намагається створити атмосферу майбутнього або науково-технічного середовища. Терміни зі сфери науки, технологій та інформаційних технологій допомагають підкреслити футуристичний характер сюжету та занурити читача у світ передових досягнень. Наприклад, терміни «штучний інтелект», «кібернетика» чи «віртуальна реальність» дозволяють автору точно передати суть новаторських технологій, що використовуються у вигаданих уявних світах.

Ішомовні слова – слова з інших мов, які, на відміну від запозичених слів, не засвоєні повністю мовою, що їх запозичила, усвідомлюються мовцями як чужорідні й зберігають ознаки свого походження. Це виявляється як у їхній формі, так і у семантиці [10]. Іншомовна лексика в сучасній художній літературі, на думку С. М. Мельника, є «засобом стилізації, створення своєрідного «мовного колориту», інфільтрації іншомовної культури та мови в українську дійсність» [6, с. 187]. Вона допомагає авторам яскравіше, по-сучасному влучніше донести до читача інформацію.

Багато лінгвістів, мовознавців, досліджуючи мовну природу запозичень, етапи входження, шляхи запозичування, функціонування, рівень адаптації, лексичний склад сучасної української літературної мови, пропонують різноманітну тематику слів іншомовного походження, беручи до уваги при цьому різні критерії [1].

О. Лисенко поділяє іншомовну лексику за такими групами: хімія, фізика, математика, машинобудування, металургія, поліграфія, будівництво, медицина, сільське господарство, столярство, гірничо-морська, військова, текстильна справа, спорт [5].

Г. Кьорян зосереджує свою увагу на таких тематичних групах, як лексика народного побуту, слова, що позначають природні явища, рельєф, рослинний та тваринний світ та лексеми професіоналізми [4].

На думку О. Степанюк, влучною є така класифікація: лексика, пов'язана з суспільно-державним ладом; назви осіб; побутова лексика; назви ігор, фігур; спортивна лексика; літературно-мистецька лексика; назви понять, пов'язаних із наукою та освітою; назви будівель, споруд, приміщень та їх частин; назви установ, підприємств, закладів; назви засобів пересування; назви шляхів сполучень; назви, пов'язані з військовою справою; назви числових понять; назви мір; форми звертання; релігійна лексика; абстрактна лексика; лексика, що характеризує почуття, стан, поведінку людини; різне (слова, які не можна віднести до зазначених вище тематичних груп) [7].

У технотрилері «Бот. Атакамська криза» іншомовна лексика слугує для характеристики героїв та їх соціокультурного середовища. Використання спеціалізованих термінів або мовленнєвих особливостей дозволяє підкреслити професійну експертизу персонажів, їхню належність до певних соціальних груп або культурних середовищ. Наприклад, термін «хакер» або «програміст» допомагає відтворити образ головного героя технотрилера як компетентного у сфері інформаційних технологій.

Іншомовні елементи мають ще й інтригуючу функцію, змушуючи читача зацікавитися тим, що відбувається в сюжеті. Незнайомі терміни чи фрази створюють ефект таємничості або загадковості, що стимулює бажання продовжувати читання для розкриття їхнього значення та впливу на події.

Беручи до уваги різноманітний розподіл лексико-семантичних груп іншомовної лексики, нам вдалося виокремити актуальні типи, які наявні в технотрилері Макса Кідрука «Бот. Атакамська криза»:

1. Назви осіб (16 лексем). До складу даної групи увійшли такі лексеми: *аміго, сеньйорита, сеньйор, піжон, америкос, бразилійка, хедхантер, фелла, мафіозі, джентльмен, програміст, вундеркінд, психіатр, конвоїр, фізіолог, лікар-дантист: Поговори із цим **піжоном**. Він мені нічого не пояснює [2, с. 42]. **Америкос** наживав п'ятами? Не може бути [2, с. 74]. Власне, Джеймі Макака й був **мафіозі**. Певна річ, за скромними північночилійськими мірками [2, с. 201].*

2. Назви будівель і закладів (5 лексем). Група репрезентує лексику, що називає будівлі, споруди; частини будівель і прибудов; установи та заклади: *лабораторія, кафетерія, супермаркет, корпус, кабінет: Ральф привів Тимура до «EN-3», до **кафетерію**, з якого почалася екскурсія [2, с. 159].*

3. Назви транспортних засобів і їхніх частин (13 лексем). Склад цієї групи поповнили такі запозичення: *«тойота», джип, «фольксваген», бампер, радіатор, ескалатор, «Тойота Тундра», «Туарег», кроссовер, мотоцикл, пікап, «Шевроле», «Ямаха»: Через сорок хвилин «**Тойота**» проминула сонне містечко*

*Бакедано, і Тимур задрімав... [1, с. 73]. Завдяки таким змінам елегантний **джип** від «**Фольксваген**» став схожим на щось середнє між... [2, с. 78].*

4. Назви шляхів сполучень (2 лексеми): *траса, шосе.*

5. Термінологія засобів масової комунікації та інформаційних зв'язків (9 лексем): *бот, логін, акаунт, лептон, файл, інтерфейс, вай-фай, інтернет, тач-пад: Зарядний пристрій від **лептона** лежав у сумці, яку Тимур здав у багаж ще в Києві [2, с. 69]. Тимур повів пальцем по **тач-паду**, збираючись відкрити й прочитати лист [2, с. 66].*

6. Медична термінологія (4 лексеми): *інфаркт, лихоманка, ін'єкція, дегідратація: «З огляду на все він помер від **дегідратації** (цілковитого зневоднення)» [2, с. 284].*

7. Назви продукції нехарчового вжитку (3 лексеми). До складу цієї групи належать вироби й продукти, що містять тютюнові, наркотичні речовини: *наркотики, марихуана, кокаїн: Потаємною слабкістю Текіто була **марихуана** [2, с. 17].*

8. Військова лексика (8 лексем). До складу цієї групи увійшли запозичені лексеми військової семантики: *«Раптор», «Ремінгтон», «Мініган», «Магнум», ноктовізор, протигаз, револьвер, авіаносець: «**Раптори**» навчені діяти роєм: вони можуть спільно вражати ціль, прикривати один одного майже без втручання з боку пілотів тощо [2, с. 114]. Повз Тимура сірими тінями промчали, притискаючи «**Ремінгтони**» до грудей, двоє африканців [2, с. 117]. «**Мінігани**» роблять по 840 та 973 постріли відповідно, проте жодна куля не чіпає ботів [2, с. 180].*

9. Назви комп'ютерної техніки та технології; назви офісної техніки та канцелярського приладдя (7 лексем): *медіа-плеєр, камера, компілятор, рація, програма-антидот, монітор, екран.*

10. Назви електротехніки (4 лексеми): *генератор, радіостанція, рефрежиратор, прожектори.*

11. Лексика, пов'язана з економікою, банківською справою та фінансами (2 лексеми): *інвестиції, долар*: «П'ятеро загинуло, ціле селище зникло бознакуди, а ви теревените про якісь **інвестиції**» [2, с. 264].

12. Наукова термінологія (1 лексема): *фрактал*: «Нерідко можна почути, що **фрактали** – це найгарніший вияв хаосу» [2, с. 369].

13. Форми звертання та вигуків (1 лексема): *о'кей*.

14. Іншомовні терміни (2 лексеми). До цієї групи додаємо лексему *ітерація, freeware*: *Математичний опис більшості фізичних систем реалізується на основі **ітерації** простих формул...* [2, с. 137].

Отже, М. Кідрук вдало використовує іншомовну лексику, зокрема англійські слова та терміни, що додають автентичності та реалістичності оповіді, враховуючи технологічний контекст сюжету. Внаслідок систематизації та узагальнення дібраного фактичного матеріалу виокремлено такі актуальні лексико-семантичні групи: назви осіб; назви будівель і закладів; назви транспортних засобів і їхніх частин; назви шляхів сполучень; термінологія засобів масової комунікації та інформаційних зв'язків; медична термінологія; назви продукції нехарчового вжитку; військова лексика; назви комп'ютерної техніки та технології, назви офісної техніки та канцелярського приладдя; назви електротехніки; лексика, пов'язана з економією, банківською справою та фінансами; наукова термінологія; форми звертання та вигуків; іншомовні терміни.

Використання іншомовної лексики в «Бот. Атакамська криза» відображає різноманітні аспекти сучасного життя, включаючи технології, медицину, військові питання, економіку та інше. Це свідчить про глобальний характер сучасного світу і показує, як технології та міжнародні взаємозв'язки впливають на культурний контекст твору. Крім того, використання такої іншомовної лексики допомогло автору створити атмосферу реалістичного відтворення середовища. До того ж, в залежності від аудиторії та її мовних навичок, використання іншомовної лексики може викликати різні реакції у читачів.

Таким чином, дослідження іншомовної лексики у технотрилері розкриває різні аспекти мовленнєвої та культурної динаміки, що збагачує наше розуміння тексту та його вплив на сучасний літературний світ.

Іншомовна лексика в сучасному художньому тексті є засобом стилізації, створення своєрідного мовного колориту, що дає змогу авторам яскравіше і влучніше донести до читача інформацію. Технотрилер М. Кідрука «Бот. Атакамська криза» – багате джерело для аналізу іншомовної лексики, яка безпосередньо пов'язана з новітніми технологіями, у якій представлено малодосліджений мовний матеріал. Проаналізувавши його, робимо висновок, що в цьому технотрилері автор репрезентував різні лексико-семантичні групи.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- [1] Гудима Н. Лексико-семантичні групи слів іншомовного походження (на матеріалі української постмодерністської прози) [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурса: <http://elar.kpnu.edu.ua:8081/xmlui/bitstream/handle/123456789/1127/.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- [2] Кідрук М. Бот. Атакамська криза. Харків : Книжковий клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2023. 544 с.
- [3] Кідрук М. Технотрилер – реальність найближчого майбутнього [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://comiccon.kiev.ua/maks-kidruk-tehnotriler-real-nist-najblizhchogo-majbutnogo/>.
- [4] Кьорян Г. В. Романізми в українських говорах Хустищини : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук за спец. 10.02.01 «Українська мова». К., 2001. 20 с.
- [5] Лисенко О. А. Освоєння німецькомовних запозичень в українській нвуковотехнічній термінології : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук за спец. 10.02.01 «Українська мова». Х., 1999. 21 с.

- [6] Мельник С. М. Іншомовна лексика як джерело лексичних інновацій у художній прозі кінця XX – початку XXI століть. Лінгвістика : зб. наук. праць. Луганськ : ДЗ «ЛНУ ім. Т. Шевченка», 2010. № 2 (20). С. 186–193.
- [7] Радецька А., Зінько О. Технотрилер у сучасній українській літературі [Електронний ресурс] – Режим доступу: [file:///C:/Users/HP/Downloads/9021-31916-1-PB%20\(4\).pdf](file:///C:/Users/HP/Downloads/9021-31916-1-PB%20(4).pdf)
- [8] Степанюк О. В. Стилiстичнi функцiї запозичень у поетичнiй творчостi Л. Костенко : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. фiлол. наук за спец. 10.02.01 «Українська мова». К., 1997. 20 с.
- [9] Технотрилер [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурса: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Технотрилер>
- [10] Українська мова. Енциклопедія [Електронний ресурс] Режим доступу до ресурса: <http://litopys.org.ua/ukrmova/um192.htm#:~:text>

Author: **Lahodych H. R.**

RELEVANT TYPES OF FOREIGN VOCABULARY IN MAX KIDRUK'S TECHNO-THRILLER «BOT. ATACAMA CRYISIS»

Abstract. *Thesis is dedicated to the study of foreign vocabulary used in the techno-thriller «Bot. Atacama Crysis» by Max Kidruk. Various groups of the words of foreign origin proposed by Lysenko, Kjoran, and Stepanyuk are examined. The relevant types of foreign vocabulary in the techno-thriller are identified.*

Key words: *techno-thriller, genre, foreign vocabulary, modern literature.*

УДК 81'378:811.111

ЛІНГВІСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ТЕРМІНІВ ТЕРМІНОСИСТЕМИ «ЛЕКСИКОЛОГІЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ» НА ОСНОВІ НАВЧАЛЬНОГО ЕЛЕКТРОННОГО ТЛУМАЧНО-ПЕРЕКЛАДНОГО СЛОВНИКА “ENGLISH LEXICOLOGY”

Макарчук Крістіна

*бакалавр спеціальності «Філологія», спеціалізація «Прикладна лінгвістика»,
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова,
Україна, м. Миколаїв*

makarchykchristina@gmail.com

*Науковий керівник – кандидат філологічних наук,
професор НУК **Філіппова Ніна***

***Анотація.** Тема цього дослідження пов'язана з лінгвістичним аналізом термінів, що були відібрані до навчального електронного тлумачно-перекладного словника “English Lexicology” за допомогою фреймової методики представлення термінології. Результати аналізу були описані в паспорті термінологічної системи за екстралінгвістичними та лінгвістичними характеристиками цієї терміносистеми.*

***Ключові слова:** терміносистема, навчальний електронний тлумачно-перекладний словник, фрейм, паспорт терміносистеми.*

Актуальність укладання електронного навчального тлумачно-перекладного словника “English Lexicology” не викликає сумнівів з огляду на зміну лінгво-дидактичної парадигми. Сьогодні процес навчання неможливо уявити без залучення великої кількості електронних навчальних ресурсів. Курс “Лексикологія англійської мови” вважається фаховим і обов'язковим для студентів спеціальності “Прикладна лінгвістика”, тому нам здалося, що необхідно розробити зручний електронний ресурс, який може допомогти студентам в опануванні основ цього курсу.

Мета статті полягає у тому, щоб описати методику відбору термінологічних одиниць терміносистеми “Лексикологія англійської мови”.

Було поставлено завдання дослідити характеристики, за якими відбувається диференціація термінологічних одиниць у словнику, розглянути

етапи, з яких власне складається лінгвістичний паспорт термінів, проаналізувати усю лексику в словнику, відповідно до етапів укладання лінгвістичного паспорту, створити фрейм для структурно-семантичного аналізу лексики.

Матеріалом дослідження слугували 200 термінологічних одиниць, що охоплюють дисципліну “Лексикологія англійської мови”. Вони були відібрані з наступних праць: Ніколенко А. Г. “English Lexicology: theory & practice”; Кваселевич Д. І., Сасіна В. П. “Практикум з лексикології сучасної англійської мови”; Верба Л. Г. “Порівняльна лексикологія англійської та української мов”.

Саме в умовах сьогодення, електронні ресурси мають надзвичайно велике значення для забезпечення ефективності самостійної роботи студентів. Цим обумовлена необхідність автоматичної обробки словникових даних комп’ютерними програмами, які базуються на системі штучного інтелекту. Кінцевим прикладним продуктом певних галузевих термінів, об’єднаних в єдину систему, що організована за певними критеріями, – є саме навчальний електронний тлумачно-перекладний словник.

У сучасній лексикології та комп’ютерній лексикографії накопичилося багато термінологічного матеріалу, який в українській термінографії не представлено у достатній кількості електронних джерел, таких як комп’ютерні навчальні тлумачно-перекладні словники. Для того щоб чітко і структуровано укласти словник такого типу, необхідно системно дослідити терміни та відібрати їх дефініції.

Провідні ідеї нашої праці – це логічність подання термінологічного матеріалу та його загальна тематика. Ці два пункти мають насамперед реалізуватися у макроструктурі словника: передмова, правила використання, список термінів. Існують різні підходи до відбору лексики до словника. У нашому дослідженні було обрано саме фреймовий метод, оскільки саме така структуризація зробить можливим створення словника за логічним та

тематичним диференціюванням, у результаті чого будуть чітко виражені родові, видові та лексико-семантичні відношення.

Фрейм, як система подання та організації термінологічної лексики, займає провідне місце в когнітивній лінгвістиці. Чисельна кількість праць (як вітчизняних, так і світових дослідників), де використовується поняття “фрейм”, підкреслює актуальність цієї теми (М. Мінський, Ч. Філмор, Т. Аtkінс, О. І. Южаков та ін.).

Для спрощення представлення пропонуємо ознайомитись із узагальненою схемою цього фрейма (рис. 1).

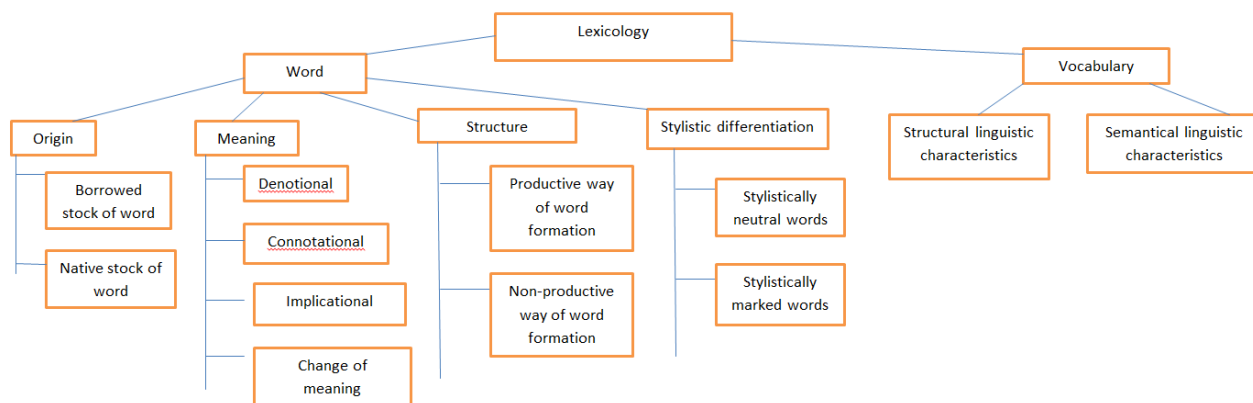

Рисунок 1 – Фрейм терміносистеми «Лексикологія»

На основі відібраних 200 термінів було проведено аналіз, який складається з двох частин: екстралінгвістичні характеристики і лінгвістичні характеристики.

Екстралінгвістичні характеристики лінгвістичної терміносистеми. Як відомо, лексикологія – це розділ лінгвістики, що займається вивченням слова та його форми, поведінки та функцій. Лексикологія як наука не формувалась самостійно, вона була тісно пов’язана з іншими пересічними науками, такими як лексикографія, стилістика, семасіологія та інші. Лише пізніше, на початку XVII ст. відійшла в окрему самостійну науку. В енциклопедії Д. Дідро та

Ж. Д'Аламбера можна знайти більш ширше та детальне визначення лексикології. Вітчизняний лінгвіст О. Потебня зробив великий внесок в лексикологію своїм дослідженням: “він окреслив поняття внутрішньої форми слова, охарактеризував лексичне значення, полісемію, магічну та естетичну функції мови” [4, с. 550]. Основним об'єктом дослідження лексикології вважається слово, як специфічна мовна одиниця, що має власну формально-змістовну структуру та функції у мовленні, а також як словниковий елемент, що вступає у певні відносини з іншими словами лексичної системи та підлягає класифікації за різними критеріями. Шлях розвитку лексикології як науки лежить від початку 18 століття. Умовно можна поділити усю історію виникнення та розвитку лексикології як науки в різних частинах світу на 4 етапи. Перший етап розпочався у 1765 р., та відомий французькими науковцями Д. Дідро і Ж. Д'Аламбер. Другий етап припадає на першу половину XX ст. Саме тоді науковці (Ф. Де Сосюр та І. А. Бодуен де Куртене) вперше обрали досліджувати та аналізувати систему лексикології не на прикладі мертвих мов. Третій період продовжує другий з другої половини 20 ст. У цьому періоді починається розвиток спеціальних лексикологій. Лексикологія сьогодні представляє низку самостійних лінгвістичних наук: етимологія, стилістика, словотвір, семантика, фразеологія, лексикографія, термінологія, термінографія. На 4-му етапі розпочинають розглядати комунікативно обумовлені характеристики і функції слова, як основної одиниці мови. З'явилися нові напрямки лексикології, наприклад комп'ютерна лексикографія.

Лінгвістичні характеристики термінологічної лексики у словнику. Умовно можна виділити ще два відгалуження: структурні характеристики та семантичні. Тут в структурних характеристиках виокремимо ще два способи диференціації лексики у словнику: за структурними моделями (одно-, дво-, трикомпонентні терміни) та за будовою – прості та складні (утворені афіксальним або префіксальним шляхом). Відповідно за семантичною

характеристикою маємо розподіл за походженням, структурою, стилістикою та значенням.

Аналіз термінів за кількістю компонентів. Загалом, за підрахунками вчених, основну базу однокомпонентних термінів становлять іменники (напр. *Lexicology, vocabulary, symbol, stability*), а прикметники – переважно двокомпонентні (напр. *etymological analysis*). За нашими підрахунками словник “English lexicology” налічує 80 однокомпонентних термінологічних одиниць, 89 – двокомпонентних та 31 – трикомпонентні та більше. У відсотковому співвідношенні дані подано у Таблиці 1. Таким чином, ці результати показують наочно, що у науковій мові останнім часом переважають двокомпонентні терміни і це свідчить про ускладнення науки, оскільки однокомпонентного терміна вже не вистачає аби описати певне поняття.

Таблиця 1 – Результати аналізу терміносистеми “Лексикологія англійської мови” за кількістю компонентів, з яких складається термін

№	Кількість компонентів	Кількість, %	Приклади
1.	Однокомпонентні	40	<i>holophrasis, officialese, shortening</i>
2.	Двокомпонентні	49	<i>contracted compounds, etymological doublets, phonetic adaptation</i>
3.	Трикомпонентні та більше	11	<i>nominative phraseological units, partially assimilated loan words, partial lexical homonyms.</i>

Аналіз структурної характеристики, а саме за структурними моделями. Він дозволив виокремити прості та похідні терміни. Похідні терміни розгалужені: префіксальні, суфіксальні, префіксальні-суфіксально та складні. Отже, ми виокремили прості та похідні терміни. Друга група в свою чергу ще має такі розгалуження: префіксальні, суфіксальні, префіксально- суфіксальні та складані.

Таблиця 2 – Результати аналізу терміносистеми “Лексикологія англ мови” за структурою термінів

№	Структура термінів		Кількість, %	Приклади
1.	Прості		35,8	<i>root, slang, term, word</i>
2.	Похідні	префіксальні	14,8	<i>prefix, proverb, referent</i>
		суфіксальні	33,3	<i>blending, borrowing, collocation, communication</i>
		префіксально-суфіксальні	9,9	<i>degradation, denotation, reversion, unsegmentable</i>
		складні (або композити)	6,2	<i>semi-affix, word-composition, word-family, word-group</i>

У Таблиці 2 показано, що похідних слів на 28,4 % більше ніж простих. Такі результати можуть свідчити про 1) багатий словотвір цієї мови: терміни, що створені афіксальним способом творення, вказують на розвинену систему словотворення в мові, що дозволяє утворювати більшу кількість нових термінів із тих, що вже існують; 2) історичні та культурні фактори: конкретні засоби словотвору можуть активніше використовуватися в одній мові (з якої приходять) ніж в іншій (в яку прийшли); 3) спеціалізацію лексики, тобто такі шляхи творення лексики часто використовують головним чином для створення термінів у певній галузі науки, що таким чином може відображати розвиток цих галузей.

Етимологічні характеристики терміносистеми. За походженням увесь склад мови поділяється на власні та запозичені мовні одиниці.

Таблиця 3 – Результати етимологічного аналізу терміносистеми «Лексикологія англ мови»

№	Запозичення	Кількість, %	Приклади
1.	Французькі	45	<i>communication, assimilation, dialect</i>
2.	Латинські	27,5	<i>aphaeresis, infix, phrase</i>
3.	Грецькі	17,5	<i>semasiology, acronym, antonym</i>
4.	Власне англійські слова	5	<i>blending, root, word</i>
5.	Німецькі	3,75	<i>ablaut, umlaut</i>

За результатами нашого аналізу тільки 5 % термінів створені на англосаксонській основі, а відповідно запозичені терміни складають 95 %. Запозичення в свою чергу розподіляються на французькі (які мають походження з латини), латинські, грецькі, та німецькі. Аналіз показує, що найбільша кількість термінів запозичена з французької мови. Більша кількість запозичень з французької до англійської прийшли під час швидкого (в період становлення лексикології у 20 ст.) розвитку науки у XX ст. Проте пік цього запозичення скоротився та припинився у 70–80-ті роки XX ст. Цей процес відбувався завдяки різним причинам, наприклад, одна із таких – відсутність опису даного поняття в англійській мові, оскільки воно з'явилося під впливом франкомовних. Тут яскравим прикладом може слугувати англійський термін “barbarism” – “нестандартне слово, вираз або вимова в мові, зокрема те, що розглядається як помилка в морфології”, який має французьке коріння, і власне з'явився в англійській мові з метою описати ситуацію, яка відбувалася через вторгнення норманів. Також, деякі терміни потрапили до англійської з інших мов (латинська, грецька, німецька) через французьку. Таким чином, термін “antonym” потрапив в англійську мову у XIX ст. через грецьку за допомоги французької.

Отже, виходить, що запозичення лексичних одиниць до англійської – це довгий процес, який обумовлений історичними та політичними взаємодіями тих країн, з яких прийшло слово, та у яку ввійшло. У сучасній англійській мові продовжують з'являтися запозичення із мов, зазначених у таблиці 3, проте вже не в такій великій кількості. Наразі, англійська мова накопичила свій лексичний склад, тому може слугувати як мова-донор для інших мов. Термінологія створювалася протягом довгого періоду; за походженням англомовні терміни – переважно запозичені, з точки зору структури вони дво- або трикомпонентні та похідні.

Семантичні характеристики терміносистеми “Лексикологія англійської мови”. Усі термінологічні одиниці у словнику було тематично поділено на фонетичні терміни, граматичні та словотвірні. Як показує фрейм, ці категорії допомагають організувати терміни відповідно до їх використання у мовознавстві. Фонетичні терміни відносяться до назв, пов'язаних зі звуками та їх змінами, граматичні терміни номінують граматичні категорії, структуру слова, функції у реченні. Словотвірні терміни номінують процеси створення слів, типи похідних. Це – попередній розподіл, тому деякі терміни можуть перетинатися між категоріями в залежності від контексту їх використання.

Аналіз семантичних характеристик терміносистеми виявив наявність полісемії, синонімів, антонімів та метафор. Наприклад, синонімічні термінологічні словосполучення *phonetic adaptation* и *phonetic assimilation*: обидва терміни пов'язані зі зміною звуків у словах, що краще відповідають фонетичним правилам мови; *generalization*, *extension* та *broadening* також є прикладом синонімів. Прикладом антонімічних пар з нашого словника можуть слугувати наступні приклади: *elevation* та *degradation*: *elevation* означає підняття чи підвищення значення, а *extension* – розширення семантичної єдності слова. Також було виокремлено наступні антонімічні сполуки:

generalization та *concretization*; *broadening* та *narowing*. Полісемія була виражена в наступних термінах: *symbol* – може означати символ, знак або позначення, а також інші значення в різних контекстах; *dissimilation* може означати процес розрізнення чи поділу, і навіть мати інші значення в лінгвістиці. Серед метафор можна виділити терміни *root*; *term*; *stem*.

Отже, у цій статті ми описали один із видів аналізу терміносистеми “Лексикологія англійської мови”, яка була створена за допомогою фреймової методики. Було проведено аналіз екстралінгвістичних та лінгвістичних характеристик терміносистеми “Лексикологія англійської мови”, який допоміг зробити висновок, що спеціальна лексика переважно містить номінативні одиниці наступних класів: терміни, професіоналізми та номенклатурні назви. Це дослідження дало нам можливість ознайомитись із критеріями, за якими було розподілено терміни за класами. У перспективі плануємо розширити дослідження в цій галузі. Наступний етап нашого дослідження буде пов’язаний із укладанням електронної версії навчального довідника “Лексикології англійської мови”.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- [1] Філіппова Н. М. Загальне термінознавство : навчальний посібник. Миколаїв : НУК, 2020. 224 с.
- [2] Романова О. О. Спеціальна лексика української мови як об’єкт лінгвістичного дослідження: термін і професіоналізм. Термінологічний вісник. 2013. Вип. 2 (2). С. 42–47
- [3] Тараненко О. О. Новий словник української мови (концепція і принципи укладання словника). К.; Кам’янець-Подільський, 1996. 172 с.
- [4] Літературознавча енциклопедія: у 2 т. / авт.-укл. Ю. І. Ковалів. Київ : ВЦ «Академія», 2007. Т. 1. С. 550–551
- [5] <http://eprints.zu.edu.ua/1150/1/04pviuns.pdf>

[6] Ковальська Н. А. Становлення і розвиток української економічної термінології : практикум з української мови. Одеса : ОНУ, 2012. 62 с.

Author: **Makarchuk K.**

LINGUISTIC ANALYSIS OF THE TERMS OF THE TERM SYSTEM «ENGLISH LEXICOLOGY» ON THE BASIS OF THE EDUCATIONAL ELECTRONIC TRANSLATION DICTIONARY «ENGLISH LEXICOLOGY»

Abstract. *The topic of this study is related to the linguistic analysis of the terms that were selected for the educational electronic explanatory and translation dictionary «English Lexicology» using the frame method of presenting terminology. The results of the analysis were described in the passport of the terminological system according to the extralinguistic and linguistic characteristics of this terminological system.*

Key words: *term system, electronic educational explanatory bilingual dictionary, frame, term system passport.*

УДК 811.111'37

**ОСОБЛИВОСТІ КОНЦЕПТУ ЖІНКА/WOMAN
В УКРАЇНСЬКІЙ ТА АНГЛІЙСЬКІЙ МОВАХ**

Мочалова Наталія

*старший викладач кафедри прикладної лінгвістики,
Національний університет кораблебудування ім. адмірала Макарова,
Україна, м. Миколаїв*

zlatoslava2010@gmail.com

ORCID ID: [0000-0001-6178-6287](https://orcid.org/0000-0001-6178-6287)

Касюкова Яна

*випускниця кафедри прикладної лінгвістики,
Національний університет кораблебудування ім. адмірала Макарова*

kasiukovo4ka@gmail.com

Анотація. *У статті висвітлено основні результати дослідження пареміологічного концепту ЖІНКА/WOMAN в українській та англійській мовах. Узагальнено поняття «паремійний концепт» на матеріалі дослідження концепту в лінгвокультурології. Наведено структуру концепту та його фрейм в обох мовах, проаналізовано ядро та периферію*

концепту, визначено спільні та відмінні лінгвокультурологічні складові концепту, акумульовані в українській та англійській мовах.

Ключові слова: пареміологічний концепт, лінгвокультурологія, порівняльне вивчення концептів, фрейм.

Термін «концепт» у мовознавчій літературі з'явився з початком 90-х років ХХ ст. (праці Арутюнової Н. Д., Воркачова С. Г., Карасика В. В., Кубрякової О. С., Лихачова Д. С., Ляпіна М., Нерознак Л., Попової З. Д., Селіванової О., Степанова Ю. С., Стерніна І. А. та інших). Цим терміном для позначення певного поняття послуговується не тільки лінгвістика, а й філософія, культурологія та інші науки.

У філософії термін «концепт» (від лат. *conceptus* – поняття) означає формулювання, мисленнєвий образ, загальна думка, поняття; смисл імені [14]. Запозичений з філософії, в лінгвістиці цей термін став служити для пояснення явищ, що перебували на межі мови та культури, мови та мислення, мови й позамовної дійсності: «Потрясіння ХХ ст. інтенсифікували пошуки нового обґрунтування людського буття і культури. В цьому плані інтерес до аналізу культурного ареалу природної мови був ініційований філософією та лінгвістикою [1, с. 8].

Попри велику кількість досліджень, у мовознавчій науковій літературі немає єдиного визначення терміну «концепт», як і єдиного підходу до визначення основних напрямів його дослідження. Проте, більшість дослідників погоджуються, що ці напрямки є: 1) когнітивний; 2) (лінгво)культурологічний; 3) лінгвістичний.

Мета статті – узагальнити особливості паремійного концепту ЖІНКА/WOMAN в українській та англійській мовах, визначити схожі та відмінні риси сприйняття цього концепту, акумульовані в обох мовах.

Різні мови надають картинам світу національну специфіку, відображаючи ключові концепти, втілюючи їх у граматиці та лексиці, а оскільки концепти – це

згустки або ячейки культури, то їхнє вивчення допомагає виявити особливості світобачення народу, представити концептуальну і національну картини світу [7, с. 78].

З огляду на комплексну природу цього явища, дуже вдалим нам здається визначення, запропоноване М. Піменовою: Концепт – це певне уявлення про фрагмент світу або частини такого фрагмента, що має складну структуру, виражену різними групами ознак, що реалізуються різноманітними мовними способами і засобами. Концепт відображає категоріальні і ціннісні характеристики знань про фрагменти світу, функціональну значущість для відповідної культури [10, с. 10].

Вербалізація концепту, або за висловом Ю.С. Степанова «здійснення концепту» – це всі мовні і немовні засоби, які так чи інакше відбивають, пояснюють, уточнюють чи ілюструють концепт або розвивають його зміст [59, с. 69], так як бувають концепти, список репрезентацій яких є досить об’ємним, що практично унеможливлює виділення основного способу мовної репрезентації концепту. До таких концептів, переважно, відносять емоційно-оцінні концепти [6, с. 108–109].

Перелік мовних засобів, що можуть вербалізувати концепт і скласти його номінативне поле, включає в себе: ключове слово – ім’я концепту, похідні від нього, одно корінні слова, синоніми, стійкі та індивідуально-авторські сполучення слів, фразеологічні одиниці, що включають ім’я концепту, паремії, метафори, стійкі порівняння, вільні сполучення слів, що вказують на ту чи іншу ознаку концепту (епітети), асоціативне поле концепту, словникові тлумачення мовних одиниць, що входять до ядра семантичного поля, яке вербалізує концепт, енциклопедичні словникові статті, тематичні тексти різних жанрів, прецедентні тексти певної культури [12, с. 69–71].

Набір засобів вербалізації концепту є необхідною умовою його стійкості в мові. Закріплені за концептом мовні засоби вербалізації дозволяють однаково інтерпретувати цей концепт усім носіям певної мови.

Паремійний концепт репрезентований в мові пареміями, частина дослідників відносять їх до фразеологічних одиниць. Фразеологічні одиниці становлять значну частину мовних засобів, які створюють національну специфіку мовної картини світу. Паремії, форма яких завжди еквівалентна реченню, простому чи складному, носять характер рекомендацій, узагальнень, хоча й можуть втілювати суперечливі характеристики явищ чи ситуацій, які сформувалися у носіїв мови в залежності від індивідуального або групового досвіду.

Сформовані під впливом конкретних умов життя народу в той чи інший період, історичними особливостями його існування, культурою, звичаями і традиціями, географією, контактами із сусідніми народами, впливом релігії (чи її відсутності), такі одиниці найчастіше відбивають глибинну наївну картину світу, а принципи, зафіксовані в ній, розбиваються об часто зовсім відмінні, науково-підтверджені положення сучасної картини світу.

Не можна однозначно стверджувати, що паремійний концепт становить окремий організаційно-структурний або змістовий тип концепта, а виокремлення цього явища відбувається на основі одиниць, якими його вербалізовано. У силу своєї природи паремія не може бути словом – іменем концепту, її здатність утворювати синонімічні чи антонімічні ряди украй обмежена, як і можливість розкласти паремію на семи й семіми для аналізу. Тому говорячи про паремійний концепт, ми можемо лише проаналізувати особливості тієї частини поля концепту, яка передається пареміями.

Закономірності прислівної концептуалізації світу, які виявляють дослідники паремійних фондів різних мов, дозволяють представити умовний

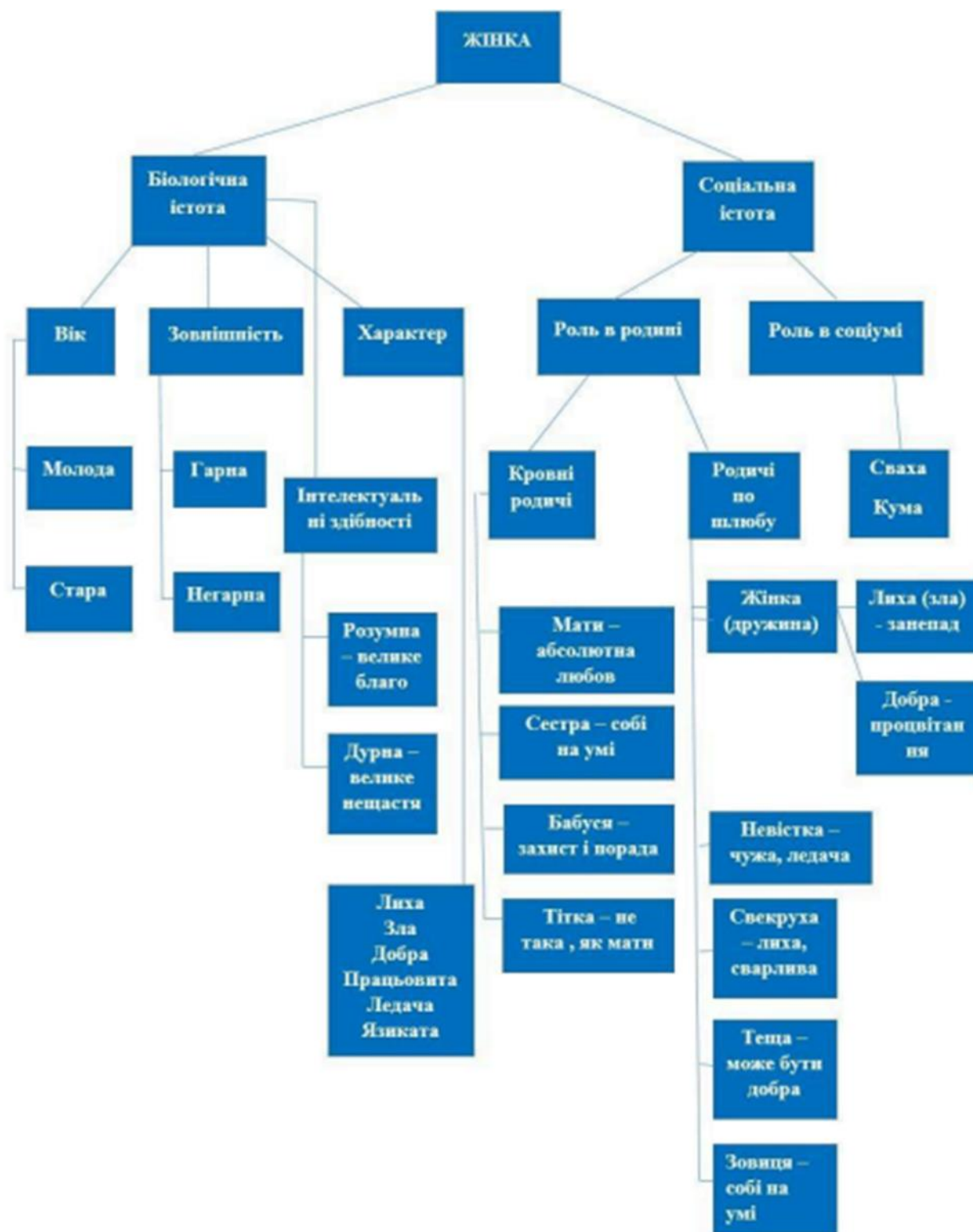

образ автора паремій: цей автор стає провідником корисного для суспільства слова, має здатність оцінювати власні вчинки та вчинки інших людей, давати поради й рекомендації, що ґрунтуються на прийнятті в суспільстві уявлень про добро. Такий суб'єкт знань – збірний образ, спостережливий небайдужий член суспільства, який до того ж має поетичний хист і мислення, і може завдяки розвинутій інтуїції виразити свою та загальну думку в оптимальній формі. Соціальний статус такого суб'єкта – людина переважно доіндустріальних форм трудової зайнятості або філософ [9, с. 18]. Таким чином, можемо стверджувати про приналежність паремійного концепту до якщо не глибинних, то «дитячих» уявлень про світ, характерних для наївної картини світу, що слід враховувати при аналізі таких явищ.

Тому фактично, паремійний концепт – це інтерпретаційне поле концепту, дальня чи крайня периферія концепту живої мови, фрагмент наївної картини світу, яка розглядається в історичній перспективі.

Для аналізу концепту ЖІНКА було відібрано 345 паремій української мови. В **ядрі** образу концепту ЖІНКА знаходимо такі якості, ролі та моделі поведінки, рекомендовані для жінки: роль дружини, матері, хазяйки; працьовитість, добрий характер, гарна зовнішність. У **ближній периферії** перебувають такі якості, ролі та моделі поведінки: роль дочки, невістки, тещі, свекрухи, мачухи; інтелектуальні здібності. У **дальній периферії** виокремлюємо такі якості, ролі та моделі поведінки: ролі сестри, бабусі, балакучість. До **крайньої периферії** концепту ЖІНКА можна віднести такі якості, ролі та моделі поведінки: ролі тітки, вдови, зовиці, свахи, куми; гнучкість, алкоголізм.

Фрейм паремійного концепту ЖІНКА можна представити таким чином:

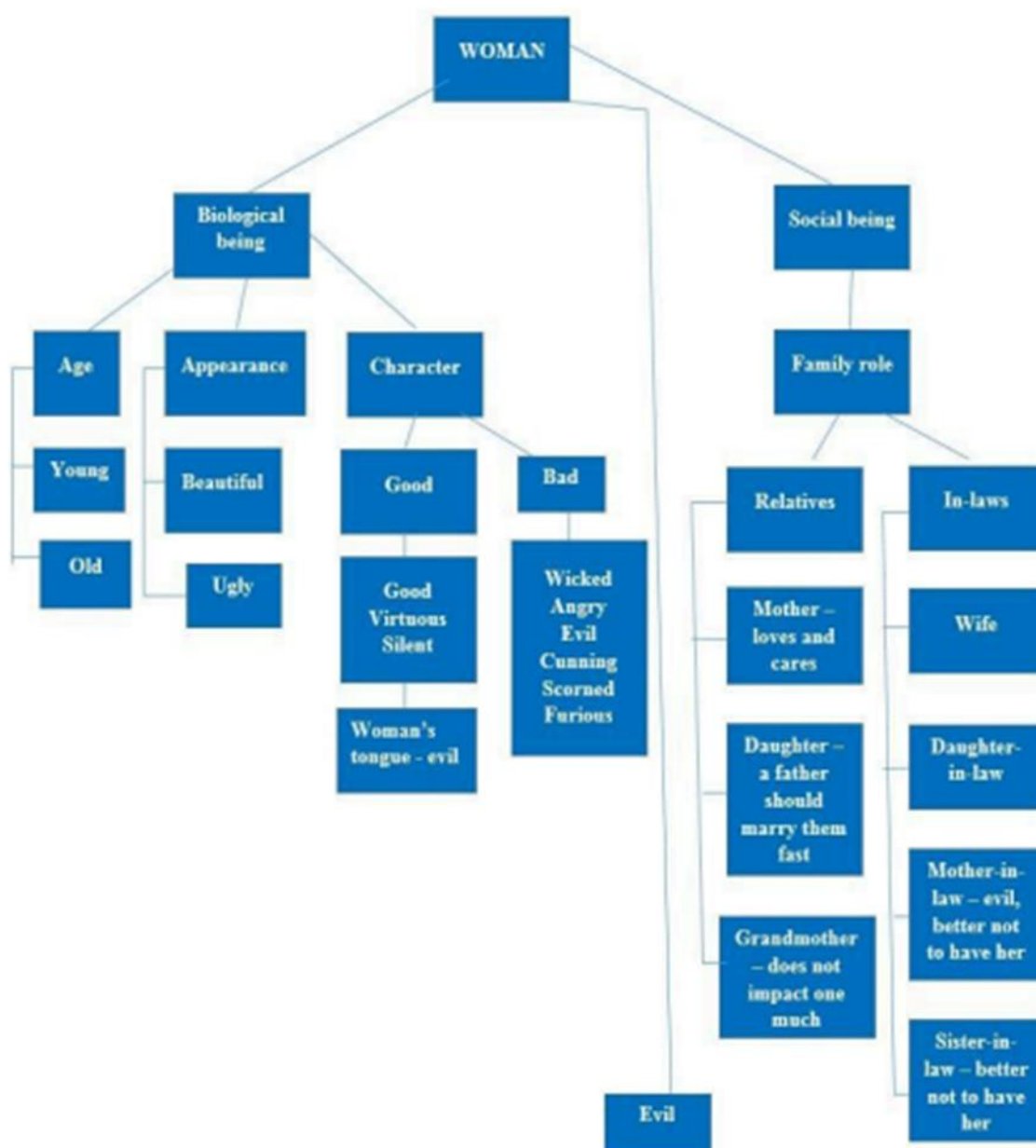

Концепт WOMAN в англійській мові вербалізують 168 паремій. В **ядрі** концепту WOMAN знаходимо такі якості, ролі та моделі поведінки, рекомендовані для жінки: роль заміжньої жінки, дівичі; рекомендації стосовно шлюбу й стосунків у шлюбі. У **ближній периферії** перебувають такі якості,

ролі та моделі поведінки: ролі матері, дочки; попередження про лихий характер та язикатість, необхідність чеснотності. У **дальній периферії** виокремлюємо такі якості, ролі та моделі поведінки: ролі свекрухи, бабусі; інтелектуальні здібності, марнотратність, зовнішність. До **крайньої периферії** концепту WOMAN можна віднести такі якості, ролі та моделі поведінки: роль зовиці; роботящість, психологічну гнучкість, алкоголізм.

Фрейм паремійного концепту WOMAN матиме такий вигляд:

Уявлення про жінку, її роль та місце в суспільстві змінюються з часом, однак в мовах різних народів, у тому числі англійського й українського, можна знайти досить велику кількість пареміологічних одиниць з яскраво вираженим негативним і навіть мізогінічним характером. Більшість з них відносяться до попередніх століть та десятиліть, однак, деяка кількість досить часто вживається в усному мовленні носіїв і досі, підтримуючи стереотипи про жінок, їхні інтелектуальні здібності та підпорядковану чоловікові роль у стосунках чи родині.

Схожі явища в аналізованих концептах:

1. В обох мовах присутня негативна оцінка жіночого язика – балакучість, язикатість, пліткарство (*У баби язик як лопата; A woman's tongue runs before her actions*). Також в обох мовах є категоричні висловлювання, що жінки – це зло і причина багатьох бід (*І так багато всякого лиха, а Бог ще жінок наплодив; Women's jars breed men's wars*).

2. В обох мовах згадується важливість чеснотності жінки. Однак, ставлення до цього в різних народі різне. Так, в англійській мові чеснотність навіть переважає красу (*A virtuous woman, though ugly, is the ornament of the house*), а в українській звучать рекомендації жінці бути чесотною, якщо вона вродлива (*Біда, в кого жінка бліда, – у кого червона як калина, то й тому лиха година*).

3. Негативно оцінюється у пареміях обох мов легковажність та невеликий розум жінок (*Краще жінка сварлива, ніж дурна; A woman's mind and winter wind change often*), які завжди потрапляють в халепи (*A woman and a looking-glass are always in danger*). Також обидві мови зафіксували прислів'я про лихий характер жінок, і обох це явище вважається негативним, як і жіноча легковажність (*Лучче їсти хліб з водою, чим жити з жінкою лихою; An angry man is a Devil, an angry woman a Hell*).

4. Патріархальні уявлення про жінок знаходять відбиток в обох мовах, хоча рекомендація жінкам сидіти дома й займатися жіночою роботою

нечисленні (*Жіноча річ коло прупічка; A woman is to be from her house three times: when she is christened, married and buried*). Цікаво, що прислів'я про те, в яких випадках жінка приносить «радість», є практично еквівалентними в українській та англійській мовах (*Жінка двічі буває мила – коли в хату входить і коли з хати виносять; A wife brings but two good days: her wedding day and her death day*).

5. Обидві мови містять паремії про маму та її важливість для дитини, її любов і турботу, важливість материнського виховання для формування особистості дитини (*Яка мати, така й дочка; Як мати рідненька, то й сорочка біленька; Like mother, like daughter; Mother's darlings are but milksop heroes*).

6. В обох мовах наявні мотиви про виконання жінкою ролі голови над чоловіком, але в англійській мові ця тема виражена слабко, імовірно через досить сильно вкорінені християнські заповіді та патріархальне суспільство та історичну традицію. Однак цікаво, що в обох мовах ці прислів'я передають ідею через схожий образ і типові деталі жіночого і чоловічого одягу (*Іван носить плахту, а Настя булаву; When a woman wears the breeches, she has a good right to them*).

7. Обидві мови містять паремії на позначення важливості ролі жінки в домі для добробуту родини і важливості поведінки і ставлення чоловіка для добробуту жінки (*Дім держиться не на землі, а на жінці; A good wife and a good cat are best at home*).

8. Хоча ступінь «зла» в характері жінок відрізняється в обох мовах, рекомендація не довіряти жінкам через їхню хитрість та легковажність є в обох культурах (*Не вір жінці дома, а кобилі в дорозі; Trust not to a horse's foot, a hound's tooth or a woman's faith*).

9. Навіть невелика кількість жінок, які збираються разом, в обох культурах розглядаються як не руйнівна сила, то принаймні як явище, якого слід остерігатися чоловікам (*Де дві баби та три жаби зберуться умісті, не перепнуть їх і чоловіків двісті; Two women placed together make cold weather*).

Відмінні риси концептів:

1. Д англійській мові значно менше прислів'їв про родичів (in-laws). Можна припустити, що причина цього полягає в тому, що англійці набагато більші індивідуалісти, ніж українці і змалечку виховують в дітях самостійність, що передбачає менше втручання в життя навіть найближчих родичів, а відповідно й меншу залежність від них, обізнаність у їхніх справах. Українське суспільство знало таке явище, як «прийми», коли хлопець після одруження не приводив молоду дружину у дім своїх батьків, а йшов жити в хату до тестя й тещі. Через економічні умови другої половини XIX століття – періоду, коли й склалися більшість цих прислів'їв, багато молодих сімей не мали можливості побудувати окрему хату й обробляти власну землю, також вважалося, що гуртом ті родини, у яких було достатньо землі, зможуть краще її обробити й зібрати більший врожай, а це означало більше їжі для родини й на продаж, більший достаток і впевненість у майбутньому.

Українська мова містить прислів'я з такими жіночими ролями: свекруха, невістка, теща. Глибинні мотиви й причини украї негативного ставлення одна до одної, деструктивної поведінки та поганої комунікації між свекрухою та невісткою в українському суспільстві, а також шляхи виходу із ситуації, має дослідити етнопсихолінгвістика, етнопсихологія та інші суміжні науки. Хоча в обох мовах усі прислів'я про невістку та свекруху мають відверто негативний відтінок і фіксують стереотипну поведінку (*Mother-in-law and daughter-in-law are a tempest and hailstorm*), в українській мові в цілому таких прислів'їв більше, як в англійській, і серед них більше прислів'їв про невістку, ніж про свекруху. Невістка недолуга, ледача, завжди в усьому винна, чужа (*Кішку б'ють, а невістку докоряють; Цап – не скотина, зять – не людина, а невістка – чужа кістка; Всі в сім'ї сплять, а невістці молоти велять*), ніколи не зможе догодити свекрусі (*Свекрусі невістка не вгодила, бо свекруха невістки не полюбила*), але коли сама стане свекрухою, то поводитиметься так, як її

свекруха (*Брехлива свекруха невістці не вірить; По дочці і зять милий, по невістці і син чужий*).

2. Період дівування й закоханості дівчини в англійських прислів'ях містить рекомендації дівчатам, які хочуть вийти заміж, переважно бути мовчазними, лагідними й скромними (*Maidens should be meek, while they be married; Maidens should laugh softly that men hear them not*). Українські прислів'я фіксують більш вільне поводження дівчат до заміжжя і рекомендації не перебирати женихами (*Добра дівка: як старости йдуть, тоді хату мете; Одказлива дівка до сивих волос додіває; Гонить дівка парубка, а сама від нього не йде*). Також в обох мовах є схожі рекомендації до вибору майбутньої дружини, в яких наголошується на важливості працьовитості, а не вроди (*You should choose you a wife on Monday and not on Sunday. Не вибирай дівку, як у церкву йде, а як свиням їсти несе*);

3. Рівність як необхідна передумова шлюбу набагато яскравіше представлена в українських прислів'ях (*Жінка чоловікові подруга, а не прислуга! Нема вірнішого приятеля, як вірна дружина*), ніж в англійських. В англійських прислів'ях є згадка про союз старої жінки й молодого чоловіка, в українських лише про шлюб молодої жінки зі старшим чоловіком (*Де муж старий, а жінка молода, там рідко згода; Ненадовго старий жениться: як не вмере, то жінка покине; Гроші, молода жінка і бистрі коні – то смерть; A young man and an old woman – of the Devil's making*). Обидва варіанти виражають суспільне несхвалення таких союзів, а прислів'я англійської мови ще й містять певні вимоги до жінки, яка вступає в такий шлюб (*A young woman married to an old man, must behave like an old woman*). Крім цього, в українській мові часто згадується про єдність подружжя – це важливий показник міцності та щастя родини, який також перекликається з рядками з книги Буття (*Куди голка, туди й нитка, куди чоловік, туди й жінка; Найліпша спілка – чоловік та жінка; Жінку бери не на рік, а на вік; Не потрібен і клад, коли у чоловіка з жінкою лад*);

4. В українській мові наявні паремії, в яких є натяк на інтимні стосунки. які можна віднести в категорію «сороміцьких» явищ фольклору (*Ой, що то за кума, що під кумом не була*), а в англійській мові схожих явищ у словниках не виявлено. Імовірно, причина цього, що англійці, навіть представники нижчих класів, більш стримані у висловлюваннях і в прояві емоцій.

5. На відміну від англійської мови, де досить мало прислів'їв про роль жінки як матері, українські прислів'я, що описують цей бік життя жінки набагато численніші й емоційніші, насамперед, за рахунок форм слова «мама» (*Жінка для совіту, теща для привіту, матінка рідна краща всього світу; Біля рідної матки добре дитятку; Любо й неньці, як дитина в честі*).

6. Порівняння мовних одиниць, які вербалізують концепт ЖІНКА/WOMAN показало, що українські прислів'я про одне й те ж саме явище бувають протилежні за змістом, що дає змогу подивитися на жінку та все, що її стосується, з різних боків. Наприклад, прислів'я про те, що жінку потрібно «вчити» (бити) існують поряд з тими, в яких рекомендовано не робити такого: *Жінка не бита, як коса не клепана; Пий пиво, та не лий, люби жінку, та не бий*. При цьому українська жінка може постояти за себе навіть фізично, що заохочується певним чином: *Била жінка чоловіка, пішла позивати: присудили чоловікові ще жінку прохати*. Також прислів'я, в яких чоловікам радять не довіряти жінці планів та задумів, існують поруч з прислів'ями, в яких жінку вважають найвірнішим союзником чоловіка: *З паном не дружись, жінці не звірайсь; Мені батько не рідня, мені мати не рідня, мені теща родина – мені жінку родила*.

7. В англійській мові ставлення до жінок більш однозначне і більш стереотипно-негативне: жінки зображуються як жорстокі, хитрі й безсердечні створіння, готові скоїти лихе (*A woman will laugh in your face and cut your throat; There is no felony that women cannot think*). Також жінки в англійській мові представлені як такі, що здатні на помсту (*Revenge is womanish; Venom is the doing of woman*). Імовірно, через відмінні історичні особливості та умови, в

яких розвивалася англійська та українська культури, питання помсти, особливо через отруєння, зафіксоване тільки в англійських прислів'ях, відповідно, можна зробити висновок, що цей аспект відносин не характерний для української лінгвокультурної спільноти.

8. Захоплення жіночою/дівочою вродою в англійських пареміях майже відсутні. Там тільки згадується чогось чеснотність жінки важливіша за фізичну красу (*A woman's beauty is like a spring flower, but her purity is like a star in the sky; A virtuous woman, though ugly, is the ornament of the house*). Українська мова теж містить схожі прислів'я, але й більш емоційні висловлювання про жіночу красу (*Дівчина як маків цвіт; Як гарна молодиця, то й гарно подивиться*), а коментарі про негарну жіночу зовнішність часто жартівливі, гіпертрофовані (*Моя жінка знайомила: підтикана ззаду свита, на ніженьку налягає, ще й на плечах горбок має*).

9. Схожі за змістом, але відмінні за оцінкою явища паремії вказують на місце жінки в домі (*A good wife and a good cat are best at home; Жінка й кішка в хаті, господар і собака на дворі*). В українській мові йдеться про коло домашніх обов'язків, розподіл видів роботи, а не пораду, що жінці не слід виходити з дому в люди.

Прислів'я надають уявлення про історію людства, а порівняння ідей, зафіксованих у прислів'ях різних мов, дають можливість розуміти цінності носіїв тих мов і шукати шляхи ефективнішої комунікації та кращого порозуміння з ними. Можна вважати, що є значні відмінності в сприйнятті жінки у таких віддалених культурах, як українська та англійська, однак, виявляється, що в уявленні про жінок, дівчат, матерів, дочок, свекрух, жіночих особливостей є достатньо схожих явищ, а деякі відмінні варті того, щоб над ними замислитися.

Уявлення про жінок, зафіксовані у прислів'ях порівнюваних мов, відбивають традиційні гендерні ролі в суспільстві, і для сучасних носіїв, особливо жінок, емансипованих, економічно незалежних, які досягли успіху в

ряді галузей та професій, які ще 30-40 років тому вважалися виключно чоловічими. можуть звучати провокативно й образливо. Хоча більшість прислів'їв про жінок представляють чоловічий погляд на жіночі ролі, не можна заперечити, що жінки й чоловіки завжди пов'язані й навіть залежні одні від одних. У сучасному світі прислів'я не мають такого впливу як інформація про типові моделі поведінки, тому що частіше таку інформацію несуть в собі реклама, слогани, блогери, прислів'я все рідше можна почути в мовленні сучасних людей, а підлітки й молоді люди можуть навіть не розуміти сенс більшості традиційних прислів'їв. Тим не менш, повідомлення, які передають прислів'я, певним чином відгукуються в системі здорових цінностей переважної більшості представників тієї чи іншої лінгвокультури, а самі носії часто, свідомо чи несвідомо, схилиються, самі або під впливом оточення, до «традиційної» поведінки, моделі якої часто й висвітлені саме в прислів'ях. Без розуміння таких моделей було б майже неможливим порозуміння між поколіннями, особливо в час, коли старше покоління отримує можливість жити довше і спілкуватися з молодшими тривалий час.

Порівняльне вивчення мов та культур або культури через мови – основне завдання зіставного вивчення концептів. Такі дослідження дають змогу зрозуміти цінності та світоглядні настанови того народу, у свідомості якого саме так сформувався той чи інший концепт та знайшов своє вираження в мові. Зіставні й порівняльні дослідження концептів різних мов дають змогу поповнити картину світу уявленнями про якусь частину об'єктивної дійсності, зафіксовану у свідомості народу-носія цієї мови, що покращує розуміння, комунікацію та взаємодію між народами у глобалізованому світі.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- [1] Бенедиктова Л. Н. Концепт война в языковой картине мира (сопоставительное исследование на материале английского и русского языков) : автореф. дис. ... канд. филол. наук : 10.02.20 Сравнительно-историческое,

типологическое и сопоставительное языкознание / Государственное образовательное учреждение высшего профессионального образования «Челябинский государственный университет». Тюмень, 2004. 20 с.

[2] Джеріх О. С. «Концепт» у сучасній когнітивній лінгвістиці та лінгвокультурології: поняття та структура. *Типологія мовних значень у діяхронічному та зіставному аспектах*. 2018. Вип. 35–36. С. 61–69

[3] Енциклопедія історії України. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?C21COM=F&I21DBN=EIU&P21DBN=EIU>

[4] Жайворонок В. В. Знаки української етнокультури : словник-довідник. К. : Довіра, 2006. 703 с.

[5] Жалай В. Я. Концепт любов у французькій пареміології. *Studia Linguistica*. 2012. Vol. 6/2. С. 87–97.

[6] Карасик В. И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс. Волгоград : Перемена, 2002. 477 с.

[7] Маслова В. А. Когнитивная лингвистика : учеб. пособие. 3 изд., перераб. и доп. Минск. : ТетраСистемс. 2008. 272 с.

[8] Мізін К. І. Нові напрями в українському мовознавстві: зіставна лінгвокультурологія. *Мовознавство*. К. : Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України, Укр. мовно-інформаційний фонд НАН України, 2012. № 6. С. 38–52.

[9] Ничипорчик Е. В. Отражение ценностных ориентаций в поговорках ; М-во образования РБ, Гом. гос. ун-т им. Ф. Скорины. Гомель : ГГУ им. Ф. Скорины, 2015. 358 с.

[10] Пименова М. В. Предисловие. Введение в когнитивную лингвистику / под ред. М. В. Пименовой. Вып. 4. 208 с.

[11] Полиця Т. Д. До питання про когнітивно-орієнтований опис фразеологічних та паремійних номінацій концепту. *Науковий часопис*

Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 10. Проблеми граматики і лексикології української мови. 2013. Вип. 10. С. 115–118.

[12] Попова З. Д., Стернин И. А. Когнитивная лингвистика. М. : АСТ, Восток-Запад, 2007. 315 с.

[13] Українські прислів'я та приказки. Київ : Видавництво художньої літератури «Дніпро», 1984. 388 с.

[14] Философский словарь / под ред. И. Т. Фролова. 4-е изд. М. : Политиздат, 1981. 445 с.

[15] Women in proverbs worldwide. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://www.womeninproverbsworldwide.org/>

Authors: Nataliia Mochalova & Yana Kasiukova

PECULIARITIES OF CONCEPT WOMAN IN UKRAINIAN AND ENGLISH

Abstract. *The article highlights the main results of the study of the concept WOMAN in Ukrainian and English. The definition of «paremiological concept» is generalized based on the research material of the concept in linguistic and cultural studies. The structure of the concept and its frame in both languages are given, the core and periphery of the concept are analyzed, and the common and distinctive linguistic and cultural components of the concept accumulated in the Ukrainian and English languages are determined.*

Keywords: *concept, linguistic and cultural studies, comparative study of concepts, frame.*

УДК 81'25:623.4

СПЕЦИФІКА ПЕРЕКЛАДУ НАЗВ ЗБРОЇ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ НА УКРАЇНСЬКУ ТА ЇХ ФУНКЦІОНУВАННЯ В РОЗМОВНОМУ СТИЛІ

Одунтан Данііл Майк

*студент спеціальності «Філологія», спеціалізація «Прикладна лінгвістика»,
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова,*

Україна, м. Миколаїв

daniodun@gmail.com

Науковий керівник – старший викладач Мочалова Наталія

Анотація. *Стаття присвячена розгляду питань перекладу військової термінології з англійської мови на українську. Висвітлено питання використання прийомів транскрипції та транслітерації в перекладі назв зброї. Проаналізовано особливості лінгвістичного освоєння та функціонування військової термінології в розмовному стилі української мови.*

Ключові слова: *назви зброї, переклад, військова термінологія, лінгвістичне освоєння.*

Розвиток перекладу термінологічних систем – явище динамічне, яке відповідає на зміни, які приносить поява нових явищ, котрі потребують термінів та опису. Поява нових видів озброєння та активне застосування різних видів зброї, надісланої союзниками України з початку 2022 року спонукає мовознавчі дослідження і забезпечити точний переклад термінології цієї галузі для навчання, ухвалення рішень, комунікацій між військовими підрозділами, для потреб військово-цивільного співробітництва та ін. Адекватність перекладу військових термінів та матеріалів передбачає, перш за все, пошук найкращих відповідників до назв зброї. Також швидке поширення інформації в сучасному світі спричиняє наявність варіантів цих термінів, що функціонують серед користувачів ще до того, як мовознавці запропонують офіційні терміни. Це, у свою чергу, впливає на частотність, яка визначає мовну норму.

Наукові питання теорії та практики військового перекладу висвітлені в працях українських вчених, зокрема, засновників шкіл перекладознавства Р. П. Зорівчак, В. І. Карабана, Н. Ф. Клименко, М. О. Новікової, які ґрунтовно висвітлюють фундаментальні питання теорії перекладу, та низки інших

дослідників, чиї праці торкаються ряду практичних питань: В. В. Балабіна, Н. П. Ветлова, М. К. Гарбовського, О. Г. Князевої, В. М. Лісовського, Л. Л. Нелюбіна, О. М. Нікіфорової, Г. М. Стрелковського, Г. О. Судзіловського, О. В. Юндіної та ін.

Мета статті – проаналізувати способи перекладу термінів назв озброєння з англійської мови на українську та особливості функціонування цих термінів у розмовному стилі.

Особливостями військової лексики є те, що вона представляє собою «сукупність усіх елементів сфери військового спілкування, що віддзеркалюють вплив культурних, історичних, територіальних, вузькоспеціальних та інших екстралінгвістичних факторів, що знаходять свій словесний вияв у конкретних виразах, які іноді здатні створити нездоланий лінгвокультурний бар'єр для перекладача» [1, с. 12]. Відтак, для адекватного перекладу військової термінології потрібне розуміння не лише структури терміна, а й нашарувань низки чинників, які не можна відкинути без втрати значення при перекладі.

В. В. Балабін визначає військову лексику як особливий вид «спеціальної лексики, оскільки в силу специфічної комунікативно-функціональної спрямованості вона перебуває на стику двох функціональних стилів мови – офіційно-ділового та науково-технічного» [цит. за: 3, с. 18]. Відтак, дослідники виділяють три основні групи військової лексики:

- військову термінологію, що означає поняття, які пов'язані безпосередньо з військовою справою, збройними силами, способами ведення збройної боротьби і т.д.;
- військово-технічну термінологію, яка включає науково-технічні терміни;
- емоційно забарвлену військову лексику (сленг), представлену словами і сполученнями, які часто вживаються в основному в усній розмовній мові американських військовослужбовців і є фактично стилістичними синонімами відповідних військових термінів [3, с. 18].

Найбільше уваги потребує переклад саме військових та військово-технічних термінів, тому що саме на них припадає смислове навантаження військових текстів. Найчастіше для перекладу військових термінів використовуються такі способи: калькування, транскрибування, еквівалентний переклад, описовий переклад, експлікація, транслітерування.

Аналіз мовного матеріалу показав, що певна частина військових термінів-назв зброї не має відповідників українською мовою (кирилицею). До таких термінів відносяться ті, що містять аббревіатури, та назви, які увійшли в ужиток англійською мовою (латиницею): *«Від лютого 2022-го допущено до експлуатації у Силах оборони такі відомі у світі моделі, як кулемети MG3 та M-240, снайперські гвинтівки Barrett MRAD та Cyclone HSR, пістолети Beretta M9A1 і Colt M45A1, пістолет-кулемет CZ Scorpion EVO 3A1 та інші. Серед стрілецької зброї допущеної до експлуатації з березня 2022 року є й новинки вітчизняного виробництва. Зокрема, автоматичні гвинтівки різних модифікацій UAR-15, кулемет Laska-K2, великокаліберні гвинтівки Snipex Monomakh і Snipex Alligator».*

Лінгвістичне освоєння деяких іншомовних слів, які є військовими термінами, в розмовному стилі відповідає принципам милозвучності, наприклад, до назви далекобійних ракет ATACMS додалася голосна «а», що полегшує вимову терміна: *«“Сьогодні особлива вдячність Сполученим Штатам. Наші домовленості з Джо Байденом виконуються дуже влучно – «Атакамси» себе показали”, – зазначив Президент».*

Слід зауважити, що поруч з офіційним перекладом назв зброї функціонують терміни, які притаманні військовому аргю і використовуються не лише в усному мовленні неформального спілкування в середовищі військовослужбовців, але й часто зустрічаються в дописах на сторінках журналістів, блогерів, волонтерів, аналітиків та інших користувачів соціальних мереж. Наприклад, зенітний ракетний комплекс ППО та ППО IRIS-T SLM військові, а слідом за ними й журналісти ласкаво називають «іриска», а легку

буксирувану гаубицю М777 – «три сокири»: *«Ще одна Іриска для захисту нашого неба від Німеччини. Дякуємо за це нашим союзникам! В пакет допомоги також включено: – 1 ЗРК IRIS-T SLM»*; *«"Три сокири" рубують рашистів на тріски. Лівий берег Херсонщини, як і решта тимчасово окупованих територій, мають і будуть звільнені, переконані українські захисники. Наші гармати на М777, що уражають ворожі позиції на півдні, докладають максимум зусиль, аби це сталося якнайшвидше»*.

Функціонування назв зброї в мовленні користувачів соцмереж відрізняється від норми, зафіксованої в офіційних документах Міноборони України, та офіційних правил, запропонованих мовознавцями, якими користуються журналісти. Для перекладу назв зброї найчастіше зустрічається транскрипція і транслітерація. Попри те, що транскрипція на сучасному етапі розвитку перекладознавства вважається більш точним прийомом перекладу власних назв, серед дописів та в усному вжитку користувачів зустрічаються відмінні варіанти, наприклад, «хаймарс» і «хімарс»: *«В нас є Хімарси, які завдяки досвіду, координації та майстерності змогли стати на рівень більш потужним "Калібрам" та С-300, яких досі у росіян більше»*; *«Владімір Владімірович відсижувався у бункері й щолкав оріхоколом дерев'яні ХІМАРСи, виковирюючи з лушпиння залишки русской армії»*; *«Ой, на горі та й женці жнуть... А попід горою... попід горою хаймарси і абрамси і бредлі...»*; *«Якось ми просили джавеліни, але нам джавелінів не дали, а дали каски»*.

Потім ми просили Хаймарси, але Хаймарсів нам не дали, а дали джавеліни

Потім ми просили абрамси й леопарди, але абрамсів нам не дали, а дали хаймарси

Потім ми просили петріоти, але нам їх не дали, але дали абрамси й леопарди

Потім ми просили касетні боєприпаси, але нам їх не дали, а дали петріоти...

*Потім ми просили F-16. Але нам їх не дали, а дали касетні боєприпаси...
На всьо своя година...».*

Особливостями функціонування таких термінів у розмовному стилі значно впливають мовні помилки користувачів: наявність чи відсутність лапок, правопис з великої чи малої букви, написання латинкою термінів, які вже увійшли у вжиток кирилицею: «ЗСУ: Подякували. Старишина просив ще «Джавелінів»; «Литва, Латвія та Естонія (накують «Стінгери» для відправки в Україну): Нііііі, можна сцяааатиши!!!!»; «Старишина: Б***! А я «Байрактари» рахував! (Все бросає і йде рахувати “Spectator-и»); «Старишина ЗСУ (рахує кумулятивні набої до гранатомета Mark 19): Собірала в огороде маааать... Красную смородінууу... Снова син уєхал ваєвааать... Умірають за родінууу...»; «НЛАВИ дуже завісімі от позиції. Вони мало годяться для сітуативних засад на рускі танки і дуже чуткі до рук»; «Рік тому, коли я тільки прийшов у військо, у нас були лише нлави. [...] І тому тепер ми отримуємо Леопарди. Німеччина нарешті прийняла рішення про передачу перших 2А6»; «Україна може розробити свої “бредлі”, “байрактари” та багато іншого».

Ці приклади свідчать про формування в українській мові шару емоційно забарвленої військової лексики, яка в поєднанні з іншими особливостями усного розмовного мовлення (суржилом) формує частину особливого сленгу українських військовослужбовців. Цю лексику також використовують блогери і навіть офіційні джерела в дописах в соцмережах з різною метою.

Отже, найпоширенішими способами перекладу назв зброї з англійської мови на українську є транскрибування, калькування та транскрибування. Освоєння мовцями іншомовних слів-термінів на позначення назв зброї позначене помилками в написанні та вимові, які, однак, є частиною військового сленгу та активно вживаються не лише в усному мовленні військових, а й у дописах користувачів соцмереж.

Дослідження способів перекладу військової термінології як основи військових текстів і термінологічної системи, що динамічно розвивається, мають перспективи, зокрема в пошуках способів перекладу назв зброї, які в офіційних текстах вживаються без перекладу і пишуться мовою країни-виробника.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- [1] Артюх В. До питання особливостей перекладу військової лексики. Теоретична і дидактична філологія. 2010. № 8. С. 15. URL: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Tidf/2010_8/11_21.pdf (дата звернення: 10.04.2024)
- [2] Балабін В. В. Загальнонаукові основи теорії військового перекладу. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського*. Серія: Філологія. Соціальні комунікації. 2018. Том 29 (68). № 1. С. 85–89.
- [3] Бойко Ю. П., Долинський Є. В. Особливості перекладу англійської військової термінології. Збірник наукових праць *Актуальні проблеми філології та перекладознавства*. 2020. Вип. 20. С. 17–21.
- [4] Військова лексика як різновид спеціальної лексики. URL: https://knowledge.allbest.ru/languages/3c0b65625b2bc78a4c53a89421206d36_0.html (дата звернення: 11.04.2024)
- [5] Особливості перекладу військової термінології. URL: https://revolution.allbest.ru/languages/00249822_0.html (дата звернення: 10.04.2024)

Джерела ілюстративного матеріалу

- [1] Понад 60 зразків стрілецької зброї допущено до експлуатації у Силах оборони України з березня 2022 року. URL: <https://www.mil.gov.ua/news/2024/05/13/ponad-60-zrazkiv-strileczkoi-zbroi/> (дата звернення: 13.05.24)
- [2] “Атакамси себе показали”: Зеленський підтвердив використання Україною ракет ATACMS. URL: https://lb.ua/society/2023/10/17/579966_atakamsi_pokazali.html (дата звернення 10.04.24)

- [3] Фейсбук-сторінка військовослужбовця Alex N Alex Noyt, допис від 27.10.23. URL: <https://www.facebook.com/photo/?fbid=7080546115298695&set=a.314345711918803> (дата звернення: 10.05.24)
- [4] Фейсбук-сторінка Міністерства оборони України, допис від 27.06.23. URL: <https://www.facebook.com/MinistryofDefence.UA> (дата звернення: 08.05.24)
- [5] Фейсбук-сторінка блогера Serg Marco, допис від 15.08.23. URL: <https://www.facebook.com/serg.marco> (дата звернення: 08.05.24)
- [6] Фейсбук-сторінка Костянтин Тетерін, допис від 03.10.22. URL: <https://www.facebook.com/kostiantyn.teterin> (дата звернення: 08.05.24)
- [7] Фейсбук-сторінка журналіста і блогера Віталія Чепіноги (Cherupnoga Vitalii), допис від 11.06.23; 08.07.23. URL: <https://www.facebook.com/profile.php?id=100089827690415> (дата звернення: 08.05.24)
- [8] Фейсбук-сторінка волонтера і військового Мартина Бреста, допис від 24.01.22; 04.02.22; 10.02.22. URL: <https://www.facebook.com/profile.php?id=100006448650648> (дата звернення: 08.05.24)
- [9] Фейсбук-сторінка військового і блогера Сергій Сергійович Saigon, допис від 13.03.22/ URL: <https://www.facebook.com/SaigonWriter> (дата звернення: 08.05.24)
- [10] Фейсбук-сторінка «Демократична сокира», допис від 25.01.23. URL: <https://www.facebook.com/sokyra.space> (дата звернення: 08.05.24)
- [11] Фейсбук-сторінка блогера Serg Marco, допис від 24.01.24. URL: <https://www.facebook.com/serg.marco> (дата звернення: 08.05.24)

Author: **Daniel Michael Oduntan**

“SPECIFICITY OF THE TRANSLATION OF WEAPON NAMES FROM ENGLISH TO UKRAINIAN AND THEIR FUNCTIONING IN A CONVERSATION STYLE”

Abstract. *The article is devoted to consideration of the translation of military terminology from English to Ukrainian. The issue of using transcription and transliteration techniques in the translation of weapon names is highlighted. Peculiarities of linguistic development and functioning of military terminology in the conversational style of the Ukrainian language are analyzed.*

Keywords: *names of weapons, translation, military terminology, linguistic development.*

УДК 81`23

КРИТЕРІЇ ЯКОСТІ ЗНАНЬ: ЧАТ GPT ЯК ІНСТРУМЕНТ ФАКТЧЕКІНГУ

Оніщенко Аліна

*студентка спеціальності «Філологія», спеціалізація «Прикладна лінгвістика»,
Одеський національний університет імені І.І. Мечникова,*

Україна, м. Одеса

alina.onishenko02@gmail.com

Науковий керівник – доктор філологічних наук, професор Яроцька Галина

Анотація. Робота присвячена аналізу критеріїв істинності та верифікації медіатекстів за допомогою чату GPT в якості допоміжного інструмента. Чат GPT є альтернативною частиною сучасного фактчекінгу, але поки що не може виступати повноцінним інструментом протидії. Результати дослідження свідчать, що чат дійсно може розпізнавати певні викривлення інформації та маніпулятивний характер повідомлень, але алгоритму бракує повноцінної здатності до повного та точного аналізу; це підкреслює необхідність подальшого вдосконалення інструменту та проведення експериментів. Загальна тенденція опитування підтверджує, що переважна більшість опитаних українців обізнані та занепокоєні впливом дезінформації на сучасний світ (75%), незалежно від соціальних категорій, таких як вік чи освіта.

Ключові слова: фактчекінг, теорія істини, інфомедійна грамотність, чат GPT.

Цінність інформації в якості ресурсу в умовах постіндустріального суспільства значно підвищилася, що зумовило широкий попит та доступ до її різномаїття. Базування економіки стає все більше орієнтовним на інформацію та знання, а брак цього стратегічного ресурсу призводить до істотних втрат у всіх галузях. Проте, легкість доступу та швидкість розповсюдження роблять контроль над небажаною інформацією неможливим та дезінформація стає надзвичайно актуальною проблемою, яка потребує сучасних підходів та методів вирішення, що відповідали б вимогам та викликам дійсності. Одним із таких новітніх підходів є спроба використання чату GPT, що з моменту свого створення показав себе як універсальний помічник.

У зв'язку з цим, дослідження штучного інтелекту потенційно відкриває нові можливості протидії дезінформації. Наше дослідження має значення для

розвитку сучасних засобів перевірки інформації та підвищення рівня медійної грамотності в суспільстві, що і зумовлює **актуальність** роботи. Основна **мета** роботи полягає в аналізі критеріїв істинності та верифікації медіатекстів за допомогою чату GPT в якості допоміжного інструмента.

Інформація у сучасному суспільстві є невід'ємної складовою, що впливає на всі сфери життя людини. Досліджуючи термін «інформація», неможливо оминати революційні дослідження поняття з поглядів різних дисциплін, так як «інформація» стала ключовим, міждисциплінарним феноменом. Наразі наукових визначень поняття існує безліч, і сформулювати одне універсальне означення не є можливим, та варто зазначити, що вперше термін було введено та окреслено математиком Клодом Шенноном у статті «Математична теорія комунікації» у 40-х роках XX ст. За його визначеннями, інформація – сукупність різних видів повідомлень; інформація – комунікація і зв'язок, в процесі яких встановлюється неясність [2, с. 25]. Багатогранність підходу дозволяє використати потенціал поняття задля розвитку суспільства та науки, а дослідження аспектів поняття «інформація» відображає різнобічність його розуміння, що відкриває широкі можливості для вивчення, використання та розвитку в різних галузях знань.

Зі становленням інформаційного суспільства формується інформаційно-комунікаційний простір. Активне поширення інформаційно-комунікаційних і комп'ютерних технологій та їх вплив на суспільство стало однією з проблем міждисциплінарних досліджень, оскільки є безпосередньо пов'язаними з майбутнім людства. В цьому контексті, Інтернет є вагомим джерелом інформації, до якого люди по всьому світу мають доступ. Хоча це означає, що нам відкрито вільний доступ до різноманіття джерел, це також значить, що опублікована інформація не завжди є надійною чи точною, оскільки її міг написати будь-хто. Одним із найсерйозніших явищ є розповсюдження дезінформації в Інтернеті. Процесом дезінформації називають поширення свідомо неправдивої, в певний спосіб викривленої інформації, задля введення в

оману суспільства, конкурентів, політичних опонентів і т.д. Дезінформацією також називається процес поширення провокаційних хибних повідомлень через ЗМІ та інші джерела з метою впливу на громадськість [1]. За масштабністю проблематики та можливих наслідків дезінформація як явище перетнуло межу інформаційної безпеки та є частиною саме соціальної безпеки.

Під час пошуку ресурсів для оцінки інформаційних джерел на виявлення можливих фейків людина може натрапити на певні інформаційні матеріали, які будуть добре вписуватися у її світоустрій. Проте відповідальність за оцінювання точності та достовірності інформаційних джерел завжди лежить безпосередньо на споживачі. Однак в цьому питанні людська здатність пізнавати виявляється недосконалою у вирішенні задач складніших, ніж отримання та накопичення нових знань або прийняття раціональних рішень – обставини сучасності потребують постійної перевірки інформації [5].

Для того, щоб інформація дійсно правильно функціонувала в будь-якій системі, існують певні прийоми для перевірки істинності, що допоможуть оцінити її якість та істинність та мінімізувати шанси стати жертвою впливу дезінформації. Одним з найголовніший показників є підпорядкованість інформації законам логіки. Істинна інформація має бути осмисленою, відповідати доведеним фактам та не порушувати наших особистих уявлень про те, що могло би мати місце в дійсності. Крім того, щоб вважатися істинною, інформація повинна відповідати певним властивостям, з яких можна виділити: достовірність, повноту та новизну. Достовірність – властивість інформації, яка визначає ступінь об'єктивного, точного відображення подій та фактів. Повнота інформації визначає її достатність для цілкового розуміння контексту. Новизна інформації як властивість висвітлює значущість, доречність та те, чого раніше не існувало в нашій системі – інформація, що вже відома суб'єкту (тобто тотожна тій, що вже відома пам'яті) не вважається новою [5]. Таким чином, розрізнення достовірної інформації від недостовірної є надзвичайно

актуальною та майже необхідною навичкою, яку можна та потрібно розвивати в умовах сучасності.

Матеріалом для проведення експерименту, що складався з двох частин, став відомий текст-розсилка: *«У США автор книги про сімейну гармонію «Як зберегти шлюб» застрелив свою дружину та виклав у Facebook фотографію трупа. Дейл Карнегі помер у повній самоті, Бенджаміна Спока його власні сини хотіли влаштувати в будинок для людей похилого віку, Марія Монтессорі віддала свого сина в прийомну сім'ю, відчуючи, що її призначення на цій землі – присвятити себе чужим дітям, а корейська письменниця, автор бестселерів «Як бути щасливим» повісилася від депресії. Це все, що вам треба знати про різноманітні тренінги особистісного зростання, езотеричних гуру, коучів, бізнес-тренерів та ін.»*. Для того, щоб мати змогу об'єктивно оцінити результати експериментів, перед проведенням було проаналізовано текст матеріалу та твердження, що в ньому містяться. Подібні повідомлення створюються з метою викликати емоційну реакцію і мають маніпулятивний характер – в нашому випадку, кожне твердження було певним чином викривлено та потребувало додаткових перевірки та контексту. Людина, база знань якої не містить детальної інформації про цих особистостей та їх діяльність, може не мати об'єктивних підстав не повірити вмісту повідомлення, якщо вона випадково натрапить на такий матеріал.

Однією з частин нашого дослідження став експеримент з чатом GPT. ChatGPT – це складний чат-бот, який здатний розуміти й інтерпретувати запити користувачів та генерувати відповіді природною людською мовою. Чат є моделлю глибокого навчання, які можуть генерувати високоякісний текст, зображення та інший вміст на основі даних, на яких їх навчали [6]. Технологія має потенціал для значного скорочення часу, необхідного для виконання дослідницьких завдань та навичок, та може зробити авторів традиційних досліджень застарілими. З моменту створення, чат GPT показав себе як універсальний помічник [4]. Потенційно, технології подібні чату, що не

вразливі до маніпулятивних впливів так, як до них вразливі люди, можуть ефективно використовуватися для верифікації матеріалів, що є надзвичайно актуальним в наш час. На підставі цього, постає питання: чи може чат GPT бути корисним та дієвим інструментом перевірки та протидії подібних маніпулятивних медіатекстів?

Чату було надано інструкцію та матеріал, який він мав проаналізувати та оцінити на вміст дезінформації. Дотримуючись принципів написання промптів (певна команда або запитання, надане чату GPT для отримання релевантної відповіді), було створено спеціальні запити для оцінки чату як інструменту – оцінка ефективності чату як інструменту верифікації проводилася з оперттям на власний аналіз матеріалу.

Аналізуючи відповіді, чат частково зміг визначити викривленість інформації в твердженнях: під час оцінки, він зміг вірно ідентифікувати деякі неточні моменти в матеріалі. Інакше кажучи, чат вибірково вловив деякі викривлення в своїй оцінці, але алгоритм все одно не зміг забезпечити точний та повний аналіз, що вже дещо зменшує якість чату як самостійного інструменту. Відповідь чату заохочує перевірити матеріал самостійно та використовувати більш критичний підхід, що є корисною порадою від інструменту, але водночас підкреслює що потенційно самостійного аналізу недостатньо. Кращі результати чат показує саме при виявленні маніпулятивних елементів: чат вдало охарактеризував матеріал як маніпулятивний та загрозливий й навіть надати контекст для критичного осмислення отриманої інформації. Чат підкреслив значення ретельності та обережності при сприйнятті сформованих в такий спосіб медіатекстів, що є важливим аспектом аналізу інформації. Загалом, на основі отриманих результатів можна зробити висновок, що чат дійсно може розпізнавати певні викривлення інформації та маніпулятивний характер повідомлень, але алгоритму бракує повноцінної здатності до повного та точного аналізу; це підкреслює необхідність подальшого вдосконалення інструменту та проведення експериментів.

Другим методом дослідження стало опитування, що було спрямоване на виявлення рівня сформованості медіаграмотності опитуваних. Тема дезінформації набула особливої актуальності в контексті сучасності українців – сьогодні фейки є неминучою, зростаючою тенденцією, що становить серйозну загрозу. Шляхом анкетування, було опитано 48 українців. Опитування проводилося з особами різних вікових категорій та з різними рівнями освіти. Запитання, що були поставлені, націлені саме на суб'єктивну оцінку респондентом своєї здатності аналізувати та сприймати інформацію.

Загальна тенденція опитування підтверджує самооцінку респондентів про свою здатність критично оцінювати інформацію: переважна більшість опитаних українців обізнані та занепокоєні впливом дезінформації на сучасний світ (75%), незалежно від соціальних категорій, таких як вік чи освіта. Важливим аспектом опитування також виявилось те, що респонденти досить добре виявили наявність дезінформації в матеріалі та показали упереджене ставлення (рис. 1), але при цьому опитувані мали гірші результати саме в верифікації правдивих деталей в медіатексті.

Рисунок 1 – Результати опитування щодо оцінки матеріалу респондентами

Загалом, тенденція опитування підтверджує важливість значення критичного мислення та обізнаності людей щодо основних критеріїв оцінки інформації. Це свідчить про важливість посилення уваги до розвитку медійної грамотності, зокрема навичок критичного аналізу та оцінки інформації серед громадян усіх вікових та освітніх груп задля зниження вразливості до впливу дезінформації. Опитувані, незалежно від соціальних категорій, досить добре показали вміння оцінювати провокативні матеріали, в тому числі на наявність викривленої інформації.

Наразі можна стверджувати, що фактчекінг в умовах сучасності є надзвичайно корисною навичкою, яку можна та потрібно розвивати – це ключова стратегія протидії дезінформації. Підвищення загального рівня медійної грамотності та навичок критичного мислення для суспільства в умовах інформаційно-комунікаційного простору є вкрай необхідним, незважаючи на доволі позитивні результати дослідження. Чат GPT є альтернативною частиною сучасного фактчекінгу, але поки що не може виступати повноцінним інструментом протидії. Є моменти, в яких можливості чату виявляються не такими ефективними як обізнаної, свідомої щодо свого пізнання людини, з іншого боку, показники чату випереджають своїми об'єктивністю та відсутністю вразливості. Знаючи ці особливості та враховуючи їх, можна зробити висновок, що чат GPT є радше ефективним допоміжним інструментом.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- [1] Павленко Т. А. Дезінформація: поняття, ознаки, перспективи протидії. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. №. 7. Р. 337–339. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-7/80> (дата звернення: 01.05.2024).
- [2] Слінько Т. М. Сучасні означення інформації. *Право.UA: наук.-практич. журн.* 2016. Т. 2. С. 23–29.
- [3] Шкурат А. С. Інформація крізь призму теорії інформації та мовознавства. *Наукові праці. Філологія. Літературознавство*. 2008. Т. 70, № 57. С. 103–107.

- [4] Lund B. D., Wang T. Chatting about ChatGPT: how may AI and GPT impact academia and libraries? *Library Hi Tech News*. 2023. URL: <https://doi.org/10.1108/lhtn-01-2023-0009> (дата звернення: 01.05.2024).
- [5] Sperber D., Mercier H. The enigma of reason. Harvard University Press, 2019. 408 p.
- [6] Zong M., Krishnamachari B. A survey on GPT-3. 2022. P. 1–11. URL: <https://doi.org/10.48550/arXiv.2212.00857> (дата звернення: 01.05.2024).

Author: **Onishchenko A. V.**

KNOWLEDGE QUALITY CRITERIA: CHATGPT AS A FACT-CHECKING INSTRUMENT

Abstract: *The work is devoted to the analysis of knowlege criteria and verification of media texts using ChatGPT as an auxiliary instrument. ChatGPT is an alternative part of modern fact-checking, but so far it cannot act as a full-fledged countermeasures tool. The results of the study show that the chat can indeed recognize certain distortions of information and the manipulative nature of messages, but the algorithm lacks a full-fledged ability for a complete and accurate analysis; this emphasizes the need for further improvement of the instrument and conducting experiments. The general trend of the survey confirms that the vast majority of surveyed Ukrainians are aware of and concerned about the influence of disinformation on the modern world (75 %), regardless of social categories such as age or education.*

Key words: *fact-checking, theory of truth, infomedia literacy, ChatGPT.*

УДК 316.613.434

ОНОМАСІОЛОГІЧНА СТРУКТУРА ОДИНИЦЬ НА ПОЗНАЧЕННЯ АГРЕСІЇ НА ОСНОВІ ЛІНГВІСТИЧНОГО АНАЛІЗУ ДРАМАТИЧНОГО ТВОРУ

Панчук Людмила

*аспірант кафедри культурології та філософії культури,
старший викладач кафедри германських мов і перекладу,
Національний університет «Одеська політехніка», Одеса, Україна*

l.v.panchuk@op.edu.ua

ORCID: [0000-0001-9545-7473](https://orcid.org/0000-0001-9545-7473)

*Науковий керівник – доктор філологічних наук, доцент **Громко Тетяна***

Анотація. *Стаття аналізує взаємодію між мовним виразом агресії та соціокультурним контекстом в драматичних творах. Вона досліджує різноманітні лексичні та семантичні прийоми, використані автором драми «Віденська кава» Д. Корчинським для передачі емоцій та ідей героїв, підкреслюючи їхню соціальну ідентичність та мовленнєвий стиль. Засоби мовленнєвої експресії відображають різні аспекти агресивного спілкування, що створює напружену атмосферу та конфліктні ситуації в текстах.*

Ключові слова: *мовний вираз, агресія, драма, соціокультурний контекст, лексичні прийоми, мовленнєва експресія.*

Вступ. Функціонування мови як засобу впливу репрезентує тісний зв'язок між лінгвістичною вербалізацією та культурно-історичним розвитком суспільства. Відображення в мовних одиницях не лише інформації, а й культурного потенціалу, соціальної поведінки та інших аспектів демонструє, що мова може впливати на підсвідомість людей, формуючи їхні уявлення та переконання. Це підкреслюється висновками німецького філософа, культуролога та соціолога, представника Франкфуртської школи Герберта Маркузе про вплив суспільства на підсвідомість людини. Аналізуючи стан суспільства та цивілізацію в своєму творі «Структура інстинктів і суспільство: Філософське дослідження Зигмунда Фрейда», він пише: «Людина як така повністю втратила здатність опиратися тиску суспільству, ба більше, навіть

здатність на свідомому рівні відчувати цей тиск» [1] і далі пропонує шукати причину невдоволення реальністю на рівні підсвідомого.

Основна частина. Значення лінгвістичних досліджень у вивченні вираження агресії очевидне, оскільки мова відображає культурні цінності суспільства та є ключовим аспектом його розвитку [2]. Дослідження ономасіології мовних виразів агресії має на меті виявлення процесів відображення уявлень і досвіду різних етнокультурних груп під час номінації, що виходить за межі лінгвістики та досліджується у контексті лінгвокогнітивістики [3]. Зокрема, сучасні дослідження в лінгвістиці базуються на досягненнях у галузі когнітивної лінгвістики, теорії комунікації та номінації [4, 5]. На основі лінгвістичного аналізу окремого художнього твору ономасіологічна структура одиниць на позначення агресії показово репрезентує мовленнєву вербалізацію драматичного твору, що й демонструє наша розвідка.

Лінгвістичний аналіз конкордансу драматичного твору формує модель вербальної поведінки героїв п'єси. В об'єктиві нашої уваги п'єса «Віденська кава» сучасного драматурга, політичного та суспільного діяча Дмитра Корчинського, де така модель репрезентує т.зв. агресиви на основі безпосередніх діалогів між персонажами. У цьому аналізі ми звернемо увагу на лексико-семантичні та стилістичні засоби, які передають емоційний стан, світогляд та рівень самосвідомості в структурі соціальних відносин, що переважно проявляються в процесі комунікації.

Дмитро Корчинський використовує історичний факт, що у Відні на початку XX століття жили такі видатні особистості, як Зігмунд Фройд, Лев Троцький, Йосип Сталін та Адольф Гітлер, і пропонує фантазійну сцену їх можливої зустрічі в одній із кав'ярень. Всі, крім Фройда, ще не відомі світові як видатні особистості, і їх зустріч в кав'ярні стає початком неймовірних пригод і змін у XX столітті.

Фабула драматичного твору така: Дія відбувається у віденській кав'ярні, де збираються різні особистості: маляр-невдаха Адольф, провінційний

журналіст Лев, психіатр Зигмунд та семінарист Йосип. Вони п'ють каву, яку готує для них кельнерка Христина, молода дівчина з Галичини. Під час цієї несподіваної зустрічі герої розмовляють, діляться своїми думками та переживаннями, а також проявляють увагу до Христини. Через її привабливість та обслуговування всі гості, крім Фрейда, закохуються в неї. Саме це привертає їх до Галичини. Вони спілкуються, обговорюють події, розкривають свої характери та погляди. Невдовзі їх зустріч в кав'ярні визначить подальший образ XX століття. Таким чином, п'єса «Віденська кава» ігнорує історичні факти та фантазує про можливу зустріч великих особистостей у Відні, створюючи комедійну історію про кохання, конфлікти та долі.

У п'єсі відтворюється взаємодія між представниками різних політичних уявлень, які зустрічаються у кав'ярні та ведуть вербальні суперечки, висловлюючи свої погляди і світосприйняття. Діалог між митцем Адольфом, який захопився офіціанткою, і впевненим у собі психіатром Зигмундом відбувається у присутності Христини з високими напругами та відчутними взаємними ворожнечами. Усе розпочинається зі «стьобу», тобто насмішки над художніми здібностями Адольфа, коли психіатр, з метою підкреслити його недоліки. На прохання митця до Христини повернутися до нього психіатр, з явно вираженим бажанням пригнітити здібності Адольфа, висловлює свою думку стосовно його творчості *«Зробіть краще фото, Христино. Покладіться на хімію та на оптику, а не мляве лібідо цього молодика і його сублімації щодо такого мистецтва»*.

Слід відзначити, що у діалогах між персонажами п'єси «Віденська кава» автор вдається до широкого спектру лексичних та семантичних засобів для передачі різноманітних емоцій та ставлень героїв. Слова та вирази, вибрані автором, відображають не лише повсякденність спілкування, а й комплексні емоційні та ідеологічні підтексти, які визначають характер взаємодії між персонажами.

У мовленнєвому аспекті привертають увагу стилістичні прийоми, які використовуються для підкреслення індивідуальних особливостей кожного персонажа та їхнього світогляду. Наприклад, різноманітність лексичних виразів та мовних засобів, що використовуються різними персонажами, вказує на їхню унікальність та різноманітність мовленнєвого стилю.

У п'єсі «Віденська кава» також можна помітити тонкий відтінок соціальної ідентичності кожного персонажа через їхні мовленнєві особливості. За допомогою лексичних засобів та структури діалогів автор передає рівень самосвідомості, соціальний статус та інші важливі аспекти особистості кожного героя. Для прикладу – фрагмент мовлення Адольфа: *«Спочатку ви тягнете свої пазурі до наших жінок, тоді до горла нашої нації, тоді вгризаєтесь в печінку нашої раси. Спочатку ви обмежуєтесь психозами, а потім об'являєте психозом кожне прагнення душі. Ви лікуєте хворого смертю, ви злий, ви – злий і знахабнілий дідуган і належите до злісної породи паразитів на тілі нашої країни»*. А ось репліка Зигмунда: *«Це ви мені закидаєте пазурі, смерть і паразитизм?! Ви, який прагне вбити кожного не згодного з вами як тільки послабне поліцейний контроль?! Я добре знаю таких, як ви, завсідників політичних збіговиськ, противників усього нового, оборонців традиційного варварства»*.

Мовлення героя Адольфа апріорі складає про нього враження агресивної людини, такої, що здатна висловлювати образи, характеризуючи співрозмовників: *«Ви не просто шахрай, ви – носій ідеї шахрайства, ідейний розпусник, що прагне розбестити усе, чого торкається»*. З неприхованою агресією виступають усі персонажі драми: *«А ви – нездара, який намагається дворовим політикуванням приховати відсутність таланту»* (Зигмунд); *«Десь на цьому етапі розвитку сюжету ти мав би невміло вбити товариша Зигмунда і піти на каторгу. А може зараз і товариша Лева?! Хоча ні, два трупи у кав'ярні екшену стиль, який ще не вигадали... Так ось, Зигмунд у труні,*

ти на каторзі...» (Йосип); *«Божже, нехай вже буде війна, ніж їхнє майбутнє. Мені здається я вмираю коли вас слухаю»* (Христина).

Особливістю мовленнєвого стилю драматурга Дмитра Корчинського є створення конфліктних ситуацій та поглибленню розбіжностей у взаємовідносинах, оскільки він передає негативне ставлення та ворожість через словесні атаки, не виявляючи відкритого фізичного насильства.

У тексті п'єси використано слова, які є типовими вербалізаторами навіть пасивної агресії – форми агресивної поведінки, яка виявляється через мовні прояви, такі як критика, образи, зневажливі коментарі тощо, без безпосереднього вияву фізичного насильства або прямої загрози. Так, у тексті використано слова, які передають негативне ставлення та ворожість до адресата. Наприклад: *пазурі, горло, вгризатись* вказують на агресивність та насильство в мовленні, вони метафорично передають злість та ворожість. Деякі слова такого плану агресії, такі як *паразити, вбивати, завідники, розпусники та нездара*, використовуються для образливого оцінювання особистості адресата, що є характеристикою пасивної агресії.

Вказані та інші слова є типовими вербалізаторами пасивної агресії й використовуються для висловлення ворожості, негативних оцінок та агресивного ставлення до адресата. Власне, їхня ономазіологічна структура виражаються через набір формантів та особливі дериваційні елементи творення образливих слів (*збіговисько, марнолюбці, негідник, облуда* та ін.) та виразів (*соціальні пороки, марні сподівання, встромити олівець у вухо, прагнути переплюнути сатану* тощо), що є характеристикою пасивної форми агресії, оскільки не надають прямої загрози, але передають ворожість та неприязнь. Так, *збіговисько* містить у собі корінь *збіг-*, який може вказувати на негативний аспект або характер особи. Також можуть бути використані дериваційні елементи, які надають слову певного відтінку або значення, наприклад, *негідник* від слова «гідний».

Додатково до цього, ономасіологічна аналізує структуру слів і виразів, що виражають агресію, зокрема шляхом розгляду формантів та дериваційних елементів у їх створенні. Наприклад, у композиті «марнолюбець» формант *марн-* може вказувати на негативне ставлення, а дериваційний елемент *-любець* додає до слова певну іронію або сарказм. Такий аналіз допомагає розуміти, які мовні засоби використовуються для вербалізації агресії та виявлення їхнього впливу на сприйняття мовлення.

Висновки. Вивчення мовної агресії відображає тісний зв'язок між лінгвістичною вербалізацією та культурно-історичним розвитком суспільства, демонструючи вплив мови на підсвідомість та переконання людей. Дослідження ономасіології мовних виразів агресії має на меті виявлення процесів відображення уявлень і досвіду різних етнокультурних груп, що виходить за межі лінгвістики, базуючись на досягненнях у галузі когнітивної лінгвістики та теорії комунікації. У п'єсі «Віденська кава» автор проникає в глибину міжособистісних взаємодій, в яких персонажі, представники різних соціальних та політичних світоглядів, виражають свої погляди та взаємні ворожі відносини через вербальні конфлікти. Текст демонструє великий спектр лексичних та семантичних засобів, що використовуються для передачі емоцій та ставлень героїв, показуючи їхню унікальність та індивідуальність мовленнєвого стилю. Такі прийоми мовленнєвої експресії створюють тонку мережу соціальної ідентичності та підкреслюють актуальність агресивних вербальних виразів у вираженні конфліктних ситуацій та емоцій.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- [1] Маркузе Г. Структура інстинктів і суспільство: Філософське дослідження вчення Зигмунда Фрейда / пер. О. Юдін. Київ : Ніка-Центр, 2015. 248 с.
- [2] Augoustinos M., Walker I., Donaghue N. Social Cognition: An Integrated Introduction. London : Sage Publications Ltd, 2014. 386 p. URL :

<https://au.sagepub.com/en-gb/oce/social-cognition/book237533#preview>

(дата

звернення: 02.05.2024).

- [3] Дзвінчук В. І., Качмар Д. О. Агресіологія: міждисциплінарні засади. Івано-Франківськ : Місто НВ, 2019. 300 с.
- [4] Дроздов О. Агресіологія як міждисциплінарна галузь наукових досліджень. *Соціальна психологія*. 2006. № 1 (15). С. 43–49.
- [5] Качанова Ю. В. Агресивність та агресія як соціологічні категорії. *Наукові праці*. 2010. Т. 146. Вип. 133. С. 50–54.
- [6] Крупа М. Лінгвістичний аналіз художнього тексту. Тернопіль : Підручники і посібники, 2005. 416 с.
- [7] Горпинич В. О. Сучасна українська літературна мова. Морфеміка. Словотвір. Морфонологія. Київ : Вища школа, 1999. 206 с.

Author: **Panchuk L.**

ONOMASIOLOGICAL STRUCTURE OF UNITS FOR DEFINING AGGRESSION BASED ON THE LINGUISTIC ANALYSIS OF THE DRAMATIC WORK

Abstract. *The article analyzes the interaction between the linguistic expression of aggression and the sociocultural context in dramatic works. She examines various lexical and semantic techniques used by the author of the drama «Vienna Coffee» by D. Korchinskyi to convey the emotions and ideas of the characters, emphasizing their social identity and speech style. Means of speech expression reflect various aspects of aggressive communication, which creates a tense atmosphere and conflict situations in the texts.*

Key words: *language expression, aggression, drama, sociocultural context, lexical techniques, speech expression.*

УДК 821.161.2

ІМПЛІЦИТНА ІНФОРМАЦІЯ ЯК ВПЛИВОВИЙ ІНСТРУМЕНТ У ТЕКСТАХ НОВИХ МЕДІА (НА МАТЕРІАЛІ ПОПУЛЯРНОГО ПОДКАСТУ)

Полєщук Анна

*студентка спеціальності «Філологія», спеціалізація «Прикладна лінгвістика»,
Одеського національного університету імені І. І. Мечникова*

Україна, м. Одеса

anna.poleshuk29@gmail.com

*Науковий керівник – доктор філологічних наук, професор **Яроцька Галина***

Анотація. Дослідження присвячено аналізу використання імпліцитної інформації як засобу мовленнєвого впливу на матеріалі подкасту «Леся Українка – генійка і кокетка, а не велика нещасна хвора» з ютуб-каналу «Шева, Леся і Франко». З'ясовано, як імпліцитність впливає на адресата, використовуючи різноманітні мовні ресурси. Методом опитування ми дійшли висновку, що радянські міфи поступово зникають зі свідомості українців щодо української літератури. Зокрема, постать Лесі Українки сприймається переважною більшістю як генійка і кокетка, а не велика нещасна хвора.

Ключові слова: імпліцитна інформація, блогосфера, Леся Українка, подкаст, українська література.

Імпліцитна інформація, через свій «прихований» характер повідомлення, безумовно, є найпотужнішим інструментом з усього вибору впливу на аудиторію, адже для адресата та інформація, яка виводиться їм самостійно з тексту, не підлягає спростуванню.

Отже, мовна імплікація – це вербально не виражена інформація, що є важливим аспектом семантики та прагматики спілкування, має багато різновидів (пресупозиції, імплікатури) і є невід'ємною частиною будь-якого висловлювання. Імпліцитність може впливати на адресата, використовуючи різноманітні мовні ресурси. Втім, не варто забувати про зони відповідальності мовця і отримувача, бо не завжди «вгадуванні» смисли адресата є тим, що хотів донести мовець, адже розуміння – це не усвідомлення сказаного/прочитаного, а лише інтерпретація змісту.

Матеріалом нашого дослідження послуговувала блогосфера з подкастами, які стали важливими складовими сучасної медіа-культури, сприяючи свободному обміну думками та зміцненню соціокультурного простору. Через блогосферу виражаються унікальний стиль і культура, які виникли з роками існування в мережі. Розвиток українських подкастів має недовгу історію, але зараз вони активно набирають популярність, особливо після 2022 року, коли українці почали активніше сепаруватися від ворожого медіасвіту, з жагою пізнаючи своє українське, і дедалі розвивати власне середовище. Аудіопрограма є яскравим прикладом тенденції до заохочення українського середовища до культурного контенту та підвищення загальноосвітньої компетенції і обізнаності.

Обраний нами ютуб-канал з подкастами *«Шева, Леся і Франко»* існує ще з 2016 року, проте сама серія підкастів була розпочата лише рік тому. Канал був заснований подружжям «не літературознавців» Дариною Романською і Андрієм Богдановичем, де вони говорять про українських класиків з метою «розбронзувати» їх, зменшивши прірву між звичайною людиною і неосяжними «пам'ятниками» української літератури. Канал налічує 16 випусків тривалістю 35–50 хвилин, аудиторію в 16,1 тис. підписників і сумарно 345 019 тис. переглядів.

Як матеріал аналізу ми використали висловлювання, вилучені з найпопулярнішого подкасту *«Леся Українка – генійка і кокетка, а не велика нещасна хвора»*, який зібрав найбільшу кількість переглядів (135 тис.) на каналі, аби розібрати, чому саме він привернув увагу слухачів. Отже, метою дослідження є з'ясувати, наскільки ефективно використовується імпліцитна інформація на матеріалі подкасту *«Леся Українка – генійка і кокетка, а не велика нещасна хвора»* з ютуб-каналу *«Шева, Леся і Франко»* і в якому вигляді її необхідно подавати.

Слід наголосити, що автори подкасту висувують основну ідею того, що *«Леся Українка таки українська «Шекспіриня», талант з великої літери*

і закликають всіх обнулити своє враження щодо письменниці станом на зараз і наново поглянути на неї свіжим оком». Блогери наводять аргументи і факти, які, на їх погляд, могли б довести їх судження і змінити стереотипні думки аудиторії, які виникали під впливом радянського суспільства.

Ми виявили, що у висловлюванні:

1. *«Якою насправді була Леся»* наявна пресупозиція: ‘люди не знають, яка справжня Леся Українка; та інформація, що в них наявна, є недостовірною й хибною’.

2. *«Я б хотіла, щоб всі знали, що Леся Українка це...»* містить імплікатуру, що ‘подкастерка пропагує той образ Лесі Українки, який би вона хотіла, щоб існував у свідомості людей; пропонує відмовитися від радянського міфу, отже створити новий’.

3. *«Чітко і ґрунтовно розказати вам, що не так із нашими уявленнями»* припускається пресупозиція: ‘з нашими уявленнями щось не так’.

Звернемо увагу, що імплікатурою назви подкасту є те, що мовець має на меті переконати адресата, який дотепер мав сумніви, чи є Леся Українка генійкою і кокеткою, що це є фактом; і заперечити базові знання з української літератури (які, можливо, наявні в них ще з минулого радянського навчання) в свідомості слухачів щодо Лесі, яка не є величною нещасною хворою.

Для того, щоб дослідити, чи справді радянські міфи продовжують існувати у свідомості українців щодо української літератури і дають хибне уявлення про наших великих класиків, ми звернулися до вільного асоціативного експерименту. Ціль цього експерименту – перевірити, з чим українці асоціюють постать Лесі Українки, проаналізувати фонові знання, ставлення інформантів стосовно письменниці.

Варто зазначити, що за віковою категорією і рівнем освіти всі інформанти були поділені відносно однаково (вік: до 25 років – 47,5 %, від 35 років – 52,5 %; освіта: вища – 52,5 %, незакінчена вища – 47,5 %). Отож, більша частина опитуваних відповіла, що захоплюється постаттю Лесі Українки і їм

подобається її творчість (72,5 %). Важливим є те, що 47,5 % вважають Лесю Українкою генійкою і кокеткою, і лише 27,5 % – великою нещасною хворою.

Стосовно ставлення до Лесі Українки зараз і порівняно з інформацією, яка була надана респондентам під час навчання в школі, відповіді розділилися навпіл (так – 47,5 %, ні – 52,5 %). Більш ніж половина відповідей ніколи не чули про серію подкастів «*Шева, Леся і Франко*» (55 %); знали про канал – 25 %, і чули, але не дивились – 20 %. Також, 75 % респондентів взагалі не слухали подкаст під назвою «Леся Українка – генійка і кокетка, а не велика нещасна хвора». Втім, після наведення найголовніших, на нашу думку, висловлювань з подкасту переважна частина, а саме 57 %, погодилися з ними, 23 % не погодилися і 15 % – частково. Суттєвим було питання ставлення до Лесі Українки після прочитання ключових тез із подкасту, і в результаті 56 % опитуваних залишились при своїй думці, а 41 % змінив власне ставлення стосовно письменниці і поетеси на краще.

Отже, на основі експериментального опитування ми можемо зробити висновок про те, що радянські міфи поступово зникають зі свідомості українців

щодо української літератури, бо не зважаючи на вік, рівень освіти і фонові знання, які були надані половині опитуваних під час радянського навчання, переважна більшість респондентів вважає Лесю Українку генійкою і кокеткою, а не великою нещасною хворою. Зрештою, у подкастерів на меті шляхетна і вкрай важлива справа – пропагування наших українських класиків і просування української літератури серед молоді.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- [1] Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики : підручник. Київ : Академія, 2004. 344 с.
- [2] Добровольська М. Б. Поняття імпліцитності та імпліцитної оцінки в лінгвістиці. *Львівський філологічний часопис*. 2019. № 5. С. 55–59.
- [3] Імпліцитні засоби вираження категорії оцінки : тези доп. Міжнар. наук.-практ. конф., 30 березня – 1 квітня 2016 р. Київ, 2016. 795 с.
- [4] Кульженко В. А. «Леся, Шева і Франко»: подкаст для тих, хто прогулював уроки літератури, але хоче знати, чому наші круті. *Детектор медіа*. URL: <https://ms.detector.media/tip-statti/post/31220/2023-02-18-lesya-sheva-i-franko-podkast-dlya-tykh-khto-progulyuvav-uroky-literatury-ale-khoche-znaty-chomu-nashi-kruti/> (дата звернення: 04.02.2024).
- [5] Мирошниченко М. І. Поняття пресупозиції в сучасній лінгвістиці. *Українська термінологія і сучасність* : зб. наук. пр. Одеса, 2009. Вип. 8. С. 41–44.
- [6] Михайлова О. Ю. Блогосфера як інструмент соціокультурних трансформацій у сучасній Україні. *Наукові записки*. 2014. № 4–5. С. 131–140.
- [7] Мірошниченко І. Г. Пресупозиції та імплікатури як засоби стиснення тексту в українському мас-медійному дискурсі. *Вісник дніпропетровського університету*. 2015. № 21(2). С. 85–89.
- [8] Тлумачний словник української мови, орфографічний словник. URL: <https://slovnyk.ua/index.php> (дата звернення: 06.04.2024).

[9] Романська Д. Леся Українка – генійка і кокетка, а не велика нещасна хвора, 2022. *Шева, Леся і Франко*. URL: https://www.youtube.com/watch?v=Y4rX9NYhHU&ab_channel=ДаринаРоманська (дата звернення: 09.11.2023).

Author: **Poleschuk A.P.**

IMPLICIT INFORMATION AS AN INFLUENTIAL TOOL IN NEW MEDIA TEXTS: BASED ON A POPULAR PODCAST

Abstract. *The study is devoted to the analysis of the use of implicit information as a means of speech influence on the material of the podcast «Lesya Ukrainka is a genius and a coquette, not a big unhappy patient» from the YouTube channel «Sheva, Lesya and Franko». The article shows how implicitness affects the addressee using various linguistic resources. Using the survey method, we conclude that Soviet myths are gradually disappearing from the consciousness of Ukrainians regarding Ukrainian literature. Particularly, the figure of Lesya Ukrainka is perceived by the vast majority as a genius and a coquette, not a great unfortunate patient.*

Keywords: *implicit information, blogosphere, Lesya Ukrainka, podcast, ukrainian literature.*

УДК 316.472.4.: 811.111

INTEGRATION OF SOCIAL MEDIA INTO THE PRACTICE OF TEACHING AND LEARNING ENGLISH AMONG 1ST YEAR STUDENTS OF «PHILOLOGY»

Nataliia Ponomarenko

*lecturer of Applied Linguistics Department
Admiral Makarov National university of shipbuilding*

datsko3001@gmail.com

ORCID ID: [0000-0002-2765-8211](https://orcid.org/0000-0002-2765-8211)

Abstract. *Social media integration in English language classes has emerged as a relevant topic, driven by the increasing prevalence of online platforms and their potential impact on education. This study investigates the problem of incorporating social media into English language teaching and learning practices among Ukrainian students.*

The contemporary educational field is witnessing a transformation, driven by the advent of digital technologies and the evolving needs of learners. Social media, characterized by its interactive nature and wide-reaching capabilities, has attracted attention as a promising tool for enhancing language learning experiences. Against this background, this study aims to explore the extent to which social media is integrated into the daily routines of Ukrainian students and its implications for English language education.

The research methodology includes a survey questionnaire administered to first-year students at the Department of Applied Linguistics. Answering a series of nine questions, participants provide information on their familiarity with various social media platforms, frequency of usage, perceived effectiveness for language skill improvement, motivation levels, collaboration with peers, interaction with educators, and examples of social media influence on their English studies.

Analysis of the survey data reveals a diverse pattern of social media platform usage among participants. Instagram emerges as the most popular platform, followed by YouTube and Facebook, which highlights their significant role in language learning activities. Students express varying degrees of motivation and engagement with social media for language improvement with a notable emphasis on reading and listening comprehension skills.

The findings point to the potential of social media to serve as a motivating factor for students, fostering collaborative learning environments and facilitating communication with peers. While some participants express reservations about its efficacy in interacting with educators, the overall attitude leans towards a positive outlook on social media role in English language education.

Keywords: *social media, students, English language classes, language skills, motivation*

Problem statement. Social media encompasses a range of online platforms and tools intended for users to generate, share, and swap user-created content within virtual communities and networks. These platforms function as interactive arenas where people can link up, communicate, and cooperate with one another through the exchange of text, images, videos, and hyperlinks. The increasing prevalence of social media usage among the population in Ukraine has raised questions about how best to integrate it into English language teaching and learning, considering the significance of information and communications technology in education within the country. Given the essential roles that both ICT and English proficiency play in Ukraine's engagement with the globalized world, researchers have prioritized the incorporation of social media into English language education.

Analysis of recent studies and publications. In the contemporary digital era, there has been a notable shift in how learners engage with education, giving rise to new categories of learners such as “digital natives” [8], the “net generation” [7], or “generation Z” [3]. Recent research indicates that this digital-native generation approaches learning differently from previous generations, relying extensively on the Internet for gathering information and communication [2]. Scholars suggest that

social media have played a significant role in the emergence of these new learner types, new learning methods, and novel models of higher education.

Studies investigating the incorporation of social media into English language classes have identified several positive outcomes. Elverici discovers that it has the potential to enrich students' social presence [4], while Ariantini et al. emphasize its ability to enhance language skills, motivation, and critical thinking [1]. Similarly, Zainal and Rahmat support these findings by highlighting social media's capacity to stimulate interest in language learning [12]. Additionally, Lailiyah and Putra point to the advantages of social media for facilitating group collaboration in English for Specific Purposes classes [5]. These studies indicate that integrating social media can serve as a valuable tool for improving various aspects of English language learning.

Higher education has acknowledged the potential benefits offered by Web 2.0 technologies in enhancing student engagement, academic performance, the college experience, and pedagogical methods. Consequently, there has been a push for innovations and adjustments to keep pace with the changing educational sphere [11]. Social media platforms present opportunities for significant transformation, allowing teaching and learning practices to become more social, inclusive, and collaborative. Specifically, tools within social networking facilitate the process of knowledge creation by encouraging connections, networks, and social interactions. Additionally, social media has the capacity to support students in their learning endeavors [10]. The necessity of integrating social media into teaching and learning methodologies in higher education to enhance student engagement and pedagogy has become a significant focus for educators. Selwyn notes that many higher education institutions and educators are now feeling pressure to adapt to the prevalence of social media applications and users [9, p. 1]. In addition, scholars suggest that universities are well-suited to use social media practices to facilitate collaborative knowledge creation among students and the broader community. Several universities are actively exploring ways to support these emerging forms of learning through social media [6, p. 550].

Research relevance. Despite the growing number of social media users in Ukraine, there has been limited research exploring its potential in English language teaching and learning in Ukrainian educational institutions. Therefore, there is an urgent need for researchers to conduct studies to address this gap.

The **aim** of this study was to assess the viability of employing social media as a resource to support English language teaching and learning among Ukrainian students. The researcher sought to gain a comprehensive understanding of the degree to which social media was integrated into the daily routines of students. This involved examining their familiarity with various social media platforms, the frequency of usage, and the study purposes for which they used them.

The research question was as follows: What are the perceptions of Ukrainian students regarding the potential of social media in the realm of English language teaching and learning?

Methodology and participants. The research methodology employed in this study involved the administration of a survey questionnaire to gather data from Ukrainian students regarding their perceptions and usage patterns of social media in the context of English language teaching and learning. It consisted of nine questions designed to elicit information on the types of social media platforms used for studying English, frequency of usage, perceived effectiveness for language skill improvement, motivation levels, collaboration with peers, interaction with educators, and examples of how social media has influenced their English studies. The questionnaire comprised multiple-choice questions, such as selecting social media platforms for English study and indicating targeted language skills, while Likert scales measured the frequency of social media use and agreement with statements. Additionally, open-ended questions solicited examples of social media motivational impact on English studies and opinions on integrating social media into English education at educational institutions. The research tool is available through the Google Form hyperlink: <https://forms.gle/PFDvc9TtTTyUk2dD9>.

The participants in this study comprised 22 first-year students enrolled at Admiral Makarov National University of Shipbuilding of Ukraine, specifically the Department of Applied Linguistics. The survey instrument was distributed electronically to participants, ensuring anonymity and confidentiality.

Discussion and interpretation of the results.

The results demonstrate a varied pattern of social media platform usage among the surveyed students for studying English. Instagram emerged as the most popular platform, with 20 out of 22 students indicating its usage. YouTube was also frequently employed, with 16 students reporting its usage. Facebook and Telegram were selected by 14 and 15 students respectively, indicating their significant role in language learning. Twitter, Quora, and TikTok were chosen by 10, 9, and 6 students respectively, while Skype, Discord, and Tandem were utilized by smaller numbers of students, with 4, 3, and 4 students respectively. Additionally, Reddit, LinkedIn, and HelloTalk were the least used platforms.

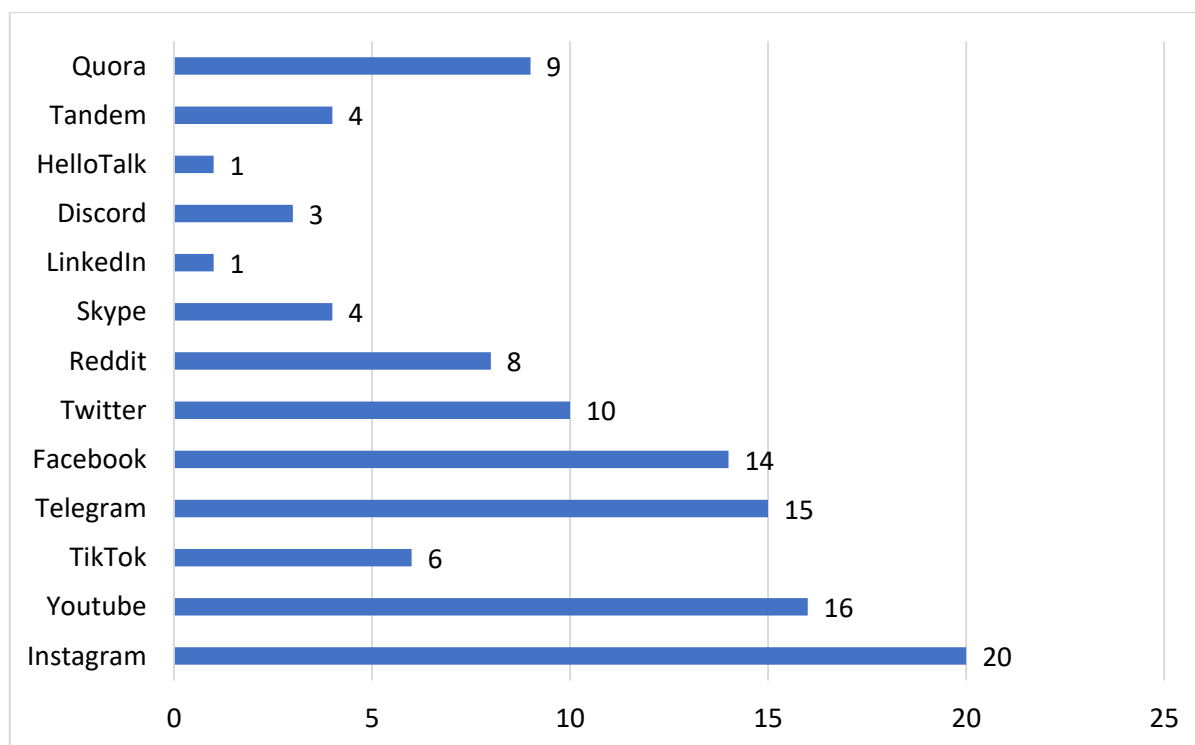

Figure 1 – Social media platforms used for studying English

Figure 2 demonstrates the frequency of using social media for English studies. The outcomes to the 2nd question reveal varied patterns of social media usage for English studies among the surveyed students. The majority, comprising 8 students (36 %), reported using social media for their English studies 2-3 times a week. A significant portion of students, 7 out of 22 (32 %), reported using social media daily for English studies. 6 students (27 %) indicated using social media once a week for their English studies, while only 1 student (5 %) reported rarely using social media for this purpose.

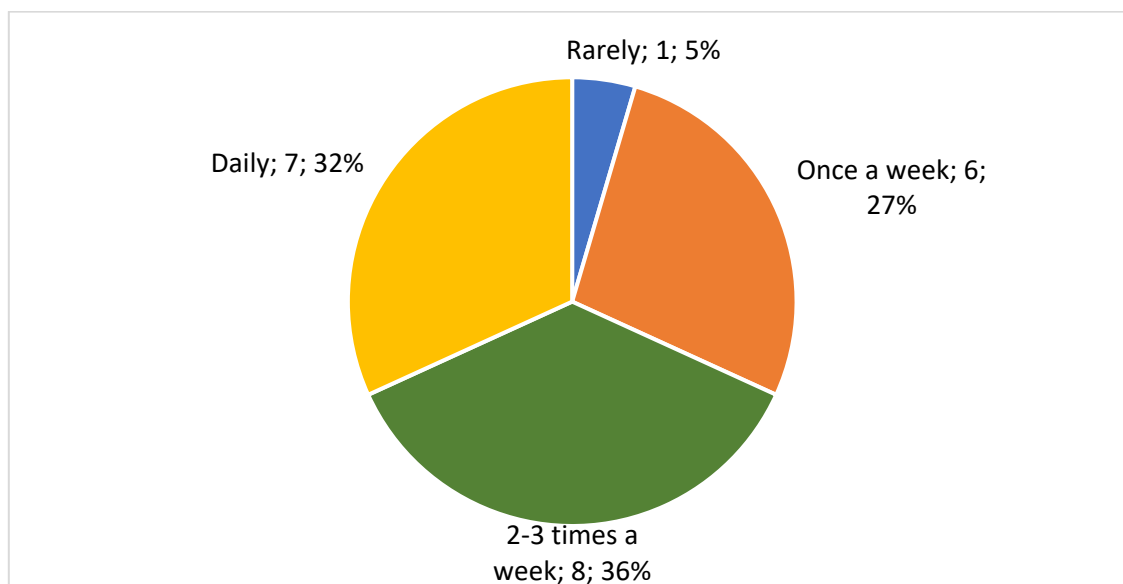

Figure 2 – Frequency of using social media for English studies

The research findings to the statement on using social media for improving language skills are presented in Figure 3. They reveal that social media serves as a prevalent tool for enhancing various aspects of English language skills among the surveyed students.

A vast majority of students, encompassing all 22 participants use social media for reading owing to the widespread usage for accessing written English content. A substantial proportion of students, 20 out of 22, employ social media for listening practice, which suggests their role in consuming audiovisual English materials. 18 students make use of social media for speaking practice engaging in

conversational exchanges. 19 students state that they use social media for vocabulary enhancement. However, the usage for grammar and writing practice appears to be comparatively lower, with only 11 and 10 out of 22 students respectively indicating their use of social media for these purposes.

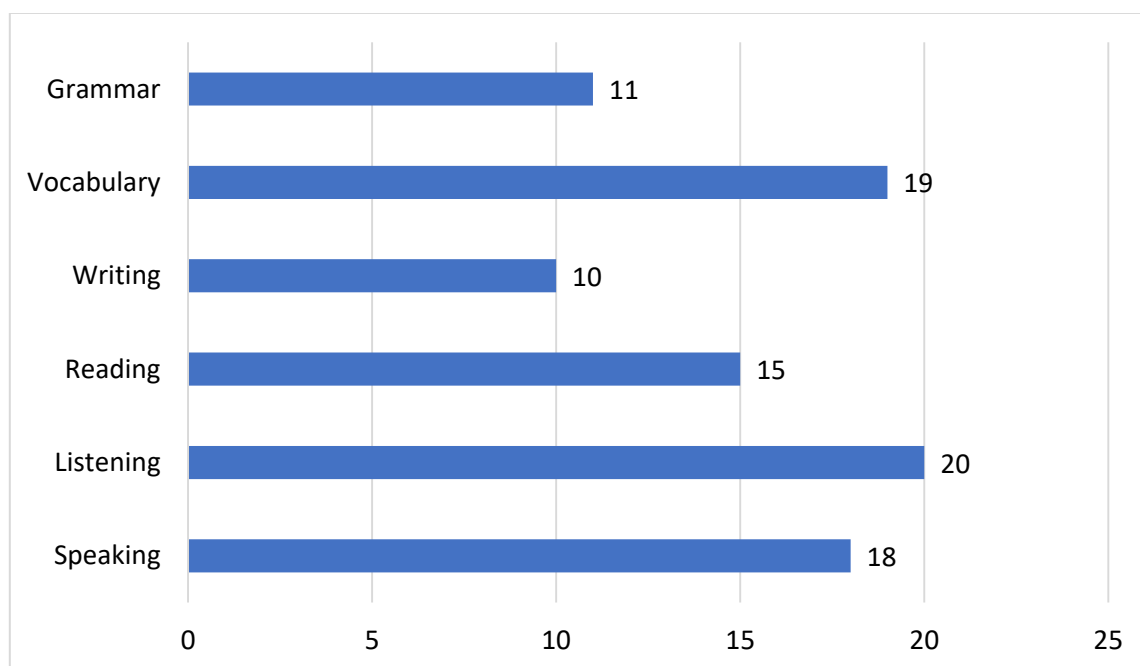

Figure 3 – Using social media for improving language skills

The results for the Likert-Scale statements are given in Figures 4–7.

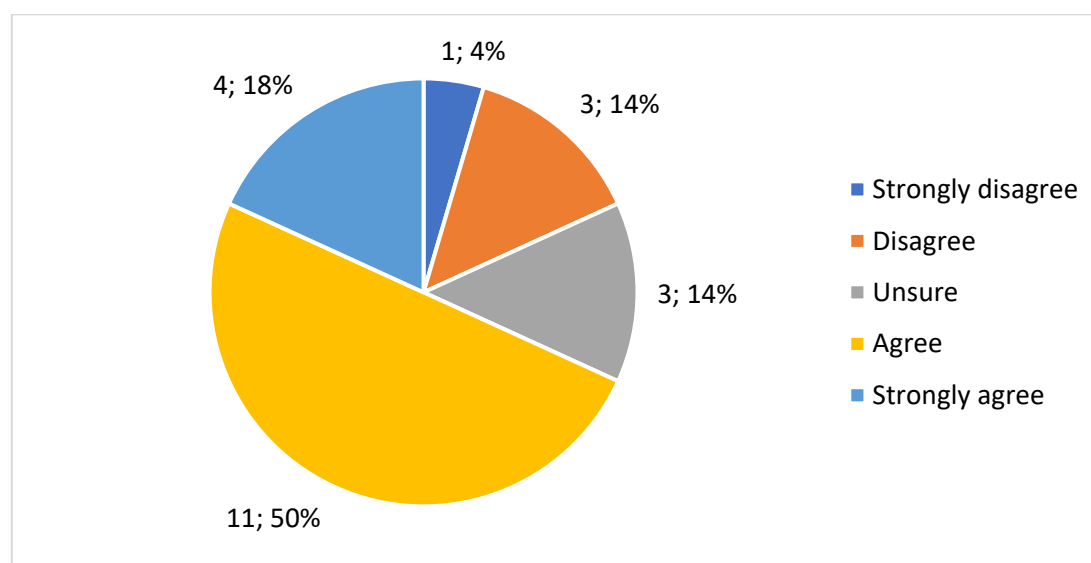

Figure 4 – Engaging with social media for studying is a source of motivation for me

The data of Figure 4 indicate that a significant portion of the surveyed students find engaging with social media for studying to be a source of motivation. Specifically, 11 out of 22 students (50 %) agreed that social media serves as a motivating factor in their study endeavors, while an additional 3 students (14 %) strongly agreed with this statement. On the other hand, only 1 student (4 %) strongly disagreed, and 3 students disagreed (14 %) with the notion that social media is motivating for their studies. Additionally, 3 students (14 %) expressed uncertainty regarding this aspect. Thus, the findings suggest that for the majority of students, social media serves as a source of motivation.

Reacting to the statement about the progression of their English skills through the use of social media platforms (Figure 5), the majority of respondents, totaling 17 students (78 %), either agreed (12 students) or strongly agreed (5 students), proving a positive correlation between their social media usage and language skill enhancement. Conversely, only a small number of students, comprising 3 who were unsure and 2 who disagreed, expressed uncertainty or disagreement with this notion.

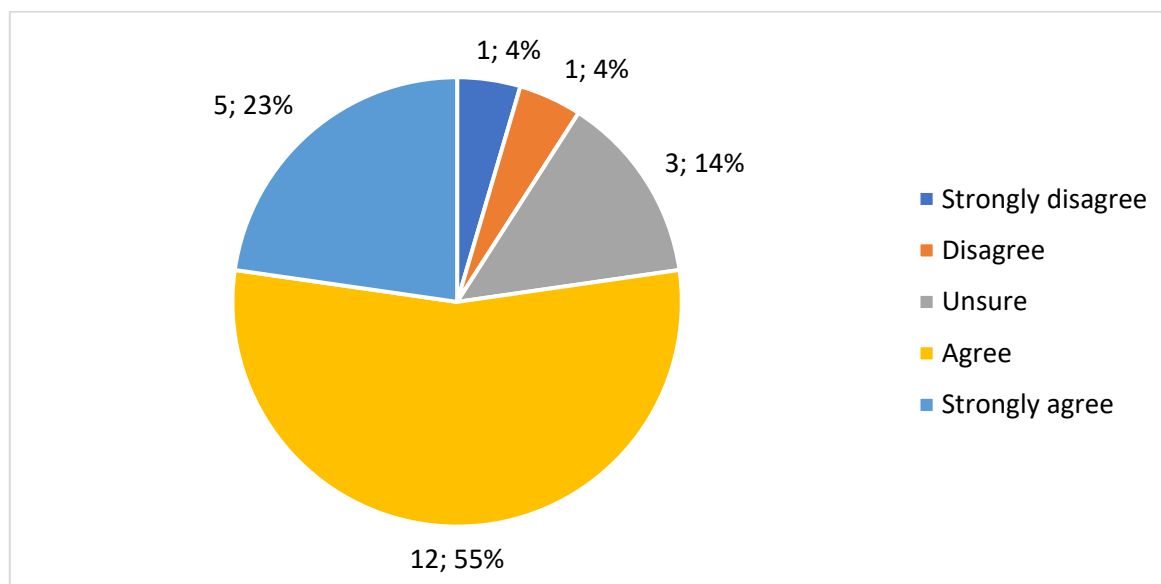

Figure 5 – My English skills have progressed through the use of social media platforms

Figure 6 reflects the students' attitudes to the statement concerning the efficiency of collaborating with peers for group assignments through social media,

the majority of respondents, totaling 19 students (73 %), expressed agreement (14 students) or strong agreement (5 students).

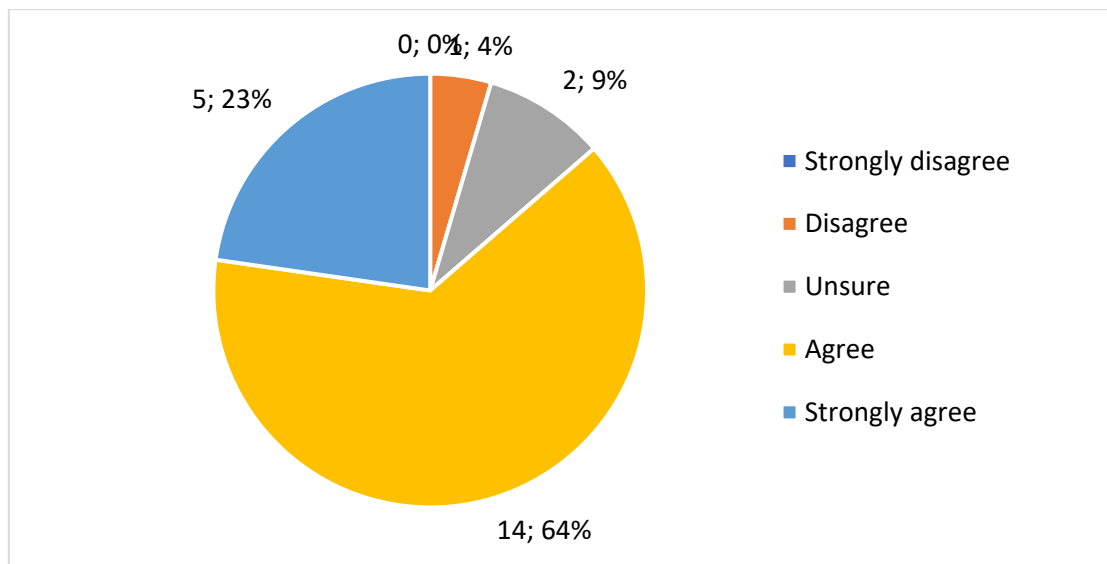

Figure 6 – Collaborating with my peers for group assignments is made quicker and more efficient through social media

This suggests that most students perceive social media as an effective platform for facilitating collaborative group work. Only a small number of students, 1 who disagreed and 2 who were unsure, expressed reservations or uncertainty regarding the efficiency of social media for group collaboration.

The data on the capability of social media platforms to facilitate communication with educators, given in Figure 7, demonstrates a mixed perspective among the surveyed students.

7 respondents (32 %) expressed uncertainty about this aspect. Moreover, 7 students disagreed with the notion, indicating some skepticism regarding the effectiveness of social media for communication with educators. A combined total of 8 students (totaling 37 %), comprising 5 who agreed and 3 who strongly agreed, perceived social media as an effective means of communication with their educators. This suggests a relatively positive outlook on the potential of social media platforms for facilitating interactions between students and educators, despite some reservations expressed by a subset of respondents.

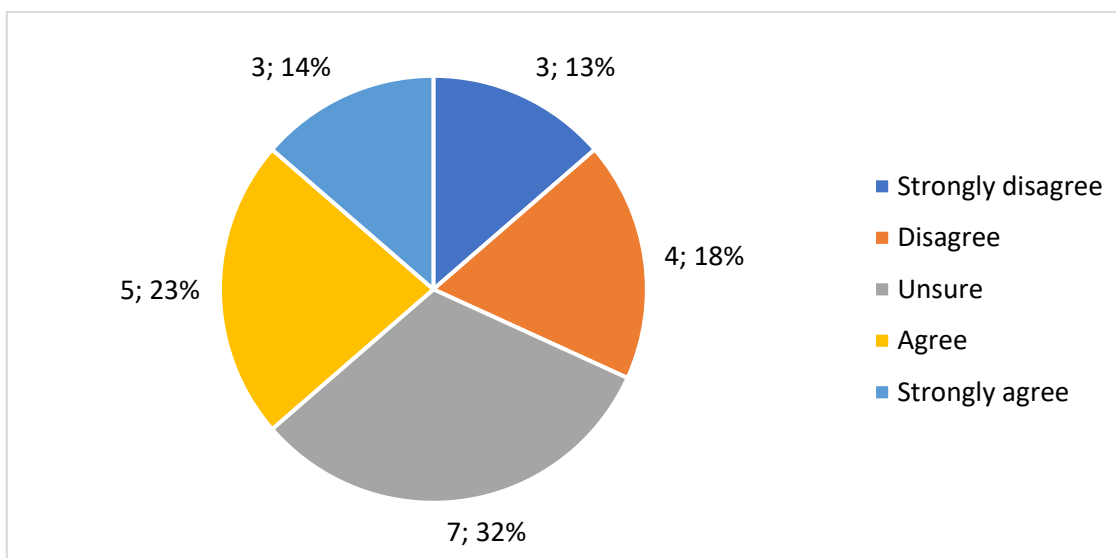

Figure 7 – Social media platforms enable me to communicate with my educators

The last two questions elicited the information on how social media has motivated English studies and how educational institutions should integrate and promote social media in English teaching and studying.

The examples of how social media has motivated English studies, in the students' words, include accessing language learning apps for vocabulary practice, watching English-speaking YouTubers for listening comprehension, participating in online quizzes for vocabulary and grammar use, joining English language discussion groups on social media platforms, and following English language learning accounts for tips and resources.

The responses regarding how educational institutions should integrate and promote social media in English teaching and studying vary including incorporating social media-based assignments to encourage active engagement, organizing virtual language exchange programs with native speakers via social media platforms, providing access to educational content through institutional social media accounts, integrating more social media into classroom activities for collaborative learning, and providing professional development workshops for teachers on using social media for language education organized by the university administration.

Conclusions. This study provides the information on the integration of social media into English language teaching and learning practices among Ukrainian students. The findings reveal diverse usage patterns of various social media platforms for language study purposes, with Instagram, YouTube, and Facebook as the most commonly used platforms. Moreover, social media appears to be a motivating factor for many students and contributes to the improvement of various language skills, particularly reading and listening comprehension. Despite some uncertainties and reservations, students generally view social media as an effective tool for collaborative learning and communication with peers, albeit with varying degrees of confidence in its potential use to interact with their teachers. The responses also offer useful suggestions for educational institutions that aim at enhancing the integration and promotion of social media in English language education. The findings highlight the importance of employing social media to improve student engagement, motivation, and learning outcomes in English language education.

REFERENCES.

- [1] Ariantini K. P., Suwastini N. K. A., Adnyani N. L. P. S., Dantes G. R., & Jayantini I. G. A. S. R. Integrating social media into English language learning: How and to what benefits according to recent studies. *NOBEL: Journal of Literature and Language Teaching*. 2021. Vol. 12. № 1. P. 91–111.
- [2] Benson V., Avery B. (2009). Embedding Web 2.0 strategies in learning and teaching. *Web 2.0: The Business Model (Ch. 13)* / M. Lytras, E. Damiani & P. Ordóñez de Pablos (Eds.). New York, NY : Springer.
- [3] Eberhardt D. Generation Z Goes to College: An Opportunity to Reflect on Contemporary Traditional College Students. *Journal of College and Character*. 2017. Vol. 18. № 3. P. 221–223.
- [4] Elverici S.E. Can social media promote social presence and attitude in EFL classes? *Turkish Online Journal of Distance Education*, 2020. Vol. 22. № 1. P. 133–147.

- [5] Lailiyah M., Putra S.P. Integrating the use of social media for group collaboration in ESP classroom. *English Teaching Journal: A Journal of English Literature, Language and Education*. 2022.
- [6] Moskaliuk J., Kimmerle J., Cress U. Wiki-supported learning and knowledge building: Effects of incongruity between knowledge and information. *Journal of Computer Assisted Learning*. 2009. Vol. 25. № 6. P. 549–561.
- [7] Oxford R., Oxford J. T. (2009). *Second language teaching and learning in the Net Generation*. Honolulu, HI : National Foreign Language Resource Center, University of Hawai'i at Mānoa.
- [8] Piersiala L. Digital natives and their learning habits in acquiring knowledge. *European Conference on Knowledge Management*. 2023. № 24. P. 1069–1073.
- [9] Selwyn N. Social media in higher education. *The Europa World of Learning*. 2012. № 1. P. 1–10.
- [10] Ulla M. B., Perales W. F., Tarrayo V. N. Integrating Internet-based applications in English language teaching: Teacher practices in a Thai university. *Issues in Educational Research*. 2020. Vol. 30. № 1. P. 365–378.
- [11] Woods K., Gomez M., Arnold M.G. Using Social Media as a Tool for Learning in Higher Education. *Int. J. Web Based Learn. Teach. Technol*. 2019. № 14. P. 1–14.
- [12] Zainal Z., Rahmat N.H. Social Media and Its Influence on Vocabulary And Language Learning: A Case Study. *European Journal of Education Studies*. 2020. № 7.

Author: Пономаренко Наталія

**ІНТЕГРАЦІЯ СОЦІАЛЬНИХ МЕДІА У ПРАКТИКУ ВИКЛАДАННЯ
ТА ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ СЕРЕД СТУДЕНТІВ
1-ГО КУРСУ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ФІЛОЛОГІЯ»**

Анотація. Впровадження соціальних мереж на заняттях з англійської мови є актуальною темою, зумовленою зростанням популярності онлайн-платформ та їхнім потенційним впливом на освіту. У цьому дослідженні розглядається проблема інтеграції соціальних мереж у практику викладання та вивчення англійської мови українськими студентами.

Сучасна сфера освіти зазнає трансформації, зумовленої появою цифрових технологій та зміною потреб здобувачів освіти. Соціальні медіа, що вирізняються своєю інтерактивною спрямованістю та широкими можливостями, привертають увагу як перспективний ресурс для покращення процесу вивчення іноземних мов. З огляду на це, це дослідження має на меті з'ясувати, наскільки соціальні медіа інтегровані в щоденну діяльність українських студентів та який вплив вони мають на вивчення англійської мови.

Методологія дослідження включає анкетування студентів першого курсу кафедри прикладної лінгвістики. Відповідаючи на дев'ять запитань, учасники надали інформацію про обізнаність з різними платформами соціальних мереж, частоту їх використання, ефективність для покращення мовних навичок, рівень мотивації, співпрацю з одногрупниками, взаємодію з викладачами та приклади впливу соціальних мереж на їхнє вивчення англійської мови.

Аналіз даних опитування показує, що респонденти використовують різні соціальні медіа-платформи. Найпопулярнішою платформою виявився Instagram, за яким слідує YouTube і Facebook, що підкреслює їхню вагомую роль у вивченні мови. Студенти виявляють різний ступінь мотивації та зацікавленості у використанні соціальних мереж для вдосконалення мови, при цьому особлива увага приділяється навичкам читання та аудіювання.

Отримані результати вказують на те, що соціальні медіа можуть слугувати мотивуючим фактором для студентів, сприяти створенню середовища для спільного навчання та полегшувати спілкування з однолітками. Хоча деякі респонденти висловлюють застереження щодо їхньої ефективності у взаємодії з викладачами, загальне ставлення тягнє до позитивного бачення ролі соціальних мереж у навчанні англійської мови.

Ключові слова: соціальні медіа, студенти, заняття з англійської мови, мовні навички, мотивація.

УДК 811.161.2+57.01

ПРОБЛЕМИ ВВЕДЕННЯ У НАУКОВИЙ ОБІГ СУЧАСНОЇ БІОЛОГІЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ

Рудич Анастасія

*бакалаврант спеціальності «Біологія та біохімія»,
Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради
Україна, м. Харків
rudychanastasia@gmail.com*

*Науковий керівник – викладач кафедри української лінгвістики, літератури
та методики навчання **Гейдел Алла***

Москальов Віталій

*доктор філософії Ph.D, викладач кафедри природничих дисциплін
Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради
Україна, м. Харків
vitmoskalov93@gmail.com*

Анотація. Робота присвячена вивченню сучасного стану біологічної термінології у контексті україномовної природничої картини світу. Досягнення останніх десятиліть у біологічній науці примушують робити велику кількість англомовних запозичень для відображення сучасних уявлень про будову та функціонування живих організмів. Введення іноземних слів у мовлення може супроводжуватись певним ступенем одомашнення, що спрощує розуміння та підвищує ефективність використання в комунікації, однак, на жаль, найбільш поширеним способом введення їх до обігу є транслітерація. Запропоновано нові підходи до перекладу термінів з урахуванням україномовної мовленнєвої картини світу.

Ключові слова: біологічна термінологія, науковий дискурс, семантична невизначеність, словотвір.

Сучасна біологічна наука демонструє стрімкий розвиток, що безумовно вимагає швидкого оновлення, впровадження та переосмислення понятійного апарату. Якщо в попередні історичні епохи нові поняття виникали з низькою частотою, а поява науки була подією століття, то сьогодні на зламі тисячоліть за кілька років виникає цілий пласт нових біологічних галузей, в першу чергу, пов'язаних з розвитком кібернетики, вчення про молекулярні основи життя,

математичних моделей, використанням нових інструментів дослідження тощо [1].

Метою цієї роботи було проаналізувати шляхи походження та введення в науковий обіг сучасних біологічних термінів, а також розкрити деякі проблемні аспекти цього питання.

Розглянемо проблему дефініції термінів у біології. Часто вони співпадають із загальновживаними словами, що викликає проблему семантичного розмежування. Так, А. Новіков та Б. Барабаш-Красни визначають ягоду як «нерозкритий плід з однією або кількома насінинами, соковитими мезо- й ендокарпієм, інколи також із соковитим, проте частіше шкірястим або твердим екзкарпієм» [2]. Під це визначення підпадає, наприклад, томат, або помідор. Разом з тим у народному вжитку помідор відносять до категорії «овочі», а ягодами називають полуниці, малину, шипшину, що за ботанічною класифікацією до ягід не належать. Ця проблема не стосується наукового дискурсу, а відноситься до матеріалів, які готуються у науково-популярному функціональному стилі мовлення, але потребує докладного вивчення.

Основні сучасні науково-біологічні досягнення, на жаль, відбуваються не в Україні. Тому новітні терміни виникають в англomовному середовищі й потребують адаптації до українського мовленнєвого простору. Основними способами введення до сучасної української мови біологічних термінів англomовного походження, які ми розглянемо, є транслітерація, калькування та переклад.

Під транслітерацією в цій роботі матимемо на увазі максимально точне відтворення фонемного складу слова засобами іншої мови. Цей спосіб є найбільш продуктивним, із його застосуванням утворюється більшість сучасних українських біологічних термінів англomовного походження. Наприклад: саузерн-блотинг, фінгерпринтинг, сплайсинг тощо. Недоліком цього методу є повна відсутність одомашнення зазначених слів, що робить їх чужорідними включеннями в тіло мови.

Калькування – це передача змісту терміну шляхом дослівного перекладу його морфем. На відміну від транслітерації, воно у термінотворенні зустрічається рідше, але сприяє кращому включенню таких слів до корпусу мови та підвищує ефективність наукової комунікації. Прикладами кальок можуть бути несумісність (incompatibility), клітина пам'яті (memory cell), хазяїн [паразита] (host) тощо.

В той самий час як переклад – це спосіб вираження змісту семантичними засобами української мови. Такий точний недослівний переклад нами не було виявлено серед сучасних біологічних термінів. Робота по створенню таких слів вимагає від лінгвістів тонкого розуміння сенсу означуваних термінів, ідіоматичного апарату обох мов та неабиякого таланту.

Серед розглянутих нами транслітерованих слів спробуймо запропонувати нові українські еквіваленти.

Фінгерпринтинг – це метод молекулярного дослідження, який передбачає порівняння послідовностей ДНК, РНК або білка зразка із біологічним матеріалом з відомого джерела [4]. Назва цього методу походить від дактилоскопічної процедури порівняння відбитків. Описана картина може позначатися українським словом «звірення», яке означає співставлення двох об'єктів. Таким чином, термін «фінгерпринтинг» може бути замінений на «звірення», або «молекулярне звірення».

Сплайсинг – це один з процесів дозрівання транскрибованої молекули РНК, який включає вирізання інтронів (безсенсових послідовностей) та зшивання екзонів (сенсових послідовностей) та перебігає у формі утворення вузлів або петель [5]. Сам термін походить від мореплавців і означає спосіб в'язання морських вузлів. Враховуючи походження терміну та його глибинний зміст, можемо запропонувати альтернативний термін «петлювання».

Враховуючи, що однією з функцій мови є номінативна, то для ефективного формування природничої, зокрема біологічної, картини світу необхідно провести інвентаризацію наявних термінологічних одиниць та

оцінити їх відповідності сучасному українському мовленнєвому простору. Ця робота має носити системний та всеохоплюючий характер, враховувати історичні, соціокультурні, психолінгвістичні аспекти та тенденції розвитку біологічної науки. Виявлені прогалини серед понять або понятійних дерев, на нашу думку, мають доповнюватись словами утвореними шляхом перекладу з урахуванням семантичних особливостей української мови. Наразі важко оцінити який об'єм нових понятійних одиниць слід ввести до наукового обігу для формування сучасного, автентичного наукового біологічного дискурсу, тож це питання потребує подальшого докладного вивчення.

Висновки. На підставі особливостей співвідношення семантичних полів термінів та загальновживаних слів встановлено, що звуження та конкретизація значення слова є важливим механізмом утворення біологічних термінів. Нами виділено три ключові способи утворення нових понятійних одиниць зі слів англomовного походження: транслітерація, калькування та переклад, які подані у порядку підвищення одомашнення та складності формування, а також підвищення ефективності використання у комунікації. Наразі назріла проблема відсутності систематичної роботи з термінологічними одиницями, що виникають у сучасних напрямках біологічної науки. Потрібно провести інвентаризацію сучасної біологічної термінології, а в роботі із заповнення виявлених прогалин слід надавати перевагу власне українському словотворенню, або літературному перекладу з урахуванням української мовленнєвої картини світу.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- [1] Woese C. R. A new biology for a new century. *Microbiology and molecular biology reviews*. 2004. № 68(2)/ С. 173–186.
- [2] Новіков А., Барабаш-Красни Б. Сучасна систематика рослин. Загальні питання : навчальний посібник. Львів : Ліга-Прес, 2015.

- [3] Козаченко І. В. Особливості перекладу неологізмів англійської мови. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*. 2016. № 25 (2). С. 166–168.
- [4] Cereto-Massagué A., Ojeda M J., Valls C., Mulero M., Garcia-Vallvé S., Pujadas G. Molecular fingerprint similarity search in virtual screening. *Methods*. 2015. № 71. С. 58–63.
- [5] Green M. R. Pre-mRNA splicing. *Annual review of genetics*. 1986. № 20(1). С. 671–708.

Author: **Rudych A. & Moskalov V.**

PROBLEMS OF INTRODUCING MODERN BIOLOGICAL TERMINOLOGY INTO SCHOLARLY DISCOURSE

Abstract. *The work is devoted to the study of the current state of biological terminology in the context of the Ukrainian-language naturalistic world picture. The achievements of recent decades in biological science force a large number of English borrowings to reflect modern ideas about the structure and functioning of living organisms. The introduction of foreign words into speech can be accompanied by a certain degree of domestication, which simplifies their understanding and increases the effectiveness of their use in communication, however, unfortunately, the most common way of introducing them into scholarly discourse is transliteration. New approaches to the translation of terms taking into account the Ukrainian-speaking speech world picture are proposed.*

Key words: *biological terminology, scholarly discourse, semantic uncertainty, word formation.*

УДК 811.111'42

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ОКАЗІОНАЛІЗМІВ ТА ОСОБЛИВОСТЕЙ ЇХ ВІДТВОРЕННЯ У ХУДОЖНЬОМУ ПЕРЕКЛАДІ

Тутік Олександра

магістрантка спеціальності «Філологія», спеціалізація «Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська»,

Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського,

Україна, м. Миколаїв

tutikaleksandra2@gmail.com

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор Солодка Анжеліка

Анотація. У роботі розглядається феномен okazіоналізмів як лінгвістичне явище художньому перекладі. Визначаються способи та особливості їх творення. Окреслюються проблеми, що виникають при перекладі okazіоналізмів.

Ключові слова: художній переклад, okazіоналізми, okazіональна лексика, фентезі.

Актуальність дослідження okazіоналізмів обумовлена змінною природою мови, що дозволяє їй словниковому запасу зростати та еволюціонувати. Слова можуть зникати, змінювати своє значення та знову з'являтися. Письменники використовують okazіоналізми для заповнення «прогалин» у мові. Вивчення існування okazіональної лексики є дуже важливим для адекватного її відтворення у художньому перекладі.

Питання okazіоналізмів вивчали Г. Вокальчук, Ж. Колоїз, А. Зубрик, М. Йонинець, В. Герінгер, О. Зібольд. Дослідження okazіоналізмів не є вичерпаним, залишається потреба в детальнішому дослідженні українськими мовознавцями та перекладачами питань, що стосуються okazіональності.

Мета роботи полягає в дослідженні okazіоналізму як лінгвістичного феномену та аналізі особливостей відтворення okazіональної лексики у художній літературі.

У мовознавстві термін «okazіоналізм» вперше використав німецький філолог Г. Пауль, маючи на увазі уявлення, які людина пов'язує з словом у

момент його вживання. Більшість мовознавців вважають, що слово «оказіоналізм» має латинське походження та означає «випадковий». У словнику лінгвістичних термінів Д. Ганича та І. Олійника можна знайти наступне визначення: «Оказіоналізм – це слово, утворене за непродуктивною моделлю, відповідно okazіональною є лексема, що не відповідає загальноприйнятому вживанню, має індивідуальний, зумовлений специфічним контекстом характер» [1, с. 165].

Мовознавці використовують різні терміни для позначення цих лексичних одиниць: okazіональне слово (Н. Фельдман), одноразовий неологізм (Е. Різель), авторський неологізм (Р. Кисельова), поетичний неологізм (І. Загрузна), авторський новотвір (В. Виноградова), художній неологізм (А. Бровко), мовленнєвий новотвір (Г. Клименко), індивідуальний новотвір (В. Хохлачова), індивідуально-авторський новотвір (Ю. Стехін), словометеор (М. Степанова), слово-саморобка (Н. Фельдман), слово-беззаконник (О. Земська), слово-експромт (К. Чуковський), егологізм (І. Аржанов), індивідуалізм (Р. Намітокова) [2, с. 300].

Оказіональне слово характеризується такими ознаками, як: належність до мови; невключеність; ненормативність; функціональна одноразовість; експресивність; індивідуальна приналежність; словоутворювальна; номінативна факультативність; синхронно-діахронна дифузність [2, с. 301]. Оказіональна лексика є відносно новим феноменом, що має відношення лише до окремих груп індивідів, таких як письменники та публіцисти. Саме тому її вважають індивідуальним або авторським явищем.

Найчастіше okazіональна лексика вживається в жанрі фентезі. Вона є так званою «основою» кожного фантастичного роману. Оказіоналізми допомагають автору створити новий, відмінний від усіх раніше створених, світ з оригінальною мовою, вигаданими авторськими іменами та реаліями. Характерними ознаками okazіоналізму також є авторська приналежність, помітна новизна та залежність від контексту, в якому він використовується.

Іноді okazіоналізм може втрачати своє значення поза контекстом. Виконуючи свою художню функцію в тому або іншому тексті, okazіоналізми не виходять з цього тексту, не стають системними одиницями і назавжди зберігають властивості: свіжість і новизну саме в своєму контексті. Тому їх інтерпретація в більшості випадків залежить повністю від цього контексту [3, с. 33].

Британське фентезі характеризується найбільшою кількістю okazіоналізмів. Для чіткого опису явищ уявного світу автори найчастіше використовують узуальні засоби словотвору, а саме афіксацію (префіксацію, суфіксацію та їх комбінації) та словоскладання. В британському фентезі активно використовуються засоби okazіонального словотворення (онімізація, аббревіація, незвичайне поєднання слів тощо.) Okazіональні оніми в жанрі фентезі є авторськими власними назвами, що використовуються для надання твору експресивного забарвлення.

Художній переклад має бути максимально наближеним до оригіналу та містити лише умовні зміни відносно оригінального тексту, адже від цих змін залежить адекватність перекладу. Адекватний художній переклад характеризується точністю, стислістю, ясністю у викладенні думки та літературністю. Як стверджує Л. Собчук: «Передача особливостей оригіналу художнього тексту – завдання перекладача. Від вдумливого читання ним художнього тексту з авторськими акцентами багато в чому залежить відповідність його іншомовній версії» [4, с. 107].

На думку Е. Денєжної, до проблем перекладу okazіоналізмів можна віднести: ідентифікацію okazіоналізму в художньому творі, відсутність перекладацького словникового відповідника, множинність тлумачення okazіоналізму, домінантну стилістичну функцію, питому вагу okazіоналізму в художньому творі та лінгвокультурний бар'єр [5].

Серед ефективних прийомів відтворення okazіоналізмів у художньому творі можна виділити перекладацьке калькування, описовий переклад, функціональну заміну, транскрибування та транслітерування. Дуже часто

використання перекладацьких прийомів недостатньо для точної передачі okazіоналізму, адже головним завданням перекладача є відтворення не слів, а змісту твору. В такому випадку слід використовувати перекладацькі трансформації (конкретизацію, генералізацію) для досягнення адекватності та еквівалентності цільового тексту.

Висновки. Оказіоналізми є важливими елементами мови, що допомагають письменникам створювати унікальні світи. Їхнє використання у жанрі фентезі робить цей жанр багатограним та різноманітним. Переклад okazіоналізмів потребує глибокого розуміння контексту та авторського задуму, що ускладнює роботу перекладача. Ефективні перекладацькі засоби, такі як калькування, описовий переклад, функціональна заміна, транскрибування, транслітерування та перекладацькі трансформації (конкретизація, генералізація), можуть допомогти зберегти зміст і стиль оригіналу. Однак переклад okazіоналізмів завжди повинен залишатися творчим процесом, що балансує між точністю та літературністю, забезпечуючи адекватність і еквівалентність цільового тексту.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- [1] Ганич Д. І., Олійник І. С. Словник лінгвістичних термінів. Київ : Вища школа, 1985. 360 с.
- [2] Турчак О. М. Поняття «оказіоналізм» у мовознавчій літературі та його мовленнєва реалізація в українських періодичних виданнях кінця ХХ століття. Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Філологічні науки». 2013. Вип. 2 (6). С. 299–305.
- [3] Денисова І. В. Оказіональне слово як одна зі стилістичних особливостей жанру фентезі. Наукові праці. Серія «Філологія. Мовознавство»: збірник наукових праць. Миколаїв, 2013. Вип. 204. С. 31–36.
- [4] Собчук Л. В. До англomовної рецепції малої прози Миколи Вінграновського. Наукові записки. Серія «Філологічна». 2012. С. 106–109.

[5] Денєжна Е. В. Оказіоналізми в творах Дж. Р. Р. Толкіна як перекладацька проблема. Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики. Київ, 2008. Вип. 14. С. 161–168. URL: <https://md-eksperiment.org/ru/post/20221003-okazionalizmi-v-tvorah-dzh-r-r-tolkina-yak-perekladacka-problema>

Author: Tutik O.

THEORETICAL ASPECTS OF THE STUDY OF OCCASIONALISMS AND THE PECULARITIES OF THEIR REPRODUCTION IN LITERAL TRANSLATION

Abstract. *The paper explores the phenomenon of occasionalisms as a linguistic phenomenon and their role in literal translation. Methods of creating occasionalisms and features of their reproduction are considered. The problems that arise in the translation of occasionalisms are defined.*

Key words: *literal translation, occasionalism, occasional vocabulary, fantasy.*

УДК 821.111.0

ТЕКСТО- І ФІЛЬМОСПЕЦИФІЧНІ МЕНТАЛЬНІ СТРУКТУРИ ДЕТЕКТИВНОГО ДИСКУРСУ (на матеріалі творів Артура Конан Дойля)

Філенко Уляна

*магістр спеціальності «Філологія», спеціалізація «Прикладна лінгвістика»,
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова,
Україна, м. Миколаїв
fillya035@gmail.com*

*Науковий керівник – кандидат філологічних наук, доцент,
професор НУК **Філіппова Ніна***

Анотація. Ця стаття присвячена лінгвокогнітивному моделюванню англомовного детективного дискурсу на основі творів про Шерлока Холмса. Вона досліджує роль мовних засобів та когнітивних стратегій у розкритті злочинів та створенні образів головних героїв. Застосування лінгвокогнітивного підходу дозволяє виявити особливості детективного дискурсу через призму мовленнєвих актів, когнітивних процесів та мовних засобів, які використовуються героями для розв'язання кримінальних справ.

Ключові слова: лінгвокогнітивне моделювання, англомовний детективний дискурс, Шерлок Холмс, детективний жанр, мовні засоби розкриття злочинів, когнітивні стратегії, лінгвокогнітивний аналіз, дискурсивні практики, кримінальний сюжет, моделювання дискурсу, порівняльний аналіз, семантика та стилістика текстів, контекстуальний аналіз, роль головних героїв у розкритті злочинів.

На даний момент сьогодні ще не описані особливості прототипних наративних схем, які забезпечують цілісність сприйняття різних аспектів детективного дискурсу: композиції, логіки розгортання сюжету, варіативності текстоспецифічних ментальних моделей. Особливістю творчості А.Конан Дойля є той факт, що вигаданий ним персонаж сьогодні набув такої популярності, що став своєрідним символом цього літературного жанру: він вийшов далеко за межі своїх творів і став героєм великої кількості фільмів, серіалів. В кожному з них цей персонаж набуває окремих концептуальних особливостей, зберігаючи специфічну символічність свого прототипу.

Актуальність цієї статті полягає у когнітивно-дискурсивному підході до детективного дискурсу А.Конан Дойля як інтегрованого концепта.

Об'єкт дослідження – це англомовний детективний дискурс Артура Конан Дойля.

Предмет – особливості когнітивного моделювання англомовного детективного дискурсу Артура Конан Дойля і порівняння з фільмами на його основі.

Мета цієї статті – привернути увагу до семіотичного різнобарв'я у представленні одного сюжету і одного персонажа у тексті літературного твору одного автора і у фільмах різних режисерів і сценаристів.

Незважаючи на той факт, що існує величезна бібліографія, яка, з одного боку, висвітлює специфіку творів цього автора, а з іншого, стереотипні ментальні моделі детективного дискурсу взагалі, ще не існує єдиного підходу до використання методології когнітивного моделювання для побудови універсальної концептуальної схеми (Т. Бехта).

«Звернення до текстолінгвістики – однієї зі значимих сфер лінгвістики сьогодення, з її вихідним теоретичним постулатом про взаємодію тексту, мови і культури, дозволяє осмислити універсальні концепти різної типології (екзистенційні, етичні, естетичні, емоційні та ін.) як семіотичні та ціннісні феномени. Студії універсальних феноменів подібного статусу, що створюють фундамент мовної картини світу і культури в їх безпосередньому взаємозв'язку відкриває нову сторінку в розкритті рис їх концептуалізації, категоризації та вербалізації» [1, с. 13].

Звичайно, достатньо уваги приділено використанню когнітивних моделей для вивчення організації тексту, особливостей процесів розуміння, інтерпретації різними вітчизняними і світовими науковцями, які зосереджували увагу на когнітивно-орієнтованому аналізі (Л. І. Белехова, С. А. Жаботинська, М. М. Полюжин, Ch. Fillmore, R. W. Langacker), «когнітивний процес аналогового осмислення – це явище, рух мислення людини, що відбувається внаслідок використання нею сукупності поступових дій, спрямованих на досягнення певного результату» [2, с. 1]; дослідженні комунікативних

характеристик з точки зору прагматики, когнітивної психології (В. В. Левицький, R. S. Jackendoff). «Часто у лінгвістиці спостерігаються різні підходи до поглядів комунікантів на один і той самий процес, що називається комунікацією. Мова йде про характерну для комунікативних систем розбіжність початкової інтенції автора та сприйняття реципієнтом отриманої інформації» [3, с. 18].

Також було розглянуто та проаналізовано праці з лінгвопоетики (О. П. Воробйова, Т. Todorov) або штучного інтелекту (M. Minsky).

«На сучасному етапі особливої актуальності набула потреба інтегрованого розгляду художнього тексту як відкритої нелінійної динамічної системи, яка, підпадаючи під дію універсальних закономірностей організації когнітивних систем, виявляє при цьому яскраву специфіку механізмів самоорганізації» [4, с. 200].

Під текстом будемо розуміти мінімальну одиницю комунікації, «результат спілкування, його структурно-мовна складова і одночасно кінцева реалізація; структура, в яку втілюється «живий» дискурс після свого завершення» [5, с. 147].

Дискурс – «тип комунікативної діяльності, інтерактивне явище, мовленнєвий потік, що має різні форми вияву (усну, писемну, параглінгвальну), відбувається у межах конкретного каналу спілкування, регулюється стратегіями і тактиками учасників» [6, с. 138]. Текст створюється автором (це його модель репрезентації знань), а його сприйняття, розуміння і інтерпретація смислів виконується читачем (це його модель репрезентації). Коли читач виступає у ролі адресата, тобто сприймає дискурс на основі тексту, він встановлює смисл, декодує його, вкладає в нього свої переживання, досвід, які є його когнітивними моделями. Надзвичайно цікавою є ситуація, коли читач активізує саме ту модель сприйняття, яка адекватна авторській.

Відомими когнітивними моделями, які можуть репрезентувати концептуальний простір і допомагають інтерпретувати отриману інформацію, є

фрейми, сценарії, схеми, плани, скрипти, ментальні моделі: кожна з них має свою структуру, сферу використання. «Аналіз когнітивного контексту базується на умовному розмежуванні когнітивних моделей контексту мовця та слухача на локальному та глобальному рівнях. Когнітивні моделі контексту комунікантів слід розглядати комплексно, в єдності усіх їх компонентів, оскільки вони взаємопов'язані та взаємодіють в процесі здійснення комунікації.» [7, с. 5].

Найбільш популярна в когнітивістиці модель, яку можна вважати гіперонімом: вона представляє стереотипову (прототипову) ситуацію даної тематики. «Висвітлення системної організації концептів здійснюється з урахуванням когнітивної активності та комунікативної взаємодії учасників дискурсу, тобто актуалізує розуміння дискурсу як «мовлення, зануреного у життя» [8, с. 78].

Тому детективний дискурс можна виділити на основі базових концептів, які його представляють (G. Lakoff): ЗЛОЧИН (CRIME) і його РОЗКРИТТЯ (INVESTIGATION). «Чисельність когнітивних моделей, як їх визначив Дж. Лакофф, обмежена: 1) образно-семантичні, 2) пропозиціональні, 3) метафоричні, 4) метонімічні, 5) символічні» [9, с. 16].

«З. Кьовечеш, як і Дж. Лакофф, М. Тернер та Р. Гіббс, виокремлює чотири основні когнітивні механізми поетичного переосмислення базових концептуальних метафор, зокрема: розширення (extending), що передбачає появу додаткових концептуальних елементів у концептосфері джерела образу; нарощування (elaboration), в основі якого лежить осмислення по-новому вже наявних елементів сфери джерела; поєднання (combining), яке базується на одночасній активації та накладанні декількох базових концептуальних метафор; перегляд (questioning), коли автор ставить під сумнів доречність метафор, звичних для повсякденного використання» [10, с. 26–27].

Ще один важливий аспект полягає у тому, що символізм плану вираження культури, яка є знаковою системою, організованою окремим

способом, – це вже особливий семіотичний код. Когнітивна природа символізму кінотвору з функціональної точки зору ідентична текстовому на природній мові, яка є основним семіотичним засобом збереження і представлення знань, оскільки вони пов'язані з потребою людини об'єктивізувати свої знання про світ. Але елементами коду виступають кінетичні, зорові форми і звукові комплекси.

Таким чином, треба звернути увагу на закономірності розвитку семіотичного континуума сьогодні:

- він розширюється;
- роль візуальної інформації зростає;
- художні семіотики стають менш інформативними, але більш суб'єктивними;
- мистецтва швидко оновлюють свої художні мови, стають менш передбачуваними, оскільки значну роль починає відігравати авторське розуміння прототипних ситуацій. Модель дослідження представлена на рис. 1.

Рисунок 1 – Лінгвокогнітивне моделювання детективного дискурсу

Висновки. Отже, в даній статті було розглянуто лінгвокогнітивне моделювання англomовного детективного дискурсу на основі творів про Шерлока Холмса. Було встановлено, що вони є актуальною та перспективною

областю досліджень. Ця стаття наголошує на ролі мовних засобів та когнітивних стратегій у розкритті злочинів та створенні образів головних героїв, пропонуючи лінгвокогнітивний підхід для аналізу детективного дискурсу.

Важливо, що є потреба у подальшому вивченні прототипних наративних схем, які забезпечують цілісність сприйняття детективного дискурсу, і навіть у створенні універсальної концептуальної схеми. Також стаття наголошує на інтегрованому когнітивно-дискурсивному підході до детективного дискурсу Артура Конана Дойля та наголошує на необхідності порівняльного аналізу текстів та екранізацій для виявлення семіотичної різноманітності.

У контексті сучасних лінгвістичних досліджень, особливого значення набуває використання когнітивних моделей для аналізу організації тексту та розуміння процесів сприйняття. Стаття також наголошує на важливості інтегрованого розгляду художнього тексту як відкритої нелінійної динамічної системи.

Таким чином, ця стаття становить важливий внесок у дослідження детективного дискурсу, відкриваючи нові перспективи для аналізу мовних та когнітивних аспектів у контексті творів про Шерлока Холмса та їх екранізацій.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- [1] Бехта І. А., Бехта Т. О. Текст художній: психолінгвістична рефлексія концепту. Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія». Острог : Вид-во НаУОА, 2019. Вип. 6(74), червень. С. 13. Режим доступу: <https://journals.oa.edu.ua/Philology/article/download/2440/2214>
- [2] Белєхова Л. І. Аналогове мапування у поетичному тексті (на матеріалі американської поезії) / Аналогове мапування у поетичному тексті. 2000. С. 1. ежим доступу до статті: <http://eprints.zu.edu.ua/1234/1/01bliupt.pdf>
- [3] Комунікативно-прагматичні аспекти мовлення : конспект лекцій для студентів факультету лінгвістики напряму підготовки 6.020303 «Філологія» /

уклад. О. В. Дзикович. К. : НТУУ «КПІ», 2015. С. 18. Режим доступу до конспекту лекцій: <https://ela.kpi.ua/server/api/core/bitstreams/6cc14d89-2ecf-4761-845c-46cc90d51c2a/content>

[4] Лінгвосинергетика: підручник для студентів філологічних спеціальностей вищих навчальних закладів / Л. С. Піхтовнікова, Т. І. Домброван, С. М. Єнікєєва, О. О. Семенець; за загальною редакцією проф. Л. С. Піхтовнікової. Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2018. С. 200. Режим доступу до конспекту лекцій : https://moodle.znu.edu.ua/pluginfile.php/576273/mod_resource/content/2/%D0%9F%D0%86%D0%94%D0%A0%D0%A3%D0%A7%D0%9D%D0%98%D0%9A%20%D1%96%D0%B7%20%D0%B7%D0%B0%D0%B2%D0%B4%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F%D0%BC%D0%B8.pdf

[5] Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики : підручник. Київ : Академія, 2004. (Альма-матер). С. 147. Режим доступу до підручника: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0009736>

[6] Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики : підручник. Київ : Академія, 2004. (Альма-матер). С. 138. Режим доступу до підручника: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0009736>

[7] Ковальчук Л. В. Когнітивні моделі контексту / Волинський національний університет імені Лесі Українки. С. 5. Режим доступу до статті: <https://core.ac.uk/download/pdf/334784374.pdf>

[8] Муц Л. Ф., Демихова О. Г., Карпенко І. Ю. Науковий вісник Херсонського Державного університету. 2018. Випуск 5. С. 78. Режим доступу до наукового вісника: <https://tsj.journal.kspu.edu/index.php/tsj/article/view/167/168>

[9] Бовсунівська Т. В. Когнітивна жанрологія та поетика : монографія. К. : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2010. С. 16. Режим доступу: https://chtyvo.org.ua/authors/Bovsunivska_Tetiana/Kognityvna_zhanrolohia_ta_poetyka.pdf

[10] Дойчик О. Я., Томаш Я. З. Метафорична об'єктивація концептів Crime та Investigation у детективних оповіданнях. 2021. Випуск Issue – LXXXVIII.

С. 26–27. Режим доступу до наукової статті: <https://pa.journal.kspu.edu/index.php/pa/article/view/795/790>

Author: **Filenko U.**

TEXT-AND FILM-SPECIFIC MENTAL STRUCTURES OF THE DETECTIVE DISCOURSE (based on the works of Arthur Conan Doyle)

Abstract: *This article is devoted to the linguistic-cognitive modeling of English-language detective discourse based on works about Sherlock Holmes. It investigates the role of linguistic means and cognitive strategies in solving crimes and creating images of the main characters. The application of the linguistic-cognitive approach makes it possible to reveal the peculiarities of the detective discourse through the prism of speech acts, cognitive processes and linguistic means used by the heroes to solve criminal cases.*

Key words: *linguistic-cognitive modeling, English-language detective discourse, Sherlock Holmes, detective genre, linguistic means of solving crimes, cognitive strategies, linguistic-cognitive analysis, discursive practices, criminal plot, discourse modeling, comparative analysis, semantics and stylistics of texts, contextual analysis, role of main characters in solving crimes.*

УДК 81'1.001

КВАНТИТАТИВНЕ ТЕМАТИКО-ІДЕОГРАФІЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ ЦІННОСТІ 'ЗДОРОВ'Я' В АНГЛІЙСЬКІЙ ФРАЗЕОЛОГІЇ: ФРАЗЕОСЕМАНТИЧНА ГРУПА «ПСИХІЧНІ ФУНКЦІЇ»

Ходжаєва Олена

здобувачка 3 курсу СО, доктор філософії ОНП Філологія,

Міжнародний гуманітарний університет,

Україна, м. Одеса

ORCID ID: [0000-0002-3450-8924](https://orcid.org/0000-0002-3450-8924)

Науковий керівник – доктор філософії зі спец. 035 Філологія,

*доцент **Громошенко Вікторія***

Анотація. *Здійснено тематико-ідеографічне моделювання фразеосемантичної групи «Психічні функції» як ядрового компонента фразеосемантичного поля «Здоров'я» (як ключового для дослідження методу опису однойменної цінності) на матеріалі сучасної англійської фразеології.*

Ключові слова: *тематико-ідеографічне моделювання, цінність 'здоров'я', англійська фразеологія, фразеосемантична група «Психічні функції».*

Вступ. Проблеми фізіолого-психологічного стану (здоров'я або нездоров'я) сучасної людини відіграють першочергову роль у її житті. У психолінгвістичних (див. праці М. Орап), соціологічних (див. праці Н. Антонової), педагогічних (див. праці В. Федорець і О. Ключко), лінгвістичних (див. праці А. Баліної, Д. Салімової, О. Усачової, М. Чижової) дослідженнях останніх років популярності набуває ціннісний аспект здоров'я. Закцентуємо, що фундаментальна роль у сучасних фразеологічних розвідках належить фразеоідеографічній класифікації, яку використовують, напр.: Н. Павленко для виявлення та висвітлення особливостей реалізації гендерного компонента в структурі та семантиці фразеологічних одиниць сучасної англійської мови [1], Н. Тодорова для комплексного аналізу фразеологічних одиниць просторової семантики в українській та англійській мовах [2].

Мета роботи – здійснити тематико-ідеографічне моделювання фразеосемантичної групи «Психічні функції» як ядрового компонента фразеосемантичного поля «Здоров'я» (як ключового для дослідження методу опису однойменної цінності) на матеріалі сучасної англійської фразеології.

Основна частина: теоретико-методологічною основою студіювання є Міжнародна класифікація функціонування, обмежень життєдіяльності та здоров'я (далі МКФ), яку застосовано для лінгвістичного дослідження цінності 'здоров'я' (на матеріалі англійської фразеології). МКФ – це мультицільова класифікація, використовувана для міждисциплінарного призначення та спрямована на:

- 1) забезпечення наукового підґрунтя для розуміння та вивчення здоров'я та станів, пов'язаних зі здоров'ям, наслідків і чинників, що їх визначають;
- 2) запровадження спільної мови для опису здоров'я та станів, пов'язаних зі здоров'ям, з метою поліпшення взаєморозуміння між різними користувачами (напр., працівниками охорони здоров'я та соціальної сфери, науковими працівниками, адміністраторами та громадськістю та ін.);

3) забезпечення можливості порівняння інформаційних даних з різних країн, сфер медикосанітарної допомоги тощо;

4) опрацювання систематизованої схеми кодування для інформаційних систем здоров'я.

Зауважмо, що одиницею зазначеної класифікації постає категорія в доменах здоров'я (напр., зір, слух, ходьба, навчання та запам'ятовування тощо) і доменах, пов'язаних зі здоров'ям (напр., транспортування, освіта та соціальна взаємодія тощо). МКФ репрезентує ситуацію особи в межах низки доменів здоров'я і доменів, пов'язаних зі здоров'ям, з опертям на контекст чинників середовища й особистісних чинників. Ядром таким доменом виступає категорія психічних функцій, яка водночас є одним із ключових компонентів здоров'я людини та засобом її зв'язку з іншими людьми й орієнтації у довкіллі.

Опис специфіки цінності 'здоров'я' здійснено через опрацювання тематико-ідеографічної класифікації фразеологічних одиниць, тобто через відповідне фразеосемантичне поле (ФСП) «Здоров'я» та фразеосемантичні групи (ФСГ) – у конкретній публікації це «Психічні функції», де:

– ФСП – сукупність ФСГ, об'єднаних за функційним (сема 'функції організму') та структурним (сема 'структури організму') параметрами організму людини;

– ФСГ – сукупність фразеологічних одиниць, об'єднаних однією архісемою, що наявна у фразеологічному значенні всіх членів групи та відображає їхні спільні категорійні властивості й ознаки (у нашому випадку це сема 'психічні функції').

ФСГ «Психічні функції» на матеріалі англійської мови об'єднує 185 фразеологічних одиниць (відібраних шляхом суцільного обстеження зі словника англійських ідіом Siefring J. «The Oxford Dictionary of Idioms», 2004):

- *(at) full tilt* 'with maximum energy or force; at top speed'
- *a blot on the landscape* 'something ugly that spoils the appearance of a place'

- *a broken reed* ‘a weak or ineffectual person, especially one on whose support it is foolish to rely’
- *a clean bill of health* ‘a declaration or confirmation that someone is healthy or something is in good condition’
- *a dose (or taste) of your own medicine* ‘the same bad treatment that you have given to others’
- *a gleam (or twinkle) in someone’s eye* ‘a child who has not yet been conceived’
- *a home from home* ‘a place where you are as happy, relaxed, or at ease as in your own home’
- *a lost soul* ‘a person who seems unable to cope with everyday life’
- *a lump in the throat* ‘a feeling of tightness or dryness in the throat caused by strong emotion, especially grief’
- *a sandwich (or two sandwiches) short of a picnic* ‘(of a person) stupid or crazy’
- *a tiger in your tank* ‘energy, spirit, or animation’
- *a war of nerves* ‘a struggle in which opponents try to wear each other down by psychological means’
- *a wet blanket* ‘someone who has a depressing or discouraging effect on others’
- *against the grain* ‘contrary to the natural inclination or feeling of someone or something’
- *all that glitters is not gold* ‘the attractive external appearance of something is not a reliable indication of its true nature’
- *an ugly duckling* ‘a young person who turns out to be beautiful or talented against all expectations’
- *asleep at the wheel* ‘not attentive or alert; inactive’
- *at full stretch* ‘using the maximum amount of your resources or energy’
- *be all that* ‘be very attractive or good’

- *be blown out of the water* ‘(of a person, idea, or project) be shown to lack credibility or viability’
- *be frightened of your own shadow* ‘be unreasonably timid or nervous’
- *be frightened to death* ‘be made very alarmed and fearful’
- *be on the tip of your tongue* ‘be almost but not quite able to bring a particular word or name to mind’
- *be shitting bricks* ‘be extremely nervous or frightened’
- *be twice the man or woman that someone is* ‘be much better or stronger than someone’
- *be unable to hear yourself think* ‘be unable to think clearly as a result of an excessive amount of noise’
- *bedside manner* ‘a doctor’s approach or attitude to a patient’
- *below (or under) par* ‘worse than usual, often in relation to a person’s health’
- *beside yourself* ‘overcome with worry, grief, or anger; distraught’
- *blood and guts* ‘violence and bloodshed, especially in fiction’
- *bounce off the walls* ‘be full of nervous excitement or agitation’
- *call of nature* ‘used euphemistically to refer to a need to urinate or defecate’
- *clean as a whistle* ‘extremely clean or clear’
- *cold feet* ‘loss of nerve or confidence’
- *come (or fall) apart at the seams* ‘have an emotional breakdown; collapse’
- *count sheep* ‘count imaginary sheep jumping over a fence one by one in an attempt to send yourself to sleep’
- *do someone proud* ‘act in a way that gives someone cause to feel pleased or satisfied’
- *down in the dumps* ‘(of a person) depressed or unhappy’
- *feel your oats* ‘feel lively and buoyant’
- *for all someone is worth* ‘as energetically or enthusiastically as someone can’

- *for the love of Mike* ‘used to accompany an exasperated request or to express dismay’
- *frighten the life out of* ‘terrify’
- *full of the joys of spring* ‘lively and cheerful’
- *future shock* ‘a state of distress or disorientation due to rapid social or technological change’
- *get a life* ‘start living a fuller or more interesting existence’
- *get something out of your system* ‘get rid of a preoccupation or anxiety’
- *get your head down* ‘sleep’
- *give and take* ‘exchange of words and views’
- *give it lalady* ‘do something with vigour or enthusiasm’
- *give someone up for lost* ‘stop expecting that a missing person will be found alive’
- *go (or drive someone) snaky* ‘lose (or cause someone to lose) their self-control’
- *go arse over tit* ‘fall over in a sudden or dramatic way’
- *go crackers* ‘become insane; go mad’
- *go off the rails* ‘begin behaving in a strange, abnormal, or wildly uncontrolled way’
- *go out like a light* ‘fall asleep or lose consciousness suddenly’
- *go overboard* ‘be highly enthusiastic’
- *go postal* ‘go mad, especially from stress’
- *go spare* ‘become extremely angry or distraught’
- *go to town* ‘do something thoroughly or extravagantly, with a great deal of energy and enthusiasm’
- *go with a swing* ‘(of a party or other event) be lively and enjoyable’
- *going strong* ‘continuing to be healthy, vigorous, or successful’
- *hatches, matches, and despatches* ‘the births, marriages, and deaths columns in a newspaper’
- *have (or take) a pop at* ‘physically attack’

- *have a screw loose* ‘be slightly eccentric or mentally disturbed’
- *have kangaroos in the (or your) top paddock* ‘be mad or eccentric’
- *have stars in your eyes* ‘be idealistically hopeful or enthusiastic, especially about a possible future in entertainment or sport’
- *have your head screwed on (the right way)* ‘have common sense’
- *head over heels* ‘upside down; turning over completely in a forward motion, as in a somersault’
- *hit the hay* ‘go to bed’
- *hit the sack* ‘go to bed’
- *Indian summer* ‘a tranquil or productive period in someone’s later years’
- *in dock* ‘(of a person) not fully fit and out of action’
- *keep a straight face* ‘manage to not show any facial expression, even though you are amused’
- *keep your shirt on* ‘don’t lose your temper; stay calm’
- *King Charles’s head* ‘an obsession’
- *knock someone sideways* ‘affect someone very severely; make someone severely depressed or unable to cope’
- *land of Nod* ‘a state of sleep’
- *lay a (or the) ghost* ‘get rid of a distressing, frightening, or worrying memory or thought’
- *let (or blow) off steam* ‘get rid of pent-up energy or emotion’
- *lick (or smack) your lips* ‘look forward to something with relish; show your satisfaction’
- *life and limb* ‘life and all bodily faculties’
- *like a moth to the flame* ‘irresistibly attracted to someone or something’
- *live rough* ‘live and sleep outdoors as a consequence of having no proper home’
- *look (or feel) (like) a million dollars* ‘(of a person) look (or feel) extremely good’
- *look as if you have seen a ghost* ‘look very pale and shocked’

- *lose the plot* ‘lose your ability to understand what is happening; lose touch with reality’
 - *mad as a (cut) snake* ‘crazy or eccentric’
 - *mad as a hatter (or a March hare)* ‘completely crazy’
 - *men in white coats* ‘psychiatrists or psychiatric workers (used to imply that someone is mad or mentally unbalanced)’
 - *no more than ninepence in the shilling* ‘of low intelligence’
 - *not all there* ‘not in full possession of your mental faculties’
 - *not playing with a full deck* ‘mentally deficient’
 - *not put it past someone* ‘believe someone to be psychologically capable of doing something, especially something you consider wrong or rash’
 - *not sleep (or get) a wink (or not get a wink of sleep)* ‘not sleep at all’
 - *nutty as a fruitcake* ‘completely crazy’
 - *off (or out of) your head* ‘mad or crazy; extremely drunk or severely under the influence of illegal drugs’
 - *off the wall* ‘(of a person) crazy or angry’
 - *off your chump* ‘crazy’
 - *off your nana* ‘mentally deranged’
 - *off your nut* ‘out of your mind; crazy’
 - *off your rocker* ‘crazy’
 - *off your trolley* ‘crazy’
 - *old trout* ‘an unattractive or bad-tempered old woman’
 - *on someone’s mind* ‘preoccupying someone, especially in a disquieting way’
 - *on song* ‘performing well; in good form’
 - *on the go* ‘very active or busy’
 - *on your plate* ‘occupying your time or energy’
 - *out and about* ‘(of a person, especially after an illness) engaging in normal activity’

- *out of joint* ‘(of a specified joint) out of position, dislocated; in a state of disorder or disorientation’
- *out of sight, out of mind* ‘you soon forget people or things that are no longer visible or present’
- *out of your gourd* ‘out of your mind, crazy; under the influence of alcohol or drugs’
- *out of your mind* ‘having lost control of your mental faculties, insane; suffering from the specified condition to a very high degree’
- *out of your skull* ‘out of your mind, crazy’
- *out of your tree* ‘completely stupid; mad’
- *out to lunch* ‘crazy; insane’
- *play possum* ‘pretend to be asleep or unconscious when threatened’
- *pour it on* ‘progress or work quickly or with all your energy’
- *presence of mind* ‘the ability to remain calm and take quick, sensible action when faced with difficulty or danger’
- *press (or push or hit) the panic button* ‘respond to a situation by panicking or taking emergency measures’
- *pretty as a picture* ‘very pretty’
- *put someone (or go) through the hoops* ‘make someone undergo (or be made to undergo) a difficult and grueling test or series of tests’
- *put someone through the wringer (or the mangle)* ‘subject someone to a very stressful experience, especially a severe interrogation’
- *put the screws on* ‘exert strong psychological pressure on someone so as to intimidate them into doing something’
- *rack your brains (or brain)* ‘make a great effort to think of or remember something’
- *reinvent the wheel* ‘waste a great deal of time or effort in creating something that already exists or doing something that has already been done’
- *relieve your feelings* ‘use strong language or vigorous behaviour when annoyed’

- *right as rain* ‘(of a person) perfectly fit and well, especially after a minor illness or accident’
- *rise and shine* ‘get out of bed smartly; wake up’
- *rite of passage* ‘a ceremony or event marking an important stage in someone’s life, especially birth, initiation, marriage, and death’
- *roll with the punches* ‘(of a boxer) move their body away from an opponent’s blows so as to lessen the impact’
- *run out of (or lose) steam* ‘lose impetus or enthusiasm’
- *set your heart (or hopes) on* ‘have a strong desire for or to do’
- *shake (or quake) in your shoes (or boots)* ‘tremble with apprehension’
- *show a leg* ‘get out of bed; get up’
- *sick to your stomach* ‘feeling nauseous’
- *sleep like a log (or top)* ‘sleep very soundly’
- *sleep rough* ‘sleep in uncomfortable conditions, usually out of doors’
- *slip of the pen (or the tongue)* ‘a minor mistake in writing (or speech)’
- *snug as a bug (in a rug)* ‘extremely comfortable’
- *sock it to someone* ‘attack someone vigorously or make a forceful impression on them in some other way’
- *someone couldn’t – their way out of a paper bag* ‘a person is completely unable to do something, either through ineptitude or weakness’
- *sow your wild oats* ‘go through a period of wild or promiscuous behaviour while young’
- *step out of line* ‘behave inappropriately or disobediently’
- *straws in your hair* ‘a state of insanity’
- *strengthen someone’s hand (or hands)* ‘enable or encourage a person to act more vigorously or effectively’
- *stricken in years* ‘used euphemistically to describe someone old and feeble’
- *suck someone dry* ‘exhaust someone’s physical, material, or emotional resources’
- *sweat bullets* ‘be extremely anxious or nervous’

- *sweat it out* ‘endure an unpleasant experience, typically one involving extreme physical exertion in great heat’

- *sweat like a pig* ‘sweat profusely’
- *take it easy* ‘relax’
- *take leave of your senses* ‘go mad’
- *tear someone limb from limb* ‘violently dismember someone’
- *tear your hair out* ‘act with or show extreme desperation’
- *the body beautiful* ‘an ideal of physical beauty’
- *the ghost in the machine* ‘the mind viewed as distinct from the body’
- *the last of the Mohicans* ‘the sole survivor(s) of a particular race or kind’
- *the life and soul of the party* ‘a person whose vivacity and sociability makes a party enjoyable’

- *the patter of tiny feet* ‘used to refer to the expectation of the birth of a baby’
- *the sleep of the just* ‘a deep, untroubled sleep’
- *thrills and spills* ‘the excitement of dangerous sports or entertainments, especially as experienced by spectators’

- *tighten (or turn) the screw (or screws)* ‘exert strong pressure on someone’
- *to the skies* ‘very highly; enthusiastically’
- *true grit* ‘strength of character; stamina’
- *turn (or turn over) in their grave* ‘used to express the opinion that something would have caused anger or distress in someone who is now dead’

- *turn a trick* ‘(of a prostitute) have a session with a client’
- *up with the lark* ‘up very early in the morning’
- *warm as toast* ‘pleasantly warm’
- *wear (or wear your years) well* ‘remain young-looking’
- *whip the cat* ‘complain or moan’
- *wild and woolly* ‘uncouth in appearance or behaviour’
- *with a will* ‘energetically and resolutely’
- *work the soul case out of* ‘put someone under severe stress’
- *your socks off* ‘do something with great energy or enthusiasm’

Висновки: можна констатувати, що виокремлені фразеологічні одиниці репрезентують такі фрагментарні вияви психічного здоров'я особистості, як функції свідомості, функції орієнтації у просторі, інтелектуальні функції, функції темпераменту та особистості, функції волі та прагнення, функції сну, функції уваги, функції пам'яті, функції емоцій, функції мислення, функції мовлення, функції обчислення тощо.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- [1] Павленко Н. О. Гендерний компонент у структурі та семантиці фразеологічних одиниць сучасної англійської мови : ав-т дис. на здобуття наукового ступеня к. філол. н. зі спец. 10.02.04 – германські мови. Запоріжжя, 2017. 20 с.
- [2] Тодорова Н. Ю. Фразеологічні одиниці просторової семантики в українській та англійській мовах : дис. на здобуття наукового ступеня к. філол. н. зі спец. 10.02.17 – порівняльно-історичне і типологічне мовознавство. Львів, 2018. 244 с.

Author: **Khodzhaieva O.**

QUANTITATIVE THEMATIC AND IDEOGRAPHIC MODELLING THE VALUE OF 'HEALTH' IN ENGLISH PHRASEOLOGY: THE PHRASEOLOGICAL SEMANTIC GROUP 'MENTAL FUNCTIONS'

Abstract. *The thematic and ideographic modelling of the phraseological group 'Mental functions' as a core component of the phraseological field 'Health' (as a key for the study of the method of describing the value of the same name) on the basis of modern English phraseology is carried out.*

Key words: *thematic and ideographic modelling, value 'health', English phraseology, phraseological semantic group 'Mental functions'.*

УДК 378.016:811.111

РОЗВИТОК ЛЕКСИЧНИХ НАВИЧОК ЗДОБУВАЧІВ ЗВО З ВИКОРИСТАННЯМ ЛІНГВІСТИЧНИХ КОРПУСІВ

Четверик Віктор

доктор філософії зі спеціальності «Філологія»,

викладач кафедри теорії і практики англійської мови,

Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди

Україна, м. Харків

chetverik.victor@gmail.com

ORCID ID: [0000-0002-2137-2095](https://orcid.org/0000-0002-2137-2095)

Анотація. У розвідці оглядово проаналізовано лінгвістичні корпуси, їхні функціональні можливості та лінгводидактичний потенціал у контексті іношомовної підготовки з метою розвитку лексичних навичок серед здобувачів ЗВО. Додатково наведені базові приклади потенційних завдань / форм роботи з використанням лінгвістичних корпусів, які можуть бути використані в межах дисциплін, які орієнтовані на іношомовну комунікативну підготовку.

Ключові слова: іноземна мова, мовна освіта, методика навчання, іношомовна лексика, лексичні навички, корпусна лінгвістика, лінгвістичні корпуси.

Вступ. Сучасний світ перебуває в стані активних трансформацій та метаморфоз, які викликані низкою соціальних потрясінь та технологічними змінами, інтеграцією сучасних цифрових ресурсів у всіх галузях життя. Освітня площина не залишилася осторонь цих процесів. До організації освітнього процесу та навчального процесу активно імплементуються цифрові інструменти [1], автентичні мультимедійні ресурси [2], навчальні платформи [3], інтернет-ресурси [4] тощо. Зі свого боку, це якісно впливає на ефективність освітніх процесів та якість навчання, підвищує мотивацію здобувачів до навчання, робить освітній процес більш комфортним. Проте, викладачі, щоб відповідати вимогам сучасності, мають постійно перебувати в стані пошуків нових підходів та інструментів навчання, які б враховували ці зміни та сприяли підвищенню якості освіти; викликали інтерес до навчання та роботи з ними; були доступними та легкими у використанні; мотивували до навчання [5];

а головне мали позитивний вплив на рівень розвитку відповідних професійних та загальних компетентностей. Так, у філологічній площині, зокрема, у галузі іншомовної підготовки одним із таких інструментів є лінгвістичні корпуси [6; 7], які можуть послугувати джерелом мовного матеріалу за певною темою, інструментом для аналізу мовних структур тощо.

Мета роботи – оглядово проаналізувати можливості використання лінгвістичних корпусів у навчальному процесі закладів вищої освіти в контексті розвитку лексичного складника іншомовної комунікативної компетентності здобувачів вищої освіти.

Насамперед пропонована розвідка спрямована на оглядовий аналіз можливостей та стратегій використання лінгвістичних корпусів та корпусних даних у викладанні та навчанні іноземної мови; визначення потенційних переваг такого підходу для здобувачів вищої освіти в процесі опанування іншомовного лексичного матеріалу та розвитку мовленнєвих навичок (зокрема, і професійно-орієнтованому напрямі).

Основна частина. Корпусна лінгвістика – галузь, яка функціонує на перетині мовознавства та інформаційних технологій [8]. Сьогодні цей напрям перебуває в стані активного розвитку та удосконалення. Дослідники зауважують, що на сучасному етапі зазначена галузь – перспективний напрям мовознавства, хоча низка науковців доволі скептично ставиться до інтеграції лінгвістики та інформаційних технологій. Проте, безумовно, корпусна лінгвістика є перспективним напрямом, оскільки ця галузь розкриває широкі можливості для аналізу мови за допомогою сучасних інформаційних технологій, пошуку закономірностей, створення статистичних моделей та виявлення тенденцій у великих мовних корпусах як у діяхронному, так і синхронному аспекті.

Зі свого боку використання корпусних даних дає змогу отримати об'єктивні результати досліджень на основі великої кількості автентичних мовних прикладів, що покращує достовірність отриманих висновків. Крім того,

за допомогою корпусної лінгвістики можна вивчати різноманітні аспекти мови, такі як синтаксис, семантика, стилістика, граматики тощо, що робить її важливим інструментом для різноманітних досліджень у мовознавстві. Тому, не дивлячись на скептицизм деяких дослідників, корпусна лінгвістика має потенціал стати ключовою галуззю в сучасному мовознавстві.

На сучасному етапі під корпусною лінгвістикою розуміється галузь прикладного мовознавства, яка орієнтована на вивчення, створення та оброблення корпусів текстів, а також розроблення комп'ютерних інструментів для роботи з такими корпусами та аналізу даних [8; 9]. Тобто це не лише добір текстів або його фрагментів, а і їхній аналіз, структурування та оброблення. Такі корпуси можуть бути використані для побудов систем машинного навчання, оброблення природної мови, розпізнавання друкованих текстів, створення та розвитку мовних моделей (які використовуються для штучного інтелекту). Корпус – модель мовної системи, яка включає низку текстів, які об'єднані тематично, на основі того чи того функціонального стилю, структури, за мовними чи хронологічними показниками тощо [9], та мають спеціальну розмітку з урахуванням тих чи тих мовних параметрів. Отож, «лінгвістичний корпус» – це структуроване зібрання спеціально відібраних текстів, які анотовані (розмічені) з урахуванням тих чи тих лінгвістичних критеріїв або параметрів; обладнані спеціальними інструментами для організації пошуку конкретних даних у корпусі текстів за тими чи тими критеріями, оброблення отриманих результатів пошуку (зокрема, створення діаграм, структурування інформації, формування статистичних висновків щодо умов або частотності функціонування тих чи тих мовних одиниць). У такому контексті лінгвістичні корпуси можуть стати не лише ефективним інструментом для реалізації сучасних досліджень у галузі мовознавства, створення ефективних інформаційних систем, що сприяють розумінню тих чи тих аспектів природної мови, а можуть бути використанні й у процесі навчання іноземної мови для вирішення низки завдань [7]. Зазначимо, що доступ до лінгвістичних корпусів

може бути забезпечений через спеціалізовані програми або вебінтерфейси, що робить їх доступними для використання як викладачами, так і здобувачами.

Загалом можна зробити висновок, що зазначені вище особливості лінгвістичних корпусів дають змогу використовувати їх як інструмент для вивчення актуального лексико-граматичного складника іноземної мови. Отож, розглянемо методичний та лінгводидактичний потенціал лінгвістичних корпусів у формуванні лексичних навичок здобувачів ЗВО, зокрема, і немовного профілю.

Насамперед лінгвістичні корпуси можуть стати для викладача іноземної мови цінним джерелом добору: автентичних матеріалів для створення вправ та тестових завдань, які спрямовані на відпрацювання та закріплення опанованого лексичного матеріалу; текстових фрагментів для ілюстрації тих чи тих мовних процесів або функціонування певних лексичних одиниць у реальному мовному контексті. Додатковою перевагою будуть спеціальні інструменти пошуку інформації та даних у базах корпусу, які значно полегшують процес добру необхідних одиниць / фрагментів за тими чи тими критеріями, пришвидшують добір необхідної кількості мовного ілюстративного матеріалу, знаходження текстових контекстів функціонування тієї чи тієї лексичної одиниці або колокацій тощо. У подальшому такі матеріали можуть бути використані в роботі зі здобувачами, використані для побудови комунікативних висловлювань, діалогів, пояснення контексту, у якому функціонують ті чи ті лексичні одиниці. Особливо корисним такий підхід є в роботі зі здобувачами при опрацюванні професійно-орієнтованої та тематичної лексики, коли важливим є розуміння не тільки семантичного значення одиниці, а й умов, у яких вона реалізується [7]. На думку методистів та викладачів-практиків, такі форми роботи якісно сприяють розвитку усного мовлення, оскільки здобувачі навчаються коректно використовувати лексичні одиниці та мовні структури в усному та писемному мовленні; знижується рівень помилок у лексико-граматичному контексті; формується та розвивається розуміння того,

як доречно використовувати ту чи ту лексичну одиницю (зокрема, і в професійно-орієнтованому напрямі); розвивається вміння поєднання лексичних одиниць.

Безпосередньо для роботи зі здобувачами та опрацювання мовного матеріалу можна запропонувати здобувачам низку завдань та вправ із використанням лінгвістичних корпусів. Насамперед варто ознайомити здобувачів із функціональними можливостями інструментів та сервісів для роботи з текстовими корпусами, типами корпусів, інструментами пошуку, фільтрування та сортування отриманих у результаті пошуку по корпусу текстів, надати інформацію щодо поширених англійських або багатомовних корпусів (наприклад, British National Corpus, Corpus of Contemporary American English, Cambridge English Corpus тощо) та програм / ресурсів для управління корпусом та аналізу тексту (як от, Sketch Engine, BNCweb, WordSmith тощо).

Отож, у контексті роботи з текстовими матеріалами корпусів у здобувачів є можливість за допомогою пошукових ресурсів та інструментів знайти певну текстову інформацію з урахуванням необхідних критеріїв (частиномовна належність, морфологічні показники, тематика текстів тощо), дібрати ту чи ту лексичну одиницю або мовну структуру, сортувати результати пошуків, проаналізувати їх і т. ін.

Так, наприклад, на основі такої функціональності можна запропонувати здобувачам до виконання такі завдання: 1) з'ясування семантики ідіоматичного вислову або фразового дієслова на основі текстового контексту; 2) проаналізувати синонімічні значення компонентів синонімічного ряду та виявити певні нюанси (відтінки) у їхніх значеннях, самостійно дійти висновку щодо особливостей їхнього функціонування та використання в залежності від певних комунікативних умов.

Такі форми роботи дають змогу формувати та розвивати розуміння тонкощів семантичних значень лексичної одиниці; глибше зрозуміти особливості мови та її варіативність, що є важливим аспектом для вивчення

мови або для проведення лінгвістичних досліджень. Подібні завдання будуть корисними, наприклад, при роботі з тематичною лексикою, яка є професійною для здобувачів, адже це дасть змогу краще зрозуміти різницю між загальноновживаним значенням у повсякденному та професійно-орієнтованому мовленні (наприклад, лексична одиниця “culture”, яка в широкому контексті має значення “the way of life, especially the general customs and beliefs, of a particular group of people at a particular time” [10], у вузькому значенні може потрактовуватися як “cells, tissues, organs, or organisms grown for scientific purposes, or the activity of breeding and keeping particular living things in order to get the substances they produce” [10]).

На основі матеріалів (текстів), які зібрані в тому чи тому лінгвістичному корпусі можна організувати спостереження за лексичними закономірностями. Коли здобувачі підбирають та відшуковують за допомогою спеціальних інструментів ті чи ті лексичні сполучуваності (колокації), характерні для конкретної лексичної одиниці чи текстового оточення, аналізують частотність вживання, виокремлюють ті, які найбільш активно функціонують у мові. Корисними будуть вправи: заповнення пропусків у реченнях найбільш вірогідним або частотним сполученням слів; аналіз текстів на наявність певних колокацій; порівняння частоти вживання різних колокацій у різних типах текстів або жанрах. Також важливо вивчати контекст, у якому вживається певна лексична одиниця, щоб зрозуміти її семантичні відтінки й можливі варіанти використання. Так, наприклад, здобувачі можуть обрати кілька спеціалізованих термінів із їхньої професійної галузі та дослідити їхнє вживання в різних контекстах на матеріалах корпусу. Потім вони можуть оформити речення із цими термінами, щоби продемонструвати їхнє розуміння. Такі форми роботи допомагають не тільки опанувати професійну термінологію, необхідну для спілкування в професійному середовищі, а й розвивати навички мовної здогадки тощо.

Також здобувачам можна запропонувати опрацювати різні корпуси текстів та порівняти текстові матеріали загального вжитку та тексти, що належать до наукових статей, лекційних матеріалів, презентацій тощо (у галузі, яка для них є професійною). Завданням може бути: віднаходження спільних рис та відмінностей, або специфічних лексичних одиниць для кожного стилю. Такі форми роботи допомагають здобувачам адаптуватися до різних типів текстів та розуміти їхні лексичні особливості.

Корисними можуть стати завдання, які допомагають зрозуміти особливості значень слів на основі аналізу форми лексичної одиниці, як от, різниця в значенні однокоренових прикметників із різними суфіксами (-ing та -ed), які часто викликають труднощі в здобувачів (наприклад: confusing – confused, depressing – depressed, amusing – amused), дослідження формо- (to play – played) та словотворчих (to write – writer) суфіксів тощо. Здобувачі можуть знайти в корпусі приклади вживання запропонованих одиниць із подібних пар, проаналізувати речення, де трапляються такі одиниці, зробити висновки щодо частиномовної належності та ситуацій, коли і в яких умовах використовується та чи та одиниця.

Додатково варто зазначити, що робота з лінгвістичними корпусами вимагає попереднього ознайомлення здобувачів із різними типами корпусів, функціональністю пошукових інструментів тощо.

Висновки. Отож, лінгвістичні корпуси мають широкий лінгводидактичний потенціал, який можна ефективно імплементувати до галузі іншомовної комунікативної підготовки, зокрема, і для розвитку лексичних навичок здобувачів. Запропоновані в роботі базові приклади завдань, спрямовані на розвиток лексичного складника іншомовної комунікативної компетентності, можуть стати корисним доповненням до традиційних форм роботи на заняттях. Це дасть змогу здобувачам розібратися в тонкощах семантичних значень, лексичній та граматичній сполучуваності тих чи тих лексичних одиниць, вживання яких може викликати в них певні труднощі.

Такий підхід до вивчення мови певною мірою сприяє створенню своєрідного штучного автентичного мовного середовища та підвищенню рівня володіння іноземною мовою серед здобувачів ЗВО (зокрема, немовного профілю, коли для опанування іноземної мови відведена обмежена кількість годин). Використання лінгвістичних корпусів у навчанні дає змогу створити контекстуалізоване та практичне середовище для засвоєння мови, що певною мірою сприяє підвищенню мотивації та ефективності навчання.

Загалом лінгводидактичний потенціал корпусної лінгвістики потребує детального опису та розроблення методичних підходів до роботи з текстовими корпусами, що й окреслює подальші перспективи представленого дослідження.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- [1] Веретюк Т. Цифровізація в підготовці іноземних здобувачів (в курсі «Українська мова як іноземна»): огляд інструментів. *Актуальні питання гуманітарних наук : міжвуз. зб. наук. пр. молод. вчених Дрогоб. держ. пед. ун-ту ім. І. Франка*. 2024. № 70(1), 296–303. <https://doi.org/10.24919/2308-4863/70-1-45>
- [2] Chetveryk V. Multimedia Resources in Foreign Language Learning for Intercultural Competence Development. In *Conference Proceedings of II International Scientific & Practical Conference Learning & Teaching: after War and during Peace*. H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University. 2023. Pp. 36–37. <https://dspace.hnpu.edu.ua/handle/123456789/13255>
- [3] Gulich O. Application of Modern Platforms and Tools in Learning English. In *Conference Proceedings of II International Scientific & Practical Conference Learning & Teaching: after War and during Peace* (pp. 46–47). H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University. <https://dspace.hnpu.edu.ua/handle/123456789/13200>
- [4] Веретюк Т. В. Використання інтернет-ресурсів на заняттях з української мови як іноземної в ЗВО. *Мовна освіта фахівця: сучасні виклики та тенденції : матеріали VI Всеукр. наук.-практ. конф. (Харків, 22 лют. 2024 р.)*. Харків :

НЮУ імені Ярослава Мудрого, 2024. С. 30–36. <https://dspace.hnpu.edu.ua/handle/123456789/14257>

[5] Солошенко-Задніпровська Н. К. Підвищення рівня мотивації до вивчення іноземної мови: використання автентичних медіаресурсів. *Філологічні студії та перекладознавчий дискурс* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Івано-Франківськ, 14 берез. 2024 р.). Івано-Франківськ : Ун-т Короля Данила, 2024. С. 144–147. <https://dspace.hnpu.edu.ua/handle/123456789/14765>

[6] Oktavianti I. N. Corpora: From theoretical Linguistics to Language teaching. In *UAD TEFL International Conference* (Vol. 2. P. 19). Yogyakarta : Universitas Ahmad Dahlan, 2021. <https://doi.org/10.12928/utic.v2.5731.2019>

[7] Четверик В. К. (2024). Перспективи застосування лінгвістичних корпусів у процесі навчання іноземної мови. В *Філологічні студії та перекладознавчий дискурс* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Івано-Франківськ, 14 берез. 2024 р.). Івано-Франківськ : Ун-т Короля Данила, 2024. С. 150–153. <https://dspace.hnpu.edu.ua/handle/123456789/14766>

[8] Карпіловська Є. А. *Корпусна лінгвістика*. Енциклопедія Сучасної України ЕСУ. Київ : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2016. 2014. <https://esu.com.ua/article-5251>

[9] Жуковська В. *Вступ до корпусної лінгвістики*. Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2013.

[10] Culture. In *Cambridge Dictionary*. 2024. <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/culture>

Author: Chetveryk V.K.

ENHANCING HIGHER EDUCATION STUDENTS' LEXICAL SKILLS WITH LINGUISTIC CORPORA

Abstract. The article examines linguistic corpora, exploring their functional capabilities and didactic potential for foreign language training to enhance lexical skills among higher education students. Additionally, it provides basic examples of tasks and forms of work utilizing linguistic corpora, applicable within disciplines focused on foreign language communicative training.

Key words: foreign language, language education, teaching method, foreign vocabulary, lexical skills, corpus linguistics, linguistic corpora.

УДК 811.111: 504

ФРАЗЕОЛОГІЧНІ ОДИНИЦІ ЕКОЛОГІЧНОГО ЛЕКСИКОНУ ТА ІННОВАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Шкіндер-Барміна Анна

*магістрант спеціальності «Філологія. Германські мови
та літератури (переклад включно)»,*

*Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького,*

Україна, м.Запоріжжя

annaskinder198@gmail.com

Науковий керівник – доктор філологічних наук, професор Гармаш Олена

Анотація. Проаналізовано фразеології англійської мови, що виникли в межах екологічної сфери. Відмічено процес збагачення фразеологічними неологізмами номінативного типу, особливо бінарними словосполученнями (hydrogen revolution, environment minister, emission control, pollution limit, biodiversity loss), а також швидке поширення в загальноживаній мові через соціалізацію більшості понять (sustainable development, gene engineer).

Ключові слова: фразеологічна одиниця, фразеологізми, фразеологічні інновації.

Мова сфери екології, яка обслуговує цілу низку наук, привертає увагу в аспекті виявлення основних структурно-семантичних характеристик своєї лексики та фразеології. Сфера екології є однією із основних постачальників інновацій. Саме зростання кількості лексичних і фразеологічних одиниць, пов'язаних з екологією, пояснює підвищений інтерес до цієї сфери як одного з джерел поповнення словникового складу і потребує детального дослідження у рамках сучасних наукових поглядів на природу і функції нової лексики.

Метою роботи було визначення тенденцій збагачення екологічного лексикону англійської мови шляхом аналізу словотвірних і фразотворчих процесів на фоні екологічних проблем і явищ.

Неологізми мови сфери екології (як і загальноживаної) можуть бути поділені на лексичні (нові слова), фразеологічні (нові сталі словосполучення), семантичні (нові лексико-семантичні варіанти слів). Специфіка засобу

фразеологічної номінації, наголошують вчені, пов'язана, насамперед, з тим, що це доволі складний процес. В результаті такого процесу “сполучення, що складається з декількох слів, кожне з яких має в парадигмі словника власне значення, набуває нового сукупного значення, що не дорівнює значенню будь-якого зі слів-компонентів фразеологічної одиниці”. Фразеологічні неологізми репрезентують окремі, актуальні на цей момент образи понять, і доповнюють відбиття картини світу лексичними одиницями, адже образ світу існує як єдине ціле, а не в образах окремих предметів та явищ [1, с. 311]. Нерідко нові складні поняття сучасної екології потребують більш ускладнених одиниць для свого номінування, особливо для вторинної номінації. В результаті цього в останні десятиліття англійська мова сфери екології поповнилась значною кількістю фразеологічних одиниць, та багатокomпонентних сполук які компенсують дефіцит лексичних та семантичних засобів номінації при відображенні дійсності, наприклад, *dirty energy*, *hydrogen car*, *animal welfare*, *molecular farming*, *business ecosystem*, *conspicuous conservation*, *anti-sense technology* тощо.

Низку лексичних фразеологічних варіантів побудовано на основі варіювання компонентів, що можуть вступати у парадигматичні відносини як синонімії (наприклад, у вищезазначених випадках), так і гіперонімії. Лексеми, що пов'язані гіперонімічними відносинами, належать до одного семантичного поля і номінують предмети зі спільними істотними ознаками та відбивають поняття із співпідпорядкованими значеннями (якщо конституенти – види одного роду) або підпорядкованими значеннями (якщо конституенти – родові та видові поняття). Істотною ознакою “екологічних” лексичних варіантів є можливе варіювання (субституція) обох конститuentів фразеологізму у бінарному словосполученні.

Фразеологічна одиниця *alternative coolants* “альтернативні”, “чисті” охолоджуючі речовини для авто, що менше пошкоджують атмосферу при їх застосуванні”, побудована на основі прикметника-неологізма *alternative*, який в екологічному мікротексті означає “альтернативний шкідливим для природи речовинам, тобто “екологічно чистий”. Лексему *coolants* у складі інших

фразеологічних варіантів замінюють слова, чиї значення знаходяться в межах семантичного поля “речовини, які забруднюють довкілля”: *alternative fuel/energy*. Лексеми *coolants/ fuel/ energy* знаходяться між собою у видових відносинах як согіпоніми: *And although alternative coolants are available for most applications, many US automobile air-conditioning systems need CFCs, which creates a huge market for bootleg supplies.* (Scientific American July, 1998).

Фразеологізми *green energy, clean energy, alternative energy* також утворюють ланцюжок із лексичних варіантів, де прикметники *green, clean* та *alternative* є конститuentами-синонімами із загальним значенням “екологічно чистий”, нешкідливий для довкілля”. Водночас необхідно звернути увагу на те, що лексеми-конституенти *green, clean, alternative* є семантичними еконеологізмами. Якщо у ланцюжку *alternative coolants – alternative fuel – alternative energy* заміщуються конституенти одного семантичного поля (согіпоніми), то у випадку *green energy – clean energy – alternative energy* варіюються “екологічні” синоніми.

Як уже зазначалося, результатами лексичної субституції можуть бути утворення антонімічних фразеологізмів. Так, в результаті заміни атрибутивного конститuentу фразеологічної одиниці *clean energy* протиставляються денотативні компоненти первинної і новоутвореної фразеологічної інновації *dirty energy* (“чиста енергія, під час вироблення якої не наносять шкоди природі” – “забруднююча енергія, під час вироблення якої забруднюють довкілля”) [2]. Обидва атрибутивні конституенти *clean* та *dirty* вживаються у фразеологізмах у переносному значенні.

Ціла низка фразеологічних інновацій, таких як, *eco-industrial revolution, biotech revolution, green revolution, blue revolution, brown revolution* сформувалася як лексичні варіанти з постійною лексемою *revolution*. Семантика цих понять, які виступають согіпонімами, ставить їх у лінійний ряд парадигматичних стосунків одного виду. Тобто вони утворюють так званий ланцюжок лексичних варіантів. Необхідно зазначити, що частина цього ланцюжка, а саме сполуки із “колірною” ознакою, набувають певної

символічності, характеризуючи “свої” поняття: *green revolution* “радикальні зміни у вирішенні проблем довкілля”, *blue revolution* “радикальні зміни у вирішенні екологічних проблем водного середовища”, *brown revolution*. “радикальні зміни у вирішенні проблем забруднених виробництвом територій”. Як буде доведено далі, у сфері екології антонімічним зеленому кольору живої природи вважається коричневий колір, який виступає символом використаних і забруднених земель.

У деяких випадках структура словосполучень-елементів парадигматичного ланцюжка із гіперонімічно-гіпонімічними відносинами не гомогенна. Тобто, вона може відрізнятися структурою, граматичним значенням конститuentів та їх кількістю. Інноваційний трьохкомпонентний фразеологізм *environmental quality assessment*, фактично, відбиває загальне значення оцінки забруднення по відношенню до елементів свого гіперонімічного ланцюжка *waste assessment*, *water quality assessment*, *pollution assessment*, *noise pollution assessment*, *coastal ocean pollution assessment*.

Різна семантична забарвленість цих фразеологічних інновацій не дозволяє віднести їх до синонімічного ряду: склад учасників, так само як і глобальні проблеми, що обговорюються, можуть у кожному випадку бути зовсім різними. Інноваційні фразеологізми *earth summit*, *global summit*, *environmental summit* утворюють ланцюжок лексичних варіантів.

Як уже зазначалося, евфемізми є дуже розповсюдженими у екологічному лексиконі, у тому числі і серед новоутворених фразеологічних одиниць. Нагадаємо, що евфемізмами вважають одиниці, що більшим чином заміщують у вживанні в мові пряму номінацію поняття, особливо такого, яке викликає небажані негативні асоціації у мовців. Проте, прагнення замінити одні номінативні одиниці на інші “може бути викликане не тільки їх грубістю, вульгарністю, некоректністю, а також й тим, що ці одиниці вже мають аналог у мові й тому, на думку деяких мовців, є зайвими” [3, с. 97].

Поняття, яке набуло найбільш гострої уваги і викликало утворення найбільшої кількості інновацій у тому числі і фразеологічних, це – забруднення

сфер докiлля. Звичайно, лексичну наповненiсть нових одиниць, що позначають забруднення, пробують “нейтралiзувати”, формуючи для цього новi бiльш семантично нейтральнi одиницi. Так, для вiдбиття поняття “негативний вплив на навколишнє середовище” рiдко вживаються “прямi” визначення як *environmental abuse*, *environmental violation*. Замiсть них у мовi почали використовувати евфемiзм *ecological footprint*, який взагалi вiдбиває бiльш широке поняття людського впливу на природу, нiж забруднення зокрема.

Висновки. Iнновацiйнi семантичнi процеси в багатьох випадках пов’язанi зi словотворчими, особливо з процесом аналогiї, з дiєю механiзмiв змiн у рамках одиниць синтаксичного рiвня; досить активно вiдбувався процес збагачення фразеологiчними неологiзмами номiнативного типу, особливо бiнарними словосполученнями. Фразеологiя, котра виникла в межах екологiчної сфери, швидко поширюється в загальновживанiй мовi через соцiалiзацiю бiльшостi понять. Певна частина фразеологiчних неологiзмiв створюється за зразком iснуючих словосполучень.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- [1] Левченко О. П. Фразеологiчна репрезентацiя свiту. *Мовнi i концептуальнi картини свiту* : зб. наук. праць. Киiв, 2002. С. 307–315.
- [2] New Webster’s Dictionary and Thesaurus of the English Language. Danbury, CT : Lexicon Publishers, 1993. 1248 p.
- [3] Чередниченко В. О. Iнновацiйна фразеологiчна вербалiзацiя в англiйськiй мовi (лiнгвокогнiтивний та соцiолiнгвiстичний параметри). Запорiжжя : Вид-во ЗНУ, 2005. 220 с.

Author: Shkinder-Barmina A.

PHRASEOLOGICAL UNITS OF THE ECOLOGICAL LEXICON AND INNOVATIVE PROCESSES IN THE ENGLISH LANGUAGE

Abstrakt. *The phraseology of the English language, which arose within the ecological sphere, was analyzed. The process of enrichment with phraseological neologisms of the nominative type, especially binary word combinations, was noted (hydrogen revolution, environment minister,*

emission control, pollution limit, biodiversity loss), as well as the rapid spread in common language due to the socialization of most concepts (sustainable development, gene engineer).

Keywords: *phraseological unit, phraseological units, phraseological innovations.*

УДК 811.111

СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНИЙ АНАЛІЗ МОРСЬКИХ ТЕРМІНІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Шпак Анастасія

*бакалавр спеціальності «Філологія», спеціалізація «Прикладна лінгвістика»,
Державний університет «Житомирська політехніка»,*

Україна, м. Житомир

pl8_shayu@student.ztu.edu.ua

*Науковий керівник – кандидат філологічних наук, доцент **Канчура Євгенія***

Анотація. У статті досліджені структурні та семантичні особливості морських термінів англійської мови. Матеріалом дослідження слугували терміни, взяті зі словника “Dictionary of Nautical Words and Terms”. В практичній частині дослідження визначені структурні та семантичні особливості морських термінів.

Ключові слова: *термін, функції терміна, семантичний аналіз, структурний аналіз.*

Вступна частина. Стаття має на меті дослідити структурні та семантичні особливості морських термінів англійської мови. Актуальність дослідження зумовлена різким зростанням світового інтересу до використання морського транспорту, спричиненим міжнародною інтеграцією та розвитком ринкових відносин між країнами, та відсутністю раніше сформованої лексичної бази, що містить терміни, пов’язані з морською сферою діяльності.

Мета роботи – зібрати та проаналізувати структурні та семантичні особливості морських термінів англійської мови. Для досягнення поставленої мети вирішувалися такі завдання: з’ясувати значення поняття терміна та встановити його мовний статус; визначити семантичні особливості морських термінів; розкрити структурні особливості морських термінів.

Об'єкт дослідження – морські терміни, що вживаються в англійській мові.

Предмет дослідження – семантичні та структурні особливості морських термінів англійської мови.

Матеріалом дослідження слугували 200 морських термінів, взятих із словника “*Dictionary of the Nautical Words and Terms*” [5]. Під час проведення дослідження ми послуговувались такими методами: *метод суцільної вибірки* – для виділення одиниць аналізу; *метод семантичного аналізу* – для визначення значення досліджуваних одиниць; *метод узагальнення* – для узагальнення прогнозування чи пропонування тверджень щодо структурно-семантичних особливостей морських термінів; *кількісний аналіз* – для підрахунку та узагальнення результатів дослідження.

Основна частина. Наразі номінація та термінологізація відбуваються в міру прогресу людства, науково-технічного розвитку, і морська галузь не є винятком. З огляду на зростання національної інтеграції та міжнародних економічних зв'язків, морська термінологія набуває все більшого значення, що зумовлює необхідність її вивчення та дослідження.

Ряд наук і галузей знань використовують терміни для позначення спеціалізованих понять і систем понять. Вони використовуються в природних, технічних, суспільних і методологічних науках, а також у міждисциплінарних науках і методології.

Уніфікована система галузевих термінів є життєво необхідною для плідного спілкування фахівців, оскільки вона забезпечує взаєморозуміння представників галузі з різних країн. У зв'язку зі зростанням обсягу наукової літератури, планування та обліку, автоматизації, міжнародних зв'язків і спеціалізації наук важливо мати систематизовану лексику, яка відповідає фаховим потребам.

За визначенням І. М. Гумовської [1, с. 9], термін є спеціальним словом або словосполученням, що використовується в професійній діяльності та

функціонує в особливих умовах. Термін є словесним визначенням поняття, яке входить у систему понять певної галузі знань у певній професії. Термін виступає як основний понятійний компонент мови.

На думку Мишак О.О., терміни виконують номінативну, сигніфікативну, експресивну і відбивну функції, оскільки вони називають, позначають, виражають і відображають поняття [3, с. 28]. І. М. Кочан вважає, що терміни виконують як читацьку (позначення ідей), так і дефінітивну (визначення відповідного поняття) функції [2]. Варто зазначити, що тільки терміни можуть поєднувати поняття і лексичне значення, попри їхні відмінності.

А. І. Опалко та О. А. Опалко [4] вважають, що зв'язок з науковими концепціями є основною ознакою, яка відрізняє терміни від звичайних слів. Оскільки в терміні, як і в слові, містяться досліджувані факти та теоретичне осмислення, ця позамовна характеристика впливає на мовний статус терміна. Проте термін відповідає правилам мови, в якій він був створений і використовується. Ці вчені стверджують, що люди з різних наук додають своє розуміння терміна. Це пов'язано з тим, що кожна наука передає свої власні ідеї та концепції. Термінознавці стверджують, що жоден із цих методів не має єдиної основи для визначення термінів і не є суворим.

Спеціальні терміни відрізняються від загальновживаних слів тим, що вони виражають і формують професійні концепції, які представлені в їхніх визначеннях і використовуються в системі термінів відповідної галузі. Коли термін використовується в специфічному професійному контексті мови та парадигматично входить до системи термінів, лише тоді він вважається таким.

У нашому дослідженні під термінами ми розуміємо спеціальні слова або словосполучення, які використовуються в певній науковій галузі та пов'язані з науковими поняттями. Вони посідають важливе місце в тезаурусі мовної особистості як інструмент спілкування між фахівцями певної галузі для взаєморозуміння між ними.

У практичній частині було встановлено семантичні особливості морських термінів. Всі лексичні одиниці були розподілені на наступні групи, відповідно до предметів, значення яких вони позначають:

1. **Терміни, що описують морське повсякденне життя**, зокрема одяг, зброю, житло, комунікацію тощо – **18 %** (*Jack Knife* – ніж зі складним лезом, винайдений Жаком де Льежем наприкінці 16 століття; *Monkey Jacket* – форменна куртка, що відрізняється від суртюка);

2. **Терміни, що стосуються судноплавства**, зокрема морської інфраструктури та пересування морем або іншими водними шляхами, становлять **8 %** (*Entering Port* – у деяких країнах визначені спеціальні порти, в які судна повинні спочатку зайти, перш ніж відвідувати інші гавані; *Airt* – шотландське слово, що означає напрямок за компасом);

3. **Терміни, що позначають учасників руху морем або іншим водним шляхом**, які становлять **7 %** (*Naval Officer* – офіцер або підлеглий офіцер Королівського військово-морського флоту або іноземного військово-морського флоту; *First Mate* – палубний офіцер, наступний за рангом після капітана);

4. **Терміни, що визначають компоненти судна та інженерні споруди**, становлять **13 %** (*Cat Back* – невелика мотузка, прикріплена до задньої частини гака коуша, яка використовується для розміщення гака коуша в кільці, або балансирній стрічці, якоря, коли якір занурений у воду; *Automatic Helmsman* – машина, яка керується компасом і контролює рульовий двигун);

5. **Назви морських організацій**, які становлять **4 %** (*Small Damage Club*, тобто товариство взаємного відшкодування судновласників, яке покриває збитки, завдані суднам своїх членів, коли сума збитку не перевищує 6% страхової вартості відповідного судна, і, отже, виключається зі звичайного договору страхування; *Mutual Indemnity Insurance Association*, яка є групою судновласників та інших, які об'єднуються для страхування тих ризиків, які виключені зі звичайних договорів морського страхування);

6. **Астрономічні та географічні терміни** складають **18 %** (*Castor* – зірка Близнюків, яка при спостереженні в телескоп складається з трьох пар зірок-близнюків; *Eddy* – вітер або вода, що рухається в криволінійному або круговому напрямку, а також може визначати течію води, що тече в напрямку, протилежному приливному потоку);

7. **Терміни, що стосуються культури моряків**, які становлять **4 %** (*Hornpipe* – один з танців морського походження; *America's Cup* – міжнародний трофей з яхтових перегонів, який вручається Королівською яхтовою ескадрою і який у 1851 році завоювала яхта «Америка»);

8. **Типи суден** складають **13 %** (*Argosy* – великий адриатичний торговий корабель Середньовіччя, також це слово поетично використовується для позначення вантажних кораблів; *Monitor* – військовий корабель, в якому швидкість та інші міркування були принесені в жертву для отримання максимальної потужності гармат і броньового захисту);

9. **Назви морських документів**, які становлять **15 %** (*Jerquing Note* – довідка, що видається митним інспектором, коли судно обшукується і на борту немає незадекларованих товарів; *Navicert* – свідоцтво про призначення певного вантажу, що видається урядами у воєнний час).

Також було визначено структурні особливості. Проаналізувавши лексичні одиниці, ми отримали такі результати: іменники (**35 %**), іменникові словосполучення (**56 %**), прислівники (**4,5 %**) та речення (**4,5 %**). Відповідно, іменники були поділені на ті, що утворені за допомогою однієї основи (**83 %**), суфіксальним способом (**5 %**) та словоскладанням (**12 %**). Іменникові словосполучення були розподілені на двокомпонентні (**80 %**), трикомпонентні (**17,5 %**) та багатокомпонентні (**2,5 %**).

Висновки. Термін є лексичною одиницею, яка вказує на ідею або концепцію, яка пов'язана з певною сферою знань або діяльністю людей. Кожна галузь мистецтва, технології, виробництва чи науки має свою термінологію.

Упорядкування спеціальної лексики особливо важливо для ефективного спілкування та розвитку різних сфер діяльності людини. Розробка автоматизованих систем, обмін інформацією та розвиток людської прагматичної діяльності залежать від ефективного використання термінології.

Враховуючи семантичний аналіз морських термінів, маємо таку картину. У вибірці переважають терміни на позначення морського побуту, астрономічні та географічні терміни, а також назви морських документів. Можливу причину цього ми вбачаємо в наступному: терміни, що описують морський побут, дійсно важливі для розуміння основних відмінностей життя моряка від життя звичайної людини, астрономічні та географічні терміни – для навігації в морі, а назви морських документів – оскільки ця сфера має чітко регламентовані стандарти транспортування вантажів. Рідше трапляються терміни, що стосуються культури моряків, та назви морських організацій. На нашу думку, це пов'язано з тим, що морський культурний аспект не є важливим у логістичній функції морської сфери, а кількість морських організацій є невеликою.

З огляду на структурний аналіз морських термінів, можна зробити висновок, що найпоширенішою структурою, яка використовується при утворенні термінів, є іменникове словосполучення, особливо двокомпонентне. З іншого боку, прислівники та речення використовуються рідше. Ми припускаємо, що це пов'язано з тим, що двох компонентів достатньо, щоб передати повне значення предмета, який позначається терміном, і, беручи до уваги незначне використання прислівників і речень, можна стверджувати, що терміни дуже часто позначають матеріальні речі. Зазвичай це робиться за допомогою іменників та прикметників як специфікацій.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

[1] Гумовська І. М. Англійська юридична термінологія в економічних текстах: генезис, дериваційні та семантико-функціональні аспекти : автореф. дис. на

здобуття наук. ступеня канд. філ. наук за спец. 10.02.04 «Германські мови». Львів, 2000. 29 с.

[2] Кочан І. М. Кодифікація термінів з міжнародними компонентами у сучасній українській мові. Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка». 2004. № 503. С. 34–37.

[3] Мишак О. О. Структурно-семантичні особливості сучасної біотехнологічної термінології. First independent scientific journal, 2017. № 21. С. 27–31.

[4] Опалко А. І., Опалко О. А. Лексичні проблеми селекційногенетичної термінології в аграрній науці і освіті. Фактори експериментальної еволюції організмів. 2019. № 25. С. 361–367.

[5] Layton C. W. T. Dictionary of Nautical Words and Terms. Glasgow : Nautical Publishers, 1994. 455 с.

Author: **Shpak A. Yu.**

STRUCTURAL AND SEMANTIC ANALYSIS OF THE NAUTICAL TERMS IN THE ENGLISH LANGUAGE

Abstract: *The paper aims to study the structural and semantic peculiarities of the nautical terms of the English language. The terms from the Dictionary of the Nautical Words and Terms were used as the research material. In the practical part of the study, the structural and semantic features of the nautical terms of the English language are determined.*

Key words: *term, term functions, semantic analysis, structural analysis.*

UNDEFEATED MYKO

Projects. Projects. Projects.

Applied Linguistics Department.

OLYMPIC SPORTS STARS ON THE NUOS SKYLINE

«**Olympic Stars on the NUOS Skyline**»: the joint project of the Department of Applied Linguistics and Physical Education and Sports Department of Admiral Makarov National University of Shipbuilding.

Discipline: General English. Level B2.

Group: 2521: Anastasiia Bugai, Kseniia Drozdova, Anastasiia Zelinska, Victoriia Leventyr, Olena Martsyn, Karina Meriutsa, Alina Ostapenko, Nataliia Spichak, Iryna Timofiieva.

Supervisor: Natalia Ponomarenko.

The aim: to collect the preliminary information for the oral presentation.

The tasks: a) to collect and analyse the necessary information; b) to compile minidictionaries; c) to illustrate the use of basic terms; d) to highlight the validity of determination and commitment in overcoming the challenges.

Compiling lexical minimums. Students 'research work. Group 2521 of the Applied Linguistics Department. Famous Ukrainian sportsmen, graduates of the Admiral Makarov National University of Shipbuilding

Abstract. The search work was carried out on the basis of information received from the Physical Education and Sports Department of the Admiral Makarov National University of Shipbuilding. The students received this information, analysed the terminology they work with in practical English classes and made a translation using the vocabulary they have and the new vocabulary they have learnt while studying this topic.

Key words: sports terminology, lexical minimums, analyse, information.

ROMAN PAVLYK (Athletics)

Ukrainian athlete, Honoured International Master of Sports of Ukraine.

Four-time winner of the Special Olympics, including in 2008 and 2012, and silver and bronze medalist: 2008 and 2012. At the Paralympics in Beijing, Pavlyk was awarded two gold medals and a silver medal. He competed in a category where athletes have the most severe cerebral palsy lesions. At the Paralympics in London, Pavlyk initially secured two bronze medals in the 100 and 400 m races. Despite this achievement, the athlete expressed dissatisfaction with the result, as he had been aiming for gold. Nevertheless, he proceeded to secure two additional gold medals in the 200 m and long jump events.

Pavlyk's coach, Viktor Derkach, attributes the athlete's high athletic performance to a combination of anthropometric data, including a shoe size of 45 and long fingers, which enable a soft and powerful running style. Additionally, Derkach cites Pavlyk's ability to recover rapidly from physical exertion and self-discipline as contributing factors to his success.

OLGA KHARLAN (Fencing)

Olga was an active girl from an early age. Initially, her parents enrolled her in ballroom dancing lessons. However, due to the lack of financial resources to cover the costs of training and costumes, Harlan was compelled to abandon her pursuit of dancing. In 2001, she commenced training in saber fencing, a discipline in which training is provided free of charge. Olya developed a profound interest in this sport following her inaugural training session. One year later, Harlan made her debut in adult competitions at the Cup of Ukraine. Subsequently, Olga attained the lowest ranking. Nevertheless, the defeat did not cause her distress; rather, it served as a motivating factor.

Subsequently, Olga achieved a feat that no athlete in the history of Ukraine had achieved in such a short period of time: in 2003, Olga became the owner of the Cup of Ukraine, leaving behind more experienced athletes. The following year, the

Ukrainian athlete participated in the European Junior Championship. Harlan's path to the finals was fraught with difficulty. Despite losing in the quarter-finals and semi-finals, she demonstrated resilience by securing victories in both matches. Ultimately, Olga was awarded the silver medal. In 2005, the Ukrainian athlete attained third place at the Junior World Championship. At the age of fourteen, she was awarded the status of a Master of Sports of International Class. In the 2005/2006 season, Harlan was victorious in several stages of the Junior World Cup, as well as winning two bronze medals. However, she was unable to participate in the World Championship due to an injury. At the continental championship, Harlan was just one shot shy of achieving the gold medal. In the final, Olga was defeated by the Russian competitor Sofia Velyka with a score of 14:15.

In 2007, the Ukrainian athlete was crowned world champion among juniors. Furthermore, as a member of the Ukrainian national team, she was the victor of the World Cup. Furthermore, in the team tournaments of the World and European Championships, the Ukrainian women's team and Olga won the silver medal.

In 2009, Harlan emerged triumphant over Russian competitor Kateryna Dyachenko, with a score of 15:10, in the final of the European Championship. Similarly, at the same tournament as part of the national team, Olga once again demonstrated her prowess, emerging as the tournament's top performer. In the decisive matches, the Ukrainian women's team emerged victorious over the Russian women's team with a score of 45:31. In the following year, Olga achieved three victories in the Grand Prix and came second in a further competition. She subsequently attained second place in the world ranking. It is true that Harlan did not succeed in winning the continental singles championship, and instead took only fifth place. However, in the team competition, the Ukrainian national team demonstrated unparalleled prowess.

In 2012, at the European Championship, Harlan successfully defended her title as the best saber player in the Old World. In the team saber event, the Ukrainian women were once again placed second. At the London Olympics, Olga was defeated

by Sofia the Great in the semi-finals, and in the match for third place, Mariel Zagunis emerged triumphant, securing the bronze medal.

In 2013, Olga achieved the distinction of becoming the world and European champion in singles. Additionally, she was awarded the gold medal in the team tournament of the World Championship. However, at the European Championship, the Ukrainian women were placed second. In the same year, Olga was victorious in the Universiade for the second time. In 2014, Harlan once again demonstrated her prowess, claiming the top spot at both the Old World tournament and the world championship.

However, following this triumph, Harlan was unable to replicate her success at the 2017 World Championships, where she was ultimately bested by the competition. Prior to this, she had only achieved second place in 2015. However, the European Championship did not present an opportunity for her until 2019. In the same year, she also secured the World Championship title.

Furthermore, in 2015, she achieved the highest level of success at the European Games. At the Olympic Games in 2016, the Ukrainian women's sabre team was awarded the silver medal. Harlan achieved a commendable third-place finish in the individual tournament.

In 2021, Harlan became the sole Ukrainian woman to qualify for the Olympic Games. Nevertheless, as the favourite competitor, Olga was eliminated following the initial encounter, with a score of 12:15 against the Chinese fencer Yan Henryu. Following the unexpected defeat, the Ukrainian sabre player announced her intention to take a temporary break from the sport and pursue other interests.

In her native country, the sabre player was honoured with the title of Best Athlete of the Month on no fewer than twelve occasions. The International Fencing Federation bestowed the title of «Best in the World» upon the Ukrainian athlete on five occasions. In 2020, Harlan stated that she had ceased counting her medals eight years prior, in 2010, when their number exceeded one hundred. In the same year, Olga was elected to the Mykolaiv City Council from the Party of Regions. Two years

later, she stood for election to the Ukrainian parliament on the same political platform. At the time of the elections, Olga held the position of an athlete-instructor of the full-time national fencing team at the Ministry of Family, Youth and Sports. However, her 194th number proved to be an insurmountable obstacle. Following the Euromaidan, the athlete withdrew from the «regionals» faction of the Mykolaiv City Council.

OLEKSANDR ABRAMENKO (Freestyle)

Honoured Master of Sports of Ukraine, specialist in ski acrobatics, 2018 Olympic champion, winner of the Small Crystal Globe in ski acrobatics in the 2015–2016 season. Silver medallist of the 2019 World Championships. Silver medallist of the 2022 Winter Olympics. Abramenko Oleksandr is a Ukrainian Olympic gold medalist freestyle skier, specialising in aerials. He is the 2015–16 Aerials World Cup winner. He competed at the 2006, 2010, 2014 and 2018 Winter Olympics, winning the Olympic gold medal in the men's aerials event at Pyeongchang. Abramenko is also a 2019 World Championships and 2022 Winter Olympics silver medalist. He competed at the 2005 World Championships in Ruka, Finland, where he placed 25th. Abramenko made his World Cup debut on 8 January 2006 in Mont Gabriel, Canada, where he placed 18th. Despite his relative youth and inexperience, Abramenko competed at the 2006 Winter Olympics in Turin, Italy. In the aerials event, he did not advance, placing 27th in the qualifying round. On 19 January 2008, Abramenko finished tenth at the World Cup event in Lake Placid, United States. He was among the top competitors in four of seven competitions that season. Abramenko competed at the 2010 Winter Olympics in Vancouver, Canada, representing Ukraine. In the aerials event, he placed 24th in the qualifying round, once again failing to advance to the final. His first World Cup podium came on 25 February 2012 in Minsk, Belarus, where he was second after another Ukrainian, Stanislav Kravchuk. That year he also placed third in Voss, Norway. At the 2014 Winter Olympics, he reached the final and placed 6th. He celebrated his first victory

on 1 March 2015 in Minsk, Belarus. In the 2015–16 season, he became the first Ukrainian to win the World Cup in any freestyle discipline, including aerials. The aforementioned season proved to be the most successful for Abramenko, with his results being 5th, 3rd, 3rd, 2nd, 13th, and 5th. In the summer of 2016, Abramenko sustained a significant injury. During a training session on water, he sustained injuries to his cruciate ligaments, meniscus, and transverse ligament. The severity of his knee injury precluded him from competing in the entirety of the following season. Additionally, he was unable to participate in the 2017 World Championships.

He returned to competition in the pre-Olympic 2017–18 season. There was a concern that Ukraine would not be able to qualify any athletes for men's freestyle skiing due to the crisis in Ukrainian freestyle skiing. Abramenko commenced the season with a lack of confidence, finishing 21st in Beijing. However, his performance subsequently improved, and on 19 January 2018, he achieved his eighth podium finish at the Lake Placid event in the United States. He was subsequently placed second, behind China's Jia Zongyang. These results guaranteed his participation in the 2018 Winter Olympics in Pyeongchang, South Korea. At the 2018 Winter Olympics, he achieved an unexpected victory. Abramenko became the second native of Ukraine to win Olympic gold in freestyle skiing, following in the footsteps of Anton Kushnir, who in 2014 represented Belarus. On 6 February 2019, he was awarded the silver medal at the World Championships in Utah, United States. This represented Ukraine's inaugural World Championships medal in men's aerials. In 2022, Oleksandr Abramenko participated in his fifth Winter Olympics in Beijing. He was awarded the silver medal in the Aerials with a score of 116.5.

IGOR TSVETOV (Track and field)

Ukrainian athlete, Honoured Master of Sport of Ukraine, two-time champion of the 2016 Summer Paralympics. In 2019, he was crowned World Champion in both the 100 and 200 metres dash. On 4 October, he was bestowed with the Order of Merit III class in recognition of his outstanding sporting achievements at the XV Summer

Paralympic Games 2016 in Rio de Janeiro (Federative Republic of Brazil). These included demonstrating courage, dedication and determination to succeed, as well as establishing Ukraine's international authority. On 27 August 2020, Ihor Tsvetov's name was inscribed on the Square of Stars in Kyiv. On the same day, he was bestowed with the OSCE Medal for Peace and Stability, Second Class.

ANTON DATSKO (Wheelchair fencing)

Anton is a Ukrainian wheelchair fencer, an international master of sports of Ukraine, a multiple medalist and winner of the Championships and Cups of Ukraine, Europe and the World in individual and team competitions.

He was awarded a silver medal at the Paralympic Games in London in 2012 and a gold medal at the Paralympic Games in Rio de Janeiro in 2016.

OLENA BURIK (Academic rowing)

Ukrainian athlete, academic rower, participant of the Summer Olympic Games in London and Rio de Janeiro.

At the summer Universiade, which took place from July 6 to 17 in Kazan, Olena represented Ukraine in academic rowing in the discipline of doubles. And won the bronze award together with Hanna Kravchenko.

At the end of January 2017, she set a world record at the distance of 1000 m in academic rowing, with a time of 3:05.9.

ANDRIY GRIVKO (Cycling)

A four-time champion of Ukraine in road racing, Grivko has also participated in the world's most prestigious cycling race, the Tour de France, on four occasions (2005, 2006, 2007 and 2010). His most notable achievement was a 64th-place finish in the overall standings, achieved in 2015. Additionally, he twice attained the fifth-place finish in stages of the Tour de France, in 2005 and 2006. At the 2005 World Cycling Championships, Grivko placed ninth in the time trial. The most successful

year in his professional career was 2008. In addition to winning the Ukrainian championship, he won the Farenze-Piste race and took fifth place in the group race at the World Championships in Varese, Italy. In 2013, he finished second in the time trial. In the Eneco Tour he took third place.

OLENA KHOMROVA (Sabre)

Olena Khomrova – Ukrainian fencer, 2008 Olympic Champion in team competition, 2009 European and World Champion in team competition, Honoured Master of Sports, three-time winner of the «Sports Hero of the Year» award (2007, 2008, 2009).

BOHDAN HRYNENKO (Swimming)

Ukrainian swimmer, winner and medallist of the Summer Paralympics. International Master of Sports of Ukraine.

Bronze medallist at the 2013 World Championships. Double silver and bronze medallist at the 2014 European Championships. Silver and bronze medallist at the 2015 World Championships. In September 2019, Bohdan set a world record at the Paralympic Swimming World Championships, shaving 0.23 seconds off his previous result.

WATER: MAGIC AND LIFE

«Water: magic and life»: the joint project of the Department of Applied Linguistics and the Department of Ecology. *Thanks to Prof. Hanna Trokhimenko and PhD students Yu.Chestnykh, D. Gosteva.*

Discipline: General English. Level B2+.

Group 3521: Logvinova A., Borovets S. Lysak K., Dotsenko O.

Supervisor: Nina Filippova, Natalia Shamanova.

The aim: to collect the preliminary information for the oral presentation.

The tasks: a) to collect and analyse the necessary information; b) to compile minidictionaries; c) to illustrate the use of basic terms; d) to highlight the commitment of Myko citizens, researchers, authorities to solve the water challenge and not to lose our confidence in the better future.

Abstract. *The project was carried out with the help of the information received from the Department of Ecology of the Admiral Makarov National University of Shipbuilding. The students collected and analyzed the data concerning the history of Mykolayiv water supply, the quality of drinking water, the present situation with the water supply and the most significant environmental issues that influence the standards of living of the inhabitants of the city. Also a short glossary containing the identified terms which have a specialized and technical meaning within the project, is included. The presentation is accessible sashadotss@gmail.com.*

Key words: water supply, system, drinking water, water transportation, water analysis.

Introduction

In 2022 the full-scale invasion of Russia started. We all woke up because of the sirens and sounds of explosions all over Ukraine. That is why the first thing we want to do is to thank you Ukrainian forces for the opportunity to be here and for saving our lives. Donate to Ukranian Army! Help with everything you can!

After almost two months since the full-scale invasion of Russia, on the 12th of April, Russians destroyed the plumbing system of Mykolayiv – Dnipro, where the city took water. We still remember the first day when we went in the streets to get the water and how we were waiting in the queues. And the first thing that we thought of doing is to put our thoughts about the situation in Mykolayiv right now, but then we realize that people adopt and at the moment we don't feel frustrated anymore when we go to get some water. Sadly, but that became the part of our daily life. And we have no idea when our life is going to change, but we know for sure that we have passed all this way not to return to where we been to before. That is why the main idea of our project is to show that people in Mykolayiv still living their lives, no matter water or other problems, they are still living! That is why we wanted to start with the history of the water transportation in Mykolayiv.

History of the water supplying in Mykolayiv

The water in Mykolayiv was an urgent question not only during the last two years, but more than 200 years ago. The city was founded in 1789 and the first governor of the city thought of making a water transportation in the city, that is why in 1791 almost 500 ceramic pipes were transported to Mykolayiv.

But before that, people used to use fountains or wells to get the water. The city was growing and more people were in need of water and that is why Aleksei Greig introduced the project of Mykolayiv's water transportation to Aleksander the second in 1812. The author of that project was an engineer, Antoine Raucourt. He worked with a lot of different projects during his lifetime (bridges, defence buildings and many other).

And only after two years they started building it. Sometime later the new engineer made a new plan how to make a water transportation in the city. His name was Benhard van der Vlies; he was a hydrotechnical engineer and he made a lot of different projects in Odesa and he was meant to build a water transportation called "Spas'ka water supply system" that was designed for the centre of the city (from Spaskiy source and to The Admiralty). In 1874 the local administration started thinking how to build a new one. So they decided to build 40 points where people could take water and in 1882 they tried to build the water transportation again.

The engineer who was making the project told that he could construct a water suppling system that could provide citizens with water for 16 hours every day; and the quality of water as he said was going to be the same as in the wells. In 1883 the administration and Brungof, French engineer, worked in one of the districts of our city called "Vodopoy". There he managed to create a 110-meters well. But after checking the water there the results showed that it was not suitable to use, so the administration broke up the contract.

And in three years Erisman, professor, came to Mykolayiv and made a lot of interesting theories about water in Mykolayiv and said that they could build a really

great water transportation system and use water from the Pivdeniy Bug, because it was cleaner than the Ingul's water. They still should filter it, but he said that it wasn't a big deal. But it never happened.

In 1894 the Water Supply Regulation Society, made a plan of designing new water supplying a chain and they said that it would be better to use ground waters. And they made 7 drilling holes all around the city. And in 1903 the administration founded the first water transporting commission in Mykolayiv and on the 22nd of May in 1904 they started building it.

Finally on the 1st of April in 1906 they launched experimental water transportation that lasted for 21 months.

And finally now we would like to mention one of the Mykolayiv's symbols – Mykolayiv's water tower or Shukhov's tower that was built in 1907. Shukhov was a Russian engineer, who worked all over the country with different projects (bridges, lighthouses, water towers). He suggested project in 1906 and the local administration approved it. They found the design nice and gave money to make this project completed. That tower allowed citizens to get water to their houses and made their life easier. During the Second World War it was highly damaged by German forces when they were leaving Mykolayiv in 1944.

The state of Mykolayiv's water right now

Tap water

The current state of tap water in the city does not currently meet all the requirements for physicochemical parameters necessary for drinking water. While some indicators, such as pH level and overall hardness, meet regulatory standards, others, such as total mineralization and chlorides, exceed established levels. The most critical issue is the excess concentration of chlorides and total mineralization. This suggests potential water quality problems and necessitates further actions for purification and compliance with drinking water standards.

Dispensing points

The first analysis of the water from the dispensing points revealed that some indicators meet standards; for instance, the nitrate and nitrite content is within permissible levels. However, other indicators, such as sulphate and chloride concentrations, exceed regulatory limits, indicating potential water quality issues. Additionally, significant levels of permanganate oxidation should be noted, which could be indicative of organic contaminants

The later analysis of water from the dispensing point shows that the indicators of total hardness, nitrite content, and pH are within acceptable levels. However, the concentration of sulphates and chlorides exceeds established norms, indicating water quality issues. It's also worth noting the high content of permanganate oxidation, which may indicate the presence of organic contaminants in the water.

The general analysis of water from the dispensing points indicates that some parameters meet drinking water standards, but there are also problematic aspects such as exceeding the norms for sulphate, chloride, and permanganate oxidation concentrations. This could pose a health threat to those consuming this water. Exceeding chloride levels may lead to kidney and heart issues, while elevated permanganate oxidation levels could potentially be harmful to health. Considering these factors, consuming water from this dispensing point may be hazardous to human health.

2022–2024

In this section we would like to talk about our feeling and how do we adopt to the problems with water that we are facing right now. And we remember the time when we heard that we were not going to have water for a couple of days and these couple of days turned into years and we still facing problems with the water, but people became stronger since that time.

We remember the heavy jugs of water that we were carrying to our flats, we spent long time standing in the queues, waiting to get the water for the home. We needed to use the water wisely, because waiting in queue was really dangerous and

even when the alarms send a message about danger, people didn't go home, they stayed there because they had been waiting for too long to go back, and without the water they couldn't return to their homes. And then the situation became a little bit easier, because we didn't really need to think about water that we had to spend on a shower or other resourcing things, and we were just waiting in queues to get drinking water. Since then and until right now we still go to get the water to the nearest points around our homes. It is something that makes us even stronger, shows to the rest of the world that no matter what, we are going to be strong. It helps people to become close to each other. It was a quite tough time, but we went through it.

Conclusion

Working on this project we have made a long journey down deep into the history of the city and we found a strong connection to the people who were in need of water and were trying to do everything as possible to provide citizens with that. Just like people in Mykolayiv right now.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- [1] Гостева Д. В., Трохименко Г. Г. Аналіз проблеми забезпечення питною водою населення міста Миколаїв, що виникла внаслідок негативного впливу військових дій на систему водопостачання. *Проблеми екології та енергозбереження* : матеріали XV міжнародної науково-технічної конференції. Миколаїв : НУК, 2023. С. 24–25.
- [2] Трохименко Г. Г., Гостева Д. В. Свердловини як альтернативні джерела водопостачання у місті Миколаїв. *Водопостачання і водовідведення: проектування, будівництво, експлуатація, моніторинг* : V міжнародна науково-технічна конференція. Львів : Збірник матеріалів, 2023. С. 39.
- [3] Водонапірна башта за проектом В. Шухова. [Wikimapia/https://wikimapia.org](https://wikimapia.org)
- [4] М'ясищев О. Битва за воду. Миколаїв врятувала солоня вода. <https://biz.liga.net>

ІНФОРМАЦІЯ ДЛЯ АВТОРІВ

ЦЕНТР МІЖНАРОДНОГО ТЕСТУВАННЯ PEARSON TEST OF ENGLISH № 87309

Центр міжнародного тестування з англійської мови Pearson English International Certificate (PEIC) при Національному університеті кораблебудування ім. адм. Макарова розпочинає набір студентів на новий навчальний рік із метою підготовки до складання екзамену PEIC.

Pearson English International Certificate (PEIC) – це міжнародні екзамени, які підтверджують рівень володіння англійською мовою як іноземною. При успішному складанні екзамену студент отримує сертифікат міжнародного зразка, який є безстроковим!

Міжнародний сертифікат Pearson English International Certificate (колишня назва PTE General) – це шлях до навчання в авторитетних закладах Європи, престижної роботи в Україні та закордоном, а також вільного спілкування іноземною мовою.

Крім того, такий сертифікат звільнить учнів від необхідності складати державну підсумкову атестацію: Лист МОНУ від 23.01.2019 р. № 1/9-41.

Випусникам загальноосвітніх навчальних закладів (11 клас), які отримали міжнародний сертифікат PEIC, результат мовного іспиту може зараховуватись як державна підсумкова атестація. В додаток до атестата виставляється оцінка 12 балів з англійської мови (Лист МОНУ від 14.01.2016 р. № 13).

Одна з умов отримання вченого звання – це наявність міжнародного сертифіката, який підтверджує рівень володіння англійською мовою на рівні B2

і вище. Іспит PEIC включили до переліку тестів, визнаних МОН України. Наказ МОН України.

Міжнародні іспити Pearson можна скласти тільки в акредитованих центрах тестування.

За детальною інформацією, будь ласка, звертайтеся за телефонами:

(050) 68 64 399 **Філіппова Ніна Михайлівна**

Центр міжнародного тестування Pearson Test of English № 87309,
м. Миколаїв, проспект Героїв України, 9. Національний університет
кораблебудування ім. адм. Макарова (**офіс 416**). Додаткова інформація:
<https://certify.com.ua/peic>

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
Студентський гімн «Gaudeamus igitur».....	4
ВСТУПНЕ СЛОВО Філіппової Ніни Михайлівни	5
<i>Алексєєнко Олександра</i> КОЛЬОРАТИВНІ ПРІОРИТЕТИ ЗБІРКИ М. СЕМЕНКА «П'ЄРО КОХАЄ».....	8
<i>Архипенко Андрій</i> СТВОРЕННЯ ВЕБ-ПОРТАЛУ «СВІТ ПРИКЛАДНОЇ ЛІНГВІСТИКИ».....	13
<i>Бандурка Вікторія</i> ФУНКЦІОНАЛЬНО-СЕМАНТИЧНЕ ПОЛЕ ТЕМПОРАЛЬНОСТІ НА МАТЕРІАЛІ ТВОРУ	19
<i>Баурда Альбіна</i> ВПЛИВОВІ ОСОБЛИВОСТІ МЕДІЙНИХ ФРАЗЕМ ЯК РЕПРЕЗЕНТАНТІВ ПОЗИТИВНИХ РИС УКРАЇНЦІВ	25
<i>Бессмільна Вікторія</i> КОЛЬОРАТИВНІ ФРАЗЕОЛОГІЗМИ У ПЛОЩИНІ МЕДІЙНОГО ДИСКУРСУ: СУГЕСТИВНИЙ АСПЕКТ	30
<i>Гарбера Ірина</i> КОНФЛІКТНИЙ ДИСКУРС: ОСОБЛИВОСТІ ЛІНГВІСТИЧНОЇ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ	35
<i>Гасанова Сабіна</i> СТВОРЕННЯ ЕЛЕКТРОННОГО ПОСІБНИКА ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ: «ВЕРБАЛІЗАЦІЯ КОНЦЕПТОСФЕРИ У ТВОРЧОМУ ДОРОБКУ ДЖ. Д. СЕЛІНДЖЕРА НА ПРИКЛАДІ РОМАНУ “THE CATCHER IN THE RYE”»	40
<i>Громко Євгенія</i> ОНЛАЙН-КУРСИ ЯК СИНЕРГІЯ ВИКЛАДАЧА ТА ЗДОБУВАЧА В НАВЧАЛЬНОМУ СЕРЕДОВИЩІ	45
<i>Данильчук Ольга</i> МОДЕРНІЗАЦІЯ ТА ОПТИМІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ НА ПРИКЛАДІ КУРСУ «ІСТОРІЯ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ»	51
<i>Данілова Анна</i> ПРЕЦЕДЕНТНІ ФЕНОМЕНИ КУЛЬТУРИ У МІЖКУЛЬТУРНІЙ КОМУНІКАЦІЇ	57
<i>Долга Тетяна</i> НАВЧАЛЬНІ СТРАТЕГІЇ ТА ПРИЙОМИ ДЛЯ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ З РОЗЛАДАМИ АУТИЧНОГО СПЕКТРУ	63
<i>Драго Данііл</i> ПЕРЕКЛАД ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА МІЖКУЛЬТУРНОГО СПІЛКУВАННЯ	68
<i>Дроботова Анна</i> НОВА ЕТИКА У СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ: МОВНИЙ ВИМІР	74
<i>Зродніков Іван</i> НАВЧАЛЬНІ СТРАТЕГІЇ У ВИКЛАДАННІ ФОНЕТИКИ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ПРЕДСТАВНИКАМ GEN Z.....	81

<i>Карманов Микита</i> РОЗРОБКА ОНЛАЙН-СЛОВНИКА ЗАЛІЗНИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ.....	89
<i>Кольцова Олена</i> МОДЕЛЮВАННЯ ЕМОЦІЙНОЇ КАРТИНИ СВІТУ В АНГЛІЙСЬКІЙ ФРАЗЕОЛОГІЇ: ЕМОЦІЙНИЙ КОНЦЕПТ «ГНІВ / ANGER».....	95
<i>Кравченко Поліна</i> ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ВИВЧЕННЯ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ ПЕРЕКЛАДУ: СТВОРЕННЯ ЕЛЕКТРОННОГО НАВЧАЛЬНОГО ТЕРМІНОЛОГІЧНОГО ДОВІДНИКА	104
<i>Кравчук Єлизавета</i> ЗАСОБИ КОМПЕНСАЦІЇ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ ЛІНГВОКУЛЬТУРНИХ ТА СОЦІОКУЛЬТУРНИХ ЛАКУН	111
<i>Кривошеєва Софія</i> РОЗРОБКА ЕЛЕКТРОННОГО НАВЧАЛЬНОГО ПОСІБНИКА ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ: «СПЕЦИФІКА МОВНИХ ЗАСОБІВ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПТОСФЕРИ ХУДОЖНЬОЇ КАРТИНИ СВІТУ Г. Ф. ЛАВКРАФТА»	115
<i>Лагодич Ганна</i> АКТУАЛЬНІ ТИПИ ІНШОМОВНОЇ ЛЕКСИКИ В ТЕХНОТРИЛЕРІ М. КІДРУКА «БОТ. АТАКАМСЬКА КРИЗА».....	128
<i>Макарчук Крістіна</i> ЛІНГВІСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ТЕРМІНІВ ТЕРМІНОСИСТЕМИ «ЛЕКСИКОЛОГІЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ» НА ОСНОВІ НАВЧАЛЬНОГО ЕЛЕКТРОННОГО ТЛУМАЧНО- ПЕРЕКЛАДНОГО СЛОВНИКА “ENGLISH LEXICOLOGY”.....	137
<i>Мочалова Наталія, Касюкова Яна</i> ОСОБЛИВОСТІ КОНЦЕПТУ ЖІНКА/WOMAN В УКРАЇНСЬКІЙ ТА АНГЛІЙСЬКІЙ МОВАХ	146
<i>Одунтан Данііл Майк</i> СПЕЦИФІКА ПЕРЕКЛАДУ НАЗВ ЗБРОЇ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ НА УКРАЇНСЬКУ ТА ЇХ ФУНКЦІОНУВАННЯ В РОЗМОВНОМУ СТИЛІ	162
<i>Оніщенко Аліна</i> КРИТЕРІЇ ЯКОСТІ ЗНАНЬ: ЧАТ GPT ЯК ІНСТРУМЕНТ ФАКТЧЕКІНГУ	169
<i>Панчук Людмила</i> ОНОМАСІОЛОГІЧНА СТРУКТУРА ОДИНИЦЬ НА ПОЗНАЧЕННЯ АГРЕСІЇ НА ОСНОВІ ЛІНГВІСТИЧНОГО АНАЛІЗУ ДРАМАТИЧНОГО ТВОРУ	177
<i>Полещук Анна</i> ІМПЛІЦИТНА ІНФОРМАЦІЯ ЯК ВПЛИВОВИЙ ІНСТРУМЕНТ У ТЕКСТАХ НОВИХ МЕДІА (на матеріалі популярного подкасту).....	184
<i>Ponomarenko Nataliia</i> INTEGRATION OF SOCIAL MEDIA INTO THE PRACTICE OF TEACHING AND LEARNING ENGLISH AMONG 1ST YEAR STUDENTS OF «PHILOLOGY»	189

<i>Рудич Анастасія, Москальов Віталій</i> ПРОБЛЕМИ ВВЕДЕННЯ У НАУКОВИЙ ОБІГ СУЧАСНОЇ БІОЛОГІЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ	202
<i>Тутік Олександра</i> ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ОКАЗІОНАЛІЗМІВ ТА ОСОБЛИВОСТЕЙ ЇХ ВІДТВОРЕННЯ У ХУДОЖНЬОМУ ПЕРЕКЛАДІ	207
<i>Філенко Уляна</i> ТЕКСТО- І ФІЛЬМОСПЕЦИФІЧНІ МЕНТАЛЬНІ СТРУКТУРИ ДЕТЕКТИВНОГО ДИСКУРСУ (на матеріалі творів Артура Конан Дойля).....	212
<i>Ходжаєва Олена</i> КВАНТИТАТИВНЕ ТЕМАТИКО-ІДЕОГРАФІЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ ЦІННОСТІ ‘ЗДОРОВ’Я’ В АНГЛІЙСЬКІЙ ФРАЗЕОЛОГІЇ: ФРАЗЕОСЕМАНТИЧНА ГРУПА «ПСИХІЧНІ ФУНКЦІЇ»	219
<i>Четверик Віктор</i> РОЗВИТОК ЛЕКСИЧНИХ НАВИЧОК ЗДОБУВАЧІВ ЗВО З ВИКОРИСТАННЯМ ЛІНГВІСТИЧНИХ КОРПУСІВ	231
<i>Шкіндер-Барміна Анна</i> ФРАЗЕОЛОГІЧНІ ОДИНИЦІ ЕКОЛОГІЧНОГО ЛЕКСИКОНУ ТА ІННОВАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ.....	240
<i>Шпак Анастасія</i> СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНИЙ АНАЛІЗ МОРСЬКИХ ТЕРМІНІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ.....	245
UNDEFEATED MYKO	252
Projects. Projects. Projects.	252
OLYMPIC SPORTS STARS ON THE NUOS SKYLINE.....	252
WATER: MAGIC AND LIFE.....	259
ІНФОРМАЦІЯ ДЛЯ АВТОРІВ	265

Навчальне видання

**ПРИКЛАДНА ЛІНГВІСТИКА – 2024:
ПРОБЛЕМИ ТА РІШЕННЯ**

**XX ВСЕУКРАЇНСЬКА НАУКОВО-МЕТОДИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ
СТУДЕНТІВ ТА МОЛОДИХ НАУКОВЦІВ**

16 травня 2024 року

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова
Україна, м. Миколаїв, проспект Героїв України, 9

МАТЕРІАЛИ КОНФЕРЕНЦІЇ

(українською та англійською мовами)

Відповідальний за випуск Н. М. Філіппова

Комп'ютерне верстання С. С. Левентир

Формат 60×84/8. Ум. друк. арк. 14,88. Тираж 100. Зам. № 1106-13
Видавець і виготівник Національний університет кораблебудування
імені адмірала Макарова
просп. Героїв України, 9, м. Миколаїв, 54025
E-mail : publishing@nuos.edu.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 6402 від 19.09.2018 р.